Industrializare și urbanizare

„CERCETĂRI DE PSIHOSOCIOLOGIE CONCRETĂ LA BOLDEȘTI"

ACADEMIA DE ŞTIINŢE SOCIALE ŞI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE PSIHOLOGIE

INDUSTRIALIZARE ŞI URBANIZARE

— Cercetări de psihosociologie concretă la Boldeşti —

Sub redacţia: **TRAIAN HERSENI**

1. SEPTIMIU CHELCEA
2. GETA DAN-SPINOIU
3. FULVIA EFTIN
4. CORNELIA FĂCĂOARU
5. LIGIA GHERGUŢ
6. CONSTANTIN NICHITA
7. VASILE P. NICOLAU
8. AL. PUŞCARIU
9. NICOLAE RADU
10. GHEORGHE RIZESCU
11. NICOLAE SIMACHE
12. CĂTĂLIN ZAMFIR
13. ELENA ZAMFIR
14. BORIS ZDERCIUC

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

1970

CUPRINS

Pagina

INTRODUCERE

1. Scurt istoric. Secţia de psihologie socială a Institutului de psihologie al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice a Republicii Socialiste România, cu cele două sectoare ale ei, de psihologie organizaţională şi de psihologie opinională, s-a angajat să studieze, în cadrul planului său ştiinţific pe anii 1966—1968, tema „psihologia socială a grupei de muncă", aspect esenţial al psihologiei organizării întreprinderilor industriale, temă inclusă cu începere din 1967 şi în planul economic de stat.

În urma unui contact orientativ cu diferite industrii de la noi, ne-am decis să începem cercetările în industria extractivă petrolieră, care are tradiţii bine consolidate şi un profil variat şi complex, desfăşurat în mai multe etape. După o perioadă de documentare teoretică, tehnologică, metodologică şi de teren, care a durat tot anul 1966, am început unele cercetări cu caracter preliminar şi experimental, urmînd să studiem apoi, rînd pe rînd, grupele de muncă din explorare, foraj, extracţie şi prelucrare. Exact în momentul acela (martie 1967), Ministerul Petrolului inaugura, alături de toate celelalte ministere industriale, în aplicarea hotărîrii Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., o acţiune sistematică de organizare ştiinţifică a producţiei şi a muncii, fixînd, pentru o investigaţie concentrată, cu caracter intensiv, după criterii tehnico-economice foarte precise, patru unităţi-etalon : Întreprinderea de foraj Ploieşti, Trustul de extracţie Ploieşti, Rafinăria Brazi şi Uzina mecanică Poiana-Cîmpina. Cum cercetările noastre se încadrau în cea mai mare măsură în operaţia care începea, am socotit de datoria noastră să ne integrăm, pentru studiul aspectelor social-psihologice ale organizării întreprinderilor, în această vastă şi însemnată acţiune pentru perfecţionarea economiei naţionale.

După unele cercetări cu caracter extensiv, care nu puteau fi dezvoltate mai departe din cauza numărului redus de cadre ştiinţifice de specialitate, am fost nevoiţi să ne concentrăm toate studiile asupra unei singure întreprinderi, care să prezinte în acelaşi timp un caracter variat şi complex, dar şi posibilitatea unor investigaţii intensive la toate nivelele şi segmentele operative. În industria petrolieră, avantaje de acest

fel sînt oferite în special de schelele de extracție, subordonate organizatoric unor trusturi cu același profil. În cadrul Trustului de extracție de la Ploiești, schela care întrunea condiții optime de cercetare* a fost cea de la Boldești, localitate așezată la nord de Ploiești, pe Valea Teleajenului. Colectivul nostru, compus inițial numai din cîțiva membri ai secției de psihologie socială (autorul acestor rînduri, ca responsabil, V. P. Nicolau, Georgeta Dan-Spînoiu, Ligia Gherguț și Septimiu Chelcea), a fost completat în răstimp, cu sprijinul eficient al Institutului de psihologie (director prof. Al. Roșca, membru corespondent al Academiei, și director adjunct dr. R. Floru), cu cercetători de la alte unități științifice sau de învățămînt superior (N. Radu de la Institutul pedagogic, Cătălin Zamfir, Pantelimon Golu și Mihai Golu de la facultatea de filozofie din București) Boris Zderciuc și Fulvia Eftin de la Muzeul satului, Elena Zamfir de la Academia de studii economice, Marius Gropoșilă de la Institutul de științe pedagogice, Cornelia Făcăoaru, studentă la psihologie ca și cu unele cadre intelectuale regionale sau locale (prof. N. Simache, ing. Al. Pușcariu, ing. G. Rizescu, înv. C. Nichita etc.). Faptul acesta ne-a îngăduit să utilizăm o parte din timpul nostru pentru alte cercetări decît cele organizaționale și astfel ne-am gîndit să întreprindem, între altele, monografia psiho-sociologică a satului Boldești ca sediu central de schelă (cu accentul pe procesele de industrializare, urbanizare, culturalizare și cooperativizare). În cele ce urmează prezentăm pe scurt problematica și metodologia acestor cercetări. Unele din rezultatele obținute formează obiectul cărții de față, *Schela Boldești* ca factor de transformare socială, din cauza corelației istorice indisolubile dintre întreprinderea industrială și localitate.

2. *Problema.* După unii metodologi, realitatea este „mută", ea nu pune întrebări și nici nu răspunde la întrebările noastre, deci cade complet în sarcina omului de știință să formuleze întrebări cu privire la ea și să caute apoi, tot singur, răspunsul corespunzător. După alții, realitatea este numai parțial „mută", ea nu ridică probleme, dar este singura în măsură să dea răspunsul adecvat ; cercetătorul, înarmat cu întrebarea, caută răspunsul chiar în realitate în măsura în care problema pe care și-o pune este într-adevăr de domeniul ei. În sfîrșit, cei din a treia categorie susțin că realitatea singură pune probleme și oferă soluții, dovadă că există probleme false și soluții inadecvate ; știința trebuie să se integreze cognitiv atît de profund în realitate, încît să-i surprindă din perspectiva și logica ei internă, atît problemele, cît și soluțiile ; omul de știință nu face decît să traducă în limbaj omenesc datele realității. Noi sîntem de această ultimă opinie. Nu știm dacă poziția este valabilă și pentru științele naturii, dar nutrim convingerea că în domeniul științelor social-umanistice, ea este cea mai firească și mai eficientă. Realitatea social-umană poate fi abordată după criterii extrinseci, în funcție de preocupările sau pregătirea

* Deoarece a fost declarată unitate industrială experimentală, alături de alte 70 de întreprinderi din aproape toate ramurile industriei, pentru verificarea în practică a unor măsuri de îmbunătățire a planificării, finanțării, creditării și conducerii și de întărire a cointeresării și răspunderii materiale, ceea ce înseamnă, din punctul de vedere al științei, condiții care nu se pot obține decît în laborator, într-o materie în care acest gen de experiment nu este cu putință.

omului de știință, după experiența și perspectiva lui filozofică sau socială. Problemele astfel formulate nu coincid însă integral cu realitatea, încît, în cazul cel mai bun, răspunsurile obținute au un caracter parțial, cu riscul de a se ajunge deseori la construcții pur mentale, fără corespondență cu faptele. Realitatea social-umană nu este mută, de fapt ea este singura care vorbește cu adevărat, care are același limbaj cu cercetătorul științific încît, dacă nu ne ghidăm după ea, rămînem în monolog : ne întrebăm singuri, în loc să descoperim întrebările ; răspundem singuri, în loc să stabilim răspunsurile. De aceea numai dialogul este fecund, un dialog însă conceput și utilizat ca metodă de contact și pătrundere în esența și frămîntările celorlalți. După opinia noastră, cercetările sociologice și psihologice de teren concepute pe baza unor întrebări formulate în cabinet, exclusiv după preocupările și ideile oamenilor de știință, realizate în cadrul unor deplasări efemere, doar pentru a distribui și a strînge chestionarele, nu pot duce la rezultate cu adevărat științifice. Cu astfel de procedee, cunoștința nu pătrunde în realitate, iar realitatea nu pătrunde în știință, cele două fenomene rămîn străine unul de altul : știință necunoscătoare și realitate necunoscută. Poziția noastră metodologică este cu totul alta. În consecință, ne-am deplasat la Boldești fără nici un plan de lucru, fără nici un chestionar, fără formulare și fără teste, pur și simplu ca să vedem, să înțelegem, să stabilim cît mai precis cu putință problema acestei colectivități, nu așa cum ne-ar plăcea sau ne-ar conveni, ci așa cum se prezintă ea în teren, după starea de fapt, după situația concretă. Și, pentru că cibernetica a reabilitat raționamentul prin analogie, putem spune că am procedat ca epidemiologii : în loc să decidem noi, de acasă, ce fenomene normale sau patologice trebuie să aflăm în teren, ne-am dus să vedem ce fenomene există acolo, ce probleme științifice ridică ele, în ce măsură le putem cerceta și explica prin mijloacele științifice de care dispunem. Am întreprins deci o vastă și răbdătoare acțiune de explorare sau diagnoză științifică, în sensul în care pe alt plan, de exemplu cel medical, interniștii recurg la analizele de laborator pentru a determina boala înainte de a prescrie un tratament, sau epidemiologii fac anchete preliminare în scopul de a fixa mjloacele cele mai eficiente de combatere. Consecvenți cu acest punct de vedere, ne-am stabilit la Boldești și ne-am străduit să trăim ca boldeștenii, în mijlocul lor, laolaltă cu ei, să le cunoaștem viața de azi, să le reconstituim viața de ieri, să le prevedem viața de mîine.

În primele noastre teoretizări ale cercetărilor sociologice de teren, făcute împreună cu profesorul nostru Dimitrie Gusti, înclinam să credem că sociologia este „știința unităților sociale“ sau, din alt punct de vedere văzute lucrurile, „știința prezentului“ (istoria ocupîndu-se de trecut, etica și politica de viitor). Astăzi, după o experiență sociologică personală mult mai bogată, dar și sub influența materialismului istoric, credem că realitatea socială nu poate fi înțeleasă decît în totalitatea ei spațio-temporală, iar diviziunea muncii științifice, consemnată în clasificarea științelor, exprimă neputința noastră, a oamenilor, de a cunoaște totul dintr-o dată, global, nu o stare de fapt, o realitate divizată. De aici necesi-

tatea epistemologică imperioasă de a compensa orice muncă științifică de analiză, secționare, izolare sau dezmembrare, cu o muncă egal de susținută de asamblare, reîntregire, resinteză, funcția aceasta revenind, pe planul cunoașterii sociale, în special sociologiei, știință de totalitate și conexiuni prin definiție.

După aproximativ trei luni de cercetări diagnostice sau de explorare în sensul arătat, am ajuns la concluzia că factorul decisiv, suport și transformator în același timp, în structura complexă și dezvoltarea vertiginoasă a localității Boldești este schela de extracție instalată în cuprinsul ei. Dacă ni s-ar permite să folosim un raționament analogic de sens contrar, deci cu semnul pozitiv, în loc de semnul negativ, am spune că schela apare ca o „boală" (citește : factor pozitiv de transformare) instalată într-un organism, care din clipa aceea este acaparat progresiv și evoluează vrînd-nevrînd în funcție de ea. Satul Boldești așa cum era înainte de schelă (fără schelă) și cum a devenit după schelă (cu schelă) sînt două fenomene bine distincte, mai exact două etape sau momente calitativ diferite ale aceleiași realități, ale aceluiași proces de transformare social-umană. Fenomenul este cu atît mai interesant cu cît schela nu a crescut dinăuntru, ca o etapă firească, intrinsecă de dezvoltare, ci a venit din afară, ca o acțiune externă, desfășurată de societățile petroliere, ceea ce a avut în chip inevitabil un caracter de criză, de trecere forțată, inițial descumpănitoare, de la o situație social-economică tradițională, fixată în deprinderile oamenilor, la alta cu totul diferită, neprevăzută și deci surprinzătoare, impusă în cea mai mare parte a ei prin presiune economică, persuasiune propagandistică și constrîngere juridică. Pe noi ne-a interesat, ca psihosociologi, în special drama umană, modul în care a fost trăit de cei implicați, evenimentul acesta, cum au reacționat față de el, cum și-au transformat viața în funcție de el, părăsind, cu sau fără voia lor, vechi și încercate tipare de viață, de esență pastoral-agricolă, țărănească, sătească, etnografică și folclorică, pentru a îmbrățișa altele, cu totul inedite, complet neprevăzute, de esență industrială, urbană, rațional-didactică, puternic culturalizate.

În etapa a doua s-a ivit o nouă cotitură, de astă dată cu semnificații mai profunde și reparatoare, revoluția socialistă, instalarea puterii populare și naționalizarea mijloacelor de producție, iar pentru Boldești, în problema care ne preocupă, trecerea schelei în proprietatea socialistă, cu toate urmările care au decurs de aici.

Dat fiind faptul că transformările profunde în viața satului Boldești s-au petrecut într-o perioadă istorică relativ scurtă (1929, începutul marilor exploatări locale ale petrolului, 1948, naționalizarea), cu participarea generațiilor aflătoare încă în viață, ni s-au oferit condiții de cercetare cvasiexperimentale prin posibilitatea de a reconstitui atît aspectele obiective (sociologice), cît și subiective (psihologice) ale procesului. Acceptînd această perspectivă, problema s-a conturat oarecum de la sine. Cum a fost satul Boldești înainte de instalarea schelei, structura demografică și viața lui social-psihologică anterioară acestui eveniment de răscruce, cum s-a transformat apoi sub efectul schelei în cele două orînduiri

calitativ diferite, cea capitalistă și cea socialistă ? Fenomenul, firește, este mult mai complex decît modelul acesta, care în fond nu e decît o schemă. Ceea ce trebuie neapărat subliniat este deosebirea esențială dintre momentul de trecere de la îndeletnicirile țărănești la industrie în condiții capitaliste, deci ostile țărănimii și muncitorimii, și procesul de trecere revoluționară de la capitalism la socialism, în cadrul căruia s-a desfășurat nu numai un nou gen de industrializare, dar și evenimente de importanță covîrșitoare tocmai pentru oamenii muncii, ca : naționalizarea mijloacelor de producție, cooperativizarea agriculturii, revoluția culturală etc. Din cauza aceasta, implicațiile social-umane au fost și ele calitativ diferite. Industrializarea capitalistă a fost înregistrată și trăită de sat ca o criză dureroasă, aproape patologică, impusă din afară, pe cînd instaurarea socialismului s-a făcut în favoarea și cu participarea activă a oamenilor, deci fără aspecte tragice sau frămîntări sociale. În orice caz, realitatea istorică ne-a impus să distingem net chiar de la început trecerile din perioada capitalistă de trecerile din perioada socialistă. Tematica a fost fixată în funcție de cele două orînduiri sociale, calitativ diferite.

3. Temele. O problemă psihosociologică, o dată depistată, nu îmbracă decît rareori forme simple ; ea cuprinde de cele mai multe ori o mulțime de subprobleme sau teme implicate, subordonate sau adiacente, care nu pot fi stabilite decît tot în teren, deci pe bază de cercetări preliminare. Vom aminti pentru Boldești cel puțin unele dintre ele, cît este necesar pentru subînțelegerea sau deducerea celorlalte.

Industria petrolieră începe cu explorări geologice. În Boldești, primul zăcămînt de țiței a fost descoperit în meoțian. Urmează forajul industriei pentru așezarea sondelor. La Boldești, el a început înainte de primul război mondial, dar nu a dat rezultatele scontate, încît s-a întrerupt, pentru a fi reluat abia după război și intensificat cu rezultate foarte mari din 1929 încoace. Terenurile pe care s-a desfășurat această activitate erau în proprietate particulară, deci trebuiau obținute concesiunile necesare. Societățile petroliere de odinioară erau tot particulare, încît se concurau între ele și căutau să obțină, pe toate căile posibile, cît mai multe avantaje economice. Ca să înlăture concurența, fiecare dintre ele încerca să arendeze, pe termen lung, suprafețe cît mai mari de teren, urmînd să plătească în plus, prin „puncte de redevență“, pentru terenurile în care așezau efectiv sonde. Astfel, întreaga comunitate boldeșteană a fost asaltată de reprezentanți ai societăților și de o mulțime de intermediari, misiți și speculanți, ca să-și cedeze terenurile, unele fără nici o întrebuințare industrială vizibilă, rămînînd în completa folosință a proprietarilor, altele pentru o scoatere temporară din exploatarea agricolă, pînă la „secarea“ sondelor, urmînd să fie retrocedate în deplină folosință proprietarilor. Aici apare momentul critic în viața satului Boldești, ca și în al celorlalte localități angrenate în exploatările petroliere. Vechea economie casnică de tip țărănesc, care se baza preponderent pe produse naturale (cereale, fructe, vite, lemn etc.), a fost literalmente spartă și „țăndările“ ei, integrate într-o nouă economie, de tip industrial, bazată mai

ales pe posesiunea și mînuirea banilor, pe dinamica monetară. Marii proprietari, care se integraseră de timpuriu în economia capitalistă, luînd locul, în altă structură socială, boierimii feudale, au întîmpinat economia bănească foarte bine pregătiți. Ei au realizat cîștiguri „fabuloase" și au folosit banii rațional pentru asigurarea de noi cîștiguri. Țărănimea a fost însă nu numai înșelată și spoliată de intermediari, avocați, ingineri, funcționari ai firmelor etc., dar chiar în cazurile fericite, în care ajungea în posesia banilor care i se cuveneau, n-a știut ce să facă productiv cu ei și, în marea majoritate, i-a cheltuit fără noimă, fără să se aleagă cu nimic de pe urma lor. Satul a trăit o perioadă de „demență colectivă", de speranțe nemăsurate, de pierderi și cîștiguri neașteptate, de acte și manifestări nesăbuite, pînă la crimă și desfrîu. Întreaga viață economică, socială și spirituală tradițională, întreaga „datină strămoșească" a fost dezorganizată pentru o formă socială care se va dovedi în curînd superioară, dar care inițial s-a abătut asupra satului ca o furtună, ca un dezastru. Noi ne-am concentrat cu luare-aminte cercetările mai ales asupra acestui moment de criză, pentru a stabili cît mai amănunțit cu putință ce s-a întîmplat cu oamenii, cum au trăit aceste transformări, cum și-au părăsit vechile tipare de viață, cum au reacționat și cum s-au adaptat față de cele care le veneau atît de izbitor, amețitor și contradictoriu, ca un alt „destin", din afară. Iată tema centrală a monografiei psihosociologice a satului Boldești, așa cum se înfățișează în cartea de față.

Ca să ne dăm seama de mecanismele și proporțiile unei etape de trecere, etapă critică prin definiție, este necesar să cunoaștem în egală măsură etapa anterioară, cea părăsită sau depășită, și etapa ulterioară, de regăsire, restructurare, reașezare a vieții după noile coordonate social-economice, de încadrare într-o nouă matcă, mai largă, mai adîncă și mai puternică, adică mai avansată, mai matură. De aici alte două teme importante de cercetare : reconstituirea cît mai fidelă cu putință a satului de altădată și studiul sistematic, pas cu pas, al ieșirii din criză, al noilor sedimentări sau structurări de viață social-umană.

Cele trei momente ale dezvoltării social-economice, cu toate că sînt bine distincte, aparțin unui singur proces, ele dau unul într-altul, se pregătesc, în ordinea succesiunii, se continuă unul pe altul, chiar dacă structurile statornicite sînt calitativ diferite. Se cere deci neapărat să stabilim deopotrivă prin ce se deosebesc sau se distanțează și prin ce se unesc sau se apropie unele în raport cu celelalte. S-a impus deci o nouă serie de teme : cele privitoare la cursurile sau firele de îmbinare și separare, problema proceselor particulare desfășurate la nivelele interioare ale prefacerii de ansamblu. Cercetarea de depistare sau fixare a acestor teme ne-a dus la concluzia că cel puțin patru dintre ele merită să fie reținute și tratate mai amănunțit : procesul de industrializare cu o pondere tot mai mare în viața economică, procesul de intensificare a mobilității, preschimbării și stratificării populației, procesul de urbanizare, cu o însemnătate crescîndă în toate sectoarele vieții sociale, procesul de culturalizare organizată (prin școală, mijloacele culturii de masă etc.), cu tendința de a înlocui sau restructura cultura tradițională, de esență folclorică,

orală. Așezarea unei schele de extracție la Boldești a avut într-adevăr ca rezultat atragerea sau absorbția unui număr tot mai mare de locuitori în industria petrolului, care s-au transformat din țărani în semiproletari, apoi în proletari. Salariul a luat, pentru tot mai multă lume, locul peticului de pămînt. În același timp au venit în sat un număr tot mai mare de muncitori, tehnicieni, ingineri, funcționari din alte localități, unii flotanți, alții cu caracter permanent. Satul s-a dublat, alături de așezarea veche a apărut un cartier nou, format din complexul industrial al schelei, din birourile ei, din locuințele inginerilor, ale muncitorilor veniți din alte părți etc., împreună cu serviciile respective (restaurant, cantină, dormitoare muncitorești, cinematograf, club, frizerie, teren sportiv etc.). Unii dintre sătenii de baștină au preferat să-și caute de lucru, după primele ciocniri cu schela, la alte întreprinderi industriale, fie în satele din jur (Scăieni, Blejoi etc.), fie la Ploiești, mutîndu-se acolo sau făcînd navetă. Deci aspecte demografice provocate de cele economice, dintre cele mai semnificative. Munca industrială cere însă altă pregătire decît cea agricolă de tip tradițional țărănesc. Industria petrolieră și anexele ei cereau un număr tot mai mare de lucrători calificați. Școlile de cultură generală au fost deci amplificate mereu și întregite, potrivit noilor nevoi, cu diferite școli tehnice, de calificare profesională. Pe de altă parte, contactul cu industria, cu inginerii, cu funcționarii, cu noile școli, cu orașul etc. a ridicat treptat pretențiile și nivelul de viață, a dus la urbanizarea locuinței, a îmbrăcămintei, a hranei, a obiceiurilor, a folosirii timpului liber etc. Cercetările noastre s-au străduit să înregistreze cît mai fidel posibil atît aspectele obiective (materiale, materializate și statistice), cît și cele subiective (psihologice, de atitudine și trăire) ale acestor patru mari procese, izolate strict metodologic, dar tratate pînă la urmă în interdependență și interacțiune, fiind în realitate fețele unui singur proces de dezvoltare social-umană. Am putut astfel să ne dăm seama de transformările ivite în compartimentele fundamentale ale vieții satului : populație, economie, mod de viață, cultură.

Pentru etapa nouă, actuală, am stăruit asupra trecerii de la capitalism la socialism, la nivel microsociologic, așa cum s-a desfășurat în satul Boldești în toate cele patru procese amintite, ca și în conexiunea și ansamblul lor, ca un tot indivizibil, ca un plus ireductibil. La fel, toate aceste procese au fost urmărite concomitent sub aspectele lor obiective, sociologice, și aspectele subiective, psihologice, pentru a le surprinde sub dubla lor semnificație, instituțională și personală, ca fenomene social-istorice supraindividuale și ca fenomene de conștiință și trăire colectivă și individuală. La Boldești, etapa aceasta are și o semnificație locală, de importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea schelei, descoperirea unui nou zăcămînt de țiței, de astă dată în sarmațian, care punctează „geologic" perioada socialistă, așa cum meoțianul a punctat pe cea capitalistă.

Tematica trecerii revoluționare a satului Boldești de la formele de viață capitaliste la cele socialiste este foarte complexă și variată, dar pe noi ne-a interesat în special modul în care s-au desfășurat procesele sociale fundamentale : naționalizarea întreprinderilor industriale, constitui-

rea unei schele unitare, de stat, în locul întreprinderilor petroliere ale diferitelor societăţi particulare, integrarea muncitorilor în noua organizare a vieţii industriale şi sociale, în organizaţiile sindicale şi cele de partid, în noile forme de conducere, participarea lor la luptele sociale şi politice, la construirea şi desăvîrşirea socialismului. O atenţie egală s-a acordat cooperativizării agriculturii, formelor noi de organizare a comerţului, a meşteşugurilor, a administraţiei, învăţămîntului şi culturii, precum şi numeroaselor servicii sociale (cantină, cămine muncitoreşti, spital, policlinică, bibliotecă, cinematograf, cămin cultural etc.) puse la dispoziţia populaţiei. Pentru această perioadă s-au urmărit în special procesele de mobilitate socială, ridicarea oamenilor prin cultură şi profesiune la poziţii economice, sociale şi administrative inaccesibile în trecut. S-au putut pune astfel în lumină, prin simpla înregistrare a datelor obiective din teren, avantajele incomparabile create de socialism pentru viaţa, dezvoltarea şi afirmarea oamenilor, întărită şi prin relatările, opiniile şi aprecierile celor care au beneficiat de ele.

Fireşte, fiecare dintre aceste teme s-a divizat, după bogăţia realităţii, în alte multe subteme, dar înşirarea lor nu mai prezintă decît un interes secundar.

4. Metoda. Dacă problema de bază şi temele implicate trebuie extrase din realitate prin studii foarte atente şi amănunţite de diagnosticare, metoda fundamentală şi tehnicile auxiliare de cercetare trebuie fixate în funcţie nu numai de realitate, dar şi de problematică sau tematică şi de numărul şi specialitatea cercetătorilor.

După convingerea noastră, singura metodă care promovează cunoştinta este contactul cu realitatea, adică, în expresie metodologică, *observaţia*. Toate celelalte procedee de cunoaştere nu fac decît să ne ajute să învăţăm ceea ce se ştie sau să prelucrăm, să explicităm, să interpretăm, să generalizăm etc., cu un cuvînt să teoretizăm datele obţinute prin observaţie. Contrar opiniei curente, observaţia are foarte multe modalităţi sau ipostaze, de unde supleţea, operativitatea şi eficienţa ei, vădite atît de pregnant în dezvoltarea ştiinţei contemporane.

Dacă aplicăm consecutiv diferite criterii de clasificare, dezvăluim mai uşor însuşirile gnoseologice ale observaţiei decît dacă o privim dintr-un singur punct de vedere. Este necesar să se ia ca punct de plecare raportul de bază, observatorul (cine observă ?) şi observatul (ce este supus observaţiei ?), apoi motivele observaţiei (de ce ?), căile ei (cum ?) şi scopurile urmărite (pentru ce ?). Vom înfăţişa cu alt prilej o teorie a observaţiei, pe care o elaborăm de mult timp, dar unele precizări sînt indispensabile şi în prezentarea de faţă pentru înţelegerea exactă a modului în care am conceput şi condus cercetările psihosociologice de la Boldeşti*.

---

*) Vezi pentru detalii studiul nostru: *Metodologia cercetărilor psihosociologice de la Boldeşti*, în „Sociologia militans", nr. 2, Edit. ştiinţifică, 1969.

Observatorul poate fi o singură persoană sau un colectiv, care, la rîndul său, poate fi de profil omogen (persoane de o singură specialitate) sau de profil mixt (interdisciplinar sau multidisciplinar). Apriori nu se poate decide care din cele trei variante e de preferat, justețea deciziei depinde de parametrii cercetării. În monografiile sociologice și psihosociologice de orice fel, complexitatea obiectului obligă, pentru analiza competentă la nivelul științei de azi, chiar și numai a laturilor principale, la colective de cercetare cu profil mixt. În echipa de la Boldești au fost reprezentate, în diferite proporții, psihologia, psihologia socială, sociologia, pedagogia, geologia, geografia, științele tehnice și economice, demografia, antropologia socială și culturală, medicina, istoria, etnografia și folcloristica. Genul acesta de cercetări ridică probleme metodologice speciale, privitoare la conducere, organizare, coordonare, asamblare sau orchestrație, asupra cărora vom reveni în partea finală.

Tot după persoana observatorului (răspunzînd la întrebarea : cine ?), observația poate fi directă, indirectă și mixtă, în înțelesul că este făcută de cercetător sau prin intermediul altor persoane, care nu au această calitate, cu posibilitatea a treia, de a fi realizată de nespecialiști și reluată, pentru verificare sau completare, de către specialiști. În principiu, nici o observație nu ar trebui să fie luată în considerare decît dacă provine de la un observator calificat, adică de la un cercetător științific. Practic, lucrurile nu se prezintă astfel. Majoritatea observațiilor pe care le utilizăm în științele social-umane sînt de origine nonștiințifică (în sensul că nu aparțin unor oameni de știință). E suficient să ne gîndim la mulțimea de date cu caracter istoric, statistic, arhivistic, memorial, narativ, opinional etc. pe care le folosim în mod curent în toate cercetările sociale de teren, ca să nu mai amintim pe cele de bibliotecă. Sînt relativ puține datele pe care le dobîndim prin observație directă, de exemplu prin participare, descriere, numărătoare, măsurătoare, constatare personală etc. De aceea este foarte important, sub raport metodologic, să verificăm chiar în teren toate datele ce ne intră în posesiune, iar pînă atunci să nu le acceptăm decît cu rezerva cuvenită, sub beneficiu de inventar, sub semnul întrebării și al îndoielii metodologice.

În ce privește obiectul observației, în principiu, știința trebuie să redea realitatea așa cum este ea, ceea ce este astăzi de la sine înțeles, dar problema este mult mai complexă decît poate să pară la prima vedere. Nu este totdeauna posibil să se înregistreze și să se redea tot ceea ce constituie o realitate dată, dar ceea ce este mult mai important, chiar cînd posibilitatea există, în cele mai multe cazuri procedeul acesta ar fi inutil. Știința nici nu fotografiază realitatea și nici nu o oglindește ; ea o reflectă prin reconstituire dialectică, numai în liniile ei esențiale, deci prin însăși natura ei procedează în mod selectiv. Selecție înseamnă însă criterii de selecție, iar acestea nu pot fi stabilite arbitrar. Noi la Boldești am ținut seama de logica dialectică a proceselor sociale, de logica lor internă și a

interdependenței dintre ele și întreaga ambianță socială și am lăsat deoparte tot ceea ce ni s-a înfățișat ca întîmplare, ca lipsit de semnificație.

Din punctul acesta de vedere observația poate fi simplă, simplificată (prin izolare) și complexă. Putem alege acele aspecte ale realității care apar de la sine relativ desprinse, autonome, mai puțin înecate în alte realități, cu implicații de altă natură și conexiuni sociale mai puține sau ușor de stabilit. Se poate proceda însă prin simplificare. În loc să ne orientăm spre formele care apar de la sine ca simple, pregnante, evidente, bine reliefate, le desprindem noi, din nevoi de cercetare, le izolăm metodologic și le studiem pe segmente, ca și cum ar fi într-adevăr simple. În a treia variantă, observația se adaptează pe cît posibil complexității reale a fenomenelor social-umane, devine ea însăși complexă : atacăm problema în același timp analitic, pe părți, pe segmente, pe nivele, dar și sintetic, pe întreg, frontal, ca totalitate, ceea ce presupune evident convingerea că totul este mai mult decît suma aritmetică a părților componente, că el este cel care determină și definește părțile ca părți, izolate, acestea căpătînd alt profil existențial. Noi am încercat să aplicăm la Boldești, pentru întreaga lui realitate social-umană, varianta aceasta ultimă de observație.

Pe linia unor nuanțe asupra cărora nu putem stărui, aceeași observație poate fi parțială, reprezentativă și exhaustivă, intensivă și crucială. Putem adică cerceta numai o parte dintre fenomenele aflate în teren (un număr oarecare de familii, de gospodării, de știutori de carte etc.), un număr reprezentativ stabilit prin calculul probabilităților (prin metoda eșantionajului) și exhaustiv (toate cazurile existente). Putem studia fenomenele în întinderea și răspîndirea lor, ca aspecte „macroscopice", de relief sau suprafață, pe ideea repetării, a generalității sau trăsăturilor comune, cu neglijarea cazurilor particulare, excepționale, deci din anumite puncte de vedere mai puțin semnificative. Putem studia, dimpotrivă, mecanismele intime, profunzimile, nivelele de adîncime, aspectele „microscopice", microsociologice, sociometrice, psihologice, de trăire și valoare, pînă la detaliile cele mai semnificative. Putem depăși însă amîndouă aceste variante prin cercetarea foarte atentă, ori de cîte ori este posibil, a cazurilor cruciale, nu numai în sensul baconian (alternativă care, dacă este demonstrată într-o direcție, exclude de la sine cealaltă direcție), dar și în sensul modern, al cazurilor care se pretează la modelare cibernetică sau cel puțin la elaborarea de tipuri ideale, în sensul lui Max Weber. Apar în teren cazuri pe deplin realizate, cu structură completă și clară, oarecum „demonstrativă", care oferă condiții de cercetare atît de concludente, încît rezultatele obținute pe unul singur dintre ele cuprind și lămuresc o arie mare de fenomene similare, cu o certitudine practic ca și absolută. La Boldești, cazul momentului critic al trecerii de la tiparele vechi la altele noi, sub efectul schelei, este semnificativ și concludent pentru toate așezările rurale supuse unui șoc similar (schelă sau altă industrie mare, venită din afară).

Tot din punctul de vedere al obiectului său, observația poate fi structurală, funcțională și integrală, cu numeroase nuanțe, după influen-

ţele suferite de sociologie din partea altor ştiinţe : anatomică, fiziologică şi evolutivă, statică, dinamică şi cinematică, transversală, longitudinală şi globală etc.

Dacă facem abstracţie de cursul sau procesul existenţei şi o tratăm metodologic ca şi cum ar fi încremenită, deci am opera asupra ei o secţiune transversală, punînd timpul între paranteze, ca şi cum nu ar mai fi, obţinem o anumită privelişte, numită uneori structurală, alteori statică sau anatomică, după raţionamentul analogic utilizat. În fond este vorba de una şi aceeaşi operaţie ştiinţifică : a observa realitatea aşa cum se prezintă în momentul cercetării fie pentru că socotim că este singurul lucru pe care îl putem face cu folos, fie că sîntem convinşi că esenţial este numai ceea ce durează sau are caracter de permanenţă, nu ceea ce este trecător, în continuă prefacere. După unele concepţii filozofice, însuşirea de durată sau permanenţă aparţine structurii, reţelei de conexiuni, raporturi sau corelaţii, care ordonează părţile efemere şi mereu schimbătoare în întreguri stabile şi organizate, adică în forme, organisme, sisteme, configuraţii sau totalităţi. Problema în sine este reală şi de necontestat, dar structura însăşi este mobilă, activă, productivă, în continuă manifestare, încît nici chiar în studiul ei de o clipă nu-i redăm cu fidelitate realitatea, dacă nu înregistrăm şi aspectele ei dinamice, funcţionale sau fiziologice, generatoare de noi structuri. Pentru aceasta, este nevoie însă de o secţiune longitudinală într-un segment oarecare de timp pentru a înregistra şi mişcările, dinamismul, desfăşurarea funcţională a realităţii. Deci chiar dacă ne propunem să studiem o realitate socială numai în înfăţişarea ei din perioada cercetării, totuşi sîntem nevoiţi, pentru a nu-i diforma coordonatele reale, să o cercetăm concomitent sub aspectele ei structurale şi funcţionale, în statica şi dinamica ei, anatomo-fiziologic. Nici lucrul acesta nu-i însă de ajuns ; istoria, dezvoltarea sau evoluţia este o realitate tot atît de certă ca şi structura şi funcţia. Timpul este o însuşire intrinsecă a oricărei realităţi, exprimată concret în modul în care devine, apare, se dezvoltă, se transformă sau dispare. Dacă facem abstracţie de acest adevăr, imaginea noastră despre lucruri va fi trunchiată, incompletă şi, ceva mai mult, confuză, intermitentă. N-am face, de exemplu, nici o legătură între embrion şi organism, între un proiect şi realizare, între diferitele vîrste ale aceluiaşi om, ca şi cum ar fi altul de fiecare dată. De aici necesitatea de a observa sau, cînd lucrul acesta nu e posibil, de a trata realitatea nu numai structural şi funcţional, static şi dinamic, anatomic şi fiziologic, dar şi cinematic, evolutiv, în devenirea sau dezvoltarea ei istorică. Numai atunci avem siguranţa că ne apropiem cu adevărat de realitate aşa cum este ea. În toate cercetările noastre de la Boldeşti, faptul acesta nu a fost pierdut nici un moment din vedere. Am privit fără încetare realitatea lui actuală ca o simplă etapă, ca un stadiu de dezvoltare, precedat şi urmat de alte etape sau stadii care au fost sau manifestă tendinţa să devină. Chiar cercetările structurale şi funcţionale au fost subordonate de la început acestui punct de vedere, după noi decisiv.

In sfîrşit, realitatea ni se înfăţişează sub două feţe complimentare, calitativ şi cantitativ, de unde modalităţi azi clasice ale observaţiei, completate cu observaţia cantificată, născută din nevoia noastră de precizie, de exactitate chiar şi atunci cînd studiem calităţile. Observaţia cantitativă ridică numeroase probleme tehnice, de natură instrumentală : aflarea mijloacelor celor mai adecvate pentru înregistrarea sau redarea matematică (în unităţi exprimabile cifric) a realităţii sociale, dar nu comportă probleme gnoseologice speciale. Mulţimile, dimensiunile, distanţele, raporturile, proporţiile, intensităţile etc. există în realitate independent de noi, ca şi unele din calităţile lucrurilor. Există însă categorii de calităţi sociale care nu au această semnificaţie decît în raport cu oamenii care le consideră şi le trăiesc ca atare. Este de cea mai mare importanţă posibilă să distingem cu precizie ce este obiectiv şi ce este subiectiv în viaţa socială, în realitatea socială studiată. Fenomenele obiective sînt în acelaşi timp calitative și cantitative, cum dovedesc, de exemplu, analizele chimice. Mai mult decît atît, orice cantitate reală are calităţi şi orice calitate reală exprimă o cantitate, cele două categorii nefiind decît aspecte corelative ale uneia și aceleiaşi realităţi.

Problema fenomenelor subiective, a trăirilor, a valorilor, a aspiraţiilor, a idealurilor etc., care au rolul lor în viaţa social-umană, indiferent de geneză, indiferent de faptul că sînt derivate sau suprastructurale, este incomparabil mai dificilă. Caracterul lor calitativ nu-l neagă nimeni, dar caracterul cantitativ este uneori contestat. Totuşi pare cert că şi fenomenele subiective pot fi numărate, măsurate, cronometrate, cu un cuvînt cantificate, cel puţin comparativ, sub raportul intensităţii, extensiunii, duratei, eficienţei etc., și că procedeul acesta constituie un progres real pentru știință, chiar dacă nu ne ajută să pătrundem în esenţa fenomenului și nici să cuprindem deplina lui semnificaţie umană.

Ca motivaţie (deci în perspectiva lui de ce ?), observaţia poate fi interesată sau dezinteresată, potrivnică, duşmănoasă sau partinică, aderentă, cu o variantă intermediară de indiferenţă, cu o coloratură tehnicistă, strict profesională. Observaţia caută, în toate formele ei, să surprindă şi să redea realitatea, altfel nu mai facem ştiinţă, dar motivaţia ne determină să alegem din realitate, cu sau fără voia noastră, acele fenomene sau aspecte care răspund pornirilor sau intenţiilor noastre. Problema are o însemnătate practică foarte mare, pentru că cel care porneşte în teren împins de interese personale, de calcule extraştiinţifice, fără dragoste de adevăr, fără dorinţa de a servi, alunecă foarte uşor în exagerări sau deformări, pînă la situarea în afara limitelor cunoaşterii ştiinţifice. Nici indiferenţa nu duce la nimic. Simpla exercitare a meseriei de cercetător sau anchetator social nu poate să asigure rezultate ştiinţifice de valoare deosebită în domeniul nici unei forme de cunoaştere, cu atît mai puţin în cunoaşterea vieţii social-umane. Dezinteresarea, în înţeles de dragoste şi respect faţă de adevăr, partinitatea în înţeles de dragoste şi respect faţă de progresul social-uman, faţă de fiecare fragment pozitiv al umanităţii, sînt singurele motive care ne pot da forţa necesară

să cercetăm realitățile cu rezultate științifice profunde, în același timp adevărate și utile.

Dacă trecem la problema procedeelor de observație, la felul „cum" se desfășoară ea, este important să menționăm cel puțin două grupe de modalități : cea a felului în care ne situăm față de realitatea obiectivă și a felului în care pătrundem în problemele ei. O realitate poate fi observată spontan, așa cum se prezintă întîmplător, în momentul investigației : — cvasiexperimental, ca și cum am fi provocat-o noi, ceea ce impune o căutare și o alegere specială ; — experimental, provocată efectiv de noi, în condiții optime de cercetare. În munca de teren, observația cvasiexperimentală este cea mai avantajoasă, dar nu întotdeauna poate fi realizată. La Boldești, avantajul acesta nu ne-a lipsit. Cum am mai amintit, însăși alegerea noastră a fost determinată de această posibilitate.

Din celălalt punct de vedere amintit mai sus, observația poate fi descriptivă, comprehensivă și explicativă, care de fapt sînt trepte succesive ale procesului cognitiv în materie social-umană, cu posibilitatea de a ne opri la prima sau a doua din ele, fără a merge pînă la capăt. După noi, fiecare din cele trei momente este necesar, încît observațiile noastre de la Boldești au năzuit deopotrivă spre descrierea, înțelegerea și explicarea realităților, spre înfățișarea, semnificația și legitatea lor.

În perspectiva ultimului criteriu amintit, al finalității, a lui „pentru ce", observația poate fi de ordin teoretic, fundamental și de ordin practic, aplicativ. După noi, aceste două categorii nu se exclud, ci se întregesc reciproc, cu toate că ele cer unele eforturi diferențiate, pentru că nici una nu cuprinde sau realizează de la sine pe cealaltă. La Boldești am căutat să satisfacem cît mai precis posibil cerințele unei cercetări psihosociologice fundamentale, care să ne dea deci putința unor largi generalizări sau teoretizări, dar și ale unor aplicații practice, sociotehnice, pentru ameliorarea sau perfecționarea situației existente.

5. *Tehnicile de lucru.* În afară de metoda observației, cu multiplele ei modalități, am utilizat numeroase metode secundare sau tehnici auxiliare, asupra cărora vom stărui mai puțin. Unele dintre ele merită totuși o mențiune. În general, ne-am ferit de utilizarea chestionarelor, atît de frecvente și defectuos folosite de sociologii și psihologii sociali din zilele noastre, inclusiv cei de la noi. A întocmi o listă de întrebări sau un formular, cu răspunsuri închise sau deschise, codificate sau necodificate, și a le distribui oamenilor spre completare, după noi înseamnă a face orice, afară de știință. Nu ne referim la sondajele de opinie publică, cu caracter de masă, care respectă regulile impuse de teoria probabilității și iau măsuri severe pentru a asigura valabilitatea răspunsurilor. În cercetările cu caracter local sau regional, singura metodă fructuoasă, chiar și în problemele de opinie, este contactul direct și îndelungat cu oamenii. Cercetările de la Boldești au durat zece luni, din care două pentru verificare și completare după încheierea prelucrărilor și constatarea unor incertitudini sau lipsuri. Socotind faptul că în perioadele amintite au lucrat în medie

12 persoane, înseamnă că s-a făcut munca unui cercetător individual timp de aproximativ un deceniu.

Am folosit pe larg, cum am mai amintit, metoda participării, trăirea în mijlocul oamenilor, cunoașterea lor prin legături și convorbiri directe, unele dirijate, altele spontane, complet libere, fără o finalitate imediată. Ne-am pătruns astfel de „spiritul boldeștean", de modul de viață al oamenilor de acolo, de „atmosfera" sau „climatul" local. Fără comprehensiune și simpatie, realitatea social-umană nu poate fi cunoscută decît în aspectele ei de suprafață, perfect exteriorizate, obiectivate sau materializate, și, deci într-un anumit înțeles, despersonalizate, dezumanizate, moarte. Semnificațiile, valorile, frămîntările, aspirațiile, idealurile, neliniștile, îndoielile, certitudinile, durerile, bucuriile, urile, iubirile, deznădejdile, speranțele, iluziile, decepțiile, căderile și înălțările oamenilor, fără de care aceștia nu mai sînt oameni, ci simple mecanisme sau organisme, nu sînt deschise decît cercetătorului capabil să le retrăiască, să le resimtă el însuși. fie simpatetic, prin comuniune, prin identificare, prin nostrificare, prin participarea la frămîntările altora, fie empatetic, mai exact prin intropatie sau introiecție, prin efortul mental de a ne situa în poziția și lumea spirituală a celorlalți și a-i privi din punctul lor propriu de vedere, printr-o lepădare metodologică de propria noastră poziție și perspectivă. Capacitatea aceasta nu se obține decît printr-un exercițiu de lungă și mare răbdare, de autoeducare și autodisciplinare științifică. Bineînțeles, nici simpatia, nici empatia nu înlocuiesc cercetarea științifică social-umană, care abia începe cu ele, dar ne așază în condiții prielnice de cercetare, ne asigură „temperatura morală", necesară apropierii de oameni, studiul lor multilateral, ne pun la același „diapazon" cu ei, ne deschid calea fructuoasă și indispensabilă a „vaselor comunicante".

Stăruim asupra acestor probleme atît de neglijate în tratatele de metodologie a științelor umanistice, pentru că, în cercetările de la Boldești, am căutat tot timpul să studiem în cea mai strînsă corelație, așa cum am mai amintit, aspectele obiective, instituționale, exterioare, cu cele subiective, psihologice, interioare, care nu sînt decît două fețe ale uneia și aceleiași realități social-umane. Dacă am căutat să stabilim pe baze documentare certe trecutul satului, dezvoltarea lui demografică, economică, administrativă, culturală, ne-am străduit totodată să surprindem modul în care toate acestea s-au reflectat în conștiința oamenilor, modul în care au fost trăite, apreciate, acceptate sau respinse, semnificațiile care le-au fost date, împreună cu efectele lor asupra psihologiei și spiritualității boldeștene. Ni se pare semnificativ, de exemplu, faptul că după primul șoc provocat de instalarea schelei, care a avut efecte de totală bulversare, satul vechi, atît cît a mai rămas din el, în urma „străinării", s-a retranșat într-o mare măsură pe vechile poziții, încercînd să-și continue în noile forme de viață și adeseori cu alte semnificații, tradițiile sale seculare, cu un succes tot mai restrîns. Fenomenele de acest gen nu pot fi prinse numai din exterior, priveliștea interioară este obligatorie.

Pentru a stabili cu suficientă precizie întinderea și semnificația evoluției din ultimele decenii, care sînt oarecum la îndemîna noastră, fiind

perfect accesibile cercetărilor, am utilizat, alături de documentele din arhive şi datele statistice periodice, metoda genealogică. Au fost reconstituite, pornind de la generaţiile în viaţă, liniile de ascendenţă ale locuitorilor de baştină din Boldeşti, familie de familie. Ele ilustrează cu o precizie şi elocvenţă remarcabile modul în care iniţial procesul de industrializare de tip capitalist, apoi cel de tip socialist, cu implicaţiile sociale şi culturale, au transformat, generaţie de generaţie, viaţa oamenilor. Apar, în aceste genealogii, pentru perioadele mai vechi, strămoşi analfabeţi, pălmaşi, căruţaşi sau mici proprietari de pămînt, ţărani agricultori, apoi generaţii de muncitori industriali, tehnicieni, mici funcţionari, toţi ştiutori de carte, cu standarde de viaţă mult mai ridicate, pînă la generaţiile în viaţă, cu un număr impresionant de oameni cu situaţii înalte, venituri mari, cultură superioară, dintre care mulţi au plecat din sat pentru a găsi o întrebuinţare corespunzătoare cu noile lor capacităţi. Dacă generaţiile vechi continuau, unele după altele, aceleaşi tipare de viaţă, cele din zilele noastre arată grafic o adevărată „explozie" în „jerbă", o ascensiune şi expansiune rapide şi spectaculoase.

Am folosit pe larg metoda convorbirilor, atît în varianta dirijată, cu program precis, cît şi în varianta spontană, desfăşurată după voia şi inspiraţia interlocutorului. Conduse cu pricepere, amîndouă dau rezultate foarte bune. Am încercat şi unele variante mai puţin uzitate, cum sînt consfătuirile şi consultaţiile. Oamenii de la noi, în special ţărănimea şi muncitorimea, sînt foarte obişnuiţi să stea la sfat, să schimbe păreri, să dezbată cu alţii diferite probleme sau să dea un sfat cu simţ de răspundere atunci cînd li se cere cu seriozitate, ca un serviciu sau un ajutor. La Boldeşti am recurs deseori la aceste obiceiuri, folosindu-le ca metode de cercetare în probleme dintre cele mai dificile. Nu ni s-a întîmplat niciodată să ne adresăm vreunui boldeştean, spunîndu-i limpede ce dorim şi ce anume urmărim, fără să fi obţinut informaţia sau lămurirea cerută, dacă a stat în puterea lui să o dea. Cu metoda aceasta, pe care noi am verificat-o timp îndelungat în teren, cercetătorul obţine chiar printre locuitori nenumăraţi colaboratori, dintre care mulţi cu aptitudini ştiinţifice necultivate, dar reale şi utile.

O tehnică pe care mulţi cercetători lipsiţi de experienţă o ignorează sau o subestimează este cea a prezenţei pur şi simplu, ca oricare altul, în locurile aglomerate (gară, tren, autobuz, prăvălie, restaurant, cantină, frizerie, sală de spectacole, ştrand, horă, stradă etc.). Nu este vorba numai de a face legături, de a intra în vorbă cu oamenii, dar şi de a-i privi, a-i asculta, a-i cunoaşte direct prin conduitele şi manifestările lor. Cine vrea să studieze şi să înţeleagă mulţimile trebuie neapărat să se apropie şi să se amestece printre ele, cu condiţia să nu fie decît „ochi şi urechi", cu tenacitate şi discreţie, fără să se lase furat de împrejurări sau să devină din observator un „observant" sau un „obiect de observaţie". Nu dau rezultate, de pildă, participările la ospeţe, chefuri, petreceri, în care cercetătorul, în loc să observe, se aşază el însuşi pe ospăţ sau petrecere. Lăsăm la o parte aspectul moral, care nu poate fi totdeauna definit cu precizie, pentru a ne referi exclusiv la eficienţa muncii ştiinţifice.

Pentru problemele care se pretează la calcul matematic, e bine să se facă efortul de a se înregistra fenomenele la scară statistică, ceea ce solicită totdeauna o cantitate mare de muncă. La Boldești, de exemplu, s-au extras din registrele de stare civilă toate datele existente, ceea ce ne-a pus în posesiunea unor informații precise privitoare la natalitate, nupțialitate și mortalitate, pe o lungă perioadă de timp. S-au extras toate datele și din registrul agricol, ceea ce ne-a pus în posesiunea altor informații valoroase privind structura populației, ocupațiile, compoziția familiei, locuințele, acareturile, gospodăriile etc. Lipsa datelor oficiale cu privire la mișcarea orizontală (migrații) și verticală (ascensiune socială) a populației ne-a obligat să întocmim noi înșine un recensămînt, casă de casă, prilej folosit pentru a strînge sau a verifica numeroase alte date.

Mai amintim metoda cartografică, întocmirea unui „plan orb" al satului, numai în contur și cîteva puncte de reper, cu suficiente „locuri albe", care a fost apoi multiplicat prin fotocopiere și completat după nevoie de fiecare cercetător cu datele cercetate (repartizarea teritorială a instalațiilor industriale, a instituțiilor, a ocupațiilor, a gradului de școlarizare etc.). Metoda aceasta nu servește neapărat la ilustrarea sau demonstrarea rezultatelor, alături de alte grafice, desene sau fotografii, dar ne ajută, pe tot parcursul cercetărilor, prin posibilitatea de a analiza cartogramele comparativ și de a descoperi în chipul acesta noi fenomene sau noi probleme, altfel greu de bănuit. De altfel, toate reprezentările grafice (diagramele, organigramele, sociogramele etc.) îndeplinesc acest dublu rol. La Boldești, ele au fost utilizate ori de cîte ori a fost posibil și și-au dovedit constant utilitatea. Experiența merită deci să fie menționată.

6. *„Orchestrația"*. O problemă capitală, de care depinde soarta tuturor cercetărilor interdisciplinare sau multidisciplinare executate de echipe mixte, este a organizării, dirijării sau coordonării, a asigurării unității în multiplicitate sau varietate, ceea ce se poate numi, în lipsă de alt termen mai potrivit, orchestrație științifică. Problema este azi pe larg dezbătută pe plan mondial, dar țara noastră are o prioritate certă în această materie datorită cercetărilor întreprinse de Școala sociologică de la București într-o perioadă în care apelul sociologilor la colaborarea altor oameni de știință era încă un fenomen rar. Ca participant la conducerea „Școlii Gusti", ne-am pus și noi această problemă, care credem că nu este pe deplin rezolvată nici în zilele noastre. Totuși, s-a acumulat o experiență care a marcat progrese importante. Bineînțeles, exprimăm un punct de vedere strict personal.

În cadrul Școlii sociologice de la București, problema orchestrației a fost multă vreme defectuos rezolvată. Șeful școlii, profesorul D. Gusti, era convins că sistemul său de sociologie dezleagă oarecum de la sine problema, opinie care a fost în acea vreme și a noastră. D. Gusti își formulase sistemul încă la începutul carierei sale universitare, deci prin 1910, cu unele modificări survenite după 1925, anul începerii cercetărilor monografice, sub efectul acestora, din nevoi de adaptare în teren, dar și sub influența elevilor și a colaboratorilor care reprezentau o generație

nouă de sociologi, cu o formație de epocă oarecum diferită. El a considerat tot timpul, pe urmele lui W. Wundt, profesorul său de la Universitatea din Lipsca, „voința socială“ ca „natura realității sociale“, fără a ajunge însă la voluntarism, pentru că realitatea socială, în concepția lui, nu se manifestă arbitrar, ci este condiționată de un anumit „cadru“, format, la rîndul lui, din mai mulți factori : cosmic, biologic, psihologic și istoric. Nici manifestările „voinței“ nu erau considerate ca avînd un caracter arbitrar, ci ca fenomene care decurgeau din nevoi obiective ale existenței și coexistenței umane, fiind de patru categorii, manifestări economice, spirituale, juridice și politice. Mai tîrzu, D. Gusti a inclus în sistem „unitățile, relațiile și procesele sociale,“ fără a le fi asimilat organic vreodată. În orice caz, în faza monografică, lucrurile erau văzute astfel : se cercetează o unitate socială (un sat, un cartier, o regiune etc.), care constă dintr-un sistem de relații sociale și se desfășoară în numeroase procese de prefacere (procesul de urbanizare, culturalizare, laicizare etc.). Datorită „voinței sociale“, o unitate socială desfășoară cele patru manifestări sub condiționarea celor patru cadre amintite. Studiul unităților, relațiilor și proceselor sociale reveneau exclusiv sociologului. Studiul cadrelor și manifestărilor reveneau tot sociologului, dar, dată fiind natura lor specifică, cerea și concursul disciplinelor științifice respective : cadrul cosmic, al geologului, geografului, zoologului, botanistului etc., cel biologic, al biologului, al demografului, al medicului etc. Integrarea sociologică a acestor reprezentanți ai altor științe nu s-a pus însă niciodată în mod expres, cu toate că numărul lor era uneori majoritar. Se considera că simpla repartizare a sarcinilor conform „sistemului“ și colaborarea directă dintre sociologi și ceilalți cercetători vor rezolva satisfăcător această problemă. Lucrurile nu s-au petrecut însă astfel. Nici unul din participanții mai importanți din domeniul altor specialități (Fr. Rainer. C. Brăiloiu, G. Breazul, Tudor Vianu, N. Cornățeanu, Ștefan Meteș, Al. Bărbat etc.) nu și-a însușit sistemul de sociologie al profesorului D. Gusti și nici n-a încercat să rezolve în teren vreo problemă care preocupa Școala sociologică de la București sau care nu ar fi putut fi rezolvată fără colaborarea lor. Ei și-au făcut cercetările împreună cu noi, dar au lucrat paralel, fără nici un punct de convergență sau linie reală de contact, fără o asimilare sau integrare efectivă din partea sociologiei. Publicarea în același volum a unor lucrări de acest gen constituie o simplă culegere de studii sau o enciclopedie socială, nu o operă sociologică unitară. Rămînea totuși posibilitatea ca sociologul sau psihosociologul să utilizeze, fără o colaborare redacțională, rezultatele științifice obținute de ceilalți specialiști, dar operația aceasta s-a dovedit în curînd nefructuoasă, pentru că nu se pot asambla studii izolate, oricît ar fi ele de valoroase, dacă nu au fost elaborate anume în acest scop.

Mai tîrziu, colaboratorii mai de seamă ai profesorului D. Gusti ne-am pus deschis problema și am căutat fiecare să o rezolvăm cît am putut mai bine, dar nici unul nu am apucat să ducem operația pînă la capăt, deoarece toate cercetările de teren au fost întrerupte de declanșarea celui de-al doilea război mondial și nu au putut fi reluate decît în anii din

urmă, într-un cadru şi de pe poziţii cu totul diferite decît cele iniţiale. Este uşor de înţeles atenţia deosebită pe care am acordat-o acestei probleme în cercetările actuale de la Boldeşti. Putem afirma că aceasta a fost preocuparea personală, în calitate de conducător al cercetărilor, cea mai importantă. Vom reveni cu alt prilej asupra ei pentru o tratare amănunţită, cu exemplificări şi demonstraţii pe probleme concrete, dar cîteva cuvinte sînt neapărat necesare şi aici. Altfel nu s-ar înţelege decît fragmentar metodologia cercetărilor de la Boldeşti.

Luînd ca bază o învăţătură predominantă în România de azi, am aplicat, cu adaptările necesare, de la început pînă la sfîrşit, principiul conducerii şi muncii colective cu ce a mai mare consecvenţă posibilă. Am făcut planul de cercetare în teren, cu întreaga echipă, am analizat şi dezbătut împreună fiecare metodă, tehnică şi ipoteză de lucru, fiecare rezultat în parte, nu în final, ci pe măsură ce era obţinut. Am stabilit în acelaşi mod perspectivele cercetării, concluziile întrevăzute, liniile tot mai precise ale redactării. Munca ştiinţifică a fost repartizată astfel ca fiecare să se întregească prin toţi ceilalţi şi numai împreună să poată ajunge la o concluzie valabilă. Sarcina noastră principală a fost să nu ne scape conexiunile dintre diferitele fenomene studiate, să nu se piardă din vedere întregul din cauza părţilor. De aceea nu m-am angajat la nici o cercetare specială, cum am fost tentat, ci am servit, asemenea dirijorilor de orchestră, ca element de coordonare şi integrare a colectivului, dublînd la nevoie pe fiecare cercetător în parte, pentru completarea acelor date care, dintr-un motiv sau altul, îi scăpau sau atunci cînd el nu reuşea să se situeze simultan în punctul de vedere al specialităţii sale şi cel al psihosociologiei, fixată şi acceptată ca disciplină de ansamblu. Fireşte, fiecare a fost liber să cerceteze orice problemă de interes ştiinţific personal, dar pentru monografia proiectată şi elaborată împreună, strîngerea materialului s-a făcut după un plan ştiinţific foarte amănunţit, corectat, întregit, realizat şi controlat zi de zi pe întreg parcursul cercetărilor. În final, fiecare cercetător a elaborat o redactare parţială a materialului său, iar un grup restrîns şi-a asumat sarcina redactării de ansamblu a capitolelor mai complexe — N. Radu şi B. Zderciuc cap. I şi cap. III, iar C. Zamfir cap. IV — pentru a se asigura unitatea lucrării pînă în cele mai mici amănunte, cu excepţia stilului, care a rămas, asemenea tuturor scrierilor colective, foarte variat. Personal nu mi-am rezervat în faza redactării, afară de coordonare, îndrumare şi control, decît operaţia finală de interpretare generală şi sinteză globală, deci efortul ultim de generalizare şi teoretizare (Incheierea). Analiza fiecărei etape de către toţi cercetătorii, în colectiv, dezbaterea lucrării pas cu pas, pînă la punerea manuscrisului în situaţia de a fi dat la tipar, a asigurat, după noi, cu maximum de eficienţă posibilă, orchestraţia pe care ne-am propus-o.

7. *Contribuţia documentară.* Monografia de faţă este o operă colectivă în toată puterea cuvîntului, totuşi contribuţia celor care au lucrat la ea este foarte inegală fie din cauza specialităţii, a experienţei ştiinţifice

sau a lipsei de timp (ne referim în special la colaboratorii externi), fie din cauza că materialul cules în teren — foarte abundent și multilateral — n-a putut fi utilizat, din motive diferite, decît într-o măsură foarte redusă, urmînd să fie valorificat în alte lucrări. Este suficient să precizăm că prima redactare a textului s-a ridicat la 1000 de pagini dactilografiate, din care nu s-au păstrat, la o a doua redactare, decît 600. Ulterior am făcut o nouă reducere, din motive de economie, ca și abandonarea aproape completă a materialului documentar (tabele, diagrame, cartograme, desene, fotografii etc.). În prima versiune urma ca fiecare autor să semneze materialul cules și redactat de el, dar operațiile ulterioare ne-au silit să renunțăm complet la unele capitole, iar pe celelalte să le reducem simțitor și să le contopim. De aici imposibilitatea de a mai păstra semnăturile inițiale.

Echipa permanentă a fost formată din unii membri ai secției de psihologie socială a Institutului de psihologie al Academiei din acea vreme : dr. Vasile P. Nicolau, cercetător principal (în prezent conferențiar de pedagogie la Institutul Politehnic din București), care a cercetat în special instituțiile de învățămînt și cele de cultură ; Geta Dan-Spînoiu, cercetătoare principală, care s-a ocupat mai ales de problema familiei și a femeii ; Ligia Gherguț, cercetătoare, care a studiat relațiile, atitudinile și opiniile sociale ; Septimiu Chelcea, cercetător stagiar (în prezent asistent la Catedra de sociologie a Universității din București), preocupat îndeosebi de comportamentul ceremonial și de modificarea obiceiurilor și a mentalității. Fiecare din cei amintiți a strîns, în același timp, un material foarte variat și a participat la diferitele operații documentare (recensămînturi, consultarea arhivelor, prelucrarea datelor statistice etc.)

Dintre colaboratorii externi contribuția cea mai importantă în faza muncii pe teren a adus-o dr. Nicolae Radu, lector universitar, care a întocmit genealogia tuturor familiilor băștinașe și a studiat cu foarte mare amănunțime soarta oamenilor din Boldești sub efectul așezării și activității schelei. Tot lui i se datorește reconstituirea imaginii satului de altădată după memoria colectivă.

Contribuții importante au adus dr. Cătălin Zamfir, pe atunci asistent universitar (Facultatea de filozofie din București), ulterior cercetător în Institutul de psihologie, care a studiat mai ales procesele demografice sub efectul industrializării și implicațiile lor profesionale, culturale și de „străinare" ; — și Boris Zderciuc, pe atunci șef de secție la Muzeul satului, iar acum cercetător principal în Institutul de psihologie, care a cercetat îndeosebi cultura materială și tendințele de urbanizare. Elena Zamfir, asistentă universitară, a participat la numeroase acțiuni colective și a cules unele informații deosebit de utile, iar Cornelia Făcăoaru, studentă în psihologie (Universitatea din București), a făcut un studiu psihosociologic foarte amănunțit și foarte bun asupra copiilor de școală, de cîteva sute de pagini, din care n-a putut fi inclusă în lucrarea de față decît o parte foarte mică. Fulvia Eftin de la Muzeul satului, a efectuat multe și interesante desene tehnice și artistice ,de mare valoare docu-

mentară, din care însă spre regretul nostru n-au putut fi publicate decît foarte puține.

O contribuție substanțială a adus ing. Al. Pușcariu, șeful serviciului geologic al Schelei Boldești, care lucrează de mult timp la o monografie istorico-economică și tehnologică a acestei importante întreprinderi petroliere. A redactat pentru noi un capitol voluminos, de o mare precizie documentară, privitor la întreaga dezvoltare a exploatărilor petroliere de la Boldești și împrejurimi, de la primele explorări geologice și cele dintîi concesiuni pînă la desfășurarea actuală a operațiilor de extracție și valorificare, cu numeroase anexe documentare. Din păcate, nu am avut posibilitatea să reținem pentru publicare decît o mică parte din materialul acesta atît de valoros (cap. II. „Intreprinderea industrială").

Prof. N. Simache, directorul Muzeului de istorie al județului Prahova, cunoscut cercetător și distins publicist, ne-a pus la dispoziție un studiu prețios despre trecutul satului Boldești și al regiunii Teleajenului, iar ing. agronom Gheorghe Rizescu (Ploiești) a redactat pentru noi un documentar amănunțit privitor la economia agricolă veche și nouă a Boldeștilor. Înv. Const. Nichita (Boldești) a colaborat în cele mai diferite forme posibile la cercetările noastre, prin prețioasele informații pe care ni le-a dat, ca vechi om al locurilor și prin participarea la recensămînturile noastre. Alți membri ai corpului didactic din Boldești ne-au fost de asemenea de mare folos.

Se cuvine un cuvînt special de mulțumire tov. ing. Alexandru Boabă, pe atunci ministrul petrolului (în prezent al industriei chimice), ca și tov. ing. Vasile Ardeleanu, directorul Schelei Boldești, care ne-au acordat un sprijin foarte eficient în tot decursul cercetărilor noastre și, firește, tuturor boldeștenilor care au colaborat în cele mai diferite moduri la întocmirea acestei monografii a așezării și vieții lor.

TRAIAN HERSENI

CAPITOLUL I

BOLDEŞTII DE ALTĂDATĂ

1. PRIVIRE GENERALĂ

Localitate al cărei nume s-a înscris de peste 40 de ani ca un centru important pe harta economică a ţării datorită ponderii pe care a dobîndit-o în dezvoltarea industriei petroliere, în special a celei extractive, Boldeştii se află pe valea Teleajenului, la circa 11 km. nord de Ploieşti. Tăiat de paralela 45°, teritoriul pe care se întinde comuna Boldeşti se încadrează în zona subcarpatică a Munteniei, mai precis în fîşia sudică a acestei zone, în care colinele, din ce în ce mai domoale, se învecinează *cu* şi apoi se pierd *în* Cîmpia Română.

Istoria dezvoltării social-economice, demografice şi culturale a localităţii se desfăşoară în contextul mai larg al aşezărilor de pe valea Teleajenului de care nu poate fi desprinsă atît pentru trecutul mai îndepărtat, cît şi în perioada care coincide cu industralizarea localităţii.

Străbătînd regiunea de la nord la sud, sub forma unui culoar natural, valea Teleajenului a brăzdat adînc lanţul Carpaţilor meridionali, creînd suprafeţe plane, de înălţimi variabile şi terase propice unor aşezări omeneşti permanente din vremuri îndepărtate.

Uşor accesibilă, această vale a constituit şi un drum deosebit de prielnic pentru contactul populaţiei româneşti de pe cele două versante ale Carpaţilor, pentru schimburi culturale. Aceste contacte şi schimburi culturale, de o mare vechime, sînt atestate prin numeroase materiale arheologice, iar pentru ultimele trei-patru secole şi prin materiale etnografice. Astfel, prezenţa unor piese din bronzul ardelean în depozitul de la Drajna de Jos confirmă existenţa unor legături încă din perioada de sfîrşit a epocii bronzului.

În Hallstatt şi la Tène, legăturile se dezvoltă şi se diversifică.

Apreciind importanţa strategică a văii Teleajenului, dacii construiesc cetăţi pe înălţimile de la Bughea şi Gura Vitioarei la cîţiva kilometri sud de Vălenii de Munte. Aceste cetăţi erau astfel orientate încît serveau ca apărare împotriva unui inamic care venea dinspre sud.

Importanţa văii Teleajenului, ca vechi drum de acces în Transilvania, a fost intuită cu claritate de romani. În acest scop ei construiesc de-a lungul văii o şosea care, venind din Moesia Inferior, urma firul apei pînă la Vălenii de Munte, de unde, pe valea Drajnelor şi a Teleajenului, trecea dincolo de munţi pe la Tabla Buţii.

Trei castre romane sigure, la Mălăieşti, unde se varsă Vărbilăul în Teleajen, la Drajna de Sus, în apropierea confluenţei Drajnei cu Teleajenul şi la Tîrgşor aveau rolul să asigure securitatea acestei importante căi de comunicaţie. Existenţa drumului roman şi a unui număr neobişnuit de mare de castre romane, situaţie fără precedent în istoria provinciei romane, confirmă importanţa pe care romanii i-au dat-o încă din antichitate.

În timpul migraţiilor, valea îşi continua funcţia de drum de trecere dincolo de munţi. Frecvenţa unui mare număr de termeni care amintesc de mongoli şi mai ales tătari în toponimia locului, ca : vîrful Tătarului, culmea Tătarului, puţurile tătăreşti, este semnificativă. În regiune există chiar şi un sat cu numele Tătaru.

Nu este de mirare că şi cavalerii teutoni, aşezaţi de Andrei al II-lea, regele Ungariei, în Ţara Bîrsei, stăpînind aici între 1211 şi 1225, construiesc la Tabla Buţii, unde pasul era mai uşor de trecut, o cetate, ale cărei valuri sînt îndreptate către sud, probabil împotriva cumanilor, stăpînitori vremelnici pe atunci în ţinuturile de la sudul munţilor, şi a valahilor, populaţia indigenă.

O dată cu întemeierea statului feudal al Ţării Româneşti în secolul al XIV-lea, domnitorii români iau o serie de măsuri pentru întărirea puterii de apărare a ţării. Printre aceste măsuri se înscrie şi construirea la sfîrşitul secolului al XIV-lea sau în orice caz în secolul al XV-lea pe Teleajen a unui puternic centru de apărare, pe care cronica ţării îl numeşte „Cetatea Teleajnei" şi care fu arsă de Ştefan cel Mare cu prilejul uneia din ultimele sale incursiuni în Muntenia.

Intensificarea schimburilor de mărfuri după constituirea statului feudal al Ţării Româneşti şi mai ales în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea a avut drept urmare o înviorare a vieţii economice şi pe acest vechi drum de comerţ.

Menţionarea vămii de la Vălenii de Munte, în această perioadă, confirmă existenţa unei intense activităţi de transport de mărfuri pe acest important drum comercial.

Larg deschisă, oferind variate surse de existenţă, pitorească prin peisajul său, bine adăpostită şi apărată, valea Teleajenului este masiv populată, iar satele se dispun pe cele două maluri ale apei ca o veritabilă ghirlandă care însoţeşte valea de la izvoare şi pînă la vărsarea Teleajenului în Prahova : Măneciu-Ungureni, Măneciu-Pămînteni, Izvoarele, Homoriciu, Teişani, Vălenii de Munte, Făgetul, Gura Vitioarei, Măgurele, Lipăneşti, Scăieni, Bucov.

Din seria acestor sate face parte şi comuna Boldeşti, veche aşezare umană cu urme de vieţuire datînd din neolitic (5500—900 î.e.n.). La locul de întărire al şoselei comunale cu drumul care duce în Seciu se ridică o înălţime de circa 350 m, „bold" pe muchia căruia au fost reperate

fragmente de ceramică aparţinătoare perioadei „Criş", aşadar de la începutul culturii neolitice.

Peste vechile straturi ale acestei perioade se suprapun cele din epoca fierului, atît din Hallstatt, cît şi din la Tène, de data aceasta mult mai abundente.

Nu departe de Boldeşti, la o depărtare de 3 km, pe cuprinsul comunei Lipăneşti, care altădată era un sat pendinte de Boldeşti, la întretăierea drumului care duce la Mănăstirea Zamfira cu şoseaua naţională Ploieşti-Cheia, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din secolul al III-lea şi al IV-lea, ceea ce confirmă prezenţa pe teritoriul vechii comune Boldeşti a unei aşezări daco-romanizate în această perioadă.

Prima menţiune documentară a localităţii o datorăm lui Miron Costin, care aminteşte că la 1600 armatele lui Mihai Viteazul, cantonate la Bucov, treceau peste dealuri la Schitul Boldescului. Ruinele acestui schit se mai vedeau încă prin 1930.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, moşia Boldeşti se afla în stăpînirea lui Gheorghe Boldescu, un om cu vederi înaintate. Sluger în 1817, paharnic în 1831 şi mai apoi clucer în 1844, Gh. Boldescu dispunea de mari mijloace materiale, care constau din moşii, vii în Boldeşti, case, prăvălii şi hanuri în oraşul Ploieşti. Dar chiar în timpul vieţii boierului Gh. Boldescu, moşia Boldeşti trece sub stăpînirea altui boier, C. Stavridis. Din moşia acestuia din urmă, pe baza legii din 1864, au fost împroprietăriţi 44 de ţărani, dintre care 12 pălmaşi, 30 de mijlocaşi şi 2 fruntaşi.

Pînă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Boldeştii formau o singură unitate administrativă şi făceau parte din vechiul judeţ al Secuienilor.

Cînd s-au pus bazele unor unităţi administrative mai largi, numite comune, pe baza legii de organizare întocmită de Alexandru Ion Cuza, Boldeştilor li se alăturau Lipăneştii şi Şipotul sau Colacul de Piatră şi Seciul. Făcînd parte din plasa Podgoria, cele 4 aşezări se întindeau pe o suprafaţă de 2 000 ha arabile. Ulterior, Lipăneştii şi Şipotul se despart şi formează o nouă comună, Lipăneşti, iar Boldeştii rămîn cu Seciul şi formează o comună cu numele de Boldeşti, aparţinînd tot de plasa Podgoria, al cărei sediu era la Urlaţi, la 19 km depărtare.

În această organizare rămîne pînă în 1968, cînd se uneşte cu Scăienii şi cu Balanca, formînd oraşul Boldeşti-Scăieni, cu reşedinţa în Boldeşti.

Peisajul fizic şi geomorfologic* al zonei în care este aşezată localitatea Boldeşti se caracterizează prin două forme de relief : spre sud-vest *Valea Teleajenului,* constituită dintr-o serie de terase de înălţimi variabile, iar spre nord-est — *o zonă de coline,* cunoscută sub termenul generic de *Dealurile Bucovelului.* Vatra aşezării de la Boldeşti se întinde pe linia de contact dintre terasa Măgurele şi piciorul anticlinalului Boldeşti, parte componentă a Dealurilor Bucovelului.

---

* Unele informaţii cu privire la aspectele geografice, geomorfologice şi climatice de pe valea Teleajenului ne-au fost comunicate, cu bunăvoinţă, de cercetătorii Institutului de Geografie.

Dacă Valea Teleajenului se prezintă sub forma etajată a teraselor, care uneori se întrepătrund, în zona colinară întîlnim dealuri cu pante nu prea accentuate şi cu suprafeţe nivelate în partea lor superioară. Pe aceste culmi cu aspect de platforme, a căror întindere este, în general, redusă, suprafeţele ocupate de culturi agricole alternează cu pîlcuri de pădure. Peisajul, în ansamblu, este de un remarcabil pitoresc.

În dreptul Boldeştilor, terasa Măgurele creşte în altitudine, trecînd apoi treptat în lunca Teleajenului. Structura aluvionară a solului acestei terase oferă un teren prielnic pentru agricultură. Pe de altă parte, Dealurile Bucovelului, care domină aşezarea dinspre est, ating aici cota maximă de 411 m. Colinele sînt în mare măsură împădurite, cu excepţia suprafeţelor defrişate pentru vetre de aşezări sau pentru culturi.

Ca altitudine faţă de nivelul mării, localitatea se află la o înălţime de circa 200—210 m.

Înfăţişîndu-se ca un culoar orientat N-S, Valea Teleajenului se lărgeşte destul de mult în dreptul Boldeştilor (pînă la 4 km) dezvoltîndu-se mai mult spre stînga. Fenomenul s-a produs sub influenţa înălţării inegale a anticlinalului de la Boldeşti, fapt care a provocat o permanentă lunecare a Teleajenului spre dreapta.

Compoziţia solului din zona colinară cuprinde în general roci slabe, ca : nisipuri, argile, marne. Acest fapt, la care se adaugă, evident, diferenţele de nivel, a favorizat eroziunile torenţiale, care dau terenului un aspect frămîntat, provocînd în permanenţă degradări şi alunecări, cu deosebire pe pantele sudice şi vestice despădurite masiv pentru extinderea terenurilor de cultură : agricultură, viticultură, pomicultură. Din această cauză, hotarul Boldeştilor în partea sa estică şi nordică, predominant colinară, este brăzdat de numeroase văi de eroziune cu direcţia de scurgere EV, înspre albia Teleajenului, care rămîne principala arteră a reţelei hidrografice din zonă. Toate celelalte ape din aria la care ne referim, alimentate numai de precipitaţii, seacă în timpul verii. Una dintre aceste văi — Scîrnava — care trece pe marginea dinspre nord a Boldeştilor, formează, de-a lungul albiei sale, numeroase bălţi.

Caracterul de culoar al Văii Teleajenului, protejat, în această parte, de Dealurile Gugeştilor dinspre vest şi de Colinele Bucovelului dinspre est, imprimă zonei cîteva caracteristici climatice proprii. Curenţii, dirijaţi de-a lungul văii de la nord spre sud, au viteze reduse. În general nu se cunosc vînturi puternice, iar jocul variaţiilor de temperatură de-a lungul anului nu atinge diferenţe prea mari. După calculele întocmite pe baza măsurătorilor staţiei meteorologice Ploieşti — cea mai apropiată de Boldeşti —, temperatura medie anuală este de + 10,6°. În ceea ce priveşte precipitaţiile, acestea ating anual media de 588 mm.

În acest cadru natural, cu caracteristicile sale fizice, geomorfologice şi climatice, cu terase, depresiuni şi coline, propice aşezărilor omeneşti, s-a născut şi dezvoltat, de-a lungul unei istorii de mai multe secole, aşezarea de la Boldeşti.

Dezvoltarea istorică, socială, economică şi culturală a Boldeştilor se desfăşoară în strînsă legătură cu aşezările din jur şi în general cu toate

așezările de pe Valea Teleajenului. Ritmul vieții, schimburile economice și culturale se intensifică o dată cu construirea, la începutul secolului nostru, a căii ferate Ploiești-Vălenii de Munte, pe care străbat zilnic, în afara trenurilor de marfă, cinsprezece trenuri de persoane, asigurînd posibilități de deplasare rapidă în ambele sensuri. Toate trenurile au oprire în halta Boldești. Cîteva dintre ele circulă direct la București.

Cu tot numărul relativ mare al trenurilor, la anumite ore ele sînt arhipline, majoritatea călătorilor fiind formată din muncitori, funcționari și elevi navetiști.

La circa 500 m vest de Boldești trece șoseaua națională Ploiești — Văleni — Măneciu, care prin Cheia — important punct turistic — comunică direct cu orașul Brașov.

Un număr de cinci autobuze locale asigură legătura dintre Boldești și Ploiești.

Din punct de vedere administrativ, localitatea Boldești era în perioada cercetării comună rurală, ținînd de județul Prahova. În raza sa administrativă intră și satul Seciu, așezat spre nord-est, la o distanță de 5 km.

Învecinată cu Scăieni la sud, Seciu la est, Satul Nou la nord și Lipănești la vest, localitatea Boldești se întinde pe o vatră de formă alungită, avînd ca axă șoseaua ce străbate satul de la sud spre nord. Dacă în extremitatea sudică, structura așezării are aspectul unei aglomerări mai accentuate, cu o serie de ulițe ce se desprind în dreapta și în stînga de pe strada principală, de la biserica nouă și pînă la ieșirea dinspre nord, Boldeștii se înfățișează ca o așezare de-a lungul drumului, avînd pe latura estică un singur rînd de gospodării. Pe latura vestică, în cîteva locuri, apar unele ramificații străbătute de ulițe înguste cu case și gospodării de o parte și de alta. Aceste ulițe sînt denumite, de obicei, după numele primei famili care s-a așezat acolo: Tudorani, Olteanu, Manea, Marinești etc.

În prezent, Boldeștii propriu-ziși numără 566 de gospodării. De la nord la sud, părțile așezării poartă denumiri ca : *Țigănia, Pleașa, Pe Nisip, Satul de Jos* (din vale). Primele trei părți ale vetrei sînt situate spre nord de-a lungul drumului. *Satul de Jos* pornește de la biserica nouă spre sud, pînă aproape de Scăieni. Aici se află principalele instituții economice, administrative și culturale ale satului : școala generală și căminul cultural, magazinele, primăria, instalațiile, atelierele, depozitele și administrația schelei.

Construirea în ultimele trei decenii a unui mare număr de case noi a dus la o sensibilă creștere a densității gospodăriilor, noile „cămine" (denumirea locurilor de casă), obținîndu-se nu prin extinderea vetrei satului în dauna hotarului de cultură, ci prin segmentarea celor existente în perimetrul vechii vetre. Acest fapt a determinat o structură liniară a noilor gospodării prin așezarea construcțiilor anexe în continuarea planului de amplasare a locuinței, care se orientează, de regulă, cu latura îngustă pe linia străzii.

Privită deci în ansamblu, localitatea Boldești se înfățișează ca o așezare cu o structură tipologică complexă : *sat de-a lungul drumului,* de

la biserica nouă spre nord, *sat îngrămădit (aglomerat)* în partea sudică, numit de localnici şi *satul din vale*. Această structură neunitară din punct de vedere morfologic are, în cazul Boldeştilor, o explicaţie proprie, ea fiind consecinţa unor factori social-economici şi istorici locali.

Partea de sat aşezată de-a lungul drumului corespunde cu vechea vatră, pe care s-a născut şi dezvoltat pe parcursul istoriei aşezarea de la Boldeşti, cu economia ei agricol-pastorală şi viticolă, cu cultura ei rurală, ale cărei reminiscenţe, e drept destul de puţine, se mai întîlnesc şi astăzi în arhitectura locuinţelor, în modul de viaţă şi în obiceiuri. Este satul pe care-l înregistrează documentele, în diferite momente istorice, cu moşnenii şi clăcaşii lui.

Partea de sud a aşezării, satul din vale, apare mult mai tîrziu. Biserica Boldescului, azi în ruină, aflată în această parte, cunoscută printre localnici sub denumirea de „Biserica Robilor", ridicată în 1812 era, la data construirii, în afara vechii aşezări boldeştene. Denumirea ei de „Biserica Robilor" pare să indice că a fost zidită pentru robii, destul de numeroşi, care lucrau pe moşiile lui Gheorghe Boldescu, figură proeminentă în istoria ţinutului, şi pentru slujitorii de la conac. Informaţiile culese sînt unanime în a sublinia că pînă acum 60—70 de ani în această parte nu era sat, că era „pustiu şi gol", că locul era împădurit.

Deşi apărută în ultimii 50—60 de ani, această parte a avut o dezvoltare rapidă, devenind în zilele noastre centrul economic, administrativ şi cultural al aşezării. Cauza esenţială care a determinat acest fenomen îl constituie aşezarea schelei în această parte, cu numeroasele ei construcţii.

La drept vorbind, vechiul Boldeşti a dat acestei părţi numai numele şi terenul pentru aşezarea schelei, cu tot complexul său de clădiri. În schimb, o dată plantată aci, schela, care şi-a dezvoltat vertiginos activitatea extractivă datorită bogăţiei şi calităţii ţiţeiului aflat în subsolul boldeştean, a atras populaţia satului şi numeroasa populaţie venită din alte multe părţi într-un proces economic, social şi cultural care a schimbat configuraţia demografică, social-profesională şi culturală a vechii aşezări.

Deşi în vorbirea localnicilor partea sudică a aşezării mai poartă şi astăzi denumirea de „Satul de Jos", nimic din înfăţişarea clădirilor şi din formele activităţii economice-sociale de aici nu mai are caracter rural. Călătorul care descinde pentru prima dată în această parte a Boldeştilor se vede într-o aşezare urbană-industrială, în sensul cel mai propriu al cuvîntului : o întreprindere în plină activitate marcată printr-o circulaţie intensă de oameni şi vehicule, clădiri masive cu două-trei etaje, străzi asfaltate sau pavate şi trotuare, magazine comerciale de diferite profile etc. Aici se află şi centrul administrativ al comunei.

Aşadar, structurii tipologice complexe a aşezării de la Boldeşti, cu partea dinspre nord dispusă de-a lungul drumului, cu partea de sud aglomerată, îi corespund două etape de dezvoltare a localităţii, cu toate trăsăturile implicate : *rurală* şi *urbană*. Dar, dacă în trecutul nu prea înde-

părtat diferențele dintre cele două părți ale Boldeștilor erau mai vizibile, în ultimii 20 de ani fenomenele de apropiere s-au desfășurat pe o traiectorie ascendentă, procesul de transformare și de urbanizare manifestîndu-se pe scara întregii așezări.

Localitatea Boldești este în întregime electrificată, fiind racordată la sistemul energetic național. În cea mai mare parte a locuințelor încălzirea se face cu gaze, iar apa în unele dintre ele este canalizată.

Magazin universal.

Aprovizionarea cu mărfuri pentru întreg satul este asigurată prin comerțul de stat și cooperatist. În Boldești funcționează un magazin universal, într-o clădire cu etaj, cu un bogat sortiment de mărfuri, un restaurant, o alimentară, o măcelărie, două chioșcuri aprozar, o sifonărie, două prăvălii sătești și două bufete — unul lîngă gară, iar al doilea în satul vechi —, o cofetărie, o frizerie și un atelier de coafură.

Tot aci funcționează o fabrică de pîine, care aprovizionează populația prin două centre de distribuire.

Datorită producției de vinuri, în localitate a luat ființă din 1953 un oficiu de vin-alcool, cu două linii tehnologice — pentru vin și țuică. Produsele de vinificație se recoltează atît din Boldești, cît și din localitățile învecinate : Plopeni, Scăieni, Pleașa.

Se întîlnesc și cîteva ateliere meșteșugărești : de croitorie, ceasornicărie, un atelier foto.

Aprovizionarea cu produse metalo-chimice se realizează printr-un magazin de specialitate.

Cele mai multe din unităţile comerciale se găsesc în centrul economic-administrativ al localităţii, respectiv în zona schelei.

Transmiterea corespondenţei, a presei şi a comunicaţiilor telefonice este efectuată prin intermediul unui oficiu P.T.T. cu o centrală telefonică. Peste drum de oficiu se află Centrul de difuzare a presei, iar ceva mai jos Casa de Economii şi Consemnaţiuni (C.E.C.) şi o librărie.

În domeniul instructiv-educativ şi al culturii de masă, localitatea a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare susţinută. În Boldeşti funcţionează o grădiniţă de copii, două şcoli de cultură generală — una cu 4 clase şi una cu 10 clase —, iar în domeniul culturii de masă — un club, un cinematograf, un cămin. În localitate au fost înregistrate, în 1968, un număr de 336 de televizoare şi 591 de aparate de radio.

Pentru îngrijirea sănătăţii populaţiei, Boldeştii dispun de un spital cu o policlinică, avînd o înzestrare corespunzătoare : săli de spitalizare şi consultaţii, laboratoare şi aparatură.

Din dreptul bisericii noi se desprinde, spre răsărit, un drum ce şerpuieşte în pantă spre Seciu, sat care aparţine din punct de vedere administrativ de comuna Boldeşti. Pînă la ieşirea din Boldeşti, drumul merge de-a lungul unei văi, care, apoi, se lasă pe stînga. Pe această vale, numită în graiul localnicilor Valea Bisericii [1], se află o cruce cu o inscripţie ce vorbeşte de o veche biserică de lemn, ce se afla acolo. „În acest loc a fost sfîntul altar al sfintei biserici din comuna Boldeşti. Din informaţii, negăsindu-se acte, rezultă că ar fi construită de acum circa 400 de ani, şi s-a dărîmat de acum 40 de ani. S-a construit această lucrare în anul mîntuirii 1946 de ziua Sf. Arhangheli de o mînă de creştini la îndemnul preotului Constantin Bercaru din această parohie".

Cu toată rezerva pe care o avem cu privire la momentul construirii bisericii şi la data dărîmării ei[2], am notat această inscripţie nu atît pentru a face vreo legătură cu vechimea aşezării, problemă importantă, desigur, cît mai ales pentru că acest fapt ar putea să fie considerat ca un indiciu pentru o eventuală mutare de vatră, chiar dacă informaţiile de care dispunem nu confirmă o astfel de ipoteză. În realitate nu există nici o legătură necesară între urmele unui monument bisericesc şi o aşezare a Boldeştilor pe colinele din jur, cu o mutare ulterioară pe actuala vatră, deoarece se cunosc numeroase cazuri în zona colinară a Munteniei şi Olteniei în care biserica se construia în afara satului, într-un loc mai ferit.

Populaţia Boldeştilor, constituită din 850 de familii, număra în 1968 2 434 de locuitori, din care bărbaţi 1 189 (48,90%) şi femei 1 245 (51,10%).

Aşa cum se înfăţişează astăzi cercetătorului, Boldeştii oferă apectul unei aşezări aflate în plin proces de urbanizare. Un criteriu în aprecierea acestui fenomen ni-l poate oferi, între multe altele, ritmul accelerat în

---

[1] Uneori apare sub numele de „Uliţa bisericii" (Tudorache Nicolaie, 82 de ani).

[2] Nici unul din bătrînii satului nu ţine minte această biserică. O singură informaţie, obţinută de la Tudorache Nicolaie (82 de ani), este mai consistentă: „Biserica veche de pe «Uliţa Bisericii» a fost făcută din vîrghii (bîrne cioplite). N-am văzut biserica, dar am văzut grămada de lemne din care a fost făcută. Din lemnăria de la biserică cea veche s-a făcut clopotniţa".

care are loc construirea de noi locuințe. Din cele 566 de locuințe, cîte se numără în Boldești, 259 sînt făcute după 1950.

Construite din materiale durabile, noile locuințe cuprind în plan un număr sporit de încăperi față de casa tradițională, camerele avînd funcții specializate — bucătărie, sufragerie, dormitor. În Boldeștii de azi, 61,30% din construcții (inclusiv acareturile) sînt de cărămidă și beton, din

Clădirea nouă a școlii.

care 51,38% datează din ultimii 18 ani. Interiorul este confortabil, cu mobilier modern.

Dacă fenomenul de asimilare și integrare a formelor de cultură urbană este caracteristic în zilele noastre pentru toate satele țării ca rezultat al transformării socialiste a vieții satului, al apropierii condițiilor de viață din sat de cele de la oraș, al cerințelor materiale și spirituale tot mai numeroase și mai ridicate ale țărănimii, la Boldești, el reprezintă, dacă nu chiar etapa finală, în orice caz o fază foarte înaintată a unui proces care, început o dată cu pătrunderea relațiilor capitaliste în viața satului, a primit un puternic impuls din momentul în care localitatea a intrat în sfera de interese a marii industrii prin descoperirea unor bogate zăcăminte de petrol și forarea primelor sonde de extracție. În acest proces a fost atrasă întreaga colectivitate umană a așezării, iar efectele transformărilor au afectat atît modul de trai, formele culturii materiale și ale vieții sociale — locuința, îmbrăcămintea, structura profesională și de clasă a populației, raporturile familiare și regimul patrimonial —, cît și concepțiile, comportamentele, idealurile.

Aşezarea schelei la Boldeşti a marcat un moment cu efecte de-a dreptul mutaţionale în viaţa acestei aşezări, dacă n-ar fi decît din cauza faptului că instalarea schelei a însemnat crearea, la marginea sudică a vechiului sat Boldeşti, pe un loc „pustiu şi părăginit", cum remarcă bătrînii satului, a unei noi aşezări cu caracter industrial-urban, devenită astăzi centrul economic şi cultural al întregii localităţi.

Bineînţeles, nu ne gîndim să punem explicaţia acestui ritm alert de dezvoltare şi transformare a Boldeştilor din ultimele patru-cinci decenii numai pe seama schelei. În realitate, fenomenul pe care-l constatăm se desfăşoară pe terenul unor procese istorice şi social-economice mult mai extinse. Fără a analiza în profunzime aceste procese, ne propunem să le înregistrăm măcar în treacăt.

a) Marea mobilitate a populaţiei din această zonă, Valea Teleajenului constituind încă din antichitate o cale de circulaţie intensă, cu legături economice, sociale şi culturale între Transilvania şi Ţara Românească, precum şi între aşezările aflate chiar pe Valea Teleajenului. Această mobilitate, determinată de căutarea unor condiţii mai bune de muncă şi viaţă, s-a accentuat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, o dată cu intensificarea exploatărilor forestiere şi mai ales o dată cu dezvoltarea activităţii industriale în centre ca Ploieşti, Scăieni, în zona petroliferă de pe valea Prahovei, iar din deceniul al 3-lea al secolului nostru la Boldeşti.

Cu repercusiuni în dinamica şi compoziţia populaţiei[3], fenomenul mobilităţii a avut efecte sensibile asupra formelor de cultură şi a modului de trai tradiţionale sub două aspecte : pe de o parte, contactul dintre formele culturii tradiţionale, mai apropiate sau mai depărtate, nu a favorizat constituirea unor modele culturale de durată, asimilarea, răspîndirea spaţială mai largă şi menţinerea lor ; pe de altă parte, noile profesiuni şi, mai ales, contactul cu viaţa industrial-urbană exercitau o influenţă din ce în ce mai puternică în sensul renunţării la formele culturale tradiţionale, acestea din urmă necorespunzînd noilor activităţi profesionale şi cerinţe culturale.

b) Interpretarea datelor cuprinse în vechile catagrafii[4] duce la concluzia că grupul de aşezări în care se află şi Boldeştii constituie o zonă compactă de sate de clăcaşi. Condiţiile grele de viaţă au împins mereu populaţia la căutarea de noi mijloace de existenţă. Această situaţie a avut efecte şi asupra formelor de cultură populară din aceste sate. Într-o recentă lucrare consacrată arhitecturii populare se constată că pe Valea Teleajenului condiţiile grele din trecut au dus, frecvent, la construirea unor locuinţe cu forme mai modeste, în special spre sudul văii[5]. Această constatare poate fi extinsă şi asupra altor sectoare din cultura şi arta ţărănească din această zonă. În măsura în care posibilităţile materiale permiteau apropierea unor forme culturale noi, superioare, eliminarea

[3] Vezi datele despre mişcarea populaţiei.

[4] Vezi *Obşteasca catagrafie a Ţării Româneşti din 1831* (fişa *I. Donat*).

[5] Fl. Stănculescu, Ad. Gheorghiu, P. Stahl şi P. Petrescu, *Arhitectura populară românească, regiunea Ploieşti*, Bucureşti, Edit. tehnică, 1957, p. 51.

vechilor forme — modeste și necorespunzătoare cerințelor unei vieți de minim confort material — avea loc fără dificultăți și rezistență.

c) Pînă la apariția schelei, satul Boldești era o așezare dintre cele mai sărace comparativ cu satele învecinate. Hotarul agricol al satului nu depășea cu mult 200 ha, din care cauză foarte puțini oameni — circa 10—15 familii — trăiau din veniturile propriei lor gospodării agricol-pastorale. Marea majoritate a populației muncea la viile și pe pămînturile boierești, iar de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, o dată cu dezvoltarea economiei capitaliste, s-a orientat către muncile industriale.

Pe acest fundal social-economic și cultural, apariția schelei la Boldești a constituit un factor care a dat un nou și puternic impuls procesului de transformare și urbanizare a vieții satului în toate sectoarele culturii materiale și spirituale a populației din Boldești, căpătînd în curînd un caracter decisiv.

După eliberare, îndeosebi după naționalizarea întreprinderilor și cooperativizarea agriculturii, acest proces înnoitor și transformator a dobîndit direcții, obiective și conținuturi noi în armonioasă concordanță cu țelurile generale ale orînduirii socialiste din țara noastră.

2. MEMORIA COLECTIVĂ

Așa cum arată cercetările istorice, satul Boldești este, fără îndoială, foarte vechi. Documentele obiective sînt întărite dintr-un alt unghi de vedere, de memoria colectivă. Oamenii nu-și aduc aminte de nici o istorie de început a așezării. În schimb, ideea continuității lor din tată în fiu pe aceste meleaguri este foarte puternică : „Aici ne-am pomenit de cînd ne știm, nu știm să fi venit din altă parte" ; „Noi aici ne-am pomenit cu toții din Boldești" ; „Aici s-a născut tatăl meu și a trăit 96 de ani, și tatăl tatălui meu și alții mai dinaintea lor" ; „Satul e de cînd lumea"[6].

Numele satului nu derivă neapărat de la bold (formă de relief), ci mult mai probabil de la numele de familie Boldu, care a putut figura printre familiile întemeietoare ale așezării. Din „Boldu" s-a format „Boldescu" și „Boldești". Este interesant de notat că pentru unele așezări învecinate există mențiuni cu privire la unele mutări de vatră. Memoria colectivă înregistrează de asemenea faptul că Satu Nou — o mică așezare situată la nord de Boldești — s-a constituit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea din oameni veniți de la munte, dinspre Chiojdul Mare și împroprietăriți de Al. I. Cuza pe moșia Mănăstirii Zamfira. Informațiile documentare sau tradiția locală nu fac nici un fel de referire clară cu privire la o eventuală mutare de vatră a Boldeștilor. Această așezare apare menționată cu acest nume în lucrarea lui Bauer intitulată *Mémoi-*

[6] (Lista nominală a informatorilor se găsește în arhiva Institutului de psihologie).

res sur la Valachie în 1778 (inf. I. Donat). În *Obşteasca catagrafie a Ţării Româneşti din 1831*, Boldeştii sînt menţionaţi ca aflîndu-se pe moşia stăpînită de Mănăstirea Tîrgşor, de paharnicul Gh. Boldescu şi de serdarul Pîrvu Asan, avînd la acea dată 82 de familii şi 9 feciori de muncă (fişa *I. Donat).*

După unii informatori, „satul de altădată era pe deal pentru ca să fie ferit de jafuri. Jefuitorii nu puteau pătrunde decît pe vale, dar oamenii aveau pînde şi se fereau din timp" (A.I., 78 de ani). Ceva din istoria mai veche şi neliniştită a acestor locuri pare să fie ilustrată de urmele unor aşezări omeneşti în apropierea satului actual. Se ştie însă sigur că o altă aşezare veche, vecină cu Boldeşti —, Lipăneşti —, şi-a avut vatra pe deal, în mijlocul pădurii, şi a fost mutată, din poruncă boierească, mai jos, în lunca Teleajenului, pentru a se putea urmări mai uşor clăcaşii, a căror nesupunere faţă de clacă, ca peste tot, a fost mare. N.C., în vîrstă de 78 de ani, ne spune că „Lipăneştii au fost în pădure şi boierul Alecu Stavride i-a strămutat în lunca Teleajenului. Boldeştii nu ştiu să fi fost pe deal. Pe valea bisericii n-am apucat case. Dar am apucat pivniţele de pe deal, mai sînt şi acum unele". „Pe deal erau pivniţele oamenilor, oricine putea intra în oricare ; bea şi pleca". „În unele mai găsea omul şi cîte o tîrnă de nuci, ca să aibă după ce bea. Asta era pe la 1900".

Imaginea satului vechi de pe vatra lui actuală este încă destul de vie în mintea oamenilor, deoarece bătrînii de peste 60 de ani l-au cunoscut direct, ceilalţi din ce le-au spus bătrînii. Altădată numărul locuitorilor a fost mai mic, casele şi oamenii rari, viaţa grea şi nesigură. „Cînd eram mic, pe uliţa Bilciureştilor (pe Nisip) se împreunau apele. Nu era ca acu, casă lîngă casă, iar pe unde e fabrica de pîine, te omorau hoţii". Şi alte părţi ale satului azi populate intens erau „pustii". „Pe uliţa asta pe care stăm venea gîrla mare altădată. Acum 40 de ani încă, pe unde sînt birourile societăţii era pădure". „Unde-i spitalul tot pădure era, de le era oamenilor frică să treacă pe acolo, de hoţi". „Pe unde e acum Sfatul te mînca lupii". „Pînă a venit schela aci era pustiu şi dărăpănat, iar de la biserica veche (Biserica Robilor) nu erau de loc case pe stînga. Erau doar pe dreapta cîteva". Informaţia de mai sus corespunde realităţii şi concordă cu alte informaţii, precum şi cu observaţiile făcute în cursul cercetării. Pe şoseaua care dă spre gară, precum şi pe partea stîngă a drumului ce merge de la primărie spre capul satului se găsesc cîteva case şi gospodării a căror vechime, pe bază de reconstituire, poate fi apreciată cel mult la 70—80 de ani. Restul vetrei satului este ocupat, în această parte, de construcţiile schelei, iar celelalte gospodării nu depăşesc, ca vechime, 30—40 de ani. „Cînd eram de vreo 10 ani nu erau nici 200 de case (în sat). De la biserică în sus (spre nord) erau mai multe". „Pe la 1900 casele erau rare, sihastre".

În ceea ce priveşte numărul locuitorilor s-au păstrat în memoria oamenilor următoarele : „Altădată era lume puţină şi copii mulţi". „Casele erau rare şi acoperite cu coceni". „Pe strada Marineştilor erau 4 case, învelite cu paie şi coceni. Asta cînd eram eu mic".

Acum 50—60 de ani, numărul de gospodării care alcătuiau satul Boldeşti reprezenta mai puţin de o treime din cel actual. „Cînd eram copil erau puţine case. «Pe Nisip» erau doar două-trei. Aici, pe locul unde stau eu, era livedea şi pămînt pe care se punea porumb. După război a început a se face case mai multe. Casa cea mai veche este a lui Manolache Ion". „În 1924 erau aci, în jurul meu, doar cîteva case ; a mea, construită atunci, apoi spre miazăzi casa lui Dumitru Teodorescu, a lui Manolache, Dumitru Păpuşe, Ghiţă Săndulescu. Toate celelalte s-au făcut după aceea".

Creşterea numărului de gospodării pînă la aşezarea schelei s-a făcut mai ales prin parcelarea locurilor de casă existente pe vatră, şi nu prin extinderea acesteia.

Pe dealurile din jur au fost păduri, vii şi livezi. „Am prins vii vechi pe dealuri, soiul negru, alb etc. Erau şi păduri, iar prin ele livezi. Au fost înlocuite apoi tot cu vii".

Tot pe baze istorice se crede că la început satul a fost liber, fiind organizat în obşte sătească. Apoi obştea s-a descompus şi s-a trecut la proprietatea individuală asupra pămîntului. Penetraţia boierească şi acapararea pămînturilor ţărăneşti progresează treptat, astfel încît pe teritoriul comunei coexistă în secolul XIX-lea proprietatea boierească şi cea ţărănească. În prima jumătate a secolului XIX-lea, pămînturile din partea locului sînt, cea mai mare parte, proprietatea boierului Gheorghe Boldescu. În 1864, moşia Boldeşti era proprietatea boierului C. Stavridis : urmează împroprietărirea lui Cuza, şi Boldeştilor li se adaugă Lipăneştii, Şipotul şi Seciul. La începutul secolului al XX-lea Lipăneştii şi Şipotul formează noua comună Lipăneşti.

Memoria colectivă ne prezintă lucrurile din punctul de vedere al satului uneori mai limitat, în general însă mult mai bogat şi mai nuanţat mai ales cînd este vorba de evenimentele care nu depăşesc posibilităţile sale de timp. Datele pe care ea le oferă pot fi extinse şi în secolul al XIX-lea şi sînt tot mai ample pe măsură ce ne apropiem de vremurile noastre. Potrivit memoriei satului, în secolul al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea, Boldeştii ocupau aproximativ aceeaşi vatră ca şi acum, dar erau înconjuraţi, am spune chiar striviţi, de moşiile boiereşti din jur : Boldeasca, Orăşanca (Eforie), Torşoreanca, Paţa, Asăneasca, Lipăneasca, Zamfira. Şi a rămas astfel, cu toată împroprietărirea lui Cuza şi cea care a urmat după primul război mondial, pînă în 1946, cu unele modificări de suprafeţe şi mai ales de stăpîni de moşii. Nimeni nu-şi mai aminteşte de perioada cînd satul era liber şi nici de momentele sau momentul acaparării pămînturilor de către boieri. Se ştie însă precis că unii locuitori au fost la origine moşneni (Sănduleştii, Popeştii, Diaconeştii, Cîrcioii, Roşiorii, Mitiţeştii, ai lui Ghiţă Călin, Mateeştii). Marea majoritate o formau clăcaşii, care lucrau pe moşiile boiereşti din jur. Ei formează şi astăzi majoritatea familiilor vechi boldeştene (Păpuşă, Tudor, Dinu, Tudorache, Georgescu, Anghel, Constantin, Ilie, Manolache, Dumitraşcu, Bilciurescu, Zamfirescu, Teodorescu, Dinescu, Tănăsoii, Stroie, Bucuroii, Zăbet, Piţa, Dumitra etc.). Originea lor nu este neapărat boldeşteană.

Foarte mulţi dintre ei sînt venţi din alte părţi şi stabiliţi aici. „Satul e de cînd lumea, dar viituri s-au tot strîns".

Intr-adevăr, nucleului iniţial de locuitori li s-au adăugat în timp imigranţi numeroşi, veniţi în mare număr din Ardeal : „mama îmi spunea că sîntem de loc din Şapte-Sate, Braşov. Probabil că fugiseră, ca şi alţii, de unguri". „Bunicul meu a venit din Ardeal. Era cioban. S-a fixat sus, în pădure. Sînt şi azi 2 peri bătrîni pe locul unde a avut tîrla şi casa. Cu el au mai venit şi alţii. Unii s-au aşezat în Lipăneşti". „Soţia bunicului meu era fiica unuia care a venit cu alţi doi, tot cu familiile, din Ardeal. Făcuseră parte din armata lui Avram Iancu. Ajunşi aici, au fost aşezaţi mai întîi la Lipăneşti în pădure". În unele cazuri se păstrează numai o amintire vagă : „Bunicul din partea tatei venise din munte, poate pentru un trai mai bun". Sînt şi unii care spun că „cei mai mulţi oameni din Boldeşti sînt veniţi din Ardeal". Sînt însă şi locuitori veniţi din alte părţi. „Bunicul a fost de fel din Roşiorii de Vede, a venit la munca viilor boiereşti înainte de Cuza". „Noi ne tragem din unul venit la Boldeşti din comuna Bilciureşti, de-aia ne-au şi zis oamenii «ai lui Bilciurescu»". Relatarea este interesantă, deoarece ne arată mecanismul schimbării unor nume. Căci Bilciureştii se consideră că se trag tot din Ardeal, iar comuna Bilciureşti a fost numai una din comunele în care neamul lor s-a „aciuat" un timp. Şi nu este singurul exemplu ce se poate da : „Bunicul meu s-a numit Toma Lupu, a venit din Ardeal, dar nu-i ştiu numele adevărat. I-au zis oamenii Lupu fiindcă a prins un lup la oi cu mîna goală. I se mai zicea şi Mocanu". Desigur, nici Lupu şi nici Mocanu nu sînt numele de origine, ci porecle care s-au fixat ca nume bune.

Boldeştii se află în „buza cîmpiei", pe ultimele valuri de încreţire ale Carpaţilor, aici imigranţii au ajuns individual sau în grupuri mici. Ei nu mai formează sate care amintesc chiar după nume originea lor ardeleană (Chiojdeanca, Homorîciu, Măneciu-Ungureni etc.), ci se pierd în masa clăcaşilor existenţi, pierzîndu-şi treptat numele vechi, portul, obiceiurile, dialectul de origine.

În orice caz, sîntem pe ultimele valuri ale unor migraţii succesive şi continue încheiate către ultimele decade ale secolului al XIX-lea, căci, dacă ar mai fi fost, s-ar fi putut stabili cu precizie acest lucru.

În afară de moşneni şi clăcaşi, Boldeştii au avut şi ţigani robi boiereşti, care în răstimp s-au amestecat cu clăcaşii, încît ultimele rămăşiţe nici nu se mai consideră altfel decît români. C.A., în vîrstă de 78 de ani, relatează, în această privinţă : „Tata lui tata, adică bunicul, a fost clăcaş ; tatăl lui mama — bunicul dinspre mamă — rob. Mama l-a luat fără nimic fiindcă era frumos. Din neamul nostru, frate-meu Simion era mai oacheş. Semăna în partea robilor. Au mai intrat robi şi în alte familii, în familia Stan şi la alţii, dar li s-a pierdut chipul". A.I. zice : „Noi sîntem români, clăcaşi corciţi cu ţigani. Corceala a început de mult". Este interesant de subliniat faptul că A.I. seamănă la chip cu ţiganii, nu cu românii, dar el îi consideră ţigani pe cei de la capul satului, care nu au fost robi. Această asimilare nu s-a desfăşurat însă lin. „Mama îmi

spunea că la horă robii nu erau primiţi la joc alături de ei. Da pînă la urmă s-au amestecat". Nu numai clăcaşii români, dar şi robii au fost împroprietăriţi, e drept mai mult simbolic. „Care era sămînţă de rob, la dezrobire, i se da cîte un petic de pămînt, dar erau învăţaţi să nu muncească. Trăiau cum se nemereau, umblau de colo-colo, cerşeau prin sate".

Vechii robi pot fi consideraţi azi ca asimilaţi în întregime, pînă la pierderea obiceiurilor şi a comportamentelor specifice. Nu acelaşi lucru se poate spune despre ţiganii actuali. Aceştia „se trag din 2 ţigani lăutari care au cumpărat pămînt aici de la un moşnean, prin 1890". „Am pomenit 6 case de ţigani. Acu s-au înmulţit. Rudarii în Lipăneşti fac coşuri, tîrne, linguri etc. Unii se angajează la cooperative : fac damigene şi tot felul de împletituri. Ţiganii din Boldeşti se duc, parte din ei, la servici".

Relatarea aceasta : „au început şi ei a se da pe brazdă, intră prin service", „ăi de muncesc nu-i mai diosibeşti : luxoşi, înfipţi", ne fac să ne gîndim la faptul că cerinţele societăţii noastre îi obligă treptat şi pe aceştia la tipare de viaţă mai avansate, creînd premisele apropierii lor şi ca nivel de cultură şi civilizaţie de cel specific profesiunilor, momentului istoric, condiţiilor locale.

O categorie aparte de locuitori ai pămînturilor acestea au fost „boierii". Oamenii îşi amintesc de : Jorj Ionescu, Alecu Stavride, Petre Bălăceanu, Barbu Fotescu, Sergiu Cogălniceanu. De numele lui Sergiu Cogălniceanu este legată plantarea viilor altoite „după ce s-au distrus cele bătrîneşti" Amintirile despre ei sînt contradictorii : „Cînd ne măream, mergeam cu toţii la Jorj, în grup. Boierul ne da de băut, seara punea ţiganii să cînte. De aceea nici nu doreau unii servici. Servici însemna culcat şi sculat la oră fixă. Era un fel de închisoare" „Tot la boieri se făceau clăcile. Ne distram bine". „Dacă nu aveam bucate, luam de la boier. Ne da 10 lei de pogon, 5 kg de mălai, legume, brînză. Vara era 20 de lei pogonul". Dar sînt şi altfel de amintiri : „În 1919, la împroprietărire, boierii au dat drumul apelor de le-au inundat moşiile, fiindcă locurile inundate nu intrau în expropriere". Sau : „Copiii ţiganilor nu sînt toţi negri, unii sînt blonzi. Sînt făcuţi cu boierii, la ceasuri de desfrîu. Se făceau multe chefuri la curtea boierilor". Sau :

„Clăcaşii ? Vai de ei. Iancu Ciuiu a fugit de clacă. L-a căutat peste tot arendaşul cu biciul. L-a prins şi l-a biciuit. În dreptul unde e azi sfatul i-a cerut să-l ducă în spinare. După un timp, Ciuiu a fugit iar şi s-a făcut vier la o alta moşie. Pe lotul lui, pentru clacă, a fost pus Stoica, tatăl lui socru-meu". „Şi tata a fugit de clacă, din cauza asta nu i-au dat pămînt la împroprietărirea lui Cuza. Îmi spunea că era tare greu la clacă. Îi trimetea şi în beilic, la turci, cîte o lună-două. Veneau înapoi ca vai de ei, cînd veneau şi care mai veneau".

Istoria moşiei Boldeasca apare în memoria satului astfel : „Boldescu, ăl bătrîn, a vîndut lui Alecu Stavride. Acesta însă a pierdut moşia la cărţi. A cîştigat-o Jorj Ionescu. Jorj a vîndut o parte la oameni".

Populaţia cea mai numeroasă a satului a fost formată din clăcaşi români.

Majoritatea clăcaşilor au fost împroprietăriţi în vremea lui Cuza: unii ţărani îşi amintesc de hîrtiile de împroprietărire primite atunci, deoarece le-au văzut la părinţii lor, alţii le mai păstrează şi astăzi. Asupra modului în care s-a făcut împroprietărirea amintirile sînt destul de ferme: „Bunica mea, Rada Tudorache, a fost împroprietărită de Cuza. A primit 8 pogoane, fiindcă avea 4 boi. O pereche a vîndut-o şi cu cealaltă a muncit pămîntul". „Pămîntul meu este de la Cuza, dat mie de Costache Tănăsoiu". „Părinţii mei au fost clăcaşi. La împroprietărirea lui Cuza, lui tata i-au dat pămînt categoria I-a, era «fruntaş la clacă»". „Clăcaşii care nu aveau vite au primit numai cîte 4 pogoane de pămînt".

Împroprietărirea lui Cuza s-a făcut diferenţiat. „Cei cu 4 boi şi fruntaşi la clacă au primit cîte 12 pogoane, cei cu doi boi cîte 8 pogoane, iar pălmaşii (nu aveau boi) numai cîte 4 pogoane".

În *Statistica răzeşilor* [7], Petre Poni înregistrează la Boldeşti, în 1912, următoarea situaţie social-economică a populaţiei; 154 de capi de familie moşneni şi 63 de împroprietăriţi după legea din 1864. Numărul total al populaţiei se ridica la 841 de suflete. Datele culese în teren sînt contradictorii, dar nimeni nu-şi aduce aminte de un număr atît de mare de moşneni.

Nu avem mărturii directe din Boldeşti, dar ştim din studiul altor comune din regiune că moşnenii se ţineau departe de clăcaşi, aveau hora lor, prieteniile lor. Este probabil că aşa au stat lucrurile şi aici. După împroprietărirea lui Cuza, clăcaşii prind treptat poziţii, reuşind să ajungă la acelaşi nivel cu moşnenii. Din cîte ne dăm seama, această omogenizare, socială este foarte avansată în jurul anului 1900.

Stratificarea socială ulterioară nu mai are practic nimic comun cu vechea origine socială. Un singur chiabur a fost moşnean la origine, dar nu pe seama moştenirii părinteşti, ci a eforturilor şi speculaţiilor proprii.

3. GOSPODĂRIA ŞI LOCUINŢA

Alcătuite din casă şi o serie de construcţii anexe, gospodăriile boldeştene nu s-au constituit în structuri tipologice clare, aşa cum se întîmplă în alte zone etnografice ale ţării, în care specificul ocupaţiei a determinat o anumită organizare a ansamblului gospodăresc.

Cauza acestei situaţii o vedem în caracterul mixt al economiei, în diversitatea ocupaţiilor, fără predominanţa uneia dintre ele pe ansamblul aşezării. Aceasta face ca gospodăriile să difere nu numai prin modul de dispoziţie a construcţiilor în raport cu casa — criteriu considerat de regulă ca fiind principal în stabilirea tipului de gospodărie —, ci şi prin funcţionalitatea lor.

Un alt factor care trebuie luat în considerare atunci cînd se analizează gospodăria, ca reflectare proximă a ocupaţiei, este situaţia social-

---

[7] P. Poni, *Statistica răzeşilor*, Academia Română", în „Studii şi cercetări", V, Bucureşti, 1921, p. 158.

economică a populaţiei. Satul Boldeşti este, probabil, o aşezare predominant de clăcaşi. Chiar şi după împroprietărire, mulţi au continuat să lucreze pe moşiile boiereşti, folosind pămîntul acestora ca embaticari şi plătind „otaşniţă". Populaţia trăia în condiţii materiale grele, era săracă, indiferent dacă avem în vedere moşnenii sau clăcaşii, suprafeţele de pămînt de care dispuneau ţăranii erau în general mici. De aceea gospodăriile sînt

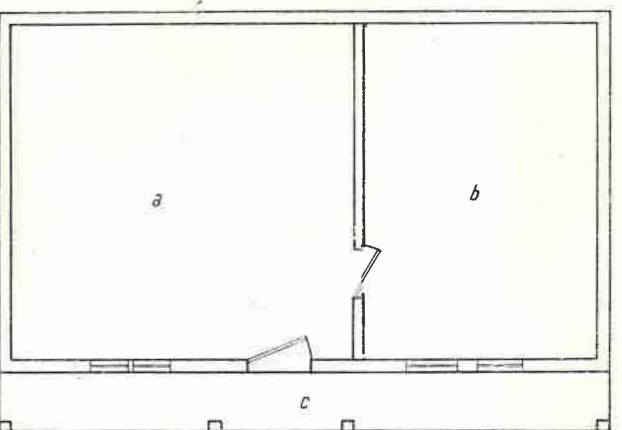

Casă veche din Boldeşti.

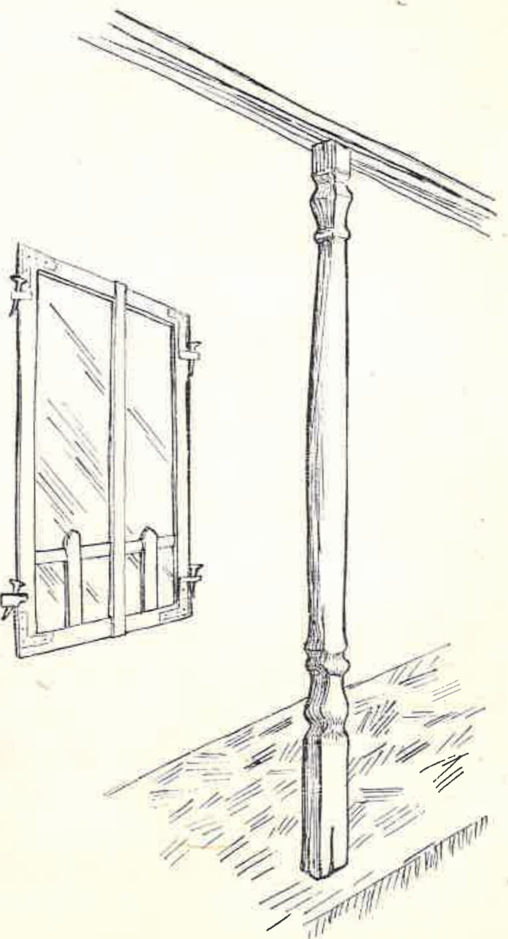
modeste, iar construcţiile, cu excepţia casei, poartă amprenta improvizaţiei.

O gospodărie ţărănească din Boldeşti se compune din următoarele construcţii : casa de locuit, un grajd pentru vite, o magazie, un pătul pentru porumb. În multe cazuri, pătulul de nuiele era aşezat deasupra grajdului de scînduri, constituind un element caracteristic al gospodăriilor din această localitate.

Din punct de vedere arhitectonic, casa din Boldeşti, deşi mai modestă prin proporţii şi decor, se înscrie prin caracterele sale generale în tipul de locuinţă răspîndit pe Valea Teleajenului. Acelaşi lucru se poate spune şi atunci cînd analizăm aspectele legate de planul locuinţei, materialul şi tehnica de construcţie, situaţia social-economică a populaţiei etc. Înscrierea planurilor de locuinţă într-o succesiune evolutivă de la simplu la complex ne permite să stabilim o anumită tipologie în funcţie de numărul încăperilor şi de dispoziţia lor. Dacă locuinţele mai noi, construite după cel de-al doilea război mondial, dispun de un număr mai mare

Plan de locuință cu două încăperi.

Detaliu de prispă: stîlp cu motive decorative. ⟶

de camere, unele cu funcţiuni specializate — dormitor, bucătărie, salon, cămară etc. —, dar fără o organizare care să ne îngăduie stabilirea unei structuri de plan şi deci a unor tipuri, casele anterioare anului 1940 pot fi cuprinse, aproximativ în următoarea serie de planuri : I. Casă cu două odăi ; II. Casă cu două odăi, despărţite printr-o sală, care servea drept cameră de trecere ; III. Casă cu două odăi, sală şi cămară.

Nu am întîlnit locuinţe cu o singură încăpere, cu excepţia bucătăriilor de vară.

În cazul primului tip, intrarea în casă se făcea într-o încăpere, de obicei, mai mică şi de aci în camera următoare. Ambele încăperi erau folosite drept camere de locuit, cu precizarea că în prima se afla vatra cu horn, unde se pregătea mîncarea. Tot de aici se alimenta şi soba din camera alăturată.

Pentru celelalte două tipuri, intrarea se făcea prin sală, de unde se comunica, în dreapta şi în stînga, cu cele două camere şi cu cămara, aşezată, de obicei, către peretele din fund. Deşi, după cum ne spune bătrînul meşter dulgher Tudorache Nicolae, camerele „le făcea omul cum poftea : una mai mare, una mai mică, sau egale, cum se nimerea", planurile relevate ne arată că, la primul tip încăperea care comunica cu exteriorul era, de regulă, mai mică decît următoarea. La celelalte două tipuri, la care rosturile încăperilor încep să se diferenţieze, o cameră fiind locuită zilnic, iar cealaltă folosită numai în zilele de sărbătoare şi pentru oaspeţi, aceasta din urmă este, de obicei, mai mare ca dimensiuni.

Un element nelipsit al planului, indiferent de tip, este prispa, care se întinde pe faţada casei. La primul tip de locuinţă, prispa este de obicei deschisă, chiar dacă este marcată de cîţiva stîlpi. Pentru celelalte două tipuri, regula constă în delimitarea prispei cu o balustradă, de scîndură sau de zid, a cărei înălţime nu depăşeşte o treime din înălţimea casei, socotită de la nivelul superior al temeliei.

Multe case din tipurile II şi III, sînt construite după primul război mondial, dar cîteva exemplare aparţinînd unor familii cu o situaţie materială mai bună, datează de la începutul secolului al XX-lea (Ionel Păpuşe, 1901) sau sfîrşitul secolului al XIX-lea (Manolache Tudorache, circa 1880), au şi un balcon, nume local ce se dă cerdacului sau foişorului. Aşezat la mijlocul faţadei, balconul, pe lîngă faptul că lărgeşte spaţiul prispei, îndeplineşte şi un important rol decorativ.

Dacă locuinţele mai vechi, pînă la începutul secolului nostru, erau aşezate mai spre interiorul curţii, după 1920 se construiesc în primul plan al gospodăriei, cu latura îngustă către stradă şi cu faţa spre miazăzi.

În partea numită „Satul de Jos" sau „Satul din Vale", unde, după cum am menţionat, structura aşezării este îngrămădită, casele nu mai păstrează riguros această regulă de aşezare. Aici sînt case situate cu faţada spre uliţă, unele dintre ele fiind orientate spre răsărit.

În ceea ce priveşte materialul de construcţie, toate datele confirmă faptul că, pînă la începutul secolului nostru, marea majoritate a locuinţelor era construită din „grădele" — împletitură de nuiele — bătute cu

pămînt amestecat cu paie sau pleavă. Se ridica un schelet de pari, după care pereţii se împleteau din nuiele şi se lipeau cu pămînt.

S-au cunoscut şi cîteva exemplare de case făcute din bîrne de lemn cioplite (vîrghii). Una dintre aceste case, proprietatea urmaşilor lui Tudorache Manolache, se poate vedea şi astăzi, peste drum de biserica nouă. După părerea lui Tudorache Nicolaie, asemenea case nu-şi puteau face

Casă cu prispă şi balcon.

decît oamenii cu o stare materială mai bună, cu deosebire „logofeţii", care primeau lemn de la boieri. Tehnica de construcţie a acestor case consta din aşezarea orizontală a bîrnelor, una peste alta, după care pereţii se tencuiau cu var şi cu nisip. Pentru ca să se prindă tencuiala, din loc în loc se băteau în bîrne „cepi" — mici aşchii de lemn de cîţiva centimetri lungime.

Pentru acoperiş, la casele vechi s-au folosit, succesiv, coceni, stuf, paie („de făceau berzele cuib în ele"), şindrilă. Ca formă, predomină acoperişul în patru ape.

Dacă tehnica de construcţie din grădele s-a mai folosit şi în primele două decenii ale secolului nostru, de prin 1910 începe să-şi facă loc o nouă tehnică, tehnica în paiantă şi cărămidă. Cînd a venit însă schela, materialele vechi de construcţie au fost aproape total părăsite, locul lor fiind luat exclusiv de materiale durabile, cărămida şi cimentul, iar pentru acoperiş tabla şi ţigla.

Sistemele de încălzit au evoluat o dată cu tehnica de construcţie. Pînă la începutul secolului nostru, sistemele de încălzit cele mai răspîndite erau vatra cu hogeac şi soba oarbă. Vatra cu hogeac era aşezată în

prima încăpere, la casele din primul tip, şi în sală la casele de tipul II şi III. De la vatră se încălzeau şi sobele oarbe, aşezate în încăperile de locuit. Între cele două războaie au dominat sobele de zid cu plită pentru preparat mîncarea. În ultimii 20 de ani, cu deosebire în încăperile care nu sînt folosite zilnic pentru locuit, au început să se construiască sobe de teracotă.

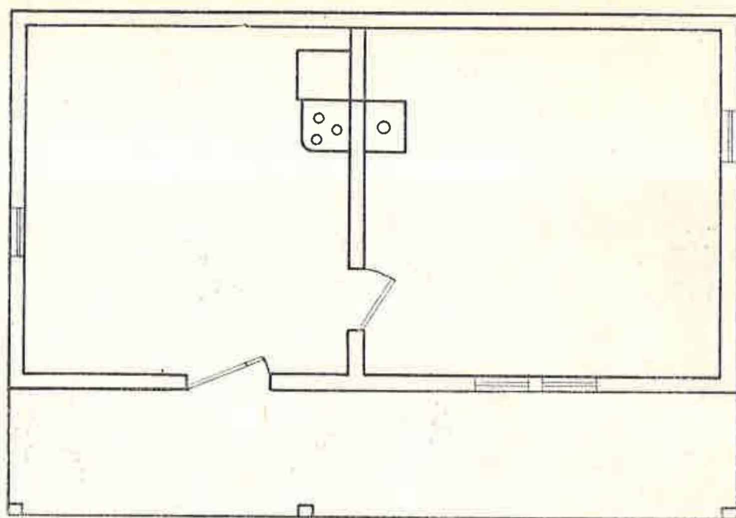

Locuinţă cu stîlpi şi arcade la faţadă.

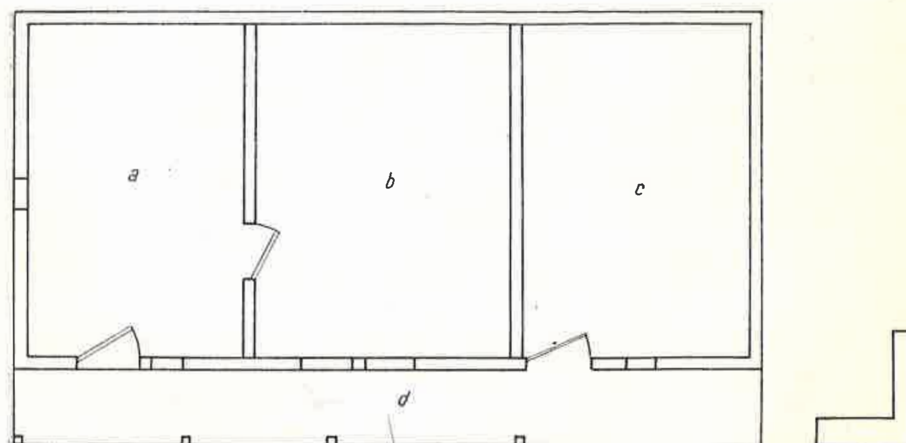
Judecată din punctul de vedere al valorii arhitecturale, casa tradiţională din Boldeşti este, în general, de proporţii echilibrate. Fără a fi monumentale, locuinţele vechi, în special cele din ultimele două tipuri, au planul şi dimensionarea astfel concepute, încît să satisfacă cerinţele de viaţă materială şi socială ale unei familii.

Impresia precumpănitoare ce se degajă în analiza locuinţei ţărăneşti din Boldeşti este cea de sobrietate. Evident că folosirea în trecut a unor materiale de construcţie puţin rezistente — împletitura de nuiele pentru pereţi şi paiele pentru acoperiş —, precum şi situaţia materială grea a populaţiei nu au permis realizarea unor construcţii de mari proporţii.

Cel mai evoluat tip sub raportul planului — casa cu prispă şi balcon — este totodată şi cel mai interesant şi valoros din punct de vedere arhitectonic. Raportată la tipologia locuinţei româneşti, aşa cum este stabilită aceasta în momentul de faţă, casa despre care vorbim se încadrează tipului de casă cu foişorul (balcon) aşezat pe mijlocul faţadei. Prin forma acoperişului în două ape, acest balcon este însă specific zonei.

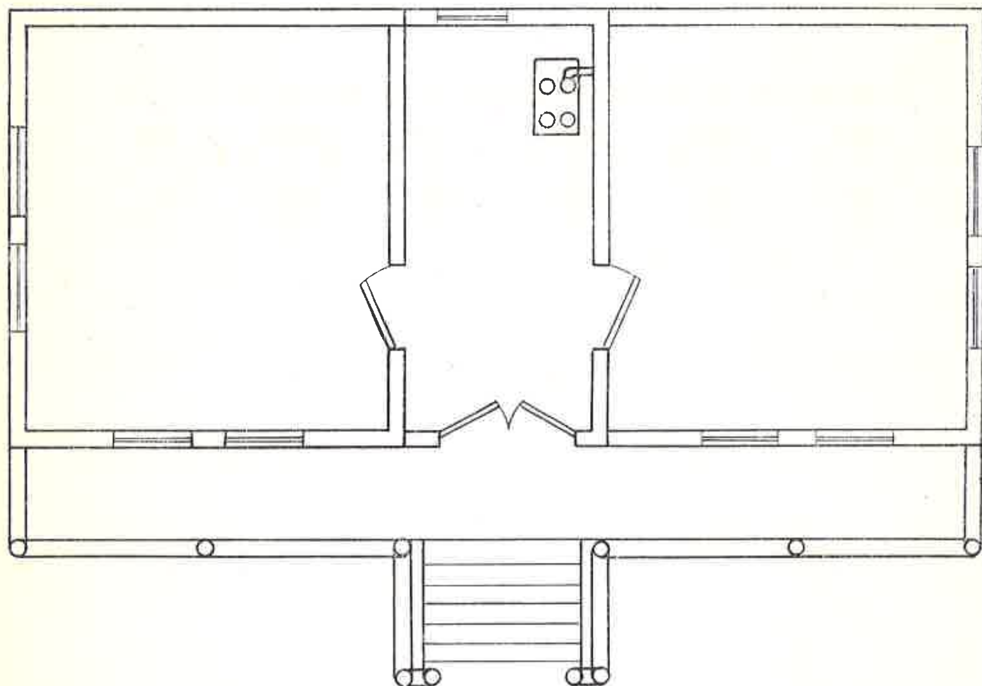

Plan de locuință veche cu două încăperi.

Plan de locuință cu două încăperi și cămară.

Dacă ne referim la elementele decorative ale locuinţei din Boldeşti, constatăm că şi acest aspect este tratat cu mult spirit de economie. Prezente la toate tipurile de locuinţă, aceste elemente sînt astfel distribuite, încît ele nu atrag atenţia dintr-o dată, ci se cer găsite, descoperite. Astfel, la multe case descoperim valoroase motive florale executate în tencuială pe frontonul balconului sau pe pereţi. Motivul dominant este ghiveciul cu flori cu multe ramificaţii. Este cu siguranţă o modalitate de reprezentare a pomului vieţii, motiv atît de frecvent şi de larg răspîndit în arta poporului român. La lucarnele (căsoaiele) de pe acoperiş, aşezate exclusiv pe apa din faţă, se remarcă adesea elemente de înfrumuseţare traforate din scîndură sau tăiate din tablă, în funcţie de materialul din care este făcut acoperişul. În vîrful ţapelor (ţurloaie) de la creasta acoperişului sînt aşezate motive decorative în formă de păsări şi flori, decupate mai ales din tablă.

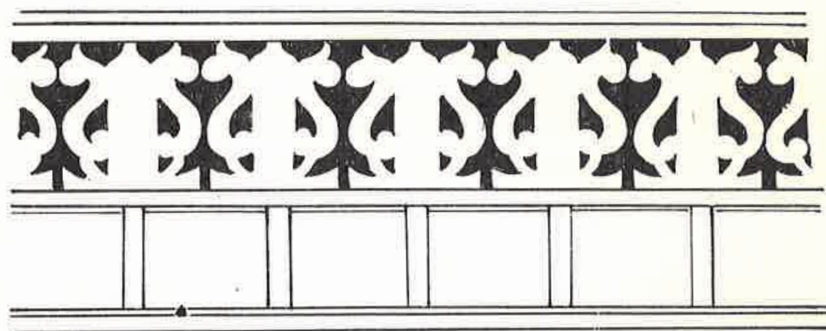

Plan de locuinţă cu două camere şi tindă pe mijloc.

Mai bogate sînt aceste elemente decorative la casele construite după primul război mondial şi care au prispa mărginită cu o balustradă de scînduri traforate. Motivele ornamentale mai des întîlnite sînt cele geometrice.

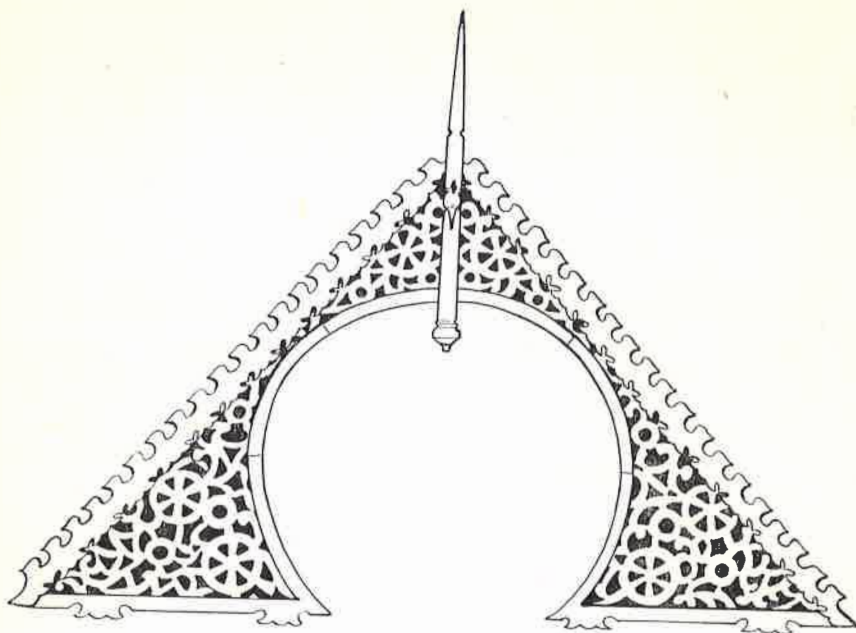
Detaliu decorativ de balustradă.

Detaliu decorativ de balustradă.

Fie că este aşezată mai spre mijlocul curţii sau mai la stradă, fie că este vorba de tipurile tradiţionale sau de locuinţa actuală, casa este construcţia care domină gospodăria. Evoluţia tipurilor de locuinţă sub raportul planului — prin creşterea numărului încăperilor, individualizarea funcţionalităţii acestora, sub raportul dimensionării, al schimbării materialelor şi tehnicii de construcţie, al transformării sistemelor de încălzit, al modificării şi îmbogăţirii procedeelor decorative şi, implicit, al motivelor de ornamentare şi modalităţilor de organizare compoziţională a acestor motive — a mers într-o strînsă corelaţie cu sistemele de organizare şi împodobire a interiorului. Oricît de modestă era vechea locuinţă boldeşteană, cu două încăperi mici, spaţiul ei interior era astfel organizat, încît să îmbine un minimum de confort material pentru întreaga familie cu cerinţele unei atmosfere odihnitoare, ospitaliere. Caracterul funcţional al obiectelor de interior este întotdeauna îmbinat cu valenţe estetice, realizînd ceea ce se exprimă în mod curent prin formula : armonie între util şi frumos.

În odaia de intrare, locul principal la acest tip arhaic de locuinţă îl ocupă sistemul de încălzit : vatra cu hogeac, în jurul căreia se aflau uneltele de preparat hrana. În încăperea de locuit, mobilierul era repartizat cu chibzuială şi cu spirit de economie : pe lîngă pereţii longitudinali, unul sau două paturi, avînd masa între ele, lîngă pat, uneori chiar pe pat, stătea lada de zestre, iar lîngă peretele median, despărţind cele două încăperi, se construia soba oarbă, care comunica cu vatra liberă din odaia

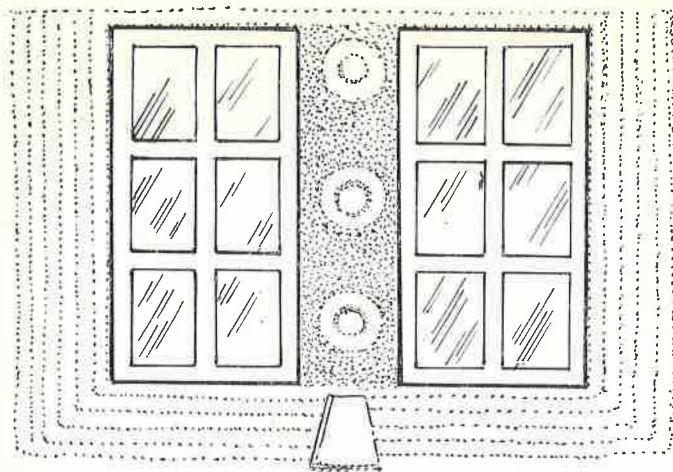
Fronton de foişor: detaliu decorativ.

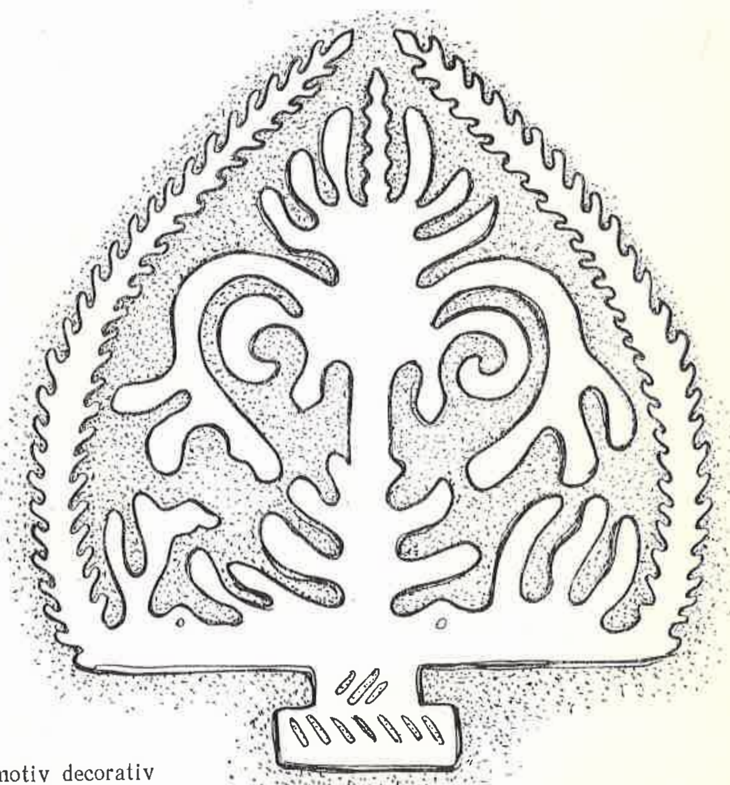
Detaliu decorativ la coama acoperişului.

de trecere. Un dulap şi cîteva scaune completau mobilierul, care pînă la primul război mondial era lucrat, de obicei, de meşteri din sat.

Podoaba acestui interior o constituiau ţesăturile — velinţe pentru paturi, scoarţe şi ştergare pentru împodobit pereţii. Toate ţesăturile erau lucrate în casă, la războiul de ţesut : velinţele şi scoarţele din lînă, şter-

Detaliu decorativ
în tencuială.

Pomul vieţii — motiv decorativ
în arhitectura locuinţei din Boldeşti.

garele din cînepă, bumbac şi borangic. Motivele decorative, constînd din dungi de lăţimi diferite, figuri geometrice sau flori, erau alese în război. La vechile ţesături predominau culorile roşu şi negru. Materia primă pentru aceste ţesături se obţinea în gospodăria proprie : lîna de la oi, cînepa se semăna la cîmp, iar borangicul de la gîndacii de mătase pe care femeile îi creşteau pe lîngă casă. Exemplare vechi de ţesături decorative sînt foarte rare astăzi. Cele care s-au păstrat însă demonstrează că în grupul acesta de aşezări de pe valea mijlocie a Teleajenului, printre care şi Boldeşti, a existat o valoroasă artă ţărănească a ţesăturilor de casă.

Cît priveşte construcţiile gospodăreşti anexe, este impropriu să vorbim de tipuri. Cu foarte mici excepţii, construcţiile anexe din vechile gospodării dau impresia de improvizaţie, iar aşezarea lor în ansamblul gospodăriei şi în raport cu casa este destul de neregulată. Doar la gospodăriile mai recente s-ar putea vorbi de o structură mai organizată, în sensul că acareturile sînt aşezate în rînd cu casa, spre interiorul curţii.

Construcţiile gospodăreşti cele mai frecvente sînt : coşarul pentru vite, şopronul pentru adăpostit unelte, butoaie, căzi, bucătăria de vară, aşezată, de regulă, în faţa casei, un porumbar pentru ţinut ştiuleţi de porumb. In multe cazuri, în interiorul curţii întîlnim şi fîntîni de apă. Intr-o serie de cazuri, coşarul şi porumbarul alcătuiesc un singur ansamblu, porumbarul pentru ştiuleţi construit din împletitură de nuiele fiind aşezat sus, spriijnit pe patru sau şase stîlpi. Sub porumbar se improvizează coşarul pentru vite, iar alături era tîrla oilor.

In cîteva cazuri am întîlnit în gospodărie o construcţie specializată — pivniţa —, care servea pentru adăpostit butoaiele de vin şi ţuică. Construită din bîrne de lemn sau din scînduri, pivniţa avea, uneori, o supraetajare, obţinîndu-se astfel spaţiul necesar pentru adăpostirea fînului. În schimb, acest tip de construcţie are o mare frecvenţă în satele de pe valea superioară a Teleajenului şi pe valea Drajnei.

4. VIAŢA ECONOMICĂ A SATULUI

Ocupaţia de căpetenie a boldeştenilor a fost în trecut cultura cerealelor, a viţei de vie şi creşterea vitelor.

Lunca Teleajenului şi terasele acestuia ofereau bune condiţii pentru agricultură.

Pe dealurile Seciului se cultivau arbori fructiferi : prunul, mărul, nucul, cireşul, părul, gutuiul şi zarzărul. Pe păşuni şi prin livezi se recolta anual o cantitate de 315 tone de fîn.

Acelaşi interes îl arătau locuitorii satului şi faţă de creşterea vitelor.

Dintre plantele industriale, un loc important îl ocupau inul şi cînepa. Aproape nu era gospodărie care să nu le semene pe o suprafaţă de cel puţin cîteva zeci de metri patraţi, din fibrele lor făcîndu-se pînza de tort,

care va face loc către sfîrșitul secolului al XIX-lea mai puțin și apoi din ce în ce mai mult în secolul al XX-lea pînzei de bumbac și „madipolonului".

Meșteșugurile erau cele casnice. Fiecare gospodărie producea cele necesare vieții. Se creșteau oi, a căror lînă era tunsă, spălată, scărmănată, dărăcită, toarsă și țesută de același producător. Stofele de lînă erau date la pive pentru a-și îndesi firele și a căpăta lustru. Apoi erau croite și transformate în piese de îmbrăcăminte, de croitori care începuseră a se specializa.

Firele de in și cînepă erau topite, melițate, toarse și coapte pentru a căpăta mlădiere și strălucire și apoi țesute în pînză și transformate în piese de îmbrăcăminte de aceleași producătoare.

Din pieile de bou, argăsite de gospodari, se pregăteau opinci, iar din cele de miel sau oaie căciuli, bunde și cojoace, pe care cojocari pricepuți le împodobeau uneori cu broderii aplicate din fel de fel de fire de lînică sau lînă colorată sau tăieturi de piele de diferite culori, cu motive sau decor floral sau geometric.

Astfel au apărut în Boldești, ca și în celelalte sate, diferite categorii, de meșteșugari : opincari, cojocari, cizmari, croitori, fierari, dogari, rotari, zidari etc.

Deși pînă la primul război mondial agricultura era o ocupație generală, sub raportul surselor de existență, ea nu a jucat un rol primordial. În primul rînd pentru că terenul agricol era destul de restrîns ca suprafață, circa 200 ha, aflat în hotarul Lipăneștilor. Majoritatea familiilor aveau între 1-2 ha de pămînt astfel încît un număr foarte redus dintre locuitori — 10-15 gospodari — trăiau predominant sau exclusiv din agricultură. Ceilalți munceau pe moșiile proprietarilor sau ca muncitori la diferite întreprinderi.

Nu s-a practicat un sistem riguros de rotație a culturilor, așa cum se cunoaște în alte regiuni ale țării, în care asolamentul bienal sau trienal era riguros respectat.

Se cultivau, dintre cereale : grîu, orz, ovăz, însă planta agricolă cea mai importantă era porumbul. Cine avea pămînt mai puțin mai punea porumb și în pămînt boieresc. Extinderea și importanța economică pe care a avut-o această plantă au determinat, cum am văzut, apariția, în cadrul gospodăriei, a unei construcții specializate pentru păstrarea porumbului : coșarul de porumb.

Prelucrarea pămîntului pînă în jurul anului 1900 s-a făcut cu unelte arhaice : plugul de lemn, grapa de mărăcini, aceasta din urmă menținîndu-se pînă nu de mult. Porumbul se semăna cu sapa, în cuiburi.

După secerat, grîul și celelalte cereale erau transportate în gospodărie unde se treierau. Zona n-a cunoscut imblăciul ca unealtă de treierat. Treieratul cerealelor se făcea cu vitele : cu boi sau cai. În mijlocul bătăturii se pregătea o „arie", curățindu-se locul de iarbă. Se mătura, se

bătătorea bine, iar în mijlocul ariei se bătea, în pămînt, un ţăruş. Se aşezau apoi pe arie, roată, două-trei rînduri de snopi de grîu dezlegaţi. Caii erau legaţi de ţăruş cu o frînghie şi purtaţi în cerc, pe deasupra snopilor, pînă se înfăşura frînghia complet pe ţăruş. Apoi erau mînaţi în sens invers. După două-trei călcări, snopii se întorceau şi se mai călcau o dată. Alteori, vitele erau înjugate la căruţă, care era purtată pe deasupra snopilor. Paiele se alegeau de pe arie cu furci de lemn şi cu grebla. Mai tîrziu s-au folosit şi furci de fier. Boabele erau strînse muşuroi cu lopeţi, după care se vînturau.

Vînturatul se făcea cu lopata, după care grîul se trecea şi prin ciur, pentru a se separa „bobul curat".

După cum rezultă din informaţii, acest sistem de treierat s-a practicat pînă la primul război mondial. Primele maşini de treierat au început a se folosi după primul război mondial. Boierii au folosit şi mai înainte batoze şi vînturători.

Cerealele (boabele) erau păstrate în „tocitori", vase de stejar sau de brad aşezate în magazie.

Măcinatul cerealelor se făcea la mori de apă, care se găseau în satele aşezate pe Teleajen : Lipăneşti, Scăieni, Zamfira, Protosinghel. Într-un trecut mai îndelungat s-au folosit şi rîşniţele, dar, precizează bătrînul Ion Ţuică, grîul nu se măcina la rîşniţă, ci „numai mălai". „Am auzit pe mama — adaugă acelaşi informator — că, în timpul iernii, cînd îngheţau apele, morile nu mergeau, şi atunci măcina porumbul la rîşniţă sau îl pisa în piuă de lemn cu pisălog de piatră".

În strînsă legătură cu cerinţele acestei agriculturi arhaice s-a dezvoltat şi creşterea vitelor şi a oilor. Numărul oilor la cea mai bună gospodărie nu depăşea de regulă 10—15 capete. Se practica un păstorit de tip local, fiecare ţinîndu-şi oile pe locul lui. Aşa stăteau lucrurile acum 60—65 de ani, îşi aminteşte bătrînul Ion Ţuică. Mai tîrziu au început a da oile la cioban, care le ducea la izlazuri, la pădure, la munte. Ciobanii erau din Lipăneşti, dar mai ales din Blejoi. Cei din Boldeşti „erau oameni mai subţiri", ne spune Alexandru S. Teodorescu.

După primul război mondial s-au făcut şi încercări de a se creşte oi merinos. Încercarea a rămas însă un fapt izolat, fără să afecteze economia satului.

O ocupaţie care a deţinut un loc de seamă în economia Boldeştilor a fost viticultura. „Cu viile s-a înfiripat comuna Boldeşti", este de părere Tudorache Nicolaie (82 de ani) ; „pînă în 1947—1948 baza a fost agricultura, era şi multă vie", adaugă Dinescu Tănase din Seciu (78 de ani).

Imediat după 1900, viile indigene au fost distruse de filoxeră. În scurtă vreme ele au fost refăcute, plantîndu-se viţă altoită.

Dezvoltarea pe care a avut-o viticultura poate fi apreciată şi prin faptul că în legătură cu această ocupaţie au apărut şi construcţii specializate : pivniţe de deal. „Fiecare avea în deal vie şi avea şi pivniţă". „Acolo făcea şi acolo ţinea vinul. Erau construite din bîrne groase de lemn (vîrghii) de stejar. Încuietorile erau tot de lemn, cu chei de lemn".

În vii, dar şi în livezi separate se plantau pomi fructiferi, cu deosebire pruni.

Un tablou general al economiei boldeştene în anul 1898 (Marele dicţionar geografic al României, 1898, p. 513) arată că la acea dată producţia de cereale a fost de 2 100 hl de gîru, 1 400 hl de ovăz şi 6 000 hl de porumb. Se planta viţa de vie pe 10 ha. Posedau, în acelaşi an, 1898, 59 de cai, 218 bovine, 460 de ovine, 570 de porcine. Pe lîngă ocupaţiile descrise mai sus, la Boldeşti s-a practicat şi cărăuşia. „Pînă a venit schela erau mulţi chirigii. Făceau cu căruţa cu boi cam 4 zile pînă la Bucureşti. Duceau vin la Bucureşti pentru boieri, aduceau haraci pentru vie, lemne de foc şi altele. De cînd a venit schela, s-au mai împuţinat căruţele". „Tatăl tatălui meu — bunicul — avea car cu 4 boi — trăia din cărăuşie".

Ordinea generaţiilor	Numărul persoanelor	Intervalul de timp în care trăiesc generaţiile	Numărul urmaşilor ajunşi la vîrsta ocupaţiilor	
			B	F
1	2	3	4	5
1	2	1827 — 1847	2 agricultori	2 casnice
2	8	1847 — 1867	3 agricultori	4 casnice
3	22	1867 — 1887	26	14
			din care:	
			21 agricultori	14 casnice
			1 preot	
			1 picher	
			1 paznic de vie	
			1 haiduc	
			1 logofăt de moşie	
4	25	1887 — 1907	69	34
			din care:	
			54 agricultori	34 casnice
			2 cîrciumari	
			1 preot	
			2 dulgheri	
			1 frizer	
			1 dogar	
			6 muncitori	
			1 plutonier	
			1 maistru	

„Tata a trăit din căruță". Sau relatări cu caracter mai general : „În satul ăsta oamenii au fost muncitori de pămînt și bouari, așa au trăit și s-au hrănit". „Pentru socotit aveau semne de răboj — zilele făcute la boier. I se dădea un semn ce se potrivea pe un cerc. Aia era «semnătura» că a lucrat". „Meseria cea mai bună era sapa, ce, erau fabrici ca acum ?" „Meseriile vechi ale satului au fost munca cîmpului, și cărăușia". „Pe toți oamenii i-am pomenit bouari și gospodari".

Am încercat să surprindem și mai riguros această realitate. Pentru aceasta am întocmit un număr de genealogii, în care am notat ocupațiile diferitelor generații.

Așa cum reiese din tabelul de mai sus, pînă în preajma primului război mondial, Boldeștii erau un sat de țărani, muncitorii fiind o excepție. Aceștia au apărut o dată cu industria petroliferă, care în alte localități din valea Prahovei este anterioară schelei din Boldești, apoi cu Fabrica de hîrtie din Scăieni și alte diferite întreprinderi din Ploiești.

Amintirile oamenilor recoltate de noi prin metoda biografică atestă și ele orientarea copiilor născuți pînă la primul război mondial spre ocupațiile agricole. Marea majoritate a relatărilor sînt de tipul : „în copilărie am văzut de oi, apoi am trecut la sapă, la secere, la munca cîmpului". Oamenii au păstrat limpede în amintiri viața veche, de altădată. Mergeau în grupuri mari de munceau pe moșiile boierești. Înainte de desființarea clăcii, „oamenii erau scoși la muncă forțat, de noapte. Cei ce nu se supuneau sau fugeau li se lua pămîntul și se da altora".

După desființarea clăcii, oamenii au rămas dependenți de moșiile boierești atunci cînd nu au putut sau nu au vrut să meargă la industrie. „Mergeam în grupuri mari pe moșiile boierești, acasă rămîneau copiii de vedeau de vite și de frații mai mici. Plecam cu mămăligă și ceapă în traistă după muncă". „Mama vedea de vite, cu noi, strîngea coajă de tufă și o vindea la Ploiești de ne cumpăra îmbrăcăminte". Situația aceasta a durat mult timp pentru acea parte din țărănime care nu a luat drumul meseriilor industriale. „Prin 1942 se mai formau cîrduri ce mergeau la Valea Călugărească, unde era «obor de oameni» pentru toate moșiile din jur. Venea și ne alegea. «Tu ești bun de muncă, vino ! Tu — nu. Pleacă»" (Un grup de bătrîni provocat la vorbă). Existau și alte procedee de recrutare a forței de muncă atunci cînd ea era puțină și suprasolicitată în comunele de jos în raza cărora apăruse petrol : „Primăvara, la cîrciuma din Berta și Strîmbeni, boierul Barbu Fotescu făcea contract cu oamenii pentru muncile cîmpului de peste an".

Comerțul pînă la 1900 a fost destul de slab. El se făcea în mai multe feluri. Mai întîi sub formă de schimb între zone geografice distincte : „Bunicul meu căra sare de la Slănic la Giurgiu. Căra și vin și lemne". „Mulți erau boari : cărau lemne în jos, la cîmp. Le dădeau pe bani, dar și pe porumb". Era un negoț tradițional și rudimentar, incapabil să schimbe statutul social al oamenilor, probă că nimeni nu s-a îmbogățit și nici nu a făcut avere din asta. Dezvoltarea comerțului era stînjenită de faptul că fiecare gospodărie producea aproape tot ceea ce era necesar pentru

viaţă, de la îmbrăcăminte şi pînă la alimentaţie. „Altădată oamenii puneau diferite plante, ce apucaseră şi ei : grîu, porumb, zarzavaturi şi creşteau vite".

Pe seama unei astfel de economii, comerţul satului nu putea fi decît unul rudimentar, limitat la mărunţişuri, pe care gospodăria ţărănească nu le putea produce (gaz, tutun, sare şi altele) sau la unelte de lucru (seceri, coase etc.). Sursele de aprovizionare erau cîrciumile, de fapt un fel de magazine universale cu mărunţişuri şi mai ales cu băuturi. La sfîrşitul secolului al XIX-lea erau în Boldeşti 12 cîrciumi. Numărul lor mare se explică însă şi prin faptul că în acea perioadă ţineau de Boldeşti şi alte sate : Lipăneştii, Seciul şi Şipotul, de asemenea prin faptul că vechiul drum care lega din vremuri îndepărtate Ploieştii de Vălenii de Munte şi mai departe de Ardeal trecea atunci, ca şi acum, prin Lipăneşti. Unele cîrciumi erau din această pricină adevărate hanuri, cu un comerţ specific „de drumul mare". Într-un astfel de han de pe drumul spre Văleni, în dreptul satului Boldeşti, B. „îşi făcea meseria". „Ochia pe cei ce se abăteau la prăvălia lui Moisescu, care avea prăvălie mare şi loc de dejugat boii şi-i călca la drumul mare".

Uneltele agricole se cumpărau mai ales din Ploieşti. Tot din Ploieşti oamenii aduceau adesea : pîine, măsline şi alte produse alimentare „de lux" în schimbul banilor obţinuţi prin vinderea unor produse. Aceste schimburi de produse se dezvoltă spre 1900 şi se intensifică o dată cu construirea liniei ferate Ploieşti-Văleni. „Din Pleaşa, Seciu, Boldeşti şi din alte comune plecau în puterea nopţii zeci de femei cu coşuri, tîrne, damigene, dăsagi, cobiliţe spre Ploieşti. Prima haltă de odihnă era la Bucov, apoi la Strand şi ultima în piaţa Ploieştiului". „Se deştepta parcă tot satul în puterea nopţii şi pleca" (un grup de bătrîni). După introducerea trenului, mărfurile au început treptat să fie transportate cu ajutorul lui, călătorul cel mai tipic fiind tocmai vînzătorul de produse agricole. „Pînă prin 1934—1935, pe tren erau mai mult femei cu damigene de ţuică, raţe, cocoşi şi altele. Cobiliţa a început să dispară" (un grup de bătrîni).

Portul era altul decît cel de azi. „Cînd eram mici, umblam în cămăşuţe. Oamenii purtau cioareci, femeile hondroace". „În picioare se purta opinci". „Mama ne ţesea pînză pentru rufărie şi haine. Vara umblam în izmene (pînă la 16 ani). Aveam briceag cu zale legat la curea". „Bunicul avea părul mare, rotunjit, că aşa se purta pe atunci". Rămăşiţele portului vechi, sub forma folosirii unor piese de îmbrăcăminte ţărănească, se mai întîlnesc încă în deceniul al 4-lea al secolului nostru, dar ca fenomen de masă a dispărut încă de pe la sfîrşitul secolului trecut. „Cînd eram copil, portul era aşa ca acum. Nu ştiu să fi fost cioareci la noi. Numai cei ce veneau de pe la munte purtau cioareci. Şi eu şi tatăl meu am umblat aşa ca acum". Bătrînul Ţuică Ion de 75 de ani ne informează că nici el nu a mai purtat cioareci. Tatăl său a mai purtat încă. Aceeaşi situaţie se constată şi în cazul portului femeiesc. Bătrîna Dinescu Maria din Seciu, de 80 de ani, ne spune că, în tinereţea sa, portul popular femeiesc era un lucru foarte rar, de lux, piesele fiind cumpărate de la tîrguri şi

provenind din alte zone. „Portul l-au lăsat de prin 1900—1905. Au început să se îmbrace cu haine nemțești. Doar bătrînii au mai umblat cu haine vechi (costume naționale) pînă după primul război mondial". Trecerea de la vechiul port la cel „nemțesc" s-a făcut în timp, totuși se pare că au existat și momente de accelerare a ritmului. „După 1930 portul național aproape a dispărut". Această trecere a angrenat în mod firesc atitudinea diferitelor generații. „Mi-amintesc că prin 1907 mi-am cumpărat haine nemțești cu banii cîștigați din munca la o moară. Cînd m-a văzut mama, s-a închinat și mi-a zis : «Zvîrle-le încolo, astea sînt nemțești. Cu banii risipiți de tine aș fi putut îmbrăca toată casa»".

Dispariția timpurie a portului vechi a făcut cu neputință cercetarea directă a pieselor de port. Descrierea de mai jos se bazează exclusiv pe reconstituirea costumului țărănesc. Dacă în privința formelor, a elementelor decorative și a cromaticii amintirile informatorilor nu ne-au putut furniza date prea sigure, ele au reușit să ne ofere o imagine destul de conturată în ceea ce privește structura costumului și piesele lui componente.

Costumul femeiesc. Ca piese de bază, costumul femeiesc era constituit din *cămașă cu poale* și *androc.* Făcută din pînză țesută în casă, cămașa femeiască era ornamentată cu cusături geometrice și florale dispuse pe umăr, piept și mîneci. În unele cazuri, pînza era vîrstată cu dungi albastre realizate în țesătură.

Androcul, țesut de asemenea în casă, din lînă, era ca un fel de fustă, avînd la poale o panglică de catifea și fluturi metalici albi și galbeni.

Peste cămașă se purta ilic de lînă țesut în casă. Uneori, în locul ilicului, se îmbrăcau bondițe din piele de miel ornamentate cu meșină de diferite culori și cu suitaș.

Găteala capului consta din basmale și broboade de lînă, iar femeile mai tinere purtau marame de borangic țesute în casă. Basmalele negre se numeau *dirimea.*

Drept încălțăminte s-au folosit iminei și ghete „cu căpăstru". Ciorapii erau împletiți în casă, din lînă.

Printre hainele de iarnă purtate de femei menționăm două piese : *bunda,* confecționată din blană de oaie — un fel de cojoc lung cu mîneci —, și *scurteica,* haină exclusiv de sărbătoare. Făcută din postav, numit *„otoman"*, piesa era căptușită pe dinăuntru cu blană. Culorile preferate la postav erau albastru, verde, roșu. Prin croiul său ca și prin înfățișare, scurteica a fost socotită, în general, ca o haină de lux.

Portul bărbătesc, reconstituit pe aceeași cale a informațiilor din memorie, consta din *cămașă cu „fustă"* și *cioareci* din postav alb țesut în casă și dat la piuă. Cioarecii se purtau și iarna și vara. Cămașa cu „fustă", din pînză de casă, se purta pe deasupra cioarecilor, încinsă cu bete sau cu chimir. Decorul cămășii, constînd din motive geometrice sau florale, se realiza cu arnici sau cu borangic, fiind dispus pe „fustă", la mîneci și guler.

Pe cap se purtau căciuli, iar în picioare opinci cu obiele de lînă. Iarna, mai ales în zile de sărbătoare, s-au purtat şi cizme.

Ca haină de iarnă, folosită de bărbaţi, reţinem *zeghea*, cusută din postav lucrat în casă şi trecut la piuă.

5. OBICEIURI ŞI CREDINŢE

Naşterea. În legătură cu sarcina, informatorii sînt unanimi în ceea ce priveşte inexistenţa — încă dinainte de 1900 — a oricăror practici speciale privind prinderea sarcinii. De asemenea, nu există credinţă că anumite zile ar fi fost predestinate pentru aceasta. Nu se făcea nici o diferenţiere între copiii născuţi întîi şi ceilalţi, nici chiar între cei naturali şi cei legitimi. „Soarta" copiilor nu era determinată de asta. „Norocul era dacă aveai pămînt". Totuşi, cînd se năştea un copil în ziua de paşti, se credea că va fi fericit, după cum copiii născuţi în luna martie că „vor da înapoi, ca racul". Atitudinea tolerantă a boldeştenilor faţă de copiii naturali se explică şi prin aceea că, în comună, multe căsătorii nu erau legitime.

Moaşa. Pe la 1915 şi mai înainte, moaşa „era o femeie mai bătrînă, care se învăţase de cunoştea". Desigur, în sat erau mai multe moaşe. Dintre ele, probabil că una se remarcă deosebit. Aşa se face că unii informatori declară că „era o singură moaşă pe comună". Adevărul este că oricare femeie putea la nevoie să moşească. „Eu am adus-o pe soacră-mea cînd a născut femeia, că moaşa nu se pricepea". Una dintre femeile recunoscute a fi fost pricepute în arta moşitului declară : „Dacă năştea greu, moaşa zicea *Crezul, Tatăl nostru, Ajută-mă Doamne*". Într-adevăr, cunoştinţele medicale ale acestor moaşe erau reduse, dar îngrijirea pe care o dădeau lăuzelor era deosebită. Înainte de naştere şi tot timpul cît femeia „şedea chendilă" — 4 săptămîni —, moaşa, în afara îngrijirii femeii şi apoi a copilului, făcea şi mîncare pentru familia femeii şi avea grija gospodăriei acesteia. Se putea întîmpla ca o moaşă să îngrijească de 7—8 lăuze deodată, dar vedea şi de gospodăria ei. Pentru îngrijrile date, moaşa primea, de la caz la caz, 6—12 lei (prin 1929) ; mai primea un şervet, o rochie, dar, „dacă nu aveai, nu-i dădeai nimic". Aceste moaşe neoficiale jucau un rol deosebit în practica ursitului ; ele desluşeau vorbele ursitoarelor. Punerea ursitoarelor era frecventă şi pe la 1950. O dată cu înfiinţarea casei de naşteri, această practică începe să dispară. Cu totul excepţional se pun ursitori şi azi. „La sora mea — a născut în 1965 — au pus ursitori". Ursitoarele se pofteau a 3-a noapte de la naşterea copilului. De cu seară, pe o masă se puneau : pîine, vin, grîu, porumb, ţuică, lumînări, corzi de vioară, ciocan, cleşte. Mama şi moaşa copilului stăteau de veghe toată noaptea. Moaşa desluşea dacă ursitoarele sînt cu „pieze bune sau rele". Grîul, porumbul, pîinea se puneau în albia copilului şi se aruncau apoi pe cîmp.

Obligațiile moașei după venirea ursitoarelor, nu încetau ; ea ducea în brațe copilul la biserică, aducea, în unele cazuri, apă pentru botezul acestuia, iar cînd copilul se îmbolnăvea, tot ea îl descînta.

In ceea ce privește ursitoarele, trebuie să remarcăm că, alături de produsele specifice ocupațiilor agricole, care sînt semnalate de către toți informatorii, apar mai puțin frecvent și uneltele specifice muncii industriale (ciocanul, cleștele). Este un reflex al industrializării și al îngemănării unor moduri diferite de viață, cel agricol și cel industrial. Într-o credință veche apar simboluri noi. Industrializarea nu desființează practica ursitoarelor. Aceasta din urmă înglobează simbolurile celei dintîi. In planul vieții spirituale sîntem cu un pas înapoi. Abia reglementarea și obligativitatea nașterilor în casa de nașteri întrerupe practica ursitoarelor. Astăzi, informatorii vorbesc fără nici un fel de gravitate despre ursitoare, despre puterea lor de influențare a vieții și a morții copiilor. Chiar atunci cînd se mai practica încă punerea ursitoarelor acest comportament este formal, sensul lui și-a pierdut caracterul de credință. În cazul ursitoarelor asistăm la un proces treptat de dispariție a unui model străvechi. Dispărîndu-i semnificația de credință, forma acestui comportament este desființată în urma unor măsuri de ordin social-administrativ. Aplicarea acestor măsuri se reflectă și asupra părintelui, care, din „participant", devine „spectator". „Azi a venit mașina, s-a dus femeia la maternitate. Tatăl copilului nu mai știe".

Botezul. Alegerea nașilor în vederea botezului nu urma „reguli" severe. Este acceptată ideea că nașii, care au cununat, este bine să și boteze. În unele cazuri, ei puteau fi însă schimbați. „Dacă nu aveai ajutor, îl puteai schimba". Cînd nașa, fiind însărcinată, sau din alte motive, nu putea participa la ceremonie, venea nașul singur sau cu altcineva din familie. Inștiințarea nașilor despre nașterea unui fin rămînea în sarcina moașei, care vestea : „A născut fina ! Aoleu !, spunea nașa și venea și ea cu ceapă și cu o bucată de pîine să-i dea lăuzei să aibă lapte". Uneori, tatăl noului-născut era acela care îi vestea pe nași. Oricum, în aceste cazuri, nașul primea o sticlă de țuică sau de vin.

Se considera și se consideră și astăzi că e bine să ai fini mulți. „Dacă ai fini, ai un ajutor la o boală, la ceva. Finul cu nașul e la bună voie". In alegerea numelui noului-născut se pare că înainte nașul avea un rol mai mare. De obicei, cu consimțămîntul părinților, copilul primea numele nașului „să fie numele lor din strămoși". Astăzi, părinții — în majoritatea cazurilor — sînt cei care aleg numele copilului pentru botez și este de reținut faptul că acum în comună sînt tot mai frecvente nume ca Atena, Mirela etc.

Botezul se stabilea pentru o dată ce varia între 2 și 3 zile cînd noul-născut era bolnav și 1—3 luni de la naștere în celelalte cazuri. În ziua botezului, nașa aducea copilului „un rînd de lucruri", cu care îl îmbrăca, ori de acasă, ori la biserică după botez. Acum, darul nașilor este mai bogat, „se dau daruri mai mari". Înainte de a pleca nașa cu copilul la biserică, aceasta punea copilul jos pe podea, spre răsărit. Apoi făcea trei mă-

tănii, după care lăsa pe locul unde a fost copilul o sumă oarecare de bani. „În 1946, într-o familie mai înstărită, naşa a lăsat 100 de lei ca «bacşişi» pentru moaşă. Astăzi se păstrează întocmai acest comportament ceremonial. Banii lăsaţi de naşă nu mai revin moaşei — rolul ei în acest tip de ceremonie a dispărut. Se spune că naşa lasă banii pentru nou-născut. La biserică, pînă prin 1945, naşa era însoţită de moaşă, care, aşa cum am arătat, ducea copilul în braţe, naşa ţinîndu-l numai în biserică în timpul slujbei. Dacă cel botezat era băiat, îl băgau prin altar ; dacă era fată, o închinau la icoane. La întoarcerea de la biserică, oamenii spuneau naşei : „Să vă trăiască !". „Să dea Dumnezeu !", răspundea aceasta. Intrînd în casa finilor, naşa trebuia să aibă aprinsă lumînarea de botez a copilului. Chiar dacă pe drum se stingea, o aprindea din nou înainte de a trece pragul casei. Lumînarea era apoi stinsă în tavanul casei, urîndu-se : „Să trăiască !" „La noi era văruit, şi am stins-o de uşă". Se preia deci modelul de comportament, simbolismul lui fiind însă pierdut.

Copilul era din nou pus jos, pe podea, şi acum mama făcea trei mătănii, săruta mîna naşei şi lua copilul în braţe. Cu aceasta se trecea la petrecerea propriu-zisă. Masa era pregătită cu ajutorul vecinelor. În trecut, petrecerea era mai redusă : veneau naşul, naşa, cumnaţii. Se serveau varză, carne, gulie, orez cu carne, ţuică, vin, cofeturi (cocă fiartă şi dulce). Astăzi, petrecerea este mai mare : „se face ca şi la nuntă". Vine lumea din toate părţile. Se dau şi invitaţii. „Astăzi e industria, e parale. Dă 100, 200, naşul dă 500 pînă la 1000 de lei. S-a înrădăcinat astfel, după nunta cu dar, botezul cu dar. Masa se serveşte şi ea altfel. Se dau : mezeluri, sărmăluţe, perişoare, friptură, torturi, prăjituri, cozonac". Ca băuturi : vin şi ţuică.

A doua zi, lunea, naşa spală copilul ; „îi ia mirul". Îl unge cu untdelemn. La 2—3 ani, uneori şi la cinci ani, copilului i se taie moţul. Naşii întreabă : „De ce e moţul tău ?". „De miel sau de oaie". I se dă atunci copilului din ce spune că e. Pe la 1915 şi chiar prin 1945, în aceste ocazii se făcea şi „un mic chef". Frecvenţa lor însă a început să scadă. Astăzi copilul se tunde, nu i se mai taie moţul.

Căsătoria. În sat, înainte vreme, prilejul de întîlnire a tinerilor în vederea căsătoriei erau horele, care se întindeau în zilele de sărbătoare mai la fiecare prăvălie. „Distracţiile erau hora şi gîrla, fugeau din sat şi pînă la Teleajen, la apă. Hora se făcea la cîrciumă, sărbătoarea. Începea la 12 şi la sfinţitul soarelui, trebuia să fie acasă". „Tata îmi spunea că, dacă mai întîrzia, venea mama lui şi-l gonea cu băţu de la horă". „Lăutarii cîntau : brîul, ardeleanca, breaza, polca, hora, jianu. Se chiuia, de se auzea în tot satul. De multe ori se juca în drum, în praf". „Fetele veneau mai repede acasă, de pe la 6, ca să mulgă vacile". „Pînă în 1915, era fiecare prăvălie cu lăutari. Avea şi salon de dans. Se făcea horă". „Se uita omul : fata lui cutare se potriveşte cu cutare". Aşa se porneau nunţile. Desigur, oamenii se cunoşteau ca vecini, de la muncă. Se mai întîlneau la clăci, în jurul unui dovleac copt sau porumb fiert. Cu timpul, atragerea spre schelă a unei populaţii din cele mai diverse a de-

terminat dispariția acestui mod direct de cunoaștere și înțelegere a oamenilor în vederea căsătoriei. Acum se constată și o separare pe generații în ceea ce privește modalitățile de petrecere. Tinerii se duc la club, la dans, la reuniuni tovărășești în alte sate, la Ploiești. „Acum nici nu-i cunosc pe ăi din sat (pe tineri) de cînd se duc la cluburi". Chiar la nunți, înainte, se duceau părinții, flăcăii ; „fată nu vedeai". Se înțelege că, în aceste condiții, rolul pețitoarelor era bine definit. În sat se găsea cîte o femeie care îi ducea pe tineri „la vedere", într-o casă de om străin. La aceste întîlniri, părinții nu participau. Astăzi, ritmul de viață al tinerilor, dar mai ales al tinerelor, este cu totul schimbat. Angrenarea timpurie în viața socială „navetele de la Ploiești, școlile, seratele, pe la baluri" fac ca întîlnirile tinerilor să fie mai frecvente și anulează rolul pețitoarelor în căsătorie. Dacă înainte părinții spuneau fetelor : „Să nu aștepți asfințitul soarelui, să fii acasă", astăzi ei spun : „Dacă o ținem acasă, cînd o mărităm ?". „Hai s-o lăsăm !", convine bărbatul.

În trecut, în vederea căsătoriei, fata țesea pînă la 100 de șervete pentru nuntă. Așa se face că la unele nunți să dădeau cîte „100 de șervete de 1,5 coți și 40 de șervete de 2 coți".

Putem conchide că în trecut, în vederea căsătoriei, comportamentul tinerilor, în special al tinerelor, era definit printr-o notă de pasivism, așteptare, supunere față de voința părinților. Astăzi avem de-a face cu un comportament social activ. Există la generațiile mai vîrstnice chiar o oarecare tendință de dezaprobare a acestei stări de lucruri. „E unu la sută să asculte copiii de părinți (în ceea ce privește căsătoria). O parte iese bine, o parte iese rău".

Bine sau rău, fapt este că statornicia regulilor de întîlnire și contractare a căsătoriei a suferit în timp o schimbare traductibilă prin : activizarea comportamentului social al celor direct interesați și accelerarea succesiunii evenimentelor (cunoaștere, înțelegere, căsătorie).

Astăzi, logodna este întîlnită foarte rar. În comportamentul ceremonial, această etapă a fost eliminată. Înainte, la logodnă, se schimbau inelele, se întocmea foaia de zestre, se stabilea nunta : la un interval de 2—4 săptămîni. Cu această ocazie „se făcea și petrecere de logodnă, o cinste, acolo". Participau „rubedeniile" : 7—8 oameni din partea băiatului, 7—8 din partea fetei. După unii informatori, logodna se făcea fără preot.

Foaia de zestre se întocmea în duminica logodnei. O semnau cei care erau de față și știau carte „nu știau toți carte ; care știa 3 clase îl punea primar". Uneori se chemau oameni special numai ca să o semneze. Foaia de zestre avea valoare de act. I. G. relatează : „S-au răsculat neamurile să ia pămînturile. A mers la tribunal, dar foaia de zestre era ca un act".

Zestrea exprima statutul social-economic al fetei. Ea opera dramatic în viața oamenilor .„Pe mine m-au pețit 22 de băieți. Mă plăceau și băieți mai mari (ca stare). Dar, dacă nu aveam ce se cerea, nu se făcea nunta. Popa (din Lipănești) a cerut — pe la 1900 — 1 000 de franci. Mama a zis : «Să am 1 000 de franci aș înmărita toate patru fetele, m-aș înmărita și eu, că sînt văduvă de atîția ani, mi-aș pune și dinți de aur în gură»".

Dacă băiatul de însurat „era obligat" să aibă casă, apoi fata primea ca zestre, de la caz la caz : „1—10 pogoane, cîte avea, 1 000—2 000 de lei, vacă, capră, oi, lucrurile casei, lada de zestre". Transcriem, pentru pitorescul ei, relatarea făcută de către un boldeștean privind înțelegerea de nuntă a unui om mai înstărit : „Mă tată, eu mă duc să mă însor ! Și mergeam. Ne duceam acasă la fată. Bună ziua ! Hai să ne cuscrim ! Ce-i dai băiatului ? Ce-i dai fetei ? Pînă să nu bem, să ne înțelegem, îi spuneai dinainte. Din partea mea, îi dau fetei așa : doi cai, o căruță, o vacă, bani 100—200 de franci, pămînt două ha. Unde-l ai ? La Bărăgan. E departe ! Dacă ar fi aproape de mine... Mai bine îi mai dai 200 de franci și îl lăsăm în plata domnului. Mergeam apoi la mama fetei. Ce-i dai, femeie ? Măi omule : o plapumă, o saltea, un pat, o scoarță, o velniță, o ladă cu 4 rochii și 3 cămăși".

Astăzi, zestrea fetei este reprezentată de serviciul pe care îl are și de mobila pe care o primește cînd se încheie înțelegerea de nuntă. Se dă mobilă de 7 000—9 000 de lei. Uneori, valoarea mobilei se ridică pînă la 30 000 de lei. „Acu se cere un vagon de mobilă. Chiar dacă n-ai unde s-o bagi, o ții în ploaie". Se poate presupune că statutul social-economic dat de serviciul pe care îl are fata — sau părinții fetei — se exprimă în mobila care i se dă ca zestre. În sat, valoarea mobilei dată ca zestre este obiect de discuție ; se creează o opinie colectivă în legătură cu aceasta și se manifestă o reală forță coercitivă, care tinde să orienteze alegerile în vederea căsătoriei.

Nerespectarea foii de zestre atrăgea după sine „trimiterea miresei acasă, la părinți". Același lucru se întîmpla dacă fata nu „era acasă", dacă mințea, dacă nu era cinstită. „O parte din ele, care spunea că sînt acasă, mințeau". Credea că face un bine. Îl înșela pe el. Avea ambiție și el. Spunea : „Dacă tu mă înșeli acum, dacă te-oi lua, mă înșeli și mai rău". Din bătrîni, se spune că o mireasă care în noaptea nunții n-a ieșit fată cinstită „o puneau pe o grapă și o trimiteau la taică-său". În cele din urmă însă cădeau la învoială : „Ce făcea, ce dregea, îi mai arunca ceva zestre, și oamenii se împăcau, că... da-aia sînt oameni...".

După logodnă, pînă la căsătorie, într-un interval de 1—4 săptămîni, tinerii stăteau fiecare la casele lor. „Pînă nu se căsătoreau nu stăteau laolaltă. La petreceri, nunți, flăcăul la flăcăi, fata la fete. Păi ce ? E nevasta lui să stea alături ?"

În cele ce urmează vom deosebi căsătoria civilă de slujba religioasă și de nunta propriu-zisă. De slujba religioasă, desfășurată, ca pretutindeni, după prescripțiile bisericești, nu ne ocupăm. Căsătoria civilă se celebra, ca și astăzi, la primăria din Boldești. Se pare că această „formalitate" să fi fost în trecut mult mai puțin semnificativă ca astăzi. „Se duceau la primărie băiatul, fata și părinții. Dacă fata era majoră, se duceau doar căsătoriții". În termen de o săptămînă scoteau formele. Atunci aveau loc cununia religioasă și nunta. De nuntă se auzea în tot satul. Sămbătă seara, rudele ginerelui, tatăl sau fratele lui, mergeau cu plosca și cu lăutarii din casă în casă și vesteau nunta.

„Bună dimineaţa ! Bine v-am găsit sănătoşi !" (formula se păstra chiar dacă ajungeau la casele oamenilor seara, tîrziu). „Să vă trăiască !, răspundeau gazdele şi beau rachiu din plosca împodobită.

După primul război mondial, prin 1927, pînă la al doilea război mondial, „plosca s-a spart". „S-a deşteptat lumea". De fapt, avem de-a face cu următoarea dinamică a modelului de comportament : plosca ceremonială este înlocuită cu o sticlă obişnuită de monopol. Şi astăzi, rar şi numai printre vecinii apropiaţi, nunta se mai vesteşte mergînd din casă în casă cu sticlă de vin sau de ţuică. În nici un caz nu se mai merge cu lăutarii prin sat, ca să se vestească nunta. Astăzi, în principal, comportamentul de vestire a nunţii este radical schimbat. În locul comunicării de la om la om, prin viu grai, într-o astmosferă încărcată afectiv (muzică, alcool), au apărut invitaţiile, „tipărite la Ploieşti". Chiar şi atunci cînd graba nunţii sau posibilităţile materiale reduse nu permit, se fac invitaţii bătute la maşina de scris.

La rîndul ei, şi mireasa participă la vestirea nunţii. „O duminică pînă la nuntă, mireasa împărţea bomboane la fete. Aşa se făcea şi în 1936". Astăzi, acest model comportamental nu mai este funcţional. Sensul schimbărilor pare a fi dat de continua diminuare a componentei afective.

In ceea ce priveşte nunta, informatorii sînt unanimi în a afirma că în trecut petrecerea, ca durată şi ca intensitate, era mult mai mare. Petrecerea ţinea de sîmbătă pînă marţea. Aşa se întîmpla prin 1913 şi, desigur, şi mai dinainte. O dată cu schela şi cu atît mai mult după cel de-al doilea război mondial, nunţile îşi micşorează durata. „Acum, nunta începe duminica dimineaţa pînă luni dimineaţa, de pleacă oamenii la servici". In ceea ce priveşte petrecerile, se poate spune că există o tendinţă de uniformizare. În timp ce petrecerea de nuntă diminuează ca durată şi amplasare, creşte cea prilejuită de ceremonialul botezului.

Urmărind pregătirile pentru nuntă şi referindu-ne la obiectele rituale, putem arăta că în Boldeşti nu se obişnuia şi nici astăzi nu se obişnuieşte să se facă steag la nuntă. Brad, da. Bradul îl împodobeau „puneau o batistă în vîrf şi dulceţuri, covrigi şi zahăr. Asta, pînă după 1940". Bradul îl făcea „partea miresei" şi îl juca acasă la aceasta. Din el, după ce se usca, se făcea furcă de tors pentru mireasă. Astăzi nu se mai face furcă de tors din el, pentru simplul motiv că tinerele căsătorite nu mai stau acasă să toarcă, ele fiind, prin serviciile pe care le au, din ce în ce mai mult angrenate în viaţa industrială a Boldeştilor, a regiunii.

Incă o remarcă în legătură cu bradul. Astăzi, bradul, neîmpodobit sau numai cu o batistă în vîrf, este jucat la salon, unde se desfăşoară şi petrecerea de nuntă. Ne aflăm în prima fază a modificării modelului de comportament. S-a modificat numai instrumentul comportamentului ; comportamentul ca atare nu. Bradul este purtat de un băiat, „frate de ginerică" ; el trebuie să fie „băiat bun", să aibă şi tată şi mamă. Cu bradul, mireasa este minţită de trei ori. A treia oară îl prinde de vîrf şi-l trage pe fratele de ginerică în casa gătită de nuntă. Intră şi ceilalţi nuntaşi. După ce ocoleşte astfel masa de trei ori, joacă nuneasca. Pe la 1892,

înainte chiar, dar şi pe la 1925—1926, bradul era purtat de „colăceri". Iată ce se spune : „Cînd eram eu de şase ani, am pomenit colăceri la nuntă. Aveau un vătaf. Erau călări pe cai. Mergeau cu bradul şi îi făceau cu el semn miresei. Cînd aceasta apuca bradul de moţ, o luau, o zvîrleau în căruţă, apoi se duceau la biserică cu ea. Vătaful ştia ce să zică, eu nu mai ştiu". Numărul colăcerilor putea varia între 10 şi 12. „Acum 70 de ani am văzut o nuntă. Veneau 10 băieţi cu 10 cai şi 10 brazi. Frumos era". In curtea miresei, înainte de plecarea la biserică, bradul era pus în vîrful unei prăjini înalte. „Cine era vrednic să se urce pe prăjină ăla lua batista". Prăjina, în formă de T, era de 5—6 metri înălţime „umbla din nuntă în nuntă şi se ungea cu săpun, să fie mai anevoios la urcare". Acest model de comportament ceremonial a dispărut încă de la 1900. Informatorii, chiar şi cel mai în vîrstă, relatează despre prăjina de la nuntă numai din auzite. De văzut, nu-şi aminteşte să o fi văzut nimeni.

Astăzi, după cununia religioasă, nunta se desfăşoară la salon. Transportul nuntaşilor este asigurat de autombile. Înainte, pe la 1920, în sat era o singură trăsură şi constituia obiect de mîndrie să mergi cu ea la nuntă. „Pe mine m-a dus cu trăsura". Un model de comportament dispărut astăzi prevedea că, odată ajunşi acasă de la biserică, socrul şi nunul să se aşeze pe scaune pentru ca mireasa să le toarne apă să se spele ; apoi să le dea cîte un şervet să se şteargă. Se înţelege că, desfăşurîndu-se nunta la salon, acest obicei a fost părăsit. N-a mai rămas decît obiceiul de a se împărţi şervete nuntaşilor.

Ospăţul de nuntă era înainte mai sărac. La masă se serveau varză, gulie, carne de oaie, păsări, ţuică, puţin vin : „Cînd apucai o sticlă de vin, stăteau toţi cu mîinile pe ea". Astăzi, mezelurile, măslinele, brînza, salamul, salata, sarmalele, pilaful, friptura, prăjiturile, cozonacul, sifonul, vinul şi ţuica, cît poate să ducă, nu lipsesc. În sat, sînt femei „care ştiu să gătească mai bine, care s-au specilizat. Pun ochii în sală şi ştie cum să împartă mîncarea". Nunta este cu dar. Înainte era la fel. După ce mireasa dădea naşului cadou o cămaşă de noapte sau o pijama şi naşei o rochie, începea darul. Lăutarii spuneau : „Bine v-am găsit sănătos, nune mare". Acesta punea în farfuria lăutarului darul de nuntă. Se dau ca dar de nuntă atît obiecte (vase, cratiţe, oale, fel de fel de servicii), cît şi bani. „Lumea dă 100 de lei. Care e un băiat singur dă 50 de lei".

Dacă înainte la nunţi se jucau nuneasca, brîul, sîrba şi slănicul (horă) ,astăzi muzica uşoară şi de dans tinde să o înlocuiască pe cea populară, iar lăutarii satului sînt din ce în ce mai des schimbaţi cu formaţii muzicale aduse din Ploieşti.

In legătură cu nunta, se mai impun cîteva precizări. Rudele din partea băiatului şi a fetei, femei, se numeau — înainte — „călţunărese". Ele veneau cu rochia de mireasă, o aranjau, îi puneau beteală. Tot ele pregăteau lada miresei şi ajutau, „stropoleau" la nuntă. Ca număr, călţunăresele trebuiau să fie cu soţ şi să poarte basmale pe cap. Astăzi există rude ajutoare la nuntă, însă nu se mai caută să fie cu soţ, nici cu basmale pe cap, dar nici călţunărese nu li se mai spune.

Inmormîntarea. Se poate spune că modelul comportamental prilejuit de înmormîntare a suferit cele mai neinsemnate modificări, deci el s-a dovedit a fi cel mai stabil. Pot fi semnalate doar cîteva note diferențiale față de trecut. Inainte, mortul era dus la biserică cu „patul" și i se puneau covrigi pe mînă. În groapă i se azvîrleau cîteva monede. Astăzi este dus cu autocamionul, nu i se mai bagă covrigi pe mînă și nici bani în groapă nu i se mai azîrle decît foarte rar. La biserică a apărut doliul, care poate fi și la poarta bisericii, și la ușa ei, după cum este de înstărită familia celui decedat. În rest se menține modelul arhaic.

Se crede că moartea este prevestită de cucuvea. În agonie, omul nu mai vorbește, nu mai mănîncă etc. Ceasuri mai bune sau mai rele pentru moarte? Nu, nu sînt semnalate! Pentru ușurarea morții se face maslu. In vederea morții, i se aprinde lumînarea, altfel zice popa că „e dus în fundul iadului", dar „totuna e cu lumînare sau fără".

Moartea unui om se vestește prin clopote. Se întreabă lumea : „Cine o fi murit ?". Imediat după ce se constată decesul, cineva, indiferent cine, leagă mortul cu fălcile strînse, îi închide ochii. De scăldat, îl scaldă oameni străini : bărbați dacă cel decedat e bărbat, femei dacă e femeie. Pot interveni și rudele care sînt de față. Scalda se face imediat, în casă, într-o albie, cu apă căldluță și săpun. Apa este aruncată în spatele casei, iar albia, după ce este spălată, se folosește din nou. Cine scaldă pe cel decedat îl și tunde, îi taie și unghiile. Acestea, ca și briciul și foarfecele folosite, se pun în sicriu și se îngroapă. Mortul nu se unge cu nimic ; se îmbracă numai cu haina de sărbătoare ; dacă nu are, se cumpără special un rînd de haine. Înainte i se cumpăra și „căciula de mort". Astăzi nu se mai găsesc în comerț astfel de căciuli. Omul este îngropat cu pălărie sau cu capul descoperit. Pe mînă i se băgau mortului 5—6 covrigi. Astăzi, numai rar se constată acest comportament, pe care boldeștenii nu-l pot explica : „Așa am apucat din tată în fiu". De asemenea, cînd îl băgau în groapă, se azvîrleau deasupra cîteva monede. Și acest obicei a dispărut sau, mai precis, este pe cale să dispară. Pînă la punerea în coșciug, mortul este așezat pe pat, pe o masă, pe două mese etc. Sub mort se pune o pînză, iar perna să nu fie umplută cu fulgi, ci cu talaj, fîn, flori de cîmp. Mortul este pus cu mîinile încrucișate pe piept, cu picioarele lungite și cu fața spre răsărit. Este acoperit cu pînză pînă la brîu ; cînd se închide capacul coșciugului, se trage pînza pe față, mortul fiind acoperit în întregime. Această pînză era înainte țesută în casă și se păstra anume. Astăzi se cumpără de la magazin. În coșciug nu se puneau alte obiecte, nici lumînare de lungimea mortului nu se făcea și nici astăzi nu se face. În camera în care este depus cel neînsuflețit putea intra oricine. Veneau vecinii cu flori. În această cameră nu se putea însă lucra. Cu rare excepții, mortul nu era lăsat singur. Noaptea rămîneau lîngă el rudele sau era plătită o femeie străină care să vegheze. Coșciugul și crucea erau făcute la casa celui decedat de către meseriașii din sat. Astăzi se cumpără și crucea gata făcută, și coșciugul.

Inmormîntarea are loc după trei zile de la deces. „Nici înainte, nici după. Asta e regula". Înmormîntarea are loc pe la orele 14—15. Cînd

vine preotul, face slujbă în curte. La sfîrşitul slujbei, la ieşirea cortegiului pe poartă, oala cu care s-a turnat apă la scalda mortului este spartă. Tot atunci, careva dintre rudele celui decedat dă de pomană o floare şi o găină. Coşciugul este acoperit doar cînd cel decedat este băgat în groapă. Pînă la biserică, alaiul este orînduit astfel : întîi steagul bisericii, apoi crucea, coroana (dacă are), femeile cu coliva, preotul şi dascălul, mortul, rudele şi oamenii din sat. La răspîntii, alaiul se opreşte, preotul citeşte din „cărţile sfinte". La pornire, se aruncă cîţiva lei pe jos. Se fac astfel cel puţin trei odihne, dacă nu şase sau nouă. De obicei, nu este urmat drumul direct spre biserică, ci unul ocolit, după cum cer rudele, după cum vrea popa.

În timpul slujbei, la biserică, rudele se ţin de sicriu. Odată groapa făcută, dacă se găseşte un „mort vechi", i se bagă osemintele într-un săculeţ, peste care preotul toarnă vin şi slujeşte. Este pus la unul din capetele gropii, în care, pe frînghie, este lăsat sicriul de oameni, doi într-o parte, doi în alta. În acel moment se azvîrle cîteva monede. Astăzi nu se mai obişnuieşte, dar se spune că banii servesc pentru plata vămilor.

În urma mortului, doliul este prevăzut pentru şase săptămîni, „dar nu se ţin nici trei săptămîni". „Timp de un an să nu faci nuntă, nouă zile să nu te bărbiereşti, dar nu poţi, ai servici".

După înmormîntare se fac pomeni de 9 zile, de 3 săptămîni, de 6 săptămîni, de 3, 6, 9 luni, se zice „de ani". Cronologia pomenilor este respectată şi astăzi. La aceste pomeni se împart : vase, farfurii, linguri. Se face orez cu friptură şi orez cu lapte. Se dau colaci şi colivă, vin în pahare. La 6 luni se împart îmbrăcăminte şi încălţăminte, „să fie de sufletul mortului".

Brad la înmormîntare se făcea numai dacă cel decedat era „flăcău" sau „fată mare". Se consideră că asta este cununia lui. În astfel de ocazii, bradul era gătit cu hîrtii, cu covrigi şi cu batistă şi era dus în fruntea alaiului, după care două fete duceau cununile. Flăcăul era îmbrăcat ca ginere, iar fata ca mireasă. Bradul se înfigea pe mormînt, ca să ţie umbră dincolo.

Există credinţa că morţii se fac strigoi dacă pe sub el trec găini sau pisici. În Boldeşti, la înmormîntări nu erau bocitoare plătite anume şi nici muzică nu se tocmea. Ca abateri de la modelul comportamental sînt semnalate, în trecut, intervenţiile, şi ele rare, ale fanfarei de la schelă sau înmormîntarea cîte unui ţigan, la care să fi cîntat de jale lăutarii.

Sărbătorile de peste an. De Anul nou se merge cu pluguşorul. Înainte se mergea cu plugul mare, dar şi cu plugul mic. Cu plugul mare mergeau flăcăii de armată ; cu plugul mic — copiii. Plugul mare — un plug obişnuit, învelit cu crengi de brad şi deasupra avînd un brad împodobit cu hîrtii şi „pamblici" tricolore — era tras, iniţial, de o pereche de boi sau de cai. Flăcăii, cîte 7—8 erau îmbrăcaţi în constume naţionale : „cămăşi ieşite din pantaloni, vestă, pantaloni de dimie, căciulă şi bice cu ciucure". Mergeau din casă în casă ; nu ocoleau sub nici un motiv gospodăriile unde erau fete mari, flăcăi sau oameni mai instăriţi. Intrau

în curte, trăgeau o brazdă şi aruncau grîu peste ea. Oamenii spuneau : „Aştia îmi ară curtea, dacă nu-i primesc" şi ieşeau afară de-i omeneau pe flăcăi : beau un pahar de vin împreună. Acesta era modelul comportamental prin 1916, pînă la primul război mondial. Cu timpul, plugul mare începu să nu mai fie tras de animale. Îl trag cîte 4—6 flăcăi, care nici ei nu mai sînt îmbrăcaţi în costume naţionale. Nu se mai merge din casă în casă, ci doar pe la cunoscuţi. Prin 1938—1940 se mai semnalau astfel de pluguri de Anul nou prin sat, dar rar. După 1945, plugul mare nu mai este întîlnit, el rămînînd doar ca o amintire în viaţa satului. Acum se merge doar cu plugul mic, care a cunoscut şi el o dinamică oarecum asemănătoare plugului mare. Iniţial, plugul mic, cu care merg copiii, era reprezentat de „un băţ cu două coarne, peste care se punea o batistă, iar sub batistă un clopoţel". Astăzi, copiii umblă doar cu biciul sau numai cu clopoţelul. Constatăm deci în dinamica schimbărilor modelului de comportament o primă fază, cea de schimbare a instrumentelor comportamentului, urmată de o a doua fază, etapa de dispariţie a modelului de comportament însuşi. În cazul la care ne-am referit, modelul de comportament a fost preluat de o categorie de populaţie de vîrstă mai mică.

Transportul spre categorii de vîrstă mai mici ar putea constitui o fază şi un indiciu, în acelaşi timp, al evoluţiei spre dispariţie a modelului de comportament ceremonial considerat. Către această concluzie converg toate faptele privitoare la celelalte ceremonii. Iată : înainte de Anul nou, flăcăii mergeau cu capra. Mergeau flăcăi de horă, dacă nu oameni însuraţi. „Cineva se învelea cu o pătură şi clănţănea capra cu sfoară". Capra era şi ea împodobită. În afară de capră, cineva se îmbrăca într-o piele de urs luată de la boier (Iancu Gănescu), că „era primul vînător", iar altcineva se îmbrăca în mireasă. În sat, Costică Zugravul era socotit meşter în pregătirea caprei :„ca mireasă se îmbrăca tot el". După primul război mondial, cu capra au mai mers prin sat doar copiii. Astăzi nu se mai merge de loc.

La fel s-a întîmplat şi cu *Bună dimineaţa*. Pînă prin 1916 se strîngeau băieţii cu armata făcută şi o luau de la un capăt la altul al satului. Toţi mergeau o dată. „Nu-i primea nimeni dacă nu era toată lumea". Ziceau doar atît : „Bună dimineaţa ! şi primeau de la oameni covrigi şi bani. Un timp au mers cu *Bună dimineaţa* şi băieţi mai mari şi copii mai mici. Mergeau de la 6 la 9 dimineaţa, dar mai mergeau şi seara. Îşi făceau traistă din şervet, o puneau la gît şi plecau cu *Bună dimineaţa*". „Veneau şi fete de 16—17 ani ca să ia covrigi, turte, nuci". În ultimul timp însă cu *Bună dimineaţa* merg doar copiii de şcoală, cei mici.

Cu steaua, înainte vreme, mergeau prin sat 3 săptămîni : de la Sf. Nicolae pînă la Crăciun. Mergeau băieţii mari. „Nu le era ruşine. Făceau stea dintr-un ciur (vescă) de sită. În mijlocul ciurului puneau o poză, o icoană". Acum merg doar copiii mai mici cu steaua (copiii de ţigani nu merg de loc cu steaua). Cu sorcova, de Crăciun pînă la Sf. Vasile, merg doar copiii mici, băieţi şi fete.

Amintim cîteva modele comportamentale care au fost complet abandonate : *Iordănitorii, Vasilca, Florile dalbe.*

Pînă prin 1916, aceste modele erau funcţionale. Cu *Iordanul* umblau flăcăii de Sf. Ion. Mergeau toţi la un loc, cîte 20—30, unul cu frigare, altul cu căldăruşa de la biserică. Intrau prin casele oamenilor, îi ridicau pe gospodari în sus, strigau „ura" şi botezau casa, ziceau că „e popa". Primeau de la oameni carne, pe care o puneau în frigare, şi bani, cu care cumpărau vin. Carnea o frigeau ; mîncau apoi şi beau pe la casa vreunei fete. Uneori aşteptau şi la ieşirea de la biserică. Pe cine îl întîlnea, bărbat sau femeie, îi ridica în sus şi striga „ura". După 1916 şi *Iordănitorii* şi *Vasilca,* cu care mergeau băieţii mai mari de Anul nou — o căpăţînă de porc, făcută din carton, cu flori pe ea —, şi *Florile dalbe* şi *Cîntecele* ce le cîntau fetele mai mari tot de Anul nou au dispărut.

In ceea ce priveşte *sărbătorile religioase mari,* care se ţin şi astăzi, se poate face o inventariere completă a lor : paştile, crăciunul, Sf. Marie, Sf. Gheorghe, Sf. Vasile, Anul nou, Sf. Ion. Se poate spune că, dintotdeauna, mai mult femeile decît bărbaţii şi, astăzi, mai mult cei în vîrstă decît cei tineri ţin aceste sărbători. Este firesc ca, o dată cu angrenarea în activitatea industrială, ponderea acestor sărbători în viaţa boldeştenilor să fi scăzut, pentru că „cei care au serviciu nici duminica n-o ţin".

De Paşti, care avea oi tăia un miel, care nu avea îşi cumpăra. Roşea ouăle. „Inainte erau dintr-o singură vopsea ; aştia mai tineri le mai face cu flori". Se duceau oamenii la biserică, veneau acasă, mîncau, se odihneau. Işi lua omul femeia, pleca la prăvălie, unde era dulapul. „Cîrciumarul cu prăvălia" făcea un dulap. Invîrteau la el patru oameni. Pentru un ou te dădeai de trei-patru ori în dulap. Copiii mai furau ouă de acasă şi le dădeau cîrciumarului ca să se dea în dulap. Aşa era pînă prin 1940.

Vinerea după Paşti, de *Izvorul tămăduirii,* boldeştenii, cu ouă roşii, cu mîncare şi mămăligă, plecau la mănăstire la Ghighiu. Era acolo o fîntînă. Zvîrleau bani în ea. Mănăstirea există şi astăzi ca şi fîntîna, dar de prin 1945—1946 boldeştenii nu se mai duc acolo decît cu totul şi cu totul ocazional.

De crăciun se duceau oamenii la biserică, la petrecere, la prăvălie. Erau acolo lăutari şi lume multă.

De Paşti şi de Crăciun se lasă sec. Prin 1916, străchinile de pămînt, în care se mîncase pînă atunci „de dulce" şi în care „intrase grăsimea", sînt spălate şi urcate în pod. La fel se întîmpla şi cu lingurile de lemn. Din pod se iau altele neumblate şi se întrebuinţează în toată perioada postului. „Inainte, cînd se lăsa sec, gata, nu se mai mînca de dulce. Aveau linguri de post şi de dulce. Mîncarea de dulce, care nu putea fi mîncată în ajun şi rămînea pe a doua zi era aruncată la cîini". Acum nu se mai ţine aşa strict postul, dar nici nu se mai mănîncă din străchini de pămînt şi cu linguri de lemn. Sînt cunoscute o mulţime de posturi despre care se spune că boldeştenii le respectau înainte cu stricteţe. Aşa, de exemplu, de Sf. Maria — 2 săptămîni, de Sf. Petre — 1 săptămînă, de

Crăciun — 6 săptămîni, de Paşti — 7 săptămîni. Acum „nu mai ţine nici popa post !".

Cîşlegile, lungi de 6—7 săptămîni, nu dădeau numai prilejul consumării porcului afumat în podul casei, unde capătă culoare de rugină şi gust de nebănuit, dar şi libertate pentru celebrarea nunţilor şi a botezurilor. Săptămîna brînzii constituia o prefaţă la postul cel mare, respectat cel puţin în prima şi ultima săptămînă din cele cinci sau şase, pe care unii din bătrîni le respectă pînă în zilele noastre.

De Blagoveştenie era obiceiul ca să se consume peşte.

În Vinerea Mare erau plînşi morţii, a căror amintire se mai evoca de Ziua morţilor, Sîmbăta moşilor, în preziua Rusaliilor. De Paşti se înroşesc ouă. Cine ştia să mînuiască condeiul le decora cu „drumul robilor", „calea rătăcită", „floarea de Paşte", „laba gîştii", „frunza de stejar" sau „viţa de vie" şi apoi le fierbea în „băcan" spre a le îmbrăca în haina roşie, simbolul vieţii.

Drăgaicele şi marinele din fondul de superstiţii se bucurau de mai puţină atenţie, deşi obligau pe gospodine să scoată la aer scoarţele, velinţele, saricele, scurteicile şi tot avutul pe care l-ar putea ataca moliile sau să împartă, adică să dăruiască cireşe, pui şi castraveţi, primele produse, căci vechi datini opreau pe cei habotnici să mănînce înainte de a împărţi.

In schimb, Ziua moşilor avea un caracter popular. Chiar cei mai modeşti, şi mai ales aceştia, participau cu deosebită grijă. Fiecare gospodar şi mai ales gospodină îşi procura un număr de „vase" — oale de pămînt de circa 1 litru — egal cu numărul strămoşilor ce urmau a fi amintiţi. În vase se turna apă curată şi neîncepută, iar de coadele acestora se legau iarbă mare cu dungi albe pe mijloc, rozmarin şi calomfir. Muşcate, trandafiri şi scînteioare legau numai femeile tinere, cele bătrîne neadmiţînd în ruptul capului să strice datina, iar pe vas frunze mari de tei şi viţă de vie aşezate pe colaci, şuviţe de făină împletite, pe care se aşezau orez cu lapte, păsat sau chiar prăjituri făcute din grîul îndulcit cu miere sau, mai tîrziu, cu zahăr.

Două posturi de cîte 2—3 săptămîni înainte de Sînpetru şi Stămărie erau din ce în ce mai puţin „ţinute", adică respectate. La 6 august, 15 august, 26 octombrie şi 8 noiembrie, cu prilejul tîrgurilor sau bîlciurilor care se ţineau la Cosminele în cele două cîrciumi, Vălenii de Munte şi Bălteşti, aveau loc adevărate petreceri populare şi ocazii de a-şi schimba produsele mai mult sau mai puţin importante. Sfîrşitul de an era întîmpinat cu aceleaşi sentimente cărora le dădea fiinţă viaţa simplă şi cumpătată a unei populaţii de păstori, plugari şi meşteşugari, cu picioarele înfipte în străvechi tradiţii şi datini, dar cu mintea deschisă oricărui progres.

Sărbătorile agrare erau şi ele numeroase în trecut. Astăzi nu se mai ţin. Mai mult : generaţia tînără nici nu mai ştie de ele. Dintre sărbătorile agrare amintim : *Joia furnicilor* — în săptămîna brînzei, înainte de postul Paştelui. În această zi, cei din casă, femeia şi copiii, mîncau brînză „pe gunoi, ca să nu vină furnicile în casă". Această sărbătoare,

în care nu se lucra, n-o ţineau toţi. Ea poate fi pusă în legătură cu faptul că în trecut unele familii din Boldeşti creşteau gîndaci de mătase şi, dacă intrau furnicile în casă, „le mursecau gogoşile".

Lunea ciorilor — după secul de Paşti. În această zi, la cîmp se putea lucra, dar în casă nu era permis nici să se spele, nici să se coase. Dacă nu se ţinea sărbătoarea asta, ciorile scoteau porumbul din pămînt sau îl mîncau de pe cocean. Nu numai azi, dar nici între cele două războaie nu se mai ţinea lunea ciorilor.

Pilipii (Filipii) se ţineau de lăsata secului, de postul Crăciunului şi al Paştelui. De Pilipi nu trebuia să lucrezi, dar mai cu seamă să nu faci curat în casă şi să nu arunci gunoiul afară, că „e rău de lup". Se pare că oamenii ţineau această sărbătoare. Nici nu este de mirare. „Pînă să vină schela, te mînca lupii unde e birourile (centrul satului acuma)". Cîte o femeie mai în vîrstă ţine şi astăzi Pilipii. „Îi ţin. Mi-e frică, maică!" Oricum, credinţa în Pilipi a fost adînc înrădăcinată în tradiţiile boldeştenilor. Iată ce ni se povesteşte: „Soacră-mea a uitat să le spună copiilor că e rău de Pilipi să facă curat, să arunce gunoiul. Şi copiii au făcut curat şi au aruncat gunoiul afară. Cînd a aflat soacră-mea, au strîns gunoiul la loc, l-au dus în casă. A spus că o să vină lupul. A închis toate vitele, a închis bine uşa. Noaptea a venit lupul şi a mîncat cîinele. Dimineaţa am găsit uşa zgîriată şi cîinele mîncat de lup".

În sfîrşit, boldeştenii îşi amintesc că, de Ziua Crucii, după Sf. Maria, începea culesul viilor şi, pe cînd era boierul în sat, aducea lăutari pe la crămi şi se făcea sărbătoarea culesului. Se înţelege că astăzi sînt C.A.P.-ul şi I.A.S.-ul, care impun o muncă agrară planificată după un calendar cu totul altul decît cel al sfinţilor...

Medicina populară. Nici măcar bătrînii satului nu-şi amintesc de existenţa unor descîntători vestiţi în Boldeşti. Fără a avea faima celor de pe la Ploieştiori, Fundeni, Găvanul — unde se aminteşte de un anume Vasile Vraciul —, în sat este pomenită o bătrînă, Maria Tiposeniţa, care a murit prin 1919 şi care se pricepea la „toate prostiile alea". „Cine se ducea la ea se făcea bine". „Mai spre noi era în sat Mariţa Dumitraşcu, care făcea tot felul de descîntece. Ea descînta de brîncă, de dalac, de deochi, de bubă neagră". De deochi se descîntă cu cărbunele. „Se ia un pahar cu apă neîncepută. Se sting în el trei cărbuni, se spune de trei ori *Tatăl nostru* şi se face de trei ori semnul crucii cu palma peste pahar. Cărbunii se pun pe rînd în pahar şi după fiecare cărbune se spune *Tatăl nostru* şi se face semnul crucii. Se dă celui deocheat să bea de trei ori din pahar, apoi cu apa se spală pe faţă". Dacă cărbunele cade la fundul paharului, înseamnă că persoana în cauză este deochiată rău. Dacă nu, mai uşor. Paharul, cu apa care a mai rămas, se deşartă pe un par şi se lasă cu gura în jos. Se spune: „Cum nu stă apa pe par, să nu stea deochiul pe om". Anumite persoane mai descîntă şi astăzi, fără a-şi face însă din aceasta o profesiune sau un renume.

Descîntatul de aplecat: „Aplecate nemţeşte / Aplecate ungureşte / Aplecate româneşte / De mîncare de care ai mîncat / şi se pomeneşte felul de mîncare". În timp ce se spun aceste cuvinte, celui căruia i s-a

aplecat i se fricţionează braţele „de a se duce glodurile de pe mîini şi se face bine".

Luatul junghiului se face cu un gălbenuş de ou. Cel în cauză este fricţionat pe spate sau pe piept. Se sparge un ou, şi gălbenuşul este purtat cu mîna pînă se sparge într-un loc oarecare. Acolo se spune că este localizat junghiul. Pe acel loc se pun sare, piper, tutun, muştar etc. Cel suferind de junghi „se făcea astfel bine, sănătos".

Inainte, dacă se întîmpla să fie vreun copil bolnăvicios, apoi, ori îl trăgeau pe sub pămînt, ori îl vindeau peste fereastră. Dacă se îmbolnăvea de adevărat, atunci lăsa copilul la uşa bisericii, ca şi cum ar fi fost părăsit. Moaşa însă „stătea pitită" şi supraveghea copilul. Dascălul îl găsea, îl boteza. Apoi venea tatăl copilului şi-l lua.

Trasul pe sub pămînt se practica numai primăvara. Se făcea o groapă peste care se puneau o scîndură şi lespezi de pămînt cu iarbă. Pe sub acest pămînt era „tras" copilul. Aceste manevre erau însoţite de anumite descîntece, care însă nu s-au mai păstrat.

In sat se mai aminteşte practica ca femeile din gemeni „să calce" fractura spre a o reduce. Se punea pe prag o pernă. Pe pernă se punea mîna fracturată sau luxată. Femeia din gemeni spune: „Primeşti doi copii gemeni sau mîna scrîntită ?" Se răspundea : „Nu primesc nici doi copii gemeni, nici mîna scrîntită !" Atunci mîna era călcată de trei ori şi astfel fractura era redusă.

În ceea ce priveşte *farmecele*, şi acum vorbeşte lumea : „uite, cutare ştie să farmece ; umblă cu farmece pe mine". Cel mai adesea se pomeneşte de argintul viu. „Il trimite de se duce pe casă ori pe mîncare. Merge singur. Omul se îmbolnăveşte ; intră în corp şi îl moleşeşte, zace. Ca să scape, se duce la o femeie, care descîntă şi îl scaldă tot cu argint viu, ca să-l scoată pe ăl din corp". Credinţa în farmecele cu argint viu este şi astăzi cunoscută. Iată ce ni se povesteşte : „Bătrînul, tatăl lui tata, era înstărit. O femeie, o bătrînă, a lui Mati Buzatul, i-a dat argint viu descîntat. I-a ieşit o bubă în gît şi a murit. După cîţiva ani, bătrîna a sărăcit, nu mai putea să moară. Se chinuia. S-a spovedit şi a spus să vină bunica la ea. I-a spus : «Tudoro, iartă-mă ! Eu i-am dat lui logofătul Niţă argintul viu să bea»". Sînt cîteva din rămăşiţele vechilor superstiţii, care se mai păstrează şi azi la unele persoane din vechile generaţii.

Pentru *„doftoritul"* vitelor era cunoscut în sat Neculaie Marin, care înţepa de splină, tăia urechea la porci cînd sîngerau, punea spînzuri în ureche. Astfel de practici erau frecvente pînă la cel de-al doilea război mondial.

6. FAMILIA VECHE

„Altădată povestea familiilor şi a satului se spunea prin şezători. Acu nu se mai aude de aşa ceva". Totuşi boldeştenii din zilele noastre îşi cunosc destul de bine ascendenţa cel puţin pentru 3—4 generaţii. Am recurs deci la metoda genealogică.

Pînă la primul război mondial, moment cu care se încheie epoca veche a satului Boldeşti, familia ţărănească era deosebit de prolifică. Acest lucru reiese cu claritate din genealogiile întocmite de noi. Pe arbori situaţia se prezintă astfel :

Ordinea generaţiilor	Numărul arborilor studiaţi	Urmaşi, populaţie adultă
1	2	5
2	8	31
3	22	93
4	25	217

Un calcul simplu ne arată că pe generaţii creşterea populaţiei este importantă.

Merită subliniat faptul că în cadrul arborilor genealogici studiaţi se constată anumite oscilaţii. Mai întîi în privinţa numărului de indivizi. Unii arbori ating un număr mai mare, alţii mai mic (Bucur în 4 generaţii ajunge de la 2 la 20, Iancu tot în 4 generaţii la 86, Săndulescu în 3 generaţii ajunge la 15 indivizi, Piţa, în acelaşi interval, la 11, Stroeştii la 13, Anghel Ilie la 25 etc.) Aşa cum reiese din tabelul de mai jos, mişcarea populaţiei este relativ redusă.

Ordinea generaţiilor	Numărul arborilor studiaţi	Total populaţie	Total emigraţi	Total imigraţi
1	2	5	—	—
2	8	31	—	1
3	22	93	6	9
4	25	217	43	24

7. ŞCOALA ŞI ÎNVĂŢĂTURA

Cu toate că documentele scrise menţionează existenţa unei şcoli în Boldeşti abia după 1880, s-ar putea ca instrucţia să fie mai veche. In 1812, boierul Gheorghe Boldescu construieşte, cu ajutorul sătenilor, o biserică de zid al cărei preot sau dascăl s-a ocupat, probabil, şi de o anumită pregătire a copiilor — cunoştinţe elementare de scris-citit şi catehism. La această presupunere ne îndreptăţeşte faptul că localul şcolii nr. 1 din Boldeşti se află şi astăzi în fosta incintă a acestei biserici. Datorită tradiţiei şi legislaţiei găsim şi după 1919 ca diriginte al şcolii pe preotul Ion Popescu, care, pe lîngă munca de preot, o îndeplinea probabil şi pe cea de învăţător. (Art. 8 din Regulamentul organic prevedea : „Fiece sat e obligat ca pe lîngă preot să ţie şi un cîntăreţ, îndatorat ca în lunile de iarnă să-nveţe pe copii carte".) În 1834 seminariile îi pregăteau pe preoţi pentru a fi conducători ai procesului de învăţămînt. În 1838, vornicul Mihail Ghica cerea Eforiei şcoalelor să treacă la îndeplinirea acestui articol.

Prin înființarea Școlii normale de învățători de la Vălenii de Munte, în anul 1838, se creează condiții pentru înlocuirea dascălilor de biserică cu învățători propriu-ziși. Știm precis că, în această școală, condusă de David Almă șeanu, a învățat și Isaia Popescu din Boldești. Nu știm însă dacă acest Isaia Popescu s-a mai întors sau nu în Boldești. Știm în schimb că în 1840 a fost repartizat pentru a fi atestat ca învățător în plasa Cîmpului, de care ținea și satul Boldești. Mai știm, de asemenea, că el a fost înscris în școala de „candidați" a județului Secuieni datorită ordinului Eforiei școalelor, în baza art. 8 din Regulamentul organic. Din dorința de „a se întinde luminile învățăturii între clasa muncitorilor țărani" se dădu ordin „a găsi tineri țărani dintre cîntăreți sau gramatici de pe la biserici ca să urmeze cîtăva vreme pe vară în școala din orașul județului spre a se deprinde la învățăturile începătoare".

Isaia Popescu sau alt învățător venit din Boldești a învățat la Vălenii de Munte următoarele :

„— Citirea slobodă și scrierea deslușită și caligrafică ;

— lucrările aritmetice cît se cer pentru trebuințele cele de toate zilele ;

— să știe pe dinafară și c-a înțeles catehismul legii creștine".

Tot în sarcinile viitorilor învățători intra și „căutarea vitelor de boală" și „alte asemenea învățături", pe care aceștia și le însușeau în școală.

Profilul profesional al învățătorului era completat de cunoașterea didacticii lancasteriene și de îndemnul ca, la întoarcerea acasă, „să aibă înainte totdeauna buna purtare, îndreptînd tinerimea încredințată spre ale dumnezeeștii religii și dragostea poporului".

Cursurile școlii din Boldești — ca și din alte sate — se țineau „de la 1 noiembrie și pînă la sfîrșitul lui martie". În celelalte luni ale anului, elevii urmau „să se îndeletnicească spre ajutorul părinților la lucrarea pămîntului".

Un alt document care atestă existența unui post de învățător, și deci a unui învățător, în Boldești este „Anuarul Ministerului Instrucțiunii și Cultelor din 1908", În el se arată că acest post era plătit de stat încă din 1880. Primul post de învățător plătit din Lipănești, după același „Anuar", apare în 1870, iar în Seciu în 1907. În *Dicționarul geografic* [8] apar unele deosebiri cu privire la momentul înființării școlii din Boldești. „Școala exista în comună de la 1886, localul școlii fiind proprietatea bisericii din cătunul Șipotul, căreia comuna îi plătea chirie". Deosebirea poate să rezulte din diferența posibilă dintre data de la care se plătește un post de învățător și data de la care școala intră efectiv în funcție. Ciudată este apartenența ei la biserica din cătunul Șipotul.

Relatările bătrînilor contrazic „datele obiective" la care ne-am referit. „Pînă în 1902 școala era numai în Lipănești, apoi s-a înființat și la Scăieni. Din 1903 a apărut școala și în Boldești". „Acu 70 de ani, cînd

[8] Vezi *Dicționar al jud. Prahova*, 1897.

m-am măritat eu, a venit primul învăţător în Blejoi. În Boldeşti nu era şcoală". O analiză atentă ne-a adus la concluzia că aceste date nu se contrazic, deoarece numai la începutul secolului al XX-lea Lipăneştii se despart de Boldeşti, formînd împreună cu Şipotul o nouă comună. Deci ceea ce pentru „Anuarul Ministerului Instrucţiunii şi Cultelor din 1908" era „şcoala din Boldeşti", pentru locuitorii Boldeştilor era în realitate „şcoala din Lipăneşti" sau chiar din altă parte. Propria lor şcoală a apărut, probabil, după separarea de Lipăneşti. Aceste relatări coincid cu informaţiile existente în „Anuarul Ministerului Instrucţiunii". Potrivit acestuia, în 1902, în Boldeşti funcţiona o singură învăţătoare, Elena Iordănescu, născută Balcea, în anul 1869 — în Gura-Săraţii-Buzău. Ea era absolventă a externatului secundar din Ploieşti — 1886 — şi mai funcţionase şi în alte localităţi : Negreşti-Prahova (1890), Brăteşti-Prahova (1900), Băicoi (1900), Strejnicu (1901).

Pînă la 1904, Boldeştii nu avea local de şcoală propriu-zis. În 1904 după unii, în 1906 după alţii, Casa şcoalelor clădeşte pe actualul loc ocupat de şcoala nr. 1 un modest local, alcătuit dintr-o sală de clasă, sală, cancelarie şi o cameră pentru locuinţa directorului. Planul acestei şcoli, potrivit relatărilor învăţătorului N.C., corespundea cu planurile tip pentru clădiri şcolare publicat de Serviciul arhitecturii din Casa şcoalelor. Şcoala din Boldeşti funcţionează astfel pînă în primul război mondial.

In ceea ce priveşte consecinţele acestor forme de pregătire şcolară, trebuie spus că ele au fost mici. O dovedesc genealogiile întocmite de noi ·

Ordinea generaţiilor	Numărul arborilor	Indivizi despre care se ştie precis că au fost ştiutori de carte		Analfabeţi		Total
		B	F	B	F	
1	2	—	—	2	2	4
2	8	2	—	10	8	20
3	22	18	4	27	20	69
4	25	68	40	31	45	184

Precum se vede în tabelul de mai sus, analfabeţii domină pînă la generaţia a 4-a, cînd procentul ştiutorilor de carte este de 58,6% din totalul indivizilor prinşi în genealogie.

Un tablou complimentar, deosebit de nuanţat îl aduc relatările oamenilor privind mentalităţile vremii legate de şcoală.

Generaţia adultă a satului de odinioară se interesa puţin de şcoală. Copiii trebuiau crescuţi ca să ajungă cît mai repede mari, „buni de muncă", în stare „să se hrănească", iar şcoala... „şcoala la ce ar fi slujit ?". „La ce ar fi folosit să înveţe cineva să scrie şi să socotească ? Doar nu se putea trăi din aşa ceva şi nici nu prea avea cătare : cărţi nu erau, jurnale la fel". Chiar după 1900 cartea nu era bună decît : „ca să te faci un gradat

cît de mic în armată, să scapi de corvoadă, apoi să citești cîte un basm, cîte un jurnal despre războale". Copiii erau, de regulă, opriți chiar de părinți să meargă la școală : „Nu ne lăsau la școală, ne opreau la muncă acasă. Ziceau : Ce, să-l fac popă ?". A ști carte însemna pe atunci a ști să scrii și să socotești. Vîrsta începerii școlii era neunitară. „Eram de 11 ani cînd am plecat la școală". Aveau loc și tîrguri originale : „Cînd eram mic, ne-a îngăduit învățătorul, pe mine și pe fratele meu, să venim cu rîndul la școală : 3 zile la oi și 3 la școală. Cu schimbul fiecare". Numărul celor școlarizați, chiar după 1900 era foarte mic : „Intram 40—50, dar terminam 5—6. Plecau mulți din cauza bătăii și pentru că nu le stătea mintea la școală". Și nici nu era obligatorie școala. „Școli erau, dar, dacă vreai mergeai, dacă nu, nu". „Cine lipsea de la școală, lipsea, și gata. Școală era, învățători erau, dar noi ziceam : «Hai, fă, cu vacile, dă-o dracului de școală». Pleca cu vacile și copilul mic și cel mare". „Eu fugeam de la școală și mă dădeam cu copaia pe un deal". În orice caz, pînă în preajma primului război mondial, a ști carte însemna a ști „să scrii și să citești", de asemenea „a ști pe de rost manualele de școală", „din scoarță în scoarță", ceea ce ne spune mult despre volumul cunoștințelor asimilate și despre metodele de învățare. Cei care beneficiau de școală erau mai ales băieții. „Nu ne-au dat la școală. Așa era atunci, cîte un băiat se mai dădea, dar fetele nu. Fetele trebuia să stea acasă, la pămînt". Dar nu numai ele și primii copii ocoleau școala. „Fetele nu prea erau date la școală, la fel primii copii, ei trebuia să rămînă la gospodărie".

Motivația școlară era foarte slabă și pentru copii și pentru tineri. „De ce să fi învățat ? De ce să ne fi chinuit cu buchiile cînd tot nu ne-ar fi slujit nimic. Se găsea ușor de lucru și fără carte". „E adevărat că cine știa carte și era bun de gură intra mai ușor pe sub pielea boierească". În general însă nevoia de învățătură era mică.

8. COPILUL ȘI OMUL

Pînă la 1900 și, mai departe, pînă la primul război mondial, formarea omului parcurgea etape relativ fixe. Influența factorilor culturali specifici începea chiar cu venirea pe lume a copilului. „Cînd se năștea un copil, se strîngeau mai multe femei, ne sfătuiam. Cînd era mai greu, ziceau crezul că doctori nu erau, și... cum da Dumnezeu". Urmau, cum s-a arătat, „ursitoarele". Dar nu întotdeauna se petreceau lucrurile astfel, căci nu întotdeauna împrejurările erau favorabile : „M-am născut pe moșia Boldeasca, pe cîmp, ca un miel la care i-o venit sorocu cînd oaia era la pășune". „M-am născut fiindcă așa a fost să fie, așa a lăsat Dumnezeu, cum zicea tata. Eu am trăit, dar 6 frați mi-au murit de gîlci și de gușter". Pînă la vîrsta de 6—7 ani viața copiilor era „fericită" și „liberă". „De mici îi luau mamele la șold și plecau cu ei la cîmp. Trăiau într-o gheretă de porumb, țipau pînă ieșeau mamele cu rîndul de-i mai mîngîia sau le da să sugă. Cînd se măreau, treceau cu toții la oi, la vite". Alteori, copiii rămîneau acasă : „Mama muncea cu ziua și-mi aducea și

mie să mănînc ce putea şi cît putea". Începea apoi o perioadă în care copilul era efectiv pus la munci pe puterea lui. „Dam ajutor mamei, aduceam cîte un lemn din curte pentru foc, mă uitam la oalele cu mîncare să nu dea în foc, ţineam oile la muls — da mai mult încurcam". La 8—9 ani majoritatea copiilor mergeau cu vitele. „În copilăria mea am văzut tot timpul de vite (4 boi, 2 vaci, 1 junc, pînă la 10 oi). Oile le scoteam iarna pe moşie, dar vara le mai dam şi la cioban". „Creşteăm greu, trebuia muncit mult, şi nu era nici îmbrăcăminte şi nici mîncare ca acum. Părinţii munceau pe deal, copilul mai mare vedea de fraţii mai mici, îi creştea. Se creşteau unii pe alţii".

„Bătrînii noştri nu prea aveau grijă de copii. Erau prea munciţi. Nu le stătea capul la educaţie. Îi trimitea la muncă sau cu vitele".

„Copilul altădată atît ştia : vacile şi păsările. La 10—11 ore veneam cu vacile. Apoi plecam după buruiană pentru vaci, păsări şi porc". „Vara la 4½ plecam cu vitele, pe răcoare (cînd soarele e puternic vitele nu mănîncă bine, dă strechea în ele). La 8 veneam acasă cu ele şi plecam iar, la cîmp, la muncă". „Aşa ne duceam viaţa : vara cu vacile şi cu oile, iarna — la şcoală, iar cînd ne întorceam de la şcoală, tăiam lemne şi îngrijeam de animale". Urma apoi momentul în care copilul trecea la munca cîmpului. „De la 14 ani am ieşit la muncă. Şi fetele ieşeau la fel. Iarna aveam alte treburi : curăţam la vite, măturam zăpada, ne dam cu sania". „La 15—16 ani munceam pe dealuri cu 50 bani ziua".

Relaţiile dintre părinţi şi copii sufereau şi ele modificări o dată cu creşterea celor din urmă. „Îmi era frică de tata cînd eram mic". „Părinţii erau aspri cu copiii, îi băteau des că nu aveau timp de «iducaţie». Eram şi mulţi acasă. Vezi, d-ta, un copil, doi îi mai conduci şi din gură, dar 5, 6, 7, 10... cine să stea de ei să le tot dea poveţe. Şi unde mai pui că toţi copiii ăştia locuiau într-o cameră sau două". Pentru a-i conduce, în afară de pedepsele corporale, copiii erau îndrumaţi şi cu „vorba", li se spuneau poveşti şi li se dădeau pilde. Unii îşi blestemau copiii neascultători sau îi speriau cu poveşti cu „zgripţuroaica", „Marţi-seara" şi altele.

Cu participarea copilului la munca părinţilor (săpat, legat etc.), copilăria lua sfîrşit şi începea o perioadă nouă, în care datoriile şi drepturile erau altele. „Dacă treceam la munca cîmpului, beam cu tata, povesteam cu el — mă socotea şi pe mine un fel de om". „Dacă m-am făcut mare şi-am început să lucrez şi să aduc bani acasă, tata nu m-a mai bătut, lasă că şi eu mă purtam bine. Exista şi frică şi ruşine în copii. Mi-era ruşine să merg cu o fată de mînă în faţa părinţilor".

Hrana principală era : „mămăliga, lapte, brînză, carne". „Mămăliga era baza. Veneau prin sat şi brutari, dar oamenii nu prea cumpărau. Era şi scumpă şi nici oamenii nu erau obişnuiţi". „Culcarea era devreme, o dată cu găinile, dar scularea tot o dată cu ele".

Copiii ascultau de vorba părinţilor, autoritatea tatălui fiind absolută : „Cu mama ne mai descurcam noi, dar cu tata nu era de glumit. Cînd se încrunta, ştiam că pune mîna pe bici şi dă". „Mama ne mai păsuia, dar cînd tata era necăjit, ne feream din calea lui". „Nu îndrăzneam

să ies din vorba tatii". Totuşi rolul mamei era mai mare în educaţie. „Pe noi mama ne-a crescut, că tata era prea muncit. Cînd venea, mînca şi se trîntea în pat. Dormea greu, somn de om trudit" (S.A.).

Atitudinea dură a părinţilor faţă de copii în familia veche ţărănească nu trebuie căutată în presupuse carenţe afective ale părinţilor, ci în condiţiile de muncă şi de viaţă, care nu permiteau întotdeauna răgazul necesar pentru preocupări educative speciale şi nici pentru manifestări tandre. Satul Boldeşti a fost în principal un sat de oameni necăjiţi, a căror viaţă s-a desfăşurat mai mult pe moşiile boiereşti.

Din relatările bătrînilor se desprind şi figuri de oameni de altădată ce merită atenţie. „Părinţii mei nu au ştiut nimic altceva decît munca cîmpului. Clăcaşi şi analfabeţi. Munceau toată ziua şi erau aşa de munciţi că seara puteai să tai lemne pe ei". „Tata mi-a rămas în minte ca un om tăcut, pleca noaptea şi venea noaptea de la muncă" (N.T.). „Bunicul din partea mamei avea cazan de ţuică. Era om darnic şi de aia venea lume multă la casa lui. Bătrînul nu făcea chefuri, vorbea la zile mari". „Ii spuneam omului meu : — Măi Ghiţică, nu merge noaptea prin pădure, că iese vreo jiganie. — Nu, că îi închide Dumnezeu gura. Eu sînt om credincios. — Mă, vreun hoţ... — Nu, că eu nu am nimic cu nimeni şi mă port bine cu toată lumea. Şi-l păzea Dumnezeu". Alte trăsături mai generale : „Oamenii pe atunci erau mai vînjoşi". „Mai supuşi". „Cine era mai mare făcea ce vrea cu ceilalţi".

Am prezentat în paginile anterioare istoria şi viaţa unui sat românesc de pe valea Teleajenului. Ne-am bazat pentru aceasta pe date obiective (istorice, economice, etnografice etc.) şi pe date subiective, rezultate din memoria colectivă. Acestea din urmă au contribuit în mare măsură la conturarea imaginii satului Boldeşti, dar au ridicat şi probleme speciale de interpretare. Relatările de care dispunem, mai ales în privinţa relaţiilor dintre clăcaşi şi boieri, sînt fragmentare, uneori contradictorii şi în orice caz mai dificil de interpretat decît cele oferite de cercetările istorice sau economice „pure". Pentru înţelegerea corectă a relatărilor oamenilor este necesar să avem în vedere faptul că noi nu avem sub ochi datele obiective ale istoriei şi nici măcar datele subiective autentice ale epocii respective, ci numai *amintirea lor*. Este drept amintirea unor oameni vii, care au trăit, sau au auzit direct de la înaintaşi : întîmplări, fapte de viaţă etc. Acestea însă au fost filtrate de timp, corectate, uneori modificate în conţinut şi chiar ca sens. Vechile impresii ne apar azi polarizate : întîmplările cu rezonanţă puternică de ordin afectiv (negative sau pozitive) s-au păstrat, cele „medii", relativ neutre, s-au şters. Cu trecerea timpului unele idealizări sînt şi ele inevitabile, de exemplu, aprecierea unor evenimente, întîmplări, oameni etc.

Din cele spuse nu trebuie trasă concluzia că datele de memorie colectivă sînt mai puţin utile decît celelalte, nici că înţelegerea lor poate fi ruptă de contextul epocii, de mentalitatea oamenilor de atunci, de munca, năzuinţele şi speranţele lor. Ignorarea datelor de memorie

colectivă goleşte epoca de uman, supraestimarea lor duce la estomparea determinantelor obiective ale istoriei. Completarea datelor obiective cu cele de memorie colectivă contribuie la conturarea mai exactă şi mai vie a unor perioade care au existat numai prin acţiunea oamenilor.

Alături de datele obiective, cele subiective ne facilitează, aşadar, înţelegerea istoriei satului Boldeşti. La origine populaţia a fost formată din oameni liberi, dar majoritatea a căzut ulterior în clăcăşie. Un sat cu o istorie veche şi, pe cîte ne dăm seama, zbuciumată. Peste o populaţie autohtonă, de al cărei număr azi nu ne mai putem da seama, s-au suprapus, în timp, imigranţi din Ardeal — mocani, ungureni — şi din alte părţi. Muncitori agricoli, ţărani, cărăuşi, moşneni, clăcaşi şi robi, multiple profesiuni şi pături sociale, s-au amestecat şi contopit treptat sub influenţa unor factori sociali independenţi de ei, străini şi adesea ostili : boieri, clacă, exploatare socială şi jaful cotropitorilor. În jurul anului 1900, acest conglomerat uman, economic şi social începuse să se aşeze şi să capete structură. La orizont începuse însă să se contureze germenii unor noi prefaceri sociale. Cauza lor au fost apariţia industriei capitaliste şi primul război mondial.

Încă de la începutul secolului, o dată cu începerea lucrărilor pentru linia Măneciu — Ploieşti, apare posibilitatea unei munci neagricole, mult mai rentabile. Astfel, în 1904 s-a pus vie cu un leu ziua de muncă, dar tot în 1904 s-a pus şi postamentul liniei ferate cu 2 lei şi o pîine pentru ziua de muncă. Începuse să se găsească de lucru tot mai uşor. „Ieşise şi Buştenarii şi îi ruga pe oameni cu lucru". Primul război mondial a influenţat pe oameni într-o măsură importantă. „Oamenii au devenit mai îndrăzneţi după război, văzuseră multe". „În război am învăţat multe". „Cine a trecut pe lîngă moarte, şi noi am trecut nu numai o dată pe lîngă ea, devine altfel de om. Unii am văzut multe prin alte ţări şi locuri pe unde am fost. Eu am fost prizonier la bulgari".

De la sfîrşitul primului război mondial şi pînă la apariţia schelei petrolifere s-au scurs aproximativ 10 ani. Cei întorşi din război continuă, în marea lor majoritate vechile îndeletniciri. Totuşi, din relatările oamenilor reiese că mulţi dintre ei au luat drumul industriei tocmai din cauza împrejurărilor vitrege. „După război, de ce era să mă mai apuc ? Via neîngrijită, livada părăginită. Am plecat la lucru în alte părţi şi cu banii cîştigaţi le-am refăcut încet". Cu atît mai mult s-au întors la întreprinderi cei care lucraseră şi înainte. „După război m-am întors la Vega (Ploieşti)". „Am căutat de lucru pe unde mai munciserăm".

In orice caz, în preajma anului 1930, satul Boldeşti este pregătit într-o anumită măsură prin experienţa muncii industriale ce se presta la Scăieni (fabrica de hîrtie), Buştenari (prima schelă petroliferă), Vega (Ploieşti) etc. pentru un nou contact cu industria capitalistă. Acest contact devine masiv o dată cu dezvoltarea extracţiei de ţiţei chiar în perimetrul satului. Şi totuşi această pregătire nu a scutit pe oameni de noi zbuciumări şi întîmplări neprevăzute, de drame personale şi sociale. Toate acestea au operat schimbări adînci în vechile mentalităţi şi obiceiuri, în stilul şi condiţiile de viaţă moştenite de la înaintaşi.

CAPITOLUL AL II-LEA

ÎNTREPRINDEREA INDUSTRIALĂ

Petrolul constituie o mare bogăţie naţională, pentru că este una dintre materiile prime foarte importante ale tehnicii şi civilizaţiei moderne.

Industria petrolieră are caracterele ei speciale : este complexă şi tehnică prin excelenţă în fiecare etapă din dezvoltarea ei : explorare, exploatare, transport, industrializare şi comercializare ; între diferitele faze ale acestei industrii se stabileşte o strînsă interdependenţă, de aşa natură încît funcţionarea ei trebuie să fie bine echilibrată şi succesivă ; pentru realizarea lucrărilor sale necesită un personal cu experienţă şi tehnicieni specializaţi ; comportă o activitate care nu poate fi îmbrăţişată în totalitatea sau vreuna din fazele ei decît prin investiţii de mari capitaluri.

Dacă aruncăm o privire restrospectivă asupra dezvoltării şantierelor noastre petroliere, se poate vedea cum, rînd pe rînd, ele au fost descoperite, puse în valoare şi cum fiecare şantier a asigurat pentru o bună perioadă de timp o parte apreciabilă a producţiei ţării. Schela BOLDEŞTI a contribuit în mod hotărîtor, ajungînd să producă singură pînă la aproximativ 19% din producţia totală a ţării în două rînduri : 1) după descoperirea meoţianului, în perioada 1929—1935, cînd producţia pe ţară începuse să scadă rapid din cauza vechilor şantiere intrate în mare declin (Moreni, Buştenari, Scorţeni, Ţintea), şi 2) după descoperirea sarmaţianului, în perioada 1950—1955, cînd s-a aplicat primul plan cincinal.

Schela Boldeşti a constituit chiar de la început şi continuă şi acum a fi şantierul preferat al aplicării „noului" în tehnica forajului şi a extracţiei fie ca metode, utilaje, materiale, fie ca sisteme de organizare. În trecut au făcut-o fostele societăţi străine, filiale ale marilor trusturi, pentru că beneficiau de anumite avantaje la importul de utilaje. În prezent ea oferă o vastă varietate de sonde în ceea ce priveşte adîncimea, sistemele de producţie şi formaţiile productive, prezintă o organizare tehnică-administrativă mai modernă şi este uşor accesibilă de la drumurile naţionale.

Schela Boldeşti face parte acum din categoria schelelor vechi din ţară. După aproximativ 40 de ani de exploatare normală a meoţianului şi 18 ani de exploatare a sarmaţianului cu injecţie extraconturală de apă, zăcămintele au ajuns la un grad înaintat de epuizare. Factorul actual de recuperare la meoţian, de aproximativ 20 %, a fost cu mult depăşit la sarmaţian, iar continuarea exploatării pune probleme noi pentru schelă.

Şantier remarcabil printr-o mare productivitate la hectar, datorită existenţei unei secţiuni productive în ţiţei de aproape 600 m şi la mari adîncimi, precum şi prin existenţa unui pachet de 300 m cu strate de gaz metan la dacian şi levantinul inferior, în partea centrală de cupolă a structurii, a cunoscut o dezvoltare foarte interesantă atît sub aspectul tehnic, cît şi sub cel social. De aceea, în acest capitol încercăm să prezentăm — cît mai sumar şi concis cu putinţă —, pe baza datelor existente, principalele aspecte ale dezvoltării acestei schele.

Pornind de la consideraţii geologice generale asupra regiunii şi zăcămîntului, vom trece succesiv la concesionări, foraj, extracţie, dezvoltarea exploatării şi organizarea schelei.

I. INFORMAŢII GENERALE DESPRE ZĂCĂMÎNT

1. Schela Boldeşti este o întreprindere de extracţie, tratare şi transport ale ţiţeiului şi ale gazelor de pe structura Boldeşti şi alte structuri mai îndepărtate, cuprinse între anumite limite teritoriale stabilite pe cale administrativă.

Schela Boldeşti îşi are sediul (birouri, ateliere, magazii şi depozite) în comuna Boldeşti şi aparţine din punct de vedere politic-administrativ de judeţul Prahova. Este situată pe partea stîngă a rîului Teleajen, la aproximativ 11 km spre nord de Ploieşti, vechi şi important centru petrolier şi nod de căi ferate din ţară, de care se leagă printr-o cale ferată Ploieşti — Vălenii de Munte — Măneciu şi un drum naţional : nr. 1 A Bucureşti — Ploieşti — Cheia — Braşov.

În ceea ce priveşte Schela Boldeşti ca întreprindere industrială, trebuie menţionat că ea se întinde nu numai pe teritoriul comunei Boldeşti, ci şi pe al altor comune şi sate, ca : Scăieni-Balaca, Pleaşa, Plopu-Gîlmeia, Hîrsa-Seciu, Lipăneşti, Păuleşti, Găgeni-Degeraţi etc.

2. Transportul în schelă este asigurat de drumuri comunale şi particulare ale întreprinderii, întărite cu pietriş şi ocazional cu un pat din lemn de stejar pentru porţiunile de pante foarte mari şi teren fugitiv. Profilul drumurilor de legătură între sonde este în general destul de redus, date fiind valoarea mare a terenurilor pentru agricultură şi natura accidentată a regiunii. Reţeaua de drumuri proprii ale întreprinderii însumează circa 60 km.

Aprovizionarea schelei cu apă se face de la o staţie, cunoscută sub numele de „Recea“, situată la aproximativ 8 km spre nord de schelă, pe partea stîngă a albiei Teleajenului. Pînza acviferă, care se alimentează dintr-un punct situat în amontele albiei rîului Teleajen, este prezentă într-un strat de pietrişuri şi nisipuri grosiere ale levantinului superior. Pînă în prezent, permeabilitatea acestui strat este foarte satisfăcătoare. Apa întruneşte condiţiile de potabilitate, însă este folosită şi în scopuri industriale.

Staţia Recea se compune din : 10 puţuri de mînă de 6—9 m adîncime, prevăzute cu pompe cu aspiraţie, al căror debit este de cîte 80 mc/h la presiunea de refulare de 3—5 atm, şi 10 pompe centrifugale electrice, cu o capacitate de cîte 45 mc/h fiecare la presiunea de 50 atm.

De la staţie, apa este pompată în schelă pe trei conducte, de capacităţi şi scopuri diferite, respectiv : de joasă presiune, pentru injecţie la recuperare secundară ; de înaltă presiune, pentru sonde şi celelalte instalaţii şi terţi şi de presiune medie, pentru uzul casnic.

Din conducta de înaltă presiune, apa este colectată într-un parc de rezervoare, situat la Seciu, într-o poziţie de maximă elevaţie a schelei (411 m), şi de acolo este distribuită pe reţele de conducte (speciale) la sonde, prin cădere naturală sau cu ajutorul a două pompe centrifugale, montate lîngă rezervoare.

Reţeaua conductelor de apă din schelă însumează aproximativ 180 km, iar consumul zilnic al schelei este de aproximativ 6 000 mc.

Energia electrică, care acum se foloseşte în totalitatea proceselor tehnologice din schelă, este furnizată din linia I.R.E.C.-ului de 35 000 V, prin intermediul unei staţii de transformatori de la Scăieni. Din această staţie ies mai multe reţele pe două tensiuni diferite, adică : două reţele de cîte 25 000 V pentru sonde şi staţiile de pompe, unde mai suferă cîte o transformare la 1 000 V, şi cinci reţele de cîte 6 000 V, din care : patru pentru staţiile de compresoare, unde sînt folosite direct la aceeaşi tensiune sau transformate la 500 V, şi o reţea pentru sonde, unde este de asemenea redusă la 1 000 V.

Iluminatul în schelă se face din două reţele de curent alternativ : de 220 V şi 110 V.

Majoritatea motoarelor electrice folosite în schelă sînt de tip trifazic, în scurt circuit — asincrone. Puterea instalată este de aproximativ 6 MW, iar consumul electric este de aproximativ 150 000 KWh.

Ca material de construcţie, pentru fundaţii şi drumuri sînt folosite pietrişurile din albia Teleajenului, care prezintă cariere foarte bogate în această regiune.

În ceea ce priveşte materialul lemnos, inclusiv cel de brad, acesta există în apropiere, în partea nordică dinspre munte, începînd de la Drajna de sus.

3. Schela Boldeşti este situată în zona primelor coline precarpatice şi poate fi socotită un exemplu tipic în ceea ce priveşte dependenţa solului de tectonică. Partea centrală este formată dintr-o vale larg des-

chisă, la nivelul albiei Teleajenului de cotă aproximativ 200 m deasupra nivelului mării. Spre est, relieful este deluros, marcat prin coama dealurilor de la Seciu, de cotă maximă 411 m, și de la Gîlmeia, de unde începe să coboare, pînă sub altitudinea de 200 m spre șes, în care apa Bucovelului și-a tăiat albia. Versantul nordic prezintă înclinări mai pronunțate, spre deosebire de cel sudic, unde coboară mai dulce și formează numeroase văi.

Spre vest, relieful se ridică brusc de pe partea dreaptă a Teleajenului, formînd un platou — de înălțime maximă 380 m — care coboară ușor spre cîmpie de la sudul anticlinalului Țintea.

Rețeaua hidrologică constă : în primul rînd, din rîul Teleajen, care traversează lateral vestic schela de la nord la sud și, în al doilea rînd, din pîrîul Bucovel, un afluent al Teleajenului. Pe lîngă acestea, mai sînt mici șoave pe cursul văilor, care de obicei seacă vara, în afară de acelea din așa-zisa „Vale cu apă“, unde se găsesc numeroase izvoare.

4. Diferitele cercetări geologice făcute asupra regiunii Boldești — Scăieni — Hîrsa au avut ca obiectiv descoperirea de zăcăminte de țiței.

Primele studii geologice se pare a fi fost făcute prin 1906 de către profesor dr. inginer Vasile Iscu. Un raport al acestor cercetări a fost prezentat într-o conferință ținută cu ocazia Congresului internațional al petrolului din 1907, care s-a ținut la București. Autorul a avut meritul de a fi atras atenția asupra posibilității de existență a acestor zăcăminte într-o vreme cînd petrolul se căuta numai acolo unde erau indicații de țiței sau de gaze la suprafață, din strate deschise la zi sau manifestații, ceea ce nu era cazul la Boldești. Ca urmare, aceeași persoană a trecut la două măsuri foarte importante : 1) a luat în aprilie 1906 primele concesiuni de terenuri petrolifere (asupra căror modalități vom reveni) și 2) a căutat să intereseze diferite societăți de foraj în vederea inițierii unor lucrări de explorare.

Ca urmare, s-a pus în legătură cu Societatea de foraj „Trauzl & Co.“ din Viena, care, la rîndul ei, a cerut o expertiză geologică profesorului Hans Hoefer, binecunoscut pe atunci pentru lucrările sale asupra petrolului (Hoefer-Engler), dar mai ales pentru descoperirile sale de zăcăminte petrolifere. Rezultatul acestei expertize, scrise la 15 august 1906, a fost foarte favorabil. Autorul a propus forajul a două sonde la 500 m adîncime pentru dacian (!), luînd spre comparație sondele productive de la Băicoi — Țintea.

Forajul primei sonde la Boldești s-a început în anul 1907 de către fosta Societate Regatul român*. Sonda Nr. 1RR, situată într-o poziție centrală și puțin mai la nord de axul structurii, a fost săpată în cîțiva ani pînă la adîncimea de 562,4 m și a rămas cu talpa în dacian. Din cauza închiderilor nereușite ale apelor, probele de producție n-au dat

---

* Societatea Regatul român, cu capital franco-german, a fost preluată în 1910 de către Societatea Astra română, cu capital anglo-olandez.

rezultate interesante ; aparent slabe indicaţii de gaze şi de aceea în anul 1912 s-au întrerupt lucrările.

Forajul de explorare a fost reluat în 1924 de către fosta Societate româno-americană şi, în anul următor, de Astra română, însă primele lor sonde 1, 2, 3, 4, RA. şi 2, 5 AR., terminate pînă în 1927, n-au putut merge decît pînă la dacian şi au dat numai de gaze. Adîncimea maximă atinsă, cu metodele de foraj folosite atunci, a fost de 765 m. Dar chiar după introducerea forajului rotativ hidraulic, folosit iniţial la adîncirea sondelor 1 RA şi 5 AR, prin care s-a atins meoţianul, nu s-au obţinut decît tot gaze şi condensat. Din această cauză începuse să prindă ideea că pe structura Boldeşti nu se găsesc decît gaze ; adică ar fi un dom de gaze.

Unele rezultate parţiale au determinat totuşi societatea să continue explorările şi să-şi completeze cercetările geologice de suprafaţă. S-au făcut cartări şi s-au săpat găuri de mînă (Augere — pînă la adîncimi de circa 20 m), din care numai fosta Societate Astra română a săpat peste 40 000 m, pentru care s-au cheltuit aproape 1 000 000 de lei.

Sonda următoare de explorare a fost 7 AR., săpată (octombrie 1928 — octombrie 1929) pînă la adîncimea de 1 681 m, care a întîlnit limitele L/D la 457 m, D/P la 722 m şi P/M la 1 501 m (1235 m s.n.m.).

Fiind mai bine amplasată pe structură, sonda a dat de ţiţei de la meoţian (intermediar) şi la 9 octombrie 1929 a intrat în producţie, de la un strat situat între 1 681—1 658, 5 m, cu un debit iniţial de 140 de tone/zi ţiţei prin erupţie pe duză de 12 mm şi o raţie de gaze de 190 mc/mc PT/C 37/89 ata. (atmosfere absolute). De aceea, se poate considera că zăcămintele de ţiţei de la meoţianul din Boldeşti au fost descoperite în 1929, prin sonda 7 AR.

Imediat după aceasta s-a început o intensă activitate de foraj atît din partea societăţilor Astra română şi Romăno—americana, cît şi a altor societăţi care au apărut pe rînd la Boldeşti : Steaua română în 1931, Creditul minier în 1932 şi Unirea (Orion) în 1933.

Schela Boldeşti a dobîndit o mare importanţă în 1933, prin extinderea zonei productive a meoţianului cu circa 7 km spre est, ca urmare a răzbirii sondei 1 Creditul Minier de la Hîrsa. Sonda aceasta, săpată la 2 540 m, care constituia la acea dată un record de adîncime pentru Europa, a intrat în producţie cu 384 tone/zi, prin erupţie pe duză de 18 mm de la M. Int. + I, perforaturi cuprinse între 2 535—2 370 m. Ea a condus la dezvoltarea unui şantier foarte prolific : au fost sonde care au avut şi 780 tone/zi. Într-un articol publicat atunci de profesorul inginer dr. V. Patriciu în „Analele minelor din România“ din decembrie 1933, zona descoperită se evalua la o supraftă de aproximativ 1 500 ha sau o rezervă geologică de 9 000 000 de tone de ţiţei, ceea ce s-a dovedit a nu fi departe de adevăr.

Dar lucrările de explorare la Boldeşti nu s-au mărginit numai la extinderea la suprafaţă a zonei productive a meoţianului, ci s-au îndreptat şi în adîncime, la miocen şi chiar oligocen.

Miocenul a fost atins pe distanțe mici, pînă la 50 m, chiar de la începutul forajului sondelor la meoțian, cînd nu se cunoștea grosimea lui exactă. Astfel, în perioada 1930—1933 s-au săpat sondele 14, 46, 63, 71 Ar. și 10 St.R., 27 RA. și după marnele brune-roșii calcaroase cu mactre, s-a dedus existența sarmațianului. Dezvoltarea mai mult marnoasă a intervalelor traversate și lipsa carotajelor electrice de la unele sonde, precum și preocuparea mare de atunci pentru exploatarea meoțianului, se pare a nu fi determinat un interes deosebit pentru sarmațian. Pentru că, din corelația ulterioară a sondelor 27 RA. și 10 St.R., săpate în 1931—1932 și lipsite de carotaje electrice, acestea n-au produs numai de la meoțian I—Int-II, ci și de la sarmațian, unde au avut o pătrundere de 48 și, respectiv, 14 m. De altminteri, ele au avut și cea mai mare producție din schelă : cîte 528 000 și, respectiv, 594 000 de tone de țiței, ceea ce n-a fost atins de nici o altă sondă de la meoțian.

Prima sondă de explorare la miocen poate fi considerată sonda 17 Sosp., care, săpată în 1943, pînă la adîncimea de 2 448 m, a avut o penetrație de 304 m în sarmațian. Dezvoltat mai mult sub un facies marnos, s-a făcut o probă de producție la un strat și rezultînd numai apă sărată, a fost retrasă și pusă în producție de la meoțian. Lucrările de explorare au fost continuate cu neregularitate prin sondele 165, 167, 170 A.R., și mai ales 9^a Un., însă fără să se fi obținut vreun rezultat favorabil de producție. Trebuie menționat că sonda 9^a Un., avînd ca obiectiv explorarea sarmațianului, a fost începută în 1948 de către fosta Societate Unirea și terminată cu o adîncime finală de 2 789 m, a prins 230 m din sarmațian. Deși bine dezvoltat și corelabil cu al sondelor săpate mai tîrziu la sarmațian, acesta a fost găsit inundat, după carotele mecanice și carotajul electric și de aceea nici nu s-a probat.

Prima sondă cu rezultat de producție de la miocen a fost 700 PM, amplasată într-o poziție mai favorabilă pe structură. După indicațiile direcției geologice ale proaspetei întreprinderi de stat „Petrolifera Muntenia" din Cîmpina, forajul a început la 22 aprilie 1949 și s-a terminat la 31 mai 1950, cu o adîncime finală de 3 032,8 m, care constituia atunci și un record pe schelă. Stratele miocene întîlnite aparțin sarmațianului și tortonianului, dispuse în slabă discordanță față de meoțian. În urma probelor de producție efectuate, sonda a intrat în producție la 21 octombrie 1950, sub noua întreprindere „*Sovrompetrol*", de la un strat din sarmațian situat de la 2 025—1 995 m sau 215 m sub limita meot-miocen. Debitul inițial a fost de 260 tone/zi țiței prin erupție pe duză de 11 mm Ø și o rație de gaze de 146 mc/mc PT/C 91/80 ata.

Descoperirea zăcămîntului de țiței de la sarmațian a provocat dezvoltarea unei intense activități de foraj, care, în baza rezultatelor foarte bune de producție ale sondelor, a atins la un maximum de 36 de granice/zi în 1952. Ca rezultat al acestei activități și dovadă a importanței acestui zăcămînt care a dat sonde și de 450 tone/zi țiței, producția schelei Boldești a crescut de aproape 6 ori față de aproximativ 1 000 tone/zi, cît avea mai înainte schela numai de la meoțian.

Paralel cu aceste lucrări de explorare şi în continuarea lor, mai trebuie semnalată şi descoperirea unor noi blocuri tectonice productive de la meoţian ; un bloc scufundat în partea centrală-axială a anticlinalului şi altul în extinderea sud-estică. Sondele de aici productive de la M. Int.+I, s-au dovedit cu debite şi presiuni cu mult superioare celor existente mai sus pe structura de la acea dată, confirmînd astfel existenţa unui bloc nou, separat.

II. STRUCTURA GEOLOGICĂ ŞI CARACTERISTICILE ZĂCĂMÎNTULUI

5. Structura Boldeşti face parte din categoria zăcămintelor stratigrafice, de tipul cutelor anticlinale, la care sîmburele de sare a rămas în profunzime.

Este un anticlinal normal, asimetric, faliat în ax de un accident tectonic longitudinal, cu flancul sudic încălecînd uşor peste flancul nordic, căzut. Este vizibil de la suprafaţă, pentru că, dacă privim de la kilometrul 9 de pe şoseaua Ploieşti-Vălenii de Munte spre malul drept al Teleajenului, se poate vedea un perete înalt de aproape 80 m, pe care se conturează ca un basorelief structura unui anticlinal bine pronunţat. Anticlinalul este orientat NE-SV şi are formă eliptică, în care zona productivă are, aproximativ, 14 km întindere şi 2,5 km lăţime maximă.

Flancul nordic are dezvoltare maximă în partea centrală, unde înclinarea stratelor este de 12—15° şi cuprinde trei şiruri de sonde la meoţian, spre deosebire de zonele extreme periclinale, în care zona productivă este redusă la un singur şir de sonde, iar stratele au înclinări mari de 50—75°. Flancul sudic este cel mai bine dezvoltat şi corespunde părţii celei mai productive de pe structură atît pentru meoţian, cît şi pentru sarmaţian. În partea central-vestică, stratele au înclinări de 18—17°, iar spre est, unde stratele au înclinări de 16—18°, zona productivă are o lăţime de 2 km şi cuprinde pînă la opt şiruri de sonde.

Formaţiile geologice străbătute pînă acum la Boldeşti aparţin pliocenului — complet dezvoltat — şi miocenului, reprezentat prin sarmaţian — tortonian şi helveţian. La zi nu apare decît etajul levantin, care se înfăţişează ca o insulă înconjurată din toate părţile de depozite cuaternare.

1. Pliocenul — levantinul, care aflorează pe o mare întindere, are o grosime variabilă pînă la 800—1 000 m şi numai pe circa ultimii 150 m din baza etajului rămîne nedeschis, formînd bolta anticlinalului, în care se găsesc mai multe strate exploatabile de gaze (metan).

Levantinul este format din nisipuri grosiere, pietrişuri şi prundişuri, în alternanţă cu argile şi marne galbene-verzui pînă la negricioase şi sînt caracterizate printr-o stratificaţie neregulată, încrucişată şi de grosimi variabile pe distanţe scurte.

Dacianul are o grosime de circa 250—300 m, prezintă o dezvoltare asemănătoare pe toată întinderea structurii şi are un facies mai mult

nisipos, cu slabe intercalaţii de cărbune (lignit). În partea centrală, de boltă a anticlinalului conţine zece grupuri de strate exploatabile de gaze, situate pînă la adîncimea de aproximativ 600 m.

Limita dacian/ponţian, care constituie un punct de reper foarte important şi uşor remarcabil în timpul forajului (după schimbarea culorii noroiului), este bine determinată astăzi, cu ajutorul carotajului electric, ca efect al diferenţei petrografice dintre cele două etaje.

Ponţianul este alcătuit în întregime din marne vinete compacte şi are o grosime medie de circa 850 m, însă jos, pe flancuri şi în zonele periclinale de înclinări foarte mari, ajunge la 1 200 m.

Limita P/M este acum uşor identificată cu ajutorul carotajului electric şi constituie limita principală de referinţă a planurilor de producţie (izobată).

— Meoţianul este primul şi cel mai important etaj petrolifer întîlnit la Boldeşti. Este format din nisipuri, saturate în ţiţei sau gaze; marne cenuşii slab nisipoase şi gresii, către bază. Stratele arată o dezvoltare normală, cu mici variaţii locale de facies, ceea ce face o corelaţie relativ uşoară după carotajul electric. Stratele productive sînt repartizate pe trei grupuri mari, complexe, de grosimi variabile între 25 şi 60 m şi separate între ele prin bancuri masive de marne.

În profilul mecanic al meoţianului de la Boldeşti, determinat prin carotaj continuu încă de la primele sonde, au fost determinate cîteva strate caracteristice, şi anume: un banc de gresie cu multe Hydrobii, situat la 270 m sub limita P/M; un banc de marne verzi la aproximativ 310 m sub limita P/M, care s-a folosit, de obicei, ca reper de oprire a forajului, şi un banc de gresie calcaroasă, în imediata apropiere a limitei meoţian/sarmaţian.

Meoţianul are o grosime medie de 350 m şi se găseşte productiv la adîncimi cuprinse între 1 500 şi 2 800 m.

2. Miocenul a fost investigat la Boldeşti pe o adîncime maximă de 2 560 m în sonda 900 MPC şi s-a găsit reprezentat prin etajele sarmaţian, tortonian şi helveţian.

— Sarmaţianul a fost întîlnit pe o grosime maximă de 550 m şi apare format din: marne cenuşii-închise-nisipoase-micacee, gresii, nisipuri, microconglomerate preponderent calcaroase şi nisipuri oolitice. Se găseşte subiacent şi uşor discordant faţă de meoţian, deoarece, deşi cu aproximativ aceleaşi înclinări, totuşi sondele n-au intrat în sarmaţian la acelaşi nivel stratigrafic.

În sarmaţianul din zona de boltă a anticlinalului au fost găsite acumulări de ţiţei şi gaze (octombrie 1950), care constituie un nou obiectiv al exploatării din Boldeşti.

Stratele au o înclinare variabilă de la 15 la 50° şi prezintă o mare variaţie de facies atît pe orizontală, cît şi pe verticală, din care cauză corelarea profilelor electrice pentru stabilirea complexelor prezintă mari dificultăţi. Sarmaţianul productiv are o grosime de circa 250 m şi la adîncimi cuprinse între 1 800 şi 2 550 m.

Limita meoţian-/sarmaţian a fost determinată după apariţia marnelor cenuşii-verzui-roşcate cu Mactra şi a gresiilor calcaroase verzui, însă, în mod convenţional, este luată după ţiţeiul extras.

Zăcămintele de ţiţei din meoţianul de la Boldeşti, ca şi de pe celelalte structuri din zona mio—pliocenă, par a avea — în lumina concepţiilor moderne — un caracter de origine primară. De altminteri, nici Mrazec, dintre vechii cercetători, n-a exclus această ipoteză.

Frecvenţa mare a prezenţei zăcămintelor de ţiţei meoţiene, în timp ce, în majoritatea cazurilor, formaţiile subiacente, în slaba discordanţă şi în acelaşi timp în condiţii similare de acumulare şi conservare sînt acvifere, pledează în acest sens.

La zăcămintele subiacente meoţianul, ecranate stratigrafic, cum sînt cele din helveţianul de la Teiş sau de la Runcu, prezenţa ţiţeiului se consideră, deocamdată, ca rezultat al migrării din stratele din baza meoţianului saturate în ţiţei.

Chiar la sarmaţianul de la Boldeşti, unde numai flancul sudic este saturat cu ţiţei în timp ce flancul nordic este acvifer, s-a emis şi ipoteza că ţiţeiul flancului sudic s-ar putea să provină din nisipurile meoţiene ale flancului nordic, cu care au venit în contact de-a lungul faliei majore direcţionale.

7. Ţiţeiul şi gazele se găsesc acumulate în roci poroase sedimentare, ca : nisipurile, gresiile, aleuritele, calcarele ş.a.

Un zăcămînt petrolifer este format din unul sau mai multe depozite de roci saturate cu ţiţei şi de roci sterile sau de apă, care pot fi exploatate în condiţii industriale şi economice.

Orice zăcămînt petrolifer presupune existenţa unei roci-magazin sau colectoare, poroase, în ale căror spaţii goale se găseşte ţiţeiul sau gazele, şi roci de etanşare, compacte, care constituie limitele spaţiale ale zăcămîntului, de acoperiş, talpă şi flancurile zăcămîntului.

Spaţiul poros al rocilor colectoare din zăcămintele petrolifere este umplut cu hidrocarburi lichide sau gazoase (ţiţei şi gaze naturale) şi cu apă, însoţitorul lor nelipsit. Repartiţia acestor fluide pe verticală este determinată în primul rînd de gravitaţie, părţile inferioare fiind ocupate de apă (marginală sau de fund), iar părţile superioare de ţiţei şi gaze. În afară însă de această apă marginală, sărată, mai există apă chiar şi în zona productivă a unui zăcămînt de ţiţei, unde, deşi în proporţii de 30—40% şi chiar 60%, sondele produc ţiţei curat. Această apă imobilă, legată de rocă, este cunoscută sub numele de apă interstiţială sau veterică *(connate water)*.

Un zăcămînt de petrol constituie deci un sistem fizico-chimic în echilibru al unui amestec de corpuri în stare solidă (sărurile minerale), lichidă (ţiţeiul şi apa) şi gazoasă (hidrocarburi în stare de gaze). Echilibrul dintre aceste faze în zăcămînt este condiţionat de natura factorilor geochimici care au intervenit la formarea petrolului şi de condiţiile fizico-chimice de acumulare în rocă, respectiv : presiune, temperatură,

volum. Aceste faze constituie părţi omogene separate, în sensul fizic — prin suprafeţele lor de contact — şi sînt caracterizate prin concentraţia componenţilor care intră în constituţia lor.

Stratele de gaze din levantinul inferior şi dacian sînt formate din nisipuri silicioase, slab consolidate, de granulaţie foarte fină şi grosimi variabile de la 2 la 18 m.

În meoţian, stratele productive sînt formate din nisipuri silicioase, ocazional calcaroase, bine consolidate, de grosimi variabile de la 2 la 12 m şi de înclinări cuprinse între 12 şi 45° şi chiar 80° în zonele periclinale ale flancului nordic. În componenţa lor intră şi intercalaţii fine de marnă cu elemente hidratabile (monmorilonite ş.a.), fapt care a influenţat nefavorabil experimentele făcute de injecţie de apă în strat.

În sarmaţian, stratele de ţiţei sînt formate din nisipuri silicioase, calcaroase-oolitice, bine consolidate şi din gresii cuarţitice, fine, cu ciment calcaros. Granulaţia nisipurilor este mai mare de 0,40 mm în proporţie de 2—3%, iar grosimea stratelor cuprinsă între 2 şi 20 m, cu efilări foarte frecvente. În componenţa acestor nisipuri s-au constatat mai puţine elemente hidratabile decît în cele de meoţian.

8. — Porozitatea caracterizează capacitatea de înmagazinare cu lichide sau gaze a unei roci şi se exprimă prin raportul global al tuturor spaţiilor goale din rocă faţă de volumul total al rocii cu goluri inclusiv.

La Boldeşti, valoarea porozităţii s-a găsit variabilă între limite destul de mari : pentru meoţian între 18 şi 27% şi pentru sarmaţian între 15 şi 25% .

— Permeabilitatea caracterizează proprietatea pe care o au rocile de a lăsa să treacă prin ele lichide sau gaze în condiţii naturale ; ea exprimă trecerea (debitul) unui cmc de lichid de o viscozitate de un centipoise în timp de o secundă prin suprafaţa de 1 cmp din secţiunea transversală a rocii, sub acţiunea unei scăderi de presiune (gradient) de 1 atm de-a lungul unui cm de rocă.

Permeabilitatea rocilor-magazin este influenţată de viscozitatea fluidelor, care pentru ţiţei scade brusc o dată cu ridicarea temperaturii.

La Boldeşti, valoarea permeabilităţii absolute, paralelă cu stratificaţia, s-a găsit variabilă : pentru meoţian între 60 şi 1700 mD, iar pentru sarmaţian între 160 şi 2 220 mD.

Permeabilitatea efectivă pentru ţiţeiul de sarmaţian s-a calculat la valori cuprinse între 32 şi 530 mD.

— Saturaţia caracterizează gradul de inbibare al rocii cu un anumit fluid ; el se exprimă prin raportul dintre volumul efectiv ocupat de fluid conţinut în porii rocii-magazin şi volumul total de pori al acelei roci.

Pentru zăcămintele petrolifere există deci o saturaţie în gaze, ţiţei şi apă. Ea este variabilă în timp şi de un deosebit interes este cea „iniţială“, pe baza căreia se calculează rezervele geologice de ţiţei şi gaze.

Saturaţia iniţială în ţiţei, la meoţian, cît şi la sarmaţian, s-a găsit aproximativ egală, variabilă între 70 şi 73%.

Saturaţia în apă veterică, de asemenea pentru ambele zăcăminte, a fost măsurată între 11 şi 40%.

9. Presiunea de strat sau de fund determină valoarea energiei naturale specifice de strat, de care se poate dispune la exploatarea unui zăcămînt petrolifer. De aceea şi acest parametru variază cu timpul.

Valoarea presiunii iniţiale de strat este în legătură directă cu adîncimea şi se exprimă prin relaţia $P = \frac{Hk}{10}$, unde : P = presiunea în atmosfere ; H = adîncimea colectorului în metri ; k = un coeficient variabil de la 0,65 — 1,60 (s-a găsit 1,24 pentru sarmaţian).

Valoarea exactă a presiunii de fund se face prin măsurători directe, cu ajutorul unor aparate ce se introduc la puţ cu o sîrmă de Ø 1,9 mm. Un tip de manometru de fund a fost construit şi la noi în ţară, cu mulţi ani în urmă, de ing. dr. Hügel, care a lucrat şi la Boldeşti. El este, de altminteri, autorul şi al unui aparat de analizat probele de ţiţei, luate în condiţii de fund : autoclava „dr. Hügel."

Măsurătorile de presiuni de fund la sondele de la Boldeşti au fost introduse în anul 1933, din care cauză nu există o valoare exactă a presiunii iniţiale la meoţian. De aceea prin alte calcule s-a admis o presiune iniţială medie de 230 ata pentru flancul sudic şi 250 ata pentru flancul nordic, iar pentru sarmaţian s-a ajuns — din măsurători — la 237 ata pentru sarmaţian I şi la 248 ata pentru sarmaţian III.

Temperatura de strat sau de fund influenţează mult asupra stării petrolului şi a gazelor din strat : viscozitatea, tensiunea superficială, solubilitatea gazelor în petrol ş.a.

Variaţia creşterii temperaturii în raport cu adîncimea este caracterizată prin două noţiuni : 1) gradientul termic, adică creşterea temperaturii pentru fiecare metru de adîncime, şi 2) treapta geometrică, care reprezintă mărimea adîncimii în metri necesari unei creşteri de temperatură cu 1°C.

Temperatura de fund se măsoară cu ajutorul unor aparate speciale, aşezate de obicei în carcasa manometrelor de fund.

Pentru meoţian şi sarmaţian s-au găsit : temperatura de fund între 68 şi 76°C, corespunzător unor adîncimi cuprinse între 1 900 şi 2 800 m, iar variaţia temperaturii cu adîncimea de aproximativ 1,47° C/100 m sau 28—37 m/1°C.

În plus faţă de parametrii enumeraţi mai sus, necesari în conducerea raţională a unei exploatări, este necesară cunoaşterea proprietăţilor fizice ale fluidelor conţinute în condiţiile de zăcămînt. Ele se determină pe cale de laborator, în autoclave de mare presiune, asupra unor probe de ţiţei luate ermetic de la adîncimea sondei şi imediat după pornirea sondei în producţie.

— La meoţian, lipsa unor analize iniţiale de probe de ţiţei în condiţii de zăcămînt nu îndreptăţeşte o afirmaţie certă asupra gradului de saturare în gaze dizolvate a ţiţeiului şi implicit asupra existenţei

unui cap de gaze primar pentru acestea. Din datele de producție cunoscute nu este sigură existența unui cap inițial de gaze numai la complexul MII, deoarece : pe de o parte, exploatarea meoțianului s-a făcut simultan de la toate cele trei complexe, iar pe de altă parte din cauza poziției sale intermediare între sarmațianul subsaturat în gaze dizolvate și meoțian Int.+I, prevăzute cu cap de gaze. De aceea, pentru M I și posibil M. Int. a existat inițial un regim elastic datorită în principal detentei elastice a complexului țiței-apă asociată-rocă, inclusiv a apelor extraconturale, și în secundar datorită detentei gazelor din cupolă. După ieșirea gazelor din soluție, a devenit un regim elastic de gaze dizolvate, preponderent într-o anumită și îndelungată perioadă a exploatării, după care a cedat în final regimului gravitațional combinat cu împingerea naturală de apă extraconturală ; pentru MII, evoluția regimurilor de zăcămînt diferă de cea de sus numai prin lipsa probabilă a capului inițial de gaze.

La sarmațian n-a existat un cap de gaze primar, iar pînă la injecția extraconturală de apă a funcționat un regim de detentă elastică a țițeiului, a apei și a rocii. După începerea injecției, factorul principal care a determinat regimul zăcămîntului a fost împingerea activă a apei injectate.

Limita gaze/țiței : pentru meoțian, după cum s-a mai spus, existența unui cap inițial de gaze la stratele G I, II, III și complexele MI și M. Int. a fost pusă în evidență încă de la primele sonde : 1 RA, 11 RA, 5 Sosp., 7 RA, 80 AR. La complexul M II, prezența capului de gaze este încă incertă, pe de o parte, din cauză că primele sonde au fost deschise simultan la toate cele trei complexe, iar pe de altă parte din cauza poziției lui intermediare între MI și Int., prevăzute cu cap de gaze, și sarmațianul subsaturat în gaze dizolvate.

In modul acesta, limita inițială de gaze/țiței la complexele MI-Int.-II s-a stabilit succesiv la adıncimile de aproximativ 1 500, 1 375 și 1 250 m sub nivelul mării.

Limita țiței/apă : la meoțian linia de apă apare tabulară, aproximativ egală pe ambele flancuri : ceva mai adîncă în sectorul estic al flancului nordic, probabil datorită unor condițiuni locale tectonice.

În majoritatea cazurilor, limita inițială de apă la complexul MII s-a găsit la stratele din baza grupului 5 : la izobata de aproximativ 2 050 m s.n.m. La complexul M. Int. s-a găsit la circa 2 250 m, iar pentru MI s-a determinat la aproximativ 2 350 m.

Pentru stratul de gaze GII găsit cu țiței pe flancul nordic și în blocul estic al flancului sudic, limita de apă/țiței s-a găsit la aproximativ 1 950 m s.n.m.

La sarmațian, limita țiței/apă pentru complexul sarmațian III s-a găsit la aproximativ 2 350 m s.n.m .

Determinarea sursei de apă se face prin diferite măsurători electrice de *waterwitch* și de termometrie sau prin investigație cu izotopi

radioactivi fără a exclude şi probele clasice cu packer, acolo unde este cazul.

Este de menţionat că, în situaţia actuală, complexele meoţiene, cît şi sarmaţiene reprezintă o inundare diferită a stratelor. Înaintarea liniei de apă la meoţian a fost înceată şi constantă, fără neregularităţi importante, în timp ce la sarmaţian, viteza de înaintare a fost mai mare şi neregulată datorită nu numai variaţiei mai importante de permeabilitate de strate, dar şi efectului injecţiei extraconturale de apă, respectiv a interferenţei zonelor depresionare ale sondelor de reacţie cu acelea în exces de presiune ale sondelor de injecţie.

10. Valoarea comercială a unui ţiţei este în funcţie de derivatele procentuale pe care le conţine. În acest scop, ţiţeiul este supus unei analize de laborator pentru stabilirea „randamentului", adică obţinerea cantitativă şi calitativă a produselor corespunzătoare celor obţinute în „mare" în fabrică.

Din distilaţia primară a ţiţeiului se obţin cinci fracţiuni : 1) benzina uşoară ; 2) white-spirtul ; 3) petrolul ; 4) motorina şi 5) păcura care rămîne în balon şi conţine uleiurile minerale, parafinele, smoala ş.a.

Ţiţeiul de la Boldeşti, atît de meoţian, cît şi de sarmaţian, este de tip parafinos C, adică cu un punct de congelare al păcurii cuprins între + 10° şi —28°C şi un conţinut în benzină de 18—25%. Nu există nici o diferenţă substanţială între ţiţeiul de meoţian şi cel sarmaţian şi la fel între ţiţeiul diferitelor complexe.

Gazele produse la Boldeşti provin din două surse : 1) de la sondele de gaze din levantinul inferior şi dacian, şi 2) de la sondele de ţiţei din meoţian şi sarmaţian, prin separarea lor din soluţie, creată pe bază de diferenţă de presiune în separatoarele de la suprafaţă.

Stratele de gaze din levantin/dacian produc gaze „sărace", adică alcătuite aproape exclusiv din metan (peste 90%), şi au fost folosite pentru combustie sau gazliftare la sondele de ţiţei.

Gazele separate din sondele de ţiţei conţin, pe lîngă alcalinii gazoşi CH_4—C_4H_{10}, şi importante cantităţi de alcalini intermediari C_5H_{12}—C_8H_{10}, sub formă de vapori, susceptibili a fi extraşi prin operaţii de dezbenzinare (degazolinare) sub formă de gazolină nestabilizată. Conţinutul mediu al acestor gaze este de circa 180 gr/mc.

Pentru extracţia gazolinei din aceste gaze, la Boldeşti au fost montate patru instalaţii (două ale societăţii Astra română şi cîte una ale societăţilor Steaua română şi Unirea), din care nu mai funcţionează acum decît una la Scăieni, pusă în funcţiune la 1 ianuarie 1930. Capacitatea de prelucrare este de circa 800 000 mc/zi şi era considerată la acea dată drept cea mai mare staţie de dezbenzinare tip Lurgi din Europa. De altfel, recuperarea fazelor dizolvate în ţiţei de la separatoare prezintă acum un interes foarte mare în industria petrochimică datorită conţinutului mare în etilen — element de bază la prelucrarea polietilenelor.

Analizele de apă se fac în laboratorul schelei, după metoda Reistle, în care rezultatele sînt exprimate în valori echivalente (concentraţia

ionică înmulțită cu inversul greutății moleculare). Interpretarea rezultatelor este ușurată de reprezentarea grafică a concentrației ionilor pe o scară verticală, în partea superioară fiind cei pozitivi de Na-Ca-Mg, iar în partea inferioară cei negativi de Cl-SO_4—CO_3—CO_3H.

Exceptînd concentrația mică a stratelor superioare din dacian/levantin de 450—200 kg de sare/vagon, apa de sonde de la meoțian și sarmația n prezintă o creștere a concentrației cu adîncimea, respectiv, între 1 250 și 1800 kg de sare/vagon.

Din analiza constituenților chimici nu s-a putut distinge existența unor elemente caracteristice și nici ajunge la o clasificare a apei pe strate, mai ales că majoritatea sondelor au fost puse simultan în producție de la mai multe strate, pe complexe.

Se constată un conținut în iod, care la unele analize depășește 20 mg/l, fapt care le imprimă o bună calitate terapeutică pentru tratamentul bolilor reumatismale. Cu apa separată la Scăieni s-ar fi putut face un stațion ar de băi în vecinătatea stației, unde mii de ploieșteni sau locuitori d in satele învecinate s-ar fi putut trata.

III. CONCESIONAREA TERENURILOR PETROLIFERE

11. În schela Boldești, dreptul de concesionare a trenurilor în vederea exploatării zăcămintelor de petrol și gaze l-au avut, în cea mai mare parte, proprietarii solului. Chiar după promulgarea Legii minelor din 3 iunie 1924, prin care se reglementa trecerea tuturor bogățiilor subsolului în patrimoniul statului, singurul în drept de a le valorifica, locuitorii acestor comune erau socotiți cu „drepturi cîștigate". Rezultatele de producție de pînă atunci, precum și asemănarea cu zăcămintele învecinate în exploatare (Băicoi) dădeau dreptul Schelei Boldești-Scăieni de proprietate minieră concesionabilă.

Conform legislației în vigoare atunci, de la concesionarea unui teren și pînă la obținerea autorizației legale de săparea sondei, mai era nevoie de două operații juridice : de consolidare, care consta din stabilirea dreptului de proprietate între limitele arătate în acte, adică față de proprietarii vecini și de validare, care consta din recunoașterea de către stat a dreptului de concesionare către terți, că nu este proprietate de stat.

Se pare că aceste formalități, introduse prin legislațiile din 1924 și 1929, au fost necesare, deoarece statul, din cauza neatenției sau a vinii unor funcționari ai săi, pierdea anumite terenuri petrolifere. Anterior acestei legi existau numai formele la consolidare pe baza cărora se obținea o hotărîre opozabilă atît pentru stat cît și pentru particulari.

Pe baza acestora se considera că formalitățile necesare pentru consolidarea unui teren, adică : formularea cererii, obținerea ordonanței tribunalului pentru mă surarea terenului respectiv, măsurarea lui printr-un inginer hotarnic, publicarea consolidării în „Monitorul oficial" și

în ziarele locale, judecarea cererii, comunicarea hotărîrii obţinute, scurgerea termenului de apel, reprezentau în total circa 110 zile. Cum pentru acordarea validării aceluiaşi teren mai era necesară obţinerea certificatului de la Ministerul Domeniilor şi Ministerul Industriei, că terenul nu este proprietatea statului, unde de multe ori se făcea apel, mai puteau trece încă 540 de zile. În modul acesta, dacă pentru săparea unei sonde erau necesare circa 115 zile, formalităţile puteau dura de la 540 la 650 de zile şi chiar 800 de zile.

Cînd s-a început exploatarea normală la Boldeşti, Legea minelor din 3 iunie 1924, cu modificările şi completările apărute în Legea minelor din 27 martie 1929, prevedea următoarele elemente importante : 50 de ani durata concesiunilor ; 50 ha perimetrul maxim de comasare şi 3 ha perimetrul minim de comasare, respectiv pentru o sondă, reprezentată printr-un cerc cu centrul în sondă ; 30 m distanţă minimă a unei sonde faţă de hotarul cel mai apropiat al perimetrului ; evacuarea oricărei locuinţe pe o rază de 100 m din jurul unei sonde ; sistemul de achiziţionare a terenurilor prin licitaţie sau bună învoială ; regimul concesiunilor petrolifere, instituite şi acordate de stat pe bază de redevenţe sau sub formă de asociaţii între stat şi întreprinderile concesionare ; taxe, impozite şi redevenţe către stat ; o taxă fixă de 60 lei/ha ; un impozit proporţional cu producţia brută de 3% pentru ţiţei şi gaze asociate ; un sistem progresiv de redevenţe pentru fiecare sondă în parte din produsul extracţiei, care pornea de la 12% pentru prima mie de vagoane ţiţei, creştea la 15% pentru a doua mie de vagoane şi apoi mergea cu 2% în plus de fiecare o mie de vagoane, pînă ajungea la 50%, unde rămînea constantă.

În general, concesionarea terenurilor petrolifere a condus la obţinerea unor cîştiguri mari nu întotdeauna de către proprietari, cît mai ales de către misiţi şi tot felul de intermediari care au intrat în acest domeniu de activitate.

În achiziţionarea terenurilor, evident că a existat o concurenţă mare între societăţi pentru obţinerea celor mai bune terenuri, cît mai multe, în condiţiile cele mai avantajoase şi mai ales înaintea altora, chiar, cînd cunoştinţele geologice despre zăcămînt nu erau decît foarte vagi. De aceea şi riscul era foarte mare pentru concesionari, care făceau investiţiile, cît şi pentru unii proprietari care, „ţinînd" prea mult la preţ, puteau la un moment dat să piardă oferta, deoarece terenurile lor nu mai prezentau interes din punct de vedere productiv.

Schela Boldeşti, unde exploatarea meoţianului s-a dezvoltat, în condiţiile acestor legiuiri, de către societăţi cu capital străin, oferă un exemplu foarte elocvent în această privinţă.

După cum rezultă din datele existente, numărul şi valoarea tranzacţiilor au mers paralel cu dezvoltarea schelei şi mai ales după debitele de intrare ale sondelor. În acest sens se disting două perioade : înainte şi după primul război mondial.

Între 1906 şi 1913 : în această perioadă, cînd s-au concesionat cele mai multe terenuri de la particulari de către persoane intermediare, tran-

zacţiile s-au făcut pe lucru de nimic, de la zero pînă la cîteva sute de lei/ha, şi o redevenţă constînd din 4 tone ţiţei de puţ de mînă (?) sau 10—20 tone/sondă.

Prima concesiune s-a făcut la 11 aprilie 1906, pentru o suprafaţă de 96 ha, unor particulari : V. Iscu şi H. Berghof persoane care, de unul singur sau în combinaţie cu altele, urmează să apară şi-n alte tranzacţii viitoare şi de mari suprafeţe, pînă în anul 1924. De altminteri, ing. V. Iscu, considerat promotorul deschiderii acestui şantier, după cum s-a arătat mai înainte, se pare că ar fi ajuns la o tranzacţie cu fosta Societate Astra română.

Prima societate petroliferă care a achiziţionat terenuri a fost Regatul român (devenită Astra română din 1 ianuarie 1911) : la 22 august 1906 aceasta a concesionat 1 800 ha de la fostul latifundiar George Ionescu. Este societatea care, de altfel, a şi săpat prima sondă şi a descoperit meoţianul productiv de la Boldeşti. Asupra condiţiilor acestei tranzacţii, după cum rezultă din lucrarea ing. V. Iscu, se cunoaşte numai o redevenţă de 8%.

Este de menţionat că cea mai mare parte din aceste terenuri sînt situate pe flancul nordic, unde zona productivă este mai îngustă, iar sondele de cea mai mare adîncime, fapt pentru care forajul s-a început abia în 1933.

Între 1921 şi 1940, cînd s-au desfăşurat, practic, toate tranzacţiile şi totodată s-a pus în valoare zăcămîntul, valoarea unui teren concesionat a cunoscut maximul în anii 1930—1931.

După M.P.R. nr. 22/1931, s-a plătit 600 000 lei/ha şi o redevenţă de 12 % la ţiţei (nu şi la gaze), iar după M.P.R. nr. 2/15 ianuarie 1930, cu ocazia unei licitaţii pentru un perimetru de strat de 50 ha, s-au oferit 1 milion lei/ha plus redevenţa legală. Aceasta într-o vreme cînd vagonul de ţiţei de Buştenari era cotat 19 000 de lei.

În orice caz, valoarea finală a terenurilor concesionate a fost în jurul a 100 000 lei/ha.

Suprafaţa concesionată :

După datele publicate în revista „Annales des mines de Roumanie" nr. 7/1937 şi informaţiile statistice pe decembrie 1945 de la Inspectoratul regional minier, situaţia se prezenta în tabelul de la p. 97.

Repartiţia acestor terenuri pe societăţi arată preponderenţa mare pentru Astra română, care, pe lîngă terenurile ei, mai deţinea — în baza unei convenţii din 1931 cu RA. şi Sospiro — dreptul de operatoare şi pe terenurile acestora. Creditul minier a deţinut terenuri în zona periclinală estică de la Hîrsa ; Steaua română deţinea terenuri în partea centrală de pe flancul sudic, iar Unirea în partea sudestică a flancului sudic, plus cîteva parcele izolate pe flancul nordic şi periclinalul vestic.

Dacă ne raportăm la cele aproximativ 7 400 ha concesionate la un preţ mediu de 15 000 de lei, cît evalua şi ing. V. Iscu în 1931, înseamnă că în această schelă trebuie să se fi plătit peste 1 miliard de lei. În ce măsură s-a răsfrînt acest adevărat „El Dorado" asupra locuitorilor acestor

comune nu este greu de răspuns, fiind foarte redusă. Este adevărat că terenurile ţăranilor au fost mici şi foarte divizate, pe fîşii înguste, chiar şi de cîţiva metri, însă au şi fost concesionate iniţial aproape pe nimic unor intermediari şi samsari, singurii care au profitat substanţial de negocierile lor ulterioare.

Situaţia din		Suprafaţa concesionată în ha		
		Proprietate particulară	Proprietate de stat	Total
A.M.R. nr. 7/1937		6 964	76	7 040
Insp. reg. min., sit. dec. 1945		7 118	330	7 448
Repartiţie pe societ.	AR.	3 318	—	3 318
	RA.	802	31	833
	Sosp.	2 181	—	2 181
	St. R.	194	10	204
	Un.	610	—	610
	Cr. M.	13	216	229
	I.R.D.P.	—	73	73

IV. DEZVOLTAREA ŞANTIERULUI

12. În dezvoltarea exploatării Schelei Boldeşti se pot distinge trei etape : 1) a forajului la dacian, între 1906 şi 1926, cu o întrerupere din 1907 pînă în 1923, cînd s-au găsit numai gaze, iar adîncimea maximă atinsă a fost 765 m ; 2) a forajului la meoţian, între 1926 şi 1945, descoperit în 1927 şi productiv cu ţiţei din octombrie 1929, ca urmare a introducerii noului sistem de foraj rotativ hidraulic prin care s-a putut atinge acest zăcămînt la adîncimi cuprinse între 1 500 şi 2 800 m şi 3) a forajului la sarmaţian, descoperit în octombrie 1950, prin explorare în adîncime în partea centrală a structurii, adîncimea maximă rămînînd la aproximativ 3 032 m.

Descoperirea şi dezvoltarea exploatării meoţianului s-au făcut de către societăţi cu capital străin : Astra română, Romăno-americana, Unirea, Steaua română şi Sospiro, plus societăţile cu capital românesc : Creditul minier şi Industria română de petrol (I.R.D.P.), deci într-un sistem competiţional de mare amploare. Dintre toate acestea, fosta Societate Astra română, descoperitoarea acestui zăcămînt, a deţinut cele mai multe terenuri. În plus, la un moment dat a ajuns la un aranjament cu societăţile Româno-americana şi Sospiro, ca să rămînă ca singură operatoare şi pe terenurile acestora. În baza acestei înţelegeri dintre Astra română şi Româno-americana din 1 august 1931, cota Societăţii Astra română era de 80,4% pe flancul nordic şi 61,4% pe flancul sudic.

Continuarea exploatării meoţianului de către stat, după actul naţionalizării din 11 iunie 1948, găsea zăcămîntul produs în proporţie de aproximativ 70%. Introducînd exploatarea unitară a zăcămîntului, s-au permis

o serie de raționalizări, reactivări de sonde, inițierea unor metode de recuperare secundară și de explorări, grație cărora s-au putut extinde unele zone exploatabile în partea sud-estică și centrală, și, mai ales, descoperirea în adîncime a unui nou zăcămînt de țiței la sarmațian.

Descoperirea și exploatarea sarmațianului s-au făcut de către stat, inițial pe primii șase ani, de catre Societatea mixtă „Sovrompetrol" și apoi Ministerul Petrolului. Exploatarea unitară a zăcămîntului și gradul mai înaintat al tehnicii — în foraj și producție — corespunzătoare acestei epoci, au permis obținerea unor rezultate superioare. Exploatat chiar de la început cu menținere de presiune, prin injecție extraconturală de apă, a condus la realizarea unui factor de recuperare de peste 30 %, superior celui de la meoțian după 38 de ani de exploatare, deși cu o secțiune productivă medie asemănătoare.

Dezvoltarea activității de foraj în cele două etape, repartizată pe formații și societăți, cuprinde foarte multe detalii. Cîteva date pot fi rezumate astfel :

— total metri săpați pe întreaga structură = 1 204 824 m *
— total metri săpați la meoțian = 728 408 m
— total metri săpați la sarmațian = 422 416 m

din care :

— total metri săpați pînă la naționalizare = 516 864 m
— total „ „ după naționalizare = 687 960 m

Activitatea maximă de foraj a fost în anii 1932—1935 pentru meoțian, cînd s-a lucrat cu 12 granice, și în 1952—1954 pentru sarmațian, cînd s-a lucrat cu 32 de granice.

Pentru ilustrarea raportului de producție a Schelei Boldești față de producția pe țară reamintim că el a reprezentat un maximum de aproximativ 19,8 % în februarie 1935 și apoi 19 % în 1955, cînd producția de la sarmațian a atins maximul.

Dezvoltarea gabaritului de foraj al sondelor de exploatare s-a făcut în urma unui volum mare de sonde de explorare pentru conturarea zăcămîntului. Acestea au fost, proporțional, mai numeroase la sarmațian, pentru că au fost incluse și sondele de injecție. După intrarea în producție a sondei 700, în octombrie 1950, s-au fixat patru sonde în cruce, la cîte 400 m față de sonda centrală 700, iar cînd acestea au fost terminate (de asemenea cu rezultate bune), s-a fixat un număr de 11 profile a cîte 3 sonde pe o întindere a zăcămîntului de 9 km. În final, între aceste profile s-au săpat sondele de exploatare prin două gabarite diferite : unul la complexul sarmațian I și altul la sarmațian III.

Gabaritul sondelor de exploatare la sarmațian este diferit de cel de la meoțian, și anume : la meoțian s-a folosit o rețea în triunghi echilateral cu latura de aproximativ 250—300 m, iar la sarmațian s-a folosit o re-

* Inclusiv resăpări.

ţea aproximativ pătrată, în care sondele au fost fixate după liniile izobatice (M/Sa) la distanţă de 400 m între ele şi circa 300 m între şiruri.

13. Cu excepţia primelor sonde mai sus menţionate (1 RR., 2—5 AR. şi 2, 3, 4, RA.), toate celelalte sonde săpate la Boldeşti după 1926 s-au făcut prin sistemul rotativ hidraulic. După 1961, cu titlu experimental, s-au săpat mai multe sonde cu turbina hidraulică şi una cu turbina electrică (sonda 502), însă fără rezultate favorabile şi de aceea nu s-au extins (sondele manifestînd o tendinţă către deviaţii foarte mari ş.a.).

În forajul rotativ hidraulic — Rotary, acţiunea de deblocare şi sfărîmare a rocii se face cu ajutorul unei sape acţionate de la o sursă de energie de la suprafaţă.

Mişcarea de rotaţie a sapei este obţinută prin intermediul unei garnituri de prăjini încastrate într-o masă rotativă de la suprafaţă şi acţionată — prin transmisie — de la un motor (maşină).

Curăţirea continuă a fundului găurii se face cu ajutorul unui curent de noroi pompat de la suprafaţă ; el trece prin prăjinile tubulare şi prin orificiile sapei de la talpă şi iese prin spaţiul inelar dintre prăjini şi gaura de sondă, antrenînd la suprafaţă sfărîmăturile de rocă, „detritusul", unde se depune în nişte batale mari.

În forajul cu turbină, inventat în U.R.S.S. de către M.P. Kapeliuşnikov şi perfecţionat de P. P. Sumilov, sursa de energie este aşezată jos la puţ, deasupra sapei, astfel încît numai sapa se roteşte, iar garnitura de prăjini rămîne imobilă ; la forajul cu turbină hidraulică, aceasta se montează pe acelaşi ax cu sapa, punerea ei în mişcare se face cu ajutorul presiunii curentului de noroi pompat de la suprafaţă, iar în forajul cu turbină electrică, acţiunea de rotire a sapei, se face de la un motor, fixat deasupra acesteia, prin intermediul unui reducător de viteză.

În total s-au săpat 493 de sonde, din care : 31 la dacian, 293 la meoţian, 167 la sarmaţian şi 1 la helveţian (cu destinaţie la oligocen).

Adîncimea medie a sondelor productive este de 2 450 m la meoţian şi 2 350 m la sarmaţian, luînd însă în consideraţie şi sondele mai adînci de injecţie de la sarmaţian, adîncimea medie a acestora devine 2 530 m.

Ca adîncimi maxime atinse la meoţian şi sarmaţian sînt 3 013 m (sonda 94 AR.) şi, respectiv, 3 032 m (sonda 700 PM).

Costul unei sonde săpate în 1937 la meoţian de 2 500 m adîncime a fost de aproximativ 5 700 000 de lei sau, cu amortizări şi regie, 9 900 000 de lei (cînd un vagon de ţiţei era de 11 000 lei) ; pentru aceeaşi adîncime. în prezent, este de circa 2 500 000 de lei.

14. La sondele de meoţian, cît şi de sarmaţian, costul a fost în continuă îmbunătăţire tehnică şi calitativă. Forajul sondelor de sarmaţian s-a efectuat cu utilaj fabricat exclusiv în ţară.

Ca sursă de energie, la majoritatea sondelor săpate, s-au folosit aburul şi apoi curentul electric sau motoarele cu explozie. Pentru o sondă a fost o baterie de patru cazane de cîte 80 mp sau 100 mp, cu o putere

de vaporizare de 25 kg/mp la presiunea de 14 atm, majorată ulterior la 18 ata.

Mașina de aburi folosită inițial era de 12×12″ și apoi de 14×14″, iar în caz de motoare electrice pentru granic erau 2 trifazice a cîte 150 KW.

Granic de diferite tipuri, începînd de la Emsco HRB, Wirth DH. 134 și pînă la cele unitarizate, cu 3 axe și 4 viteze, de fabricație Emsco UB. 54, Concordia și 1 Mai, UZTM. Cele mai multe din aceste granice au fost echipate cu frîna hidromatică tip Parkersburg.

Pompele de noroi au fost în număr de două la o sondă și de tipuri diferite, începînd cu 12×6, 3/4″×14″, 14×7, 1/4×14″, 14 1/2×7 1/2×18″ și ajungînd pînă la 15″×7,3/4×20″ sau de tipul 8×18″ pentru cele acționate cu motoare electrice (Semnul ″ aici = țoli).

Pentru o mai bună și rapidă curățire a noroiului s-au folosit două site vibratoare, acționate printr-o mică turbină de aburi sau de un motor electric de aproximativ 3 KW.

Masa rotativă — Rotary, complet închisă, pe rulmenți cu bile, a fost de tipul 27 1/2″, 20 1/2″ și 20″.

Macaraua de manevră, cîrligul, capul hidraulic și geamblacul au fost de asemenea de tipuri și capacități variabile de la 150 la 300 de tone, ultimele fiind folosite în general la sondele de sarmațian.

Turla de foraj, folosită de majoritatea societăților, a fost din lemn de brad (inclusiv batale, jgheaburi etc.), excepție făcînd numai Societatea Româno-americană, care a lucrat cu turle metalice. În modul acesta, după terminarea forajului, turla de lemn rămînea la sondă pentru producție.

În timpul forajului la sarmațian și după aceea s-a lucrat cu turle, batale și jgheaburi metalice, care, după terminarea sondei, se demontau, pentru a fi folosite la alte sonde. Turle metalice aveau caracteristicile 200—300 de tone capacitate, 42 m înălțime, 8,25×8,25 m la baza și 1,70×1,70 m la coroană.

Sapele folosite de la începutul forajului la meoțian au fost de tipul „coadă de pește“, la care s-au adăugat sapele cu trei sau patru bacuri și mai tîrziu sapele cu role.

În timpul forajului, sondele au fost echipate cu prevenitoare tip Hosmer și Schäffer la gura puțului și un manifold de contrapresiune pe linia de ieșire a noroiului.

15. Necesitatea izolării stratelor de apă de cele de țiței sau gaze, în scopul evitării degradării zăcămintelor, precum și aceea de consolidare a pereților găurii de sondă pentru a nu se surpa, spre a putea avea o gaură de sondă tehnic curată pe timpul producției, s-a rezolvat prin introducerea unor coloane de burlane de oțel și cimentarea lor în spate. Operațiile de tubaj și de cimentare constituie lucrări de mare importanță, de care depinde toată viața sondei.

Pentru cimentarea coloanelor se întrebuințează un ciment special „electric“, cu priză rapidă, pentru sondele de mare adîncime. Timpul de începere a prizei se poate prelungi de la aproximativ o oră pînă la cinci

-şase ore prin adiţionarea unor soluţii chimice — „întîrzietori". Iniţial, în faza forajului la meoţian, cimentarea coloanelor s-a făcut cu pompele sondei, ulterior însă cu nişte instalaţii speciale, transportabile pe maşini auto.

Date fiind importanţa acestui capitol în costul total al unei sonde (circa 20%), adîncimea mare a sondelor şi comportarea diferitelor formaţiuni geologice străbătute, precum şi necesitatea completării sondelor cu un diametru cît mai mic, corespunzător cerinţelor producţiei, schema de tubaj şi la Boldeşti a fost în continuă schimbare, în sensul optimizării.

Primele sonde, săpate prin sistemele percutante şi apoi adîncite prin forajul rotativ hidraulic, reprezintă un caz izolat, de exemplu : sonda 1 RA., care, terminată în 1928, la adîncimea de 1537 m s-a tubat cu 8 coloane, ceea ce ar da un consum de aproximativ 180 kg/m săpat.

În prima etapă a forajului rotativ hidraulic s-a folosit următoarea schemă : o coloană de ghidaj, din burlane nituite de tablă de 6—8 m adîncime, fixate prin cimentare într-un puţ săpat de mînă de 1×1 m şi întărit cu ţambre de stejar ; o coloană de ancoraj sau de suprafaţă de 20—16", fixate prin cimentare la adîncimi variabile de la 100 la 200 m adîncime ; o coloană tehnică de 14—11.3/8" fixată prin cimentare la adîncimi variabile între 800 şi 1 300 m pentru închiderea stratelor daciene (de gaze sau de apă) ; o coloană intermediară de 9.5/8" sau 8.5/8"—8.1/2", fixată prin cimentare cu circa 200 m înaintea intrării în meoţian, şi o coloană de exploatare de 6.5/8" sau 5.3/4"—5.1/2", fixată pe talpă şi adusă pînă la zi sau pierdută, adică lăsată cu capul la circa 100 m deasupra şiului coloanei precedente. În acest caz, coloana de exploatare-pierdută este cunoscută sub numele de „liner". Coloana se introducea la puţ cu perforături în dreptul primului strat sau strate de produs în prima etapă şi era separată de partea de sus printr-o placă deasupra căreia se află cîteva găuri pentru cimentare (trecerea cimentului în spatele coloanei). În aceste condiţii, consumul de burlane reprezenta circa 256 kg/m.

După 1931 s-a adoptat o schemă nouă de tubaj, redusă la trei rînduri de coloane, care s-a folosit aproape la toate sondele săpate la meoţian, reducînd consumul de burlane la aproximativ 35—26 kg/m.

Cu ocazia campaniei de foraj la sarmaţian, s-a introdus şi sistemul de tubaj cu coloană „unică", adică de înlocuire a coloanelor tehnice şi exploatare numai cu una singură, această coloană fiind cimentată în spate pe toată lungimea sau mai puţin, după diferite consideraţii geologice. Consumul de burlane se reduce la aproximativ 26 kg/m iar construcţia ei se prezintă astfel : o coloană de suprafaţă la 150 m şi o coloană de exploatare la talpă, cimentată în spate pînă la 200 m în dacian.

În timpul forajului la Boldeşti s-au întîmpinat dificultăţi la traversarea ponţianului, care s-a dovedit a fi curgător şi cu tendinţa de prindere a garniturii la puţ. Aceste condiţii au fost deosebit de severe în partea sud-estică a structurii, către partea inferioară a ponţianului, unde s-au carotat marne cu oglinzi de fricţiune, şi de asemenea în zonele periclinale intens tectonizate de pe flancul nordic. Ca urmare, sondele tubate chiar cu două rînduri de burlane la ponţian s-au stricat rapid.

În perioada inițială a forajului la meoțian, traversarea stratelor de gaze dintre limita P/M, MI au pricinuit două „scăpări" sau erupții de gaze, respectiv la sondele 11 AR. (1930) și 3 St.R. (în 1931), despre care s-a scris la timpul lor și în presă.

În timpul forajului la sarmațian n-au fost astfel de accidente, însă s-au întîmpinat dificultăți la traversarea unor intercalații de roci calcaroase și gipsuri (tortonian), care au provocat stricarea noroiului cu pierderea circulației și chiar prinderea sapei la puț.

Datorită adîncimii mari a sondelor și menținerii unor secțiuni mari de gaură netubată (impusă de necesitatea unei economii la burlane), tendinței de surpare în ponțian, precum și presiunilor inițiale mari de zăcămînt, problema noroiului de foraj la Boldești a constituit o preocupare continuă de prim ordin.

Noroiul folosit atît la meoțian, cît și la sarmațian, în faza lor inițială, a avut o greutate specifică maximă de 1,70 prin îngreuiere cu barit. În ultima fază a forajului la sarmațian, cît și la meoțian s-a folosit un noroi tratat cu motorină de filtrație foarte mică și greutate specifică între 1,2 și 1,30.

Controlul calităților noroiului se face zilnic atît la laboratorul central din schelă, cît și direct la sondă, de către echipe speciale, prevăzute cu un laborator instalat pe o mașină auto.

Obținerea unor găuri de sonde cît mai verticale, fiind în funcție de mai mulți factori, care în final conduc la prelungirea duratei de foraj, a căpătat o rezolvare progresivă cu dezvoltarea tehnicii forajului.

Sondele săpate pe orice structură, ca și la Boldești, au tendința naturală de a devia în sens perpendicular pe direcția stratelor, și anume spre axul anticlinalului, cele de pe flancul sudic cu talpa spre nord și invers pentru acelea de pe flancul nordic. Sînt însă și cazuri, inclusiv metode, cînd în mod forțat o sondă poate fi săpată dirijat.

Este de menționat faptul că, în forajul cu turbina hidraulică, gaura sondei deviază circa 40°—60° în stînga direcției pe care ar fi avut-o cu masa rotativă.

Controlul deviației sondelor s-a făcut inițial prin metoda așa-zisă cu „sticlă", care măsura numai unghiul de deviație fără direcție. Abia după 1932 s-a introdus aparatul Eastman de măsurare completă a deviației pe azimut în gaură netubată. Inițial se lua cîte un punct de fiecare marș „singleshot" și după aceea a urmat aparatul „multiple shot" de luat mai multe puncte într-un marș (astăzi, în uz, aparatul inginer Zmeureanu).

În perioada 1933—1935, Societatea Astra română a experimentat un aparat „Stratman Martinssen" de măsurat deviația orientată în sondele tubate, însă utilizarea lui nu s-a extins din cauza timpului îndelungat necesar (peste 24 de ore la o sondă) față de rapiditatea și acuratețea măsurătorilor cu celălalt tip de aparat.

În forajul sondelor la meoțian de către fostele societăți, deviația medie pe orizontală la talpă a fost de ±140 m și maximum pînă la 400 m, față de circa 100 m pentru sondele săpate ulterior la sarmațian și meoțian.

Durata de foraj a unei sonde a variat de la 4 la 2 luni, fără complicaţii şi pentru construcţia normală cu trei rînduri de coloane (suprafaţă, tehnică şi liner).

Pentru exemplificare, redăm cazul unei sonde săpate experimental cu o maşină cu aburi, aşezată la beci, pentru acţionarea directă a mesei rotative. Sonda 139 AR. a fost săpată în 1939 la adîncimea de 2 743 m în 48 de zile de foraj efectiv, exclusiv, timpii de tubaj şi cimentare. Echipamentul sondei a fost cel normal, cu două maşini cu aburi Ideal 12×12" şi două pompe de noroi 14×7.1/4"×14" 14.1/2×7.1/2×18", iar ca sursă de energie o baterie de cazane de cîte 100 mp suprafaţă de încălzire, care a lucrat la presiunea de 20,5 ata, respectiv 17 ata, pentru aburul sosit la sondă (conductă de 4").

Pînă la adîncimea de 1 200 m s-a săpat cu 250 de rotaţii/min., iar după aceea cu 190—170 de rotaţii/min. şi 2 000 de litri/min.

Sonda s-a săpat cu sapă de 310 mm Ø şi prăjini 6.5/8" timp de 26 de zile şi cu sapa de 170 mm, prăjini de 4.1/2" timp de 22 de zile, avînd de fiecare dată numai cîte o bucată de prăjină grea. Ultima deviaţie măsurată la 2 590 m a fost de 5°45".

Construcţia sondei : coloana 16" la 103 m, coloana 8.5/8" la 2 200 m şi 5.3/4" la 2 087—2 743.

Repartiţia timpului de lucru a fost următoarea :

Formaţia	Zile de sapă	m săpaţi	m/zi	ore, de talpă	m/oră de sapă de talpă
Lev. + Dac.	12	1339,5	11,5	191,70	7
Ponţian	19	1072,5	56,5	229,30	3,26
Meoţian	17	371	19,5	257,15	1,29
Total	48	2743	57	678,15	3.52

Consumurile medii obţinute la metrul săpat au fost : 280 mc de gaze, 3,3 tone de apă şi 2,8 tone de aburi şi, în concluzie, s-a decis ca în viitor să se folosească baterii de 4 cazane de aburi şi conducte de 6" Ø pentru transportul aburului la sondă.

16. Odată sonda terminată din foraj şi completată cu o coloană de exploatare sau liner, urmează punerea ei în producţie care se face pe strate selective, începînd de jos (de la talpă) în sus.

In acest scop, trebuie deschis stratul în comunicaţie cu gaura de sondă prin perforarea coloanei în dreptul stratului respectiv, dacă aceasta n-a fost introdusă cu perforaturi făcute de la suprafaţă. După aceea se introduce la puţ o coloană de ţevi de extracţie *(tubing)* pînă deasupra perforaturilor şi suspendată la suprafaţă într-o armătură etanşă, peste care se montează o garnitură de ventile de mare presiune — special aşezate — cunoscută sub numele de „cap de erupţie", pentru captarea producţiei

și reglarea ei prin orificii mici (*düze*). Capul de erupție are o formă asemănătoare unui pom de Crăciun și de aceea în englezește se numește *christmastree*. Sonda astfel echipată și plină cu noroi cu care s-a săpat, spre a fi pusă în producție, urmează a i se lua contra presiunea de pe strat prin înlocuirea lui cu apă și/sau țiței și, dacă nu pornește eruptiv, se golește puțin puțul prin pistonat.

La meoțian punerea în producție a sondelor s-a făcut simultan de la toate cele trei complexe MI-Int.-II, deschise prin linere necimentate și prevăzute cu perforaturi continui de la suprafață. În ultimii ani, sondele fiind completate cu coloane cimentate, punerea lor în producție s-a făcut prin perforări selective pe strate și pistonaj.

La sarmațian, sondele fiind completate cu coloane cimentate, punerea lor în producție s-a făcut prin perforări succesive pe strate, luate pe complexe, respectiv Sa. III și Sa. I după gabaritul din care face parte. Sondele au intrat direct în erupție.

Determinarea poziției stratelor de perforat și de probat se face acum cu multă precizie și rapiditate din interpretarea geologică a diagrafiei de carotaj electric normal și B.K.Z. ș.a. Carotajul electric „Schlummerger" a fost experimentat și introdus la Boldești din 1928. El se face în gaură netubată și constă din investigarea simultană a caracteristicilor de rezistivitate și porozitate a rocilor străbătute.

17. In exploatarea unui zăcămînt, sondele de țiței pot produce prin trei sisteme diferite, respectiv : erupție naturală, erupție artificială sau gazlift și pompaj, în funcție de stadiul energiei interne a zăcămîntului la care s-a ajuns și de condițiile tehnice-economice de producție. Ele constituie metodele primare de exploatare ale unui zăcămînt și pot conduce la obținerea unui factor final de recuperare de 20—25%. Pentru extragerea unor cantități mai mari de țiței din zăcămînt se aplică alte metode, zise „secundare".

La Boldești, în perioada inițială a producției de la meoțian, cît și de la sarmațian, sondele au pornit eruptiv, avînd ca debite maxime : 740 tone/zi de la meotic (206 RA) și 450 de tone/zi de la sarmațian (702 SRP). Perioada eruptivă a durat între 3 și 6 ani, maximum 12 și ocazional pînă la 23 de ani în sonda 27 RA., care, de altminteri, împreună cu 10 St. R., a dat și producțiile record 528 000 de tone și, respectiv, 594 000 de tone de țiței.

Continuarea producției sondelor prin gazlift se face prin folosirea gazelor de la separatoarele sondelor de țiței, după ce au fost dezbenzinate și apoi recomprimate în stațiile de compresoare și a gazelor de la sondele de gaze de la Podenii Vechi, care, producînd la presiuni mari, sînt utilizate direct la gazliftare.

Pentru comprimarea gazelor există trei stații de compresoare, care refulează în trei conducte magistrale de presiuni diferite, înalte (80—100 ata) pentru demarări, medii (50—60 ata) și joasă (25—30 ata) pentru gazliftare normală a sondelor. Distribuția gazelor la sonde se face

de la mai multe „distribuitoare“ amplasate de-a lungul conductelor magistrale şi racordate la acestea.

Pompajul la Boldeşti a fost introdus în 1937, primele sonde fiind 20, 22 Un. şi 76 AR. La sonde se întrebuinţează pompe de tip P (Insert) şi sînt echipate cu unităţi de pompare de 15 tone, cu lungimi de cursă pînă la 3,50 m şi chiar 4,50 m (la tipul Vulcan), acţionate de motoare electrice de 29 kW.

În prezent, producţia schelei prin pompaj este de aproape 70% faţă de 22% prin gazlift, deşi numărul sondelor reprezintă circa 88% şi, respectiv, 11% din total.

În afară de aceste sisteme clasice, s-au mai încercat în 1962, pompe centrifuge, de fund şi adîncime de refulare de la 800 m, acţionate de motoare electrice. S-au folosit la sonde care produceau între 200 şi 250 mc/zi cu 95% impurităţi şi 1 000 mc de gaze prin gazlift, însă rezultatele obţinute n-au fost satisfăcătoare.

Deparafinarea sondelor constituie o problemă importantă în schelă, dată fiind natura parafinoasă a ţiţeiului. Aceasta s-a făcut prin procedee mecanice, introducînd zilnic un cuţit răzuitor (şabăr) pe tubing pînă la adîncimea de aproximativ 1 000 m. În prezent, deparafinarea se face de o echipă specială, dotată cu un mic tractor pe pneuri, prevăzut cu un mic tambur la spate, cu o capacitate de înfăşurare a circa 1 200 m de cablu de 7 mm ⌀. De asemenea şi conductele de amestec — ţiţei se deparafinează la 2—3 zile cu ajutorul unui „godevil“.

Pentru lucrările de intervenţii la sonde, schimbări de pompe, deparafinări, extrageri tubing ş.a. sînt opt brigăzi deservite de granice montate pe şenile sau trolii pe pneuri cu masturi rabatabile.

Măsurarea producţiei de ţiţei şi gaze se face la parc, prin aparate înregistratoare şi prin etalonări periodice la rezervoare. Pe tot cuprinsul schelei există acum un număr de 16 parcuri de separatoare şi rezervoare care colectează producţia sondelor de meoţian şi sarmaţian separat. De la parcuri, ţiţeiul este pompat pe conducte magistrale de „curat“ şi „murdar“ la depozitul principal, pentru controlul zilnic al producţiei şi desalinarea ţiţeiului impur, după care este predat către rafinării.

În ce priveşte gazele de la separatoare, care lucrează la o presiune de 2,5—3,2 ata, acestea sînt colectate şi trimise pe o conductă magistrală la staţia de dezbenzinare de la Scăieni. Conţinutul mediu în gazolină este de circa 140—180 grame/mc. Trebuie menţionat faptul că instalaţiile de dezbenzinare din schelă constituie astăzi un factor important în ridicarea rentabilităţii sondelor de ţiţei. De aceea, încă de la începutul exploatării unui zăcămînt de ţiţei se studiază şi problema producţiei de faze şi a oportunităţii unei instalaţii de dezbenzinare.

Iniţial şi la Boldeşti gazele de sondă erau suflate şi arse la coş, iar după montarea staţiilor de dezbenzinare şi o dată cu creşterea producţiei de gaze, ca urmare a dezvoltării exploatării, s-a pus problema folosirii gazelor pentru combustie în scopuri industriale. Aşa s-au dezvoltat o serie de fabrici în vecinătatea schelei bazate tocmai pe existenţa acestei surse mari şi ieftine de gaze.

18. Țițeiul din schelă are acum în medie 400 kg sare/vagon și trebuie predat la rafinării cu un conținut maxim de 6 kg sare/vagon sau 1% impurități.

Inițial, tratarea emulsiilor se făcea prin injecție directă de chimicale la sondă însoțită de o separație mecanică într-un recipient special, numit „gunbarrel". Tendința a fost de a se trata la o stație centrală, mai întîi cu ajutorul unor centrifuge de tip Westphalia și Laval, iar din 1937 într-o stație electrică de tip „de Bray". Aceasta a funcționat pînă în 1960, cînd a fost înlocuită cu o instalație nouă de tip „Nicodimescu". Noua instalație are o capacitate de prelucrare a 2200 de tone de țiței cu 40% impurități pe zi, ceea ce satisface necesitățile actuale ale schelei și scoate un țiței cu un conținut de 2—4 kg de sare/vagon și 0,3% impurități.

19. Au fost experimentate tratamente cu substanțe tensioactive încă din 1957, dar și-au găsit o bună aplicație la sondele de sarmațian, în producție, cu procentaje foarte mari de emulsie, prin gazlift. Deși eficiența lor a scăzut cu timpul, fiind necesare acum cîte 3—4 tratamente pe lună de sondă, ele contribuie la realizarea planului în acele sonde în proporție de circa 20%.

Detergenții folosiți au fost de tipul : dezemulsionant D5 (sulfonat de amoniu) sau substanțe neionice de tipul RAG. 27, IBF. 9 și IOF. 15, care s-au dovedit mai bune, însă mai greu de lucrat cu ele, fiind mai puțin fluide, în soluții de aproximativ 1 mc la 1 ml de perforaturi. Ulterior, s-au luat cantități fixe de 27 mc de soluție, formată din 5% D5 (circa 1 500 kg) sau 0,5—3% RAG. (50—75 kg) și restul țiței curat, uneori combinate cu acid clorhidric în proporție de maximum 2%.

Acidizări cu soluții de acid clorhidric în concentrație de 7—12% s-au dovedit eficiente la punerea sondelor în producție în scopul decolmatării stratelor — însă fără efect ca mijloc de creștere a producției — atît la meoțian, cît și la sarmațian. În schimb, și-au găsit o mare aplicație la pregătirea și recondiționarea sondelor pentru injecția de apă, în special acelea de sarmațian.

20. Dacă prin metodele primare de exploatare ale unui zăcămînt de țiței nu se poate atinge decît un factor final de recuperare de 20—25%, în schimb, prin aplicarea unor metode secundare, de injectare în strat a unor fluide de la suprafață (apă sau gaze), se poate ajunge la valori de peste 40%. Aceste metode sînt cunoscute, în general, sub două forme : de exploatare, cu menținerea presiunii zăcămîntului, sau *repressuring*, cînd injecția se aplică în faza inițială de deschidere în producție a zăcămîntului, și de recuperare secundară propriu-zisă, cînd injecția se aplică în faza finală a exploatării zăcămîntului, după atingerea unui grad mai înaintat de epuizare.

O primă încercare de *repressuring* s-a făcut în 1936—1938 de către fosta Societate Astra română, care era principala operatoare la ex-

ploatarea meoţianului. Sonda-„cheie" a fost 123 AR., deschisă numai la grupul 5 de strate din MII, sursa de gaze de înaltă presiune 8 AR., iar sondele de reacţie la distanţe de la 300 la 1 300 m. Injecţia s-a început cu 60 000 mc/zi şi a fost treptat mărită pînă la 100 000 mc/zi (aprilie 1937), care a rămas pînă la finele procesului (aprilie 1938). S-au observat, pe lîngă unele canalizări de gaze la sonde, chiar după 4—5 luni, creşteri de producţie la mai multe sonde, chiar la distanţe de peste 1,6 km (la sondele fostei societăţi Steaua română).

Procesul a fost oprit, se pare pentru că nu s-a putut ajunge la un acord cu celelalte societăţi, asupra cheltuielilor de suportat.

Un proces de mai mare amploare a fost aplicat în 1952 la exploatarea sarmaţianului, respectiv cu menţinere de presiune prin injecţie extraconturală de apă. A fost primul proces de injecţie de apă experimentat cu succes la noi în ţară, a cărui metodologie s-a extins, ulterior, şi la alte zăcăminte.

Sondele de injecţie s-au caracterizat prin : amplasarea la aproximativ 600 m depărtare de primul şir de sonde de ţiţei de reacţie, dispunerea lor pe rînduri separate pentru complexele Sa.III şi Sa.I şi o adîncime de 2 600—3 000 m, completate cu coloane de 6.5/8", cimentate pe toată lungimea. Procesul de injecţie a fost iniţiat în noiembrie 1952 la sarmaţian III şi în februarie 1953 la sarmaţian I la sondele de pe flancul sudic. În perioada maximă de dezvoltare au fost 28 de sonde de injecţie şi 92 de sonde de reacţie. Condiţionarea sondelor de injecţie s-a făcut prin drenaje (pistonat-gazlift) şi acidizări, însoţite de analize continue pentru conţinutul în suspensii solide şi fier, după care s-a făcut o probă de receptivitate. Injecţia s-a pornit la presiunea de 60 ata, şi în prezent s-a ajuns la o presiune de 95—100 ata. Receptivitatea maximă a unei sonde a fost de 1 000 mc de apă/zi, reprezentînd aproximativ 22 mc/24 h/1 ml de perforaturi, iar cantitatea maximă injectată a fost de 9 000 mc/zi în octombrie 1955. Apa folosită la injecţie a fost din puţurile de la Recea, caracterizate printr-o duritate totală de 18—24° sau temperatură de 11°—14° (DH) şi a fost tratată cu hexametafosfat de sodiu (circa 8 mg/l).

În ultimul timp însă a început să se injecteze apa reziduală de la sonde, tratată şi epurată în prealabil într-o instalaţie specială.

Pomparea apei se face de la o staţie prevăzută cu pompe triplex „1 Mai", acţionate cu motoare electrice de 380 kW într-o conductă magistrală, de-a lungul căreia sînt legate 3 distribuitoare, prevăzute cu aparate de măsură şi conducte de dirijare a apei la sonde.

Evoluţia procesului de injecţie s-a urmărit după producţia sondelor repartizate pe şiruri, viteza de avansare a contactului apă/ţiţei, raţia de gaze şi prin măsurători lunare de presiune de fund. La sarmaţian I, la apariţia inundării pe primul şir de sonde, volumul de ţiţei extras a reprezentat aproximativ 20%. Presiunea s-a refăcut şi chiar a depăşit pe cea iniţială, însă pe şirurile superioare a continuat să scadă datorită fenomenului de ecranare ; acestea au produs la debite mai mici, raţia de

gaze a crescut, consecință a ieșirii gazelor din soluție și chiar s-a format un cap secundar de gaze. Șirul cel mai de sus a fost închis pînă la resaturarea cu țiței, iar pentru compensarea producției s-au mărit debitele la sondele de pe șirurile imediat inferioare. În prezent, linia de apă a ajuns pînă pe ultimul șir, iar sondele sînt produse la debite mari, cu procentaje de apă de la 60% în sus.

Ca efect al injecției extraconturale de apă s-a evaluat un procent de aproximativ 20% din totalul de țiței extras, dedus din modul de comportare al unor sonde în declin natural, înainte de începerea injecției. Consumul mediu de apă injectată la tona de țiței extras a fost de circa 9 mc.

La meoțian s-a experimentat între 1957 și 1964 un proces de recuperare secundară prin injecție extraconturală de apă la un bloc din partea sud-estică (B). Probele de injecție la M.Int.+I n-au reușit, iar la MII au arătat o receptivitate foarte mică ; maximum 80—180 mc/zi de sondă la presiunea de 85 ata datorită marnizării stratelor productive din zona marginală inundată și conținutului mare în elemente hidratabile. Efectele de creștere a producției la sondele de reacție n-au fost satisfăcătoare față de cheltuielile impuse de aplicarea procesului, și de aceea, după aproximativ cinci ani, experimentarea s-a oprit.

Totuși, de pe urma acestui experiment, adică cu ocazia săpării sondelor pentru injecție, a rezultat descoperirea unei zone marginale productive la M. Int.+I, cu sonde de debite mari și caracter semieruptiv.

In prezent se experimentează — la același bloc — injecția intraconturală de gaze, separat, prin sonde deschise numai la MII și altele la M.Int.+I. Rezultatele sînt favorabile și urmează extinderea metodei și la alte blocuri.

Înmagazinare de gaze în stratele din levantinul inferior :

Între anii 1940 și 1943 s-a experimentat la Boldești un proces de înmagazinare a excesului de gaze din timpul verii prin sonde în scopul folosirii și acoperirii vîrfurilor mari de consum din timpul iernii.

Înmagazinarea de gaze s-a făcut prin trei sonde într-un nisip gazeifer din levantinul inferior de 7—8 m grosime și o adîncime cuprinsă între 164 și 184 m. Presiunea maximă de injecție a fost de 13 ata, corespunzătoare unui debit de 48 000 mc/zi. Gazele introduse proveneau direct de la alte sonde și erau curat, fără apă sau nisip, la o temperatură de 25—26°.

Extracția gazelor din aceste trei sonde se făcea iarna la debitele necesare de moment, astfel încît pînă la reluarea ciclului de înmagazinare nu se ajungea la extragerea întregii cantități înmagazinate.

În perioada VI.1940—IV.1943 s-au înmagazinat circa 14 580 000 mc și s-au extras 12 500 000 mc, restul fiind recuperat ulterior, după redeschiderea sondelor în producție.

21. Dezvoltarea exploatării zăcămintelor de țiței și gaze dintr-o schelă se face cu investiții mari de capital și un personal tehnic de specialitate. Activitatea tehnică în toate fazele ei, strîns interdependente

între ele, se caracterizează prin ritmicitate şi continuitate. Sondele trebuie menţinute în producţie continuă şi eficientă, prin intervenţii rapide şi reparaţii, pe tot timpul exploatării, care poate dura de la 30 la 50 de ani şi chiar mai mult, şi o dată cu ele toate instalaţiile anexe. Pentru acest motiv şi dată fiind valoarea colosal de mare a investiţiilor din schelă, rezultă că este necesară o organizare tehnică-administrativă foarte complexă, de conducere, execuţie şi control, pentru desfăşurarea întregului proces tehnologic în cele mai bune condiţii de eficienţă economică.

In schela Boldeşti, dezvoltarea activităţii de foraj-extracţie s-a început — în mod mai organizat — cu aproximativ 40 de ani în urmă de un grup de cîteva societăţi cu capital străin. Ele au venit cu un personal de conducere, direcţie şi „specialişti" pentru aplicarea unor utilaje şi metode noi de lucru.

Primele echipe de sondori, maiştri şi maiştri-şefi („chirovnici", cum li se spunea atunci), au fost aduse din alte schele. Pe măsură ce s-a dezvoltat activitatea de aici, au crescut cerinţele şi au apărut necesităţi pentru multe alte categorii de muncitori, tehnicienii, funcţionari şi ingineri. Condiţiile de angajare au fost mult favorizate ca urmare a concurenţei dintre fostele societăţi, care găseau aici sonde cu debite de sute de tone de ţiţei pe zi. În modul acesta, au fost atraşi, mai întîi, ţăranii muncitori din localitate şi comunele învecinate, chiar din cele de la munte. Ei au învăţat repede să lucreze la sonde şi, prinzînd dragoste pentru „sondărie", au urmat şcoli şi au devenit maiştri şi brigadieri sau alte categorii de muncitori calificaţi în mecanică, electrică, construcţii-montaje etc. Pe lîngă aceştia, au mai venit şi alţi meseriaşi şi funcţionari din diferite întreprinderi dela oraşe şi, împreună cu tinerii ingineri, absolvenţi ai şcolilor noastre politehnice, au contribuit la dezvoltarea schelei şi formarea de noi cadre. O parte din ei s-au stabilit aici, şi, ca urmare, viaţa în comuna Boldeşti s-a schimbat sub aspectul social-economic-cultural.

În timpul dezvoltării activităţii în schelă, numărul de salariaţi a atins o valoare maximă de aproximativ 4 000/zi în două perioade : între 1933 şi 1936 de foraj la meoţian şi între 1952 şi 1955 de foraj la sarmaţian.

În mod informativ redăm mai jos o situaţie a personalului Schelei Boldeşti la 1 ianuarie 1932, cînd producţia era de 1 500 de tone/zi dintr-un număr de numai 11 sonde* :

— ingineri şi şefi de exploatare	=	24,	din care	8 străini
maiştri sondori şefi	=	12	„ „	3 „
— „ „ şi ajutori	=	71	„ „	2 „
— sondori de extracţie	=	288	„ „	— „

* Date din „Bul. Statistic", Insp. minier Ploieşti.

— alţi muncitori specializaţi	= 76	din care	1 străin
— maiştri de ateliere mecanice	= 9	„ „	1 „
— muncitori în ateliere	= 254	„ „	3 „
— zilieri	= 255	„ „	—
Total tehnicieni	= 989	„ „	18 străini
— funcţionari adm.	= 28	„ „	3 străini
— „ „ tehn.	= 81	„ „	—
— oameni de serviciu	= 19	„ „	—
Total administrativi	128,	din care	3 străini
Total general	1 117	„ „	21 „

O situaţie mai recentă este dată în tabelul de mai jos, în care se arată personalul fostelor societăţi la 1 ianuarie 1946 :

	la 1 ianuarie 1946					
	Societăţi					
	AR. (RA. Sosp.)	St. R.	Un.	Cr. M.	I.R.D.P.	Total societăţi
ingineri	11	1	1	1	—	14
maiştri sondori şefi	11	3	4	—	—	18
„ „ şi ajutori	52	12	19	2	—	85
sondori	250	46	45	9	1	351
alţi muncitori calificaţi	194	13	39	6	—	252
maiştri de ateliere	12	3	8	1	—	24
muncitori în ateliere	122	11	22	4	—	159
„ necalif.	369	4	32	7	2	414
funcţionari adm.	87	6	22	1	—	116
„ tehn.	49	—	5	—	—	54
oameni de servici „	13	5	3	—	—	21
Total	1 170	104	200	31	3	1 506

Modul actual de organizare al schelei nu permite o situaţie comparativă, deoarece, pe lîngă cele două secţiuni de producţie corespunzătoare vechii schele Boldeşti, acum este sediul tehnic-administrativ şi al serviciilor auxiliare pentru întreaga exploatare a schelei, adică al celorlalte secţiuni din schelele subordonate

Organizarea tehnică-administrativă a Schelei Boldeşti a variat, de-a lungul anilor, în funcţie de condiţiile social-economice şi statale.

Între vechile societăţi mai mici, cu o activitate mai redusă, a fost întotdeauna o diferenţă de organizare şi chiar de stil de lucru faţă de Societatea Astra română, care era principala operatoare şi mare producătoare de atunci.

În general, fostele societăţi aveau în schelă o conducere unică pentru foraj şi extracţie, care lucra în legătură cu o direcţie tehnică în unul din oraşele Cîmpina sau Ploieşti şi o direcţie generală la Bucureşti. Conducerea schelei o avea directorul, după care urma un inginer-şef de exploatare pentru partea tehnică, ajutat de o serie de ingineri şefi de servicii şi un administrator pentru problemele de contabilitate şi cele administrative.

Personalul tehnic-ingineresc era obligat să locuiască în schelă şi de asemenea se urmărea acelaşi lucru — pe cît posibil — şi pentru muncitori. Acestora li se ofereau cantine, dormitoare, băi etc., iar fosta Societate Astra română începuse să construiască unele locuinţe pentru personalul tehnic superior-ingineresc, precum şi un club cu bibliotecă şi diferite resorturi sportive.

După naţionalizare, situaţia s-a schimbat.

a) În perioada de activitate a Societăţii „Sovrompetrol", adică 1948—1956, schela a fost organizată pe bază de „oficii" de activităţi: foraj, extracţie, recuperare secundară, construcţii şi montaje, gaze şi dezbenzinare, transporturi, bunuri sociale ş.a.

Conducerea „oficiilor" era formată dintr-un colectiv de trei persoane: director, inginer-şef şi contabil; numai la „extracţie", în conducere, era şi geologul-şef.

Activitatea din schelă era subordonată unui trust cu reşedinţă teritorială centrală pentru mai multe schele, respectiv la Ploieşti pentru Schela Boldeşti, care, la rîndul lui, era subordonat unei direcţii generale la Bucureşti.

b) În perioada actuală, corespunzătoare preluării de către minister a industriei extractive de ţiţei şi gaze, organizarea tehnică-administrativă are un alt aspect. Schela a rămas o întreprindere numai de extracţie, subordonată unui trust, respectiv de la Ploieşti în cazul Schelei Boldeşti, care, la rîndul lui, este subordonat unei direcţii generale din Ministerul Petrolului. În ceea ce priveşte forajul, acesta a rămas ca o întreprindere pe lîngă trust, reprezentată în schele prin „sectoare".

Schela, la data cercetării (1967—1968) are o conducere formată dintr-un colectiv de trei persoane: director, inginer-şef şi contabil-şef, iar în restul schemei păstrîndu-se aproximativ aceleaşi servicii şi secţii, de mai înainte. Ea lucrează pe baza unui plan anual de producţie, buget de venituri şi cheltuieli, preţ de cost, plan şi fond forţe de muncă, precum şi pe baza unui plan de investiţii şi reparaţii capitale, fixat de trust.

Schela Boldeşti este compusă din cinci secţii complexe, din care două corespunzătoare vechii schele, şi are un număr de aproximativ 3 200 de muncitori şi salariaţi.

Secţiile de producţie lucrează după aceiaşi indicatori de plan ca şi schela, însă repartizaţi de conducerea schelei şi de comitetul de direcţie. Ele sînt formate dintr-un număr de 2—3 brigăzi complexe, de întreţinere şi intervenţie la sonde, plus un număr apreciabil de muncitori calificaţi

şi maiştri în serviciile auxiliare de : mecanică, electrică, transporturi, gaze şi compresoare, inclusiv echipe de muncitori pentru întreţinerea drumurilor de acces la sonde. La centrul schelei sînt : atelierele mecanice, electrice, de reparaţii ale utilajelor, garaje, magazii şi depozite, laboratoare şi altele.

Formarea cadrelor de sondori, maiştri şi muncitori calificaţi este astăzi asigurată prin şcoli de stat, profesionale şi de maiştri, precum şi o serie de cursuri de calificare organizate în cadrul schelei de către conducere.

Sondorii au fost iniţial recrutaţi dintre muncitorii necalificaţi ai schelei, după o oarecare vechime şi aptitudini personale. În prezent, cei mai mulţi sondori provin din şcolile profesionale de trei ani, care le dau dreptul de „operatori la sonde". Aceştia, avînd vîrsta minimă de 18 ani şi lucrînd timp de 3—5 ani pe posturi diferite de muncă, ajung la o anumită categorie de unde pot fi promovaţi ca sondori şefi de echipă : la intervenţii sau reparaţii, foraj. În continuare, lucrînd ca sondori şefi de echipă (numiţi mai înainte „maiştri") încă cel puţin trei ani, au dreptul la frecventarea şcolii de maiştri sondori („brigadieri" sau fost „chirovnici"), care durează doi ani.

De altminteri, nici tinerii ingineri absolvenţi de institute nu sînt folosiţi direct în funcţia de şefi de secţie ; pentru o mai bună cunoaştere a activităţii din schelă şi a condiţiilor de lucru la sonde, aceştia sînt folosiţi timp de 1 an — 1 an şi jumătate ca stagiari. La fostele societăţi din schelă, durata de stagiatură era de 1—2 ani, în care timp, pe lîngă diversitatea serviciilor prin care erau trecuţi, erau ţinuţi sub strictă supraveghere, prin rapoarte lunare de comportare, întocmite de şefii ierarhici şi care terminau, de obicei, cu întrebarea : „dacă merită să fie ţinut mai departe".

22. Schela Boldeşti a avut o dezvoltare rapidă şi de mare importanţă graţie zăcămintelor sale foarte bogate în ţiţei şi gaze : o serie productivă de aproape 600 m, sonde de 2 000—3 000 m adîncime şi debite iniţiale de sute de tone pe zi, de ţiţei de bună calitate.

Datorită descoperirii zăcămintelor de ţiţei la meoţian şi sarmaţian, după o perioadă de aproximativ 22 de ani între ele şi care — la timpul lor — au marcat cîte un mare succes tehnic în arta forajului şi a metodelor de producţie, producţia schelei s-a putut menţine mult timp la un nivel ridicat.

Deşi e o schelă veche, dintre cele „mari" din ţară, în care exploatarea ţiţeiului datează de peste 40 de ani, ea continuă să reprezinte un factor important pentru industria extractivă de ţiţei pe judeţ şi ţară. Lărgindu-şi activitatea de cercetare geologică, a ajuns la descoperirea şi dezvoltarea de exploatări pe noi structuri în mai multe comune, contribuind astfel la îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale locuitorilor (servicii noi, gaze, apă, lumină în locuinţe, refacerea drumurilor), precum şi la menţinerea producţiei la un nivel cît mai ridicat.

Ca urmare a producţiei de ţiţei şi mai ales de gaze din sonde, în jurul Schelei Boldeşti, cît şi în comunele învecinate s-au dezvoltat o serie de întreprinderi noi industriale : rafinării, fabrici de sticlă, de carton şi carton asfaltat, de cărămizi, varniţe ş.a., care au schimbat complet fizionomia vechilor sate, bunăstarea şi evoluţia culturală a locuitorilor. Astăzi, Schela Boldeşti nu mai are foraj. Activitatea febrilă a epocilor de dezvoltare a zăcămintelor de ţiţei de la meoţian şi sarmaţian s-a dus de mult. Aici se va continua exploatarea unor sonde vechi, ajunse la un grad înaintat de epuizare, în care se va mai putea acţiona prin diferite metode pentru îmbunătăţirea factorului final de recuperare. Poate să se mai revină şi la exploatarea gazelor din dacian şi levantinul superior, care, împreună cu gazele separate din sondele de ţiţei, capătă un interes din ce în ce mai mare. În schimb, Schela Boldeşti, ca centru tehnic-administrativ, şi-a întins activitatea pe noi structuri cu ţiţei şi gaze, astfel încît existenţa ei este asigurată pentru încă mulţi ani de producţie.

Nu aş putea încheia mai bine acest capitol decît menţionînd meritele deosebit de mari pe care le-a avut muncitorul român în dezvoltarea acestor bogăţii naturale, aşa de bine înfăţişate de unul dintre pionierii noştri în petrol, profesorul inginer C.R. Mircea. Este vorba de un discurs ţinut la 30 august 1907, cu ocazia unui banchet oferit delegaţilor la cel de-al III-lea Congres internaţional al petrolului, ţinut la Bucureşti :

„Daţi-mi voie să mă adresez oaspeţilor noştri străini prin aceste cîteva cuvinte ce am să rostesc.

Aţi avut prilejul să vedeţi, domnilor, toată munca depusă în ţară la noi spre a face să progreseze industria noastră de petrol, din care voim să facem o industrie adevărată naţională. Vi s-a arătat totul şi, cu siguranţă, vi s-a indicat căror elemente de muncă datorim progresele ce aţi putut constata.

Dar nu ştiu dacă s-a avut grija ca să se stăruiască asupra părţii ce a luat la prepararea acestui progres, un element foarte important în existenţa noastră ca naţiune ; voiesc să spun că nu ştiu dacă vi s-a vorbit îndeajuns de partea pe care a luat-o ţăranul român la avîntul şi la dezvoltarea industriei petrolului.

Imi permit să vă o spun eu aicea în această seară.

Ţăranului român îi datorăm în primul rînd descoperirea, la noi, a principalelor straturi de petrol. Dînsul a fost cel dintîi explorator şi cea mai bună călăuză.

Dar aceasta nu e totul. La îndeplinirea acestei opere, pe care negreşit aţi admirat-o, meşterul cel mai bun a fost ţăranul român.

De aceasta sîntem mai cu seamă mîndri, şi ţinem ca să v-o facem cunoscut.

Ţăranul român ne-a dat pe cel mai bun lucrător sondor şi tot printre ţărani ne-am dus să căutăm pe cei mai buni maiştri sondori.

Deşteptăciunea lui, puterea lui de asimilare, cumpătarea lui, precum şi oţelirea lui în cele mai grele lucrări sînt cauzele marelui succes pe care l-aţi constatat.

El merită toată admirațiunea ca și toată recunoștința noastră ; de aceea vă rog să ridicați paharele dv. într-un călduros și afectuos toast pentru țăranul român". — Țăran român care, bineînțeles, a devenit petrolist român, muncitor industrial.

Elogiind participarea țăranului român la dezvoltarea industriei petroliere, prof. ing. C.R. Mircea afirma, cu șase decenii în urmă, posibilitatea dezvoltării industriale a României prin valorificarea forței umane interne capabile să se adapteze și să se integreze unei forme de producție cu totul diferită de cea pe care o acredita optica dominantă a vremii, potrivit căreia, într-o țară „eminamente agricolă" cum era considerată România, poporul nu este potrivit decît pentru agricultură.

Puternica industrializare a țării desfășurată în perioada construcției economiei socialiste a demonstrat în mod concludent această previziune.

BIBLIOGRAFIE

1. Colecția revistei „Moniteur du pétrole roumain". 1907—1940" (M.P.R.).
2. Colecția revistei „Analele minelor din România. 1922—1943" (A.M.R.).
3. L. Mrazec, *Problema petrolului în România față de problema mondială din 1935*, Ed. Göbl 1940.
4. *Statistica industriei extractive*, an. XLI, 1939, București, Ed. Inst. C.S., 1942.
5. *Statistica industriei din Republica Socialistă România*, 1967.
6. M. Pizanty, *Le pétrole en Roumanie*, Ed. Inst. Rom. Pet., 1933.
7. Ing. V. Iscu, *Regiunea petroliferă Boldești-Scăieni-Hîrsa și anticlinalul sud Bucov-Valea Călugărească-Urlați, descoperite în 1906*, București, Ed. Imp. Națională, 1931.
8. Ing. dr. Patriciu, *Contribuțiuni la cunoașterea regiunilor petrolifere din România. UN NOU ȘANTIER: HIRSA*, în „A.M.R.", an. XVI, nr. 12 din decembrie 1933.
9. Prof. dr. I. Popescu-Voitești, *Raporturile geologice între zăcămintele de sare și cele de petrol*. Comunicare făcută la cel de-al II-lea Congres al AITIM, 1924.
10. Dr. N. Grigoraș, *Geologia zăcămintelor de țiței și gaze din R.P.R.*, București, Edit. tehnică, 1961.
11. I. Gavăț, *Studiul asupra petrolului din România*, Ed. Cultură națională, 1926.
12. I. Gavăț, *Geologia petrolului și a gazelor naturale*. București, Edit. didactică și pedagogică, 1960.
13. Dr. C. Beca, *Geologia șantierelor petrolifere*, București, Edit. tehnică, 1955.
14. El. Hristescu, *Depresiunea din fața Carpaților Orientali*.
15. G. Olteanu și St. Popescu, *Caracterizare geologică a regiunii cuprinse între Pitești-R. Sărat*.
16. G. Manolescu, *Fizica zăcămintelor de hidrocarburi*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1964.
17. Ing. D. Codreanu, *Analiza exploatării cu menținere de presiune a sarmațianului de la Boldești*, 1957.
18. *Raporturile dintre tehnică și legislația petrolului* de Gh. Dumitrescu, director Soc. Steaua română, în „A.M.R.", nr. 1, 1932.
19. Gh. Răvaș, *Din istoria petrolului românesc*, București, E.S.P.L.P.
20. Traian Herseni, *Psihosociologia organizării întreprinderilor industriale*, București, Edit. Academiei, 1969.
21. Diferite rapoarte și studii din arhiva schelei.

CAPITOLUL AL III-LEA

PRIMELE REACŢII ALE SATULUI

Apariţia schelei petrolifere la Boldeşti este un fenomen întîmplător în raport cu dezvoltarea istorică, internă a satului. S-a nimerit ca în subsolul acestor pămînturi să se găsească ţiţei la o adîncime care nu depăşea posibilităţile tehnice de extracţie ale vremii. Schela venise de aiurea ; ea însemna tehnică, ştiinţă, capital şi oameni noi. Sistemele ei de organizare şi lucru nu fuseseră făurite în funcţie de oamenii satului şi de tradiţiile lor, ci undeva departe, în ţări capitaliste, dezvoltate. La rîndul lui, petrolul din fundul pămîntului se formase în perioade geologice foarte îndepărtate, tot fără legătură cu satul. O dată cu descoperirea petrolului, lucrurile s-au schimbat însă radical. Petrolul a chemat schela, iar aceasta s-a instalat solid, operînd schimbări nu numai geologice şi geografice, dar, în egală măsură, economice, sociale, culturale şi psihologice. Cum se întîmplă întotdeauna în astfel de cazuri, nici una din influenţe nu a devenit atotputernică. Cu frămîntări şi nelinişti, satul s-a acomodat treptat la schelă, cedînd pas cu pas, niciodată însă complet, în faţa influenţelor noi de tip capitalist. Schela, la rîndul ei, a trebuit să facă şi ea un efort de acomodare, în măsura în care propria producţie depindea de terenul oamenilor pe care se puneau sondele, de mîna de lucru utilizată, de ambianţa tradiţională a locurilor etc.

Fenomenul acesta de contact, pe cît o atestă cercetările noastre, nu a fost nici simplu şi nici lipsit de dramatism pentru oamenii care l-au suportat. Rezultatul a fost un nou mod de viaţă cu numeroase elemente specifice.

Firesc este să ne întrebăm astăzi ce-ar fi devenit satul Boldeşti în perioada interbelică dacă nu ar fi fost schela ? Prin comparaţie cu celelalte sate pe teritoriul cărora nu s-au instalat schele petrolifere, putem deduce că direcţia transformărilor, sensul evoluţiei ar fi fost acelaşi, cel capitalist, dar procesul ar fi avut loc mult mai lent, cu toate consecinţele materiale şi spirituale ale acestui fapt. Dar s-a întîmplat să fie altfel, încît a apărut brusc fenomenul de contact dintre schelă şi sat, cu toate urmările inevitabile ce decurg de aici.

Prima constatare pe care o facem atunci cînd comparăm viața de odinioară a satului cu cea din perioada apariției și dezvoltării schelei petrolifere este amestecul neîncetat dintre „vechi și nou". Acest amestec a avut loc în aproape toate domeniile, dar amploarea lui, ponderea noului și a vechiului s-au dovedit diferite în fiecare caz în parte. Unele fenomene, procese, obiceiuri etc. ale satului vechi au evoluat puțin sau de loc, altele au suferit schimbări importante, în sfîrșit au apărut și o seamă de procese și fenomene noi, necunoscute satului vechi, legate de specificul influenței schelei. Vom urmări în amănunt, în cele ce urmează, aceste transformări.

Vatra satului s-a modificat, au survenit schimbări importante. Mai întîi, cele determinate de instalarea birourilor, atelierelor, magaziilor și garajelor schelei. Acestea au ocupat mult spațiu, prelungind aripa de sud a satului cu circa o jumătate de kilometru. În al doilea rînd, cele determinate de casele de locuit construite de societate și care ocupau atunci și mai ocupă și azi o uliță întreagă (azi str. Inginerilor). În al treilea rînd, s-a produs o îndesire a caselor. Pe fosta uliță „Nisip", pe care altădată se împreunau apele, au apărut case noi, la fel în intervalul dintre biserică și schelă, apoi pe „ulița gării".

1. LOCUITORII

Vechile familii boldeștene au rămas în general în sat și au evoluat o dată cu el. Dar unele elemente noi apar și aici. Prolificitatea arborilor genealogici scade foarte mult, iar mobilitatea socială crește vertiginos. Genealogiile arată următoarea situație :

Ordinea generațiilor	Numărul arborilor studiați	Total indivizi	Din care rămași în sat
3	25	217	150
4	25	414	296
5	25	494	33

Generația a 3-a aparține într-o măsură esențială perioadei de pînă la primul război mondial, prolificitatea ei este încă mare. În schimb, începînd cu generația a 4-a, reculul demografic este evident și reflectă noi condiții de viață, mai ales noi mentalități demografice. „Tata zicea că pe copii îi dă Dumnezeu, de aia avea așa de mulți. Eu m-am gîndit și la viitorul lor, de aia am avut mai puțini". „Și viața și moartea și soarta omului era de la Dumnezeu, datoria tatălui era să-i hrănească, să-i îmbrace și să-i ajute să crească". „Am vrut să am copii mai puțini și să am grijă de ei". Ăi bătrîni erau reduși, atît știau : dă-i și toarnă-i la copii, de pînă la urmă n-au mai încăput pe peticile moștenite".

Un fenomen demografic evident, în această perioadă, se referă la migrații (emigrări și imigrări). Dacă în primele 3 generații surprinse de noi în arborii genealogici emigrările erau în număr de 6, iar imigrările 10, în generația a 4-a primele sînt în număr de 43, iar ultimele în număr de 24. Ulterior, numărul emigrărilor crește brusc la 95 în generația a 5-a și 133 în generația a 6-a, în schimb numărul imigrărilor rămîne la același nivel. Fenomenul are multiple explicații. Mai întîi, fiind vorba de genealogii, numărul celor încadrați nu poate fi niciodată prea mare. Mulți imigranți au venit „cu totul" (soț și soție) și au întemeiat noi cămine.

2. PORTUL ȘI GOSPODĂRIA

În domeniul culturii populare, perioada dintre cele două războaie marchează transformări importante. Este adevărat că, exceptînd cîteva regiuni mai izolate sau unele zone în care formele și modelele culturale tradiționale se mențineau datorită unor structuri sociale consolidate de-a lungul secolelor, procesul de schimbare a culturii populare tradiționale are loc în această perioadă mai lent sau mai accelerat pe scara întregii țări. Pe Valea Teleajenului în general și mai ales în grupul de așezări rurale situate pe cursul mijlociu al rîului, între care și Boldeștii, lichidarea formelor tradiționale din modul de viață și din cultura populară se produce într-un ritm deosebit de rapid datorită unei orientări tot mai accentuate a populației acestor așezări spre formele producției capitaliste. Sate sărace, cu proprietăți agricole reduse, ele au găsit în centrele industriale apropiate ca Ploieștii, Scăienii sau în exploatările petrolifere de pe Valea Prahovei, de curînd deschise, posibilități de cîștiguri materiale superioare celor pe care le puteau realiza muncind pe moșiile boierilor și ale arendașilor, destul de numeroși în această zonă. Noua condiție social-economică de muncitori le crea posibilități materiale superioare profesiunilor agricole.

S-a arătat într-o altă parte a lucrării că unele forme ale culturii tradiționale, ca, de pildă, portul, au fost părăsite încă de la începutul secolului nostru. Unii informatori au accentuat faptul că portul popular, fiind scump, devenise un lux. Pe de altă parte, economia banului, creînd posibilități de acces la produsele industriale, reduce mult ponderea industriei casnice textile.

Transformările cele mai vizibile și, poate, cele mai spectaculoase în comparație cu trecutul se înregistrează la Boldești, în perioada dintre cele două războaie, în arhitectura locuințelor, în planul, în proporțiile, în decorul exterior și organizarea interiorului, în materialul de construcție. Locuința devine expresia obiectivă a situației materiale și sociale. Dependințele gospodărești continuă însă să aibă și acum același caracter de improvizație, și aceasta pentru că ponderea economiei agricole și pastorale nu sporește față de perioada anterioară. Trăsătura principală a ti-

pului de locuință din Boldești din perioada la care ne referim constă într-o nouă dimensionare, în proporții mai impunătoare, în îmbogățirea decorului. Nu se poate spune că noua locuință, prin arhitectura sa, reprezintă neapărat un pas înainte în arta de a construi, dar este indiscutabil că ea oferă incomparabil mai mult confort decît tipul dominant de locuință din etapa anterioară.

Ca și în alte așezări din zonă, în Boldești dobîndește o răspîndire maximă, între cele două războaie, locuința cu două încăperi de locuit și o sală între ele, avînd la fațadă o prispă cu foișor (balcon) pe mijloc. Așezată pe o temelie înaltă, ceea ce permite construirea și a unui beci, cu intrare pe latura îngustă sau din față, pe sub foișor, cu stîlpi și balustradă la fațadă, casa prezintă o înfățișare impunătoare. Materialul de construcție continuă să fie lemnul, paianta, dar începe să se folosească și cărămida. Învelitoarea se face aproape exclusiv din tablă. Decorul, uneori extrem de bogat, se realizează predominant în tehnica traforajului. Elementele decorative, în compoziții îndrăznețe, sînt dispuse pe sub cornișă, la balustradă și, mai ales, la fațada foișorului. Uneori, motive decorative, în strictă armonie cu ansamblul exteriorului, împodobesc cadrele ușilor și ferestrelor. În multe cazuri, această dantelărie decorativă traforată este vopsită în diferite culori. Nu greșim afirmînd că această abundență decorativă reprezintă o reacție față de sobrietatea și discreția ornamentală a exteriorului locuinței tradiționale.

Intrarea în interiorul locuinței se face prin sală, de unde se pătrunde în cele două încăperi, dintre care una este folosită zilnic, iar cea de-a doua - de obicei odaia dinspre stradă - este destinată drept cameră curată și folosită pentru musafiri, de sărbători sau în alte împrejurări festive. În raport cu funcția încăperilor, se organizează și interiorul acestora.

În general, la acest tip de locuință nu se mai întîlnește sistemul de încălzit constînd din vatra liberă cu hogeag și soba oarbă. Locul acestora îl iau sobele cu plită în odaia de folosință zilnică sau sobele de cărămidă și, mai tîrziu, de teracotă din camera de sărbătoare.

Prezentînd acest tip de locuință ca cel mai răspîndit în Boldești în perioada dintre cele două războaie mondiale, trebuie să facem precizarea că nu este singurul. El însă constituie nota definitorie a arhitecturii din Boldești din această perioadă.

3. VIAȚA AGRARĂ

Ocupațiile principale ale boldeștenilor au rămas cele de agricultor, viticultor, pomicultor, crescător de vite, cărăuș, dar li s-a adăugat într-o măsură importantă cea de muncitor industrial.

În agricultură, o serie de lucruri au rămas la fel ca înainte de apariția schelei : uneltele, culturile, relațiile dintre moșieri și muncitorii agri-

coli ziuași („oborul de oameni" de la Valea Călugărească a existat, pînă tîrziu, spre al doilea război mondial). Altele însă s-au schimbat.

În 1929, cînd s-au instalat primele sonde în satul Boldești, agricultura a suferit unele diminuări prin faptul că majoritatea sondelor s-au instalat pe terenurile cultivabile, mai ales că, prin stimularea redevenței ce se acorda de către societățile petrolifere, tendința era să se concesioneze cît mai multe terenuri, astfel că suprafața de 372 ha de teren cultivabil, cît era pe raza satului Boldești în 1929, s-a redus la 333 ha. Numai în timp de un an s-a redus suprafața agricolă cu 39 ha, suprafață care a intrat în patrimoniul sondelor. Categoriile de folosință a terenului în satul Boldești în 1929 erau următoarele : arabil 187 ha, viță de vie 87 ha, livezi 12 ha, pășuni și fînețe naturale 50 ha (vezi tabelul nr. 1).

Structura culturilor în anul 1929 avea următoarea înfățișare : grîu 22 ha, porumb 130 ha, orz de primăvară 10 ha, plante furajere 25 ha (vezi tabelul nr. 2). Producția obținută era destul de slabă, deoarece majoritatea locuitorilor erau muncitori în schelă sau în alte întreprinderi din apropierea comunei Boldești, iar de cultivarea pămîntului se ocupau mai mult femeile, care nu dădeau importanța cuvenită culturilor, cît și prin faptul că terenurile cultivabile erau de slabă calitate datorită structurii solului. În consecință, producțiile medii la hectar erau mici, astfel : la grîu 1 100 kg, la porumb 800 kg, la orz de primăvară 1 000 kg, la furaje 2 000 kg, la struguri 2 000 kg (vezi tabelul nr. 3).

Din datele de mai sus reiese că la grîu se obținea o producție mai mare decît la porumb datorită faptului că suprafețele cele mai bune erau destinate acestei culturi.

În perioada descrisă, în satul Boldești existau 575 de bovine, din care 172 vaci, 685 ovine și 25 cabaline. Imediat după primul război mondial, un colonel a adus oi merinos, încercînd să înființeze o crescătorie. Încercarea a rămas însă fără consecințe asupra economiei satului Boldești.

În 1929, în satul Boldești erau 385 de gospodării mici, 88 de gospodării mijlocii, 6 chiaburi și 3 moșieri.

Din 1929 și pînă în 1941 s-au produs schimbări în agricultură prin mărirea sectorului agricol, prin desțeleniri și cultivarea terenurilor neproductive.

În 1941, categoriile de folosință sînt următoarele : arabil 187 ha, neschimbat față de anul 1929 ; vița de vie 94 ha — se înregistrează o creștere cu 8 ha față de anul 1929 — creștere care provine din defrișarea arboretului de pe pantele din jurul satului, desfundatul manual și plantarea cu viță de vie ; livezi 13 ha — o creștere cu 1 ha — și 50 ha de pășuni și fînețe (tabelul nr. 1).

În 1941 se modifică structura culturilor față de 1929. Astfel, se mărește suprafața cultivată cu grîu, ajungînd la 27 ha, înregistrîndu-se o creștere de 5 ha, suprafața de porumb este de 121 ha, înregistrîndu-se o diferență în minus de 9 ha, orz 12 ha și plante furajere 27 ha (vezi tabelul nr. 2).

În 1941 se înregistrează și o creștere a producțiilor medii la hectar : la grîu 1 200 kg — o creștere de 100 kg/ha față de anul 1929 ; la porumb

1 000 kg/ha — de asemenea o creştere de 100 kg/ha faţă de anul 1929. La celelalte culturi, ca furaje şi viţă de vie, producţiile s-au menţinut la nivelul anului 1929 — de 2000 kg, respectiv 2 500 kg (vezi tabelul nr. 3).

Numărul de animale se măreşte faţă de anul 1929 : la bovine cu 30 de capete, ajungîndu-se la 605, din care vaci şi juninci 201, o creştere de 29 de capete.

Numărul de animale s-a mărit prin faptul că satul Boldeşti poseda izlaz comunal în suprafaţă de 50 ha, iar ocolul silvic admitea păşunarea vitelor în păduri, care erau în suprafaţă de 950 ha.

Numărul gospodăriilor mici este de 428, înregistrîndu-se o creştere de 43 de gospodării faţă de anul 1929, gospodăriile mijlocii cresc cu 2, respectiv 90, cele chiabureşti cu 2, respectiv 8, iar numărul moşierilor se menţine la 3.

În agricultură nu s-a introdus nimic nou. Terenurile se lucrează în aceleaşi condiţii : cu plugul tras de animale şi cu sapa. În 1941, în satul Boldeşti au existat un tractor şi o batoză. Tractorul ara mai mult pe terenurile comunelor vecine, care aveau suprafeţe mai mari la şes. Grîul se treiera cu batoza existentă în comună.

În perioada războiului, 1941—1944, situaţia agriculturii a rămas neschimbată. În 1945, în satul Boldeşti exista aceeaşi suprafaţă agricolă de 187 ha, suprafaţa viticolă se măreşte cu 2 ha, ajungînd la 98 ha, suprafaţa de livezi rămîne neschimbată de 13 ha (vezi tabelul nr. 1). De asemenea rămîne neschimbată şi structura culturilor, cu mici modificări la porumb şi orz (vezi tabelul nr. 2).

Producţiile medii au crescut : la grîu cu 50 kg/ha faţă de 1929, ajungîndu-se la 1 150 kg ; la porumb a rămas aceeaşi producţie medie de 900 kg/ha, la orz de primăvară s-a mărit producţia la hectar cu 200 kg faţă de anul de comparaţie, ajungîndu-se la 1 200 kg/ha. La furaje şi viţă de vie se menţine o producţie medie constantă de 2 000 şi, respectiv, 2 500 kg/ha.

Numărul de animale scade la bovine cu 55 de capete faţă de 1929, din care vaci — 7 capete, existînd la sfîrşitul anului 1945 un număr de 520 de bovine, din care 165 vaci, apoi 658 ovine şi 27 cabaline (vezi tabelul nr. 4). Creşterea producţiei cerealiere la hectar în perioada dintre cele două războaie îşi are explicaţia, în mare măsură, în folosirea unui utilaj tehnic mai modern atît în prelucrarea pămîntului, cît şi în recoltarea cerealelor.

Plugul de lemn este înlocuit cu plugul de fier, iar în locul procedeelor tradiţionale de treierat la arie şi vînturat cu lopata şi ciurul se introduc batoza şi vînturătoarea.

Una din ocupaţiile care se dezvoltă foarte mult este cărăuşia. Ea a fost stimulată de faptul că schela angaja oameni cu căruţe pentru facerea drumurilor, deplasări de materiale etc. Pe aceeaşi bază capătă o dezvoltare deosebită munca cu ziua („ziuaşii") la schelă. Între schelă şi sat apar intermediari (antreprenorii), care iau pe cont propriu construcţii de drumuri, săpări de canale etc.

Profesiunea de muncitor cîștigă mult în amploare și păstrează un specific pronunțat. Se constată mai întîi o oscilație mare de la un arbore genealogic la altul. Unii arbori au dat mai mulți muncitori industriali, alții mai puțini. Bilciureștii, Sănduleștii și Mirea au dat mulți muncitori industriali ; Teodorescu, Cîrcioii mai puțini, Tudorache de loc.

I. SITUAȚIA SATULUI BOLDEȘTI ÎN PERIOADA ANILOR 1929—1948

Tabelul nr. 1

Categorii de folosință a suprafețelor cultivate din satul Boldești

Nr. crt.	Specificare	Anii			
		1929	1941	1945	1948
1.	Arabil	187	187	187	193
2.	Vie	84	92	98	101
3.	Livezi	12	13	13	15
4.	Pășuni și fînețe naturale	50	50	50	48
5.	Total teren agricol	333	342	348	357

Tabelul nr. 2

Structura culturilor

Nr. crt.	Specificare	Anii			
		1929	1941	1945	1948
1.	Grîu	22	27	27	33
2.	Porumb boabe	130	121	123	125
3.	Orz de primăvară	10	12	10	7
4.	Plante furaje	25	27	27	28

Tabelul nr. 3

Producții medii la ha

Nr. crt.	Specificare	Anii			
		1929	1941	1945	1948
1.	Grîu	1 100	1 200	1 150	1 200
2.	Porumb	900	1 000	900	1 050
3.	Orz de primăvară	1 000	950	1 200	1 100
4.	Furaje	2 000	2 000	2 000	2 200
5.	Struguri	2 500	2 500	2 500	2 500

Tabelul nr. 4

Animale existente în cadrul comunei

Nr. crt.	Specificare	Anii			
		1929	1941	1945	1948
1.	Bovine total	575	605	520	650
2.	din care: vaci	172	201	165	210
3.	Ovine total	685	825	658	798
4.	Cabaline	25	32	27	35

Explicaţia acestui fapt este complexă şi neunitară. În unele cazuri, micşorarea numărului de copii şi posibilitatea de a trăi pe seama pămîntului au jucat un anumit rol (la Cîrcioiu de exemplu), în altele nu, căci este vorba de oameni săraci (Tudorache de exemplu). În general însă, sărăcia mînă în industrie (Săndulescu, Piţa, Mirea etc.).

4. PROLETARIZAREA

Din punct de vedere psihosocial ni se pare interesant de urmărit în amănunt procesul acesta de trecere care a avut loc de la agricultor la muncitor şi de la acesta la profesionistul de calificare medie sau superioară.

Datele de care dispunem ne arată că el nu a decurs lin în cazul trecerii de la agricultor la muncitor. În multe cazuri, el nu s-a realizat niciodată deplin, în altele numai spre maturitate, în altele s-a realizat complet chiar de la început. Pentru a lămuri această problemă, am alcătuit un număr de 30 de rute profesionale.

N.B. (81 de ani) : „În copilărie am văzut de vite, la 11 ani am plecat la şcoală, dar tata nu vrea să mă lase să învăţ. Am fugit de acasă la un unchi care nu avea copii. Am făcut 4 clase. Am revenit acasă, la plug. La 18 ani am fugit la Buştenari, la ridicat de sonde, mă pricepeam la lemnărie de la bătrîn. Am revenit după 3 luni. M-a trimis tata la Plute — se făcea atunci moara. Apoi armata — 2 ani, după care am făcut războiul în Bulgaria, apoi şi pe cel mare. După război am rămas la pămînt".

C.M.A. (78 de ani) : „Am făcut şcoala la Lipăneşti : toamna şi iarna, că vara vedeam de vite. După doi ani tata mi-a zis : treci la vaci, că n-avea bani pentru cărţi. La 15 ani am intrat la fabrica de hîrtie. Am lucrat 3 ani. Am plecat apoi la moară, la Mîndra (lîngă fabrica de cărămidă). Aci am stat 2 ani, apoi am venit acasă. În 1911 am plecat în armată şi m-am întors în 1921. Am împrumutat din bancă 3 000 lei pentru cai şi am trăit din cărăuşie".

I.V.S. (68 de ani) : „Am fost de copil slugă la cîrciuma lui Zaharia Vasilescu (între 12 şi 18 ani), am trecut apoi la schelă (din 1928 pînă în 1933), am trecut la C.F.R. ca muncitor de întreţinere, de unde am ieşit la pensie".

P.V.S. (85 de ani) : „La 13 ani eram vizitiu la Barbu Fotescu. Aici am stat pînă la armată. Cu concesiunea am făcut casă şi am cumpărat un pogon de pămînt. Am mai lucrat şi la morile de făină de lîngă Blejoi şi la fabrica de hîrtie. Am lucrat «pe pofte». Am trăit din cai şi căruţă, luate tot pe concesiuni".

P.T.C. (78 de ani) : „Tata a fost agricultor, dar a lucrat şi la Scăieni, la hîrtie, 11 ani. Apoi a ieşit din fabrică. Îşi pusese un pogon de vie şi sta de ea. Eu am lucrat 34 de ani la Scăieni, la hîrtie, de aici am ieşit la pensie".

M.T.I. (60 de ani) : „Am fost pe rînd : muncitor la pămînt, apoi vizitiu, din 1934 am lucrat la I.T.P. Am făcut războiul, ăsta al doilea. Acum sînt la schelă".

S.H. (76 de ani) : „Am fost băiat de prăvălie, la un grec la Ploieşti. Cînd m-am mărit, am intrat la Vega. Am făcut războiul, primul. Apoi am revenit la schelă, unde am lucrat 32 de ani, de aici am ieşit la pensie".

P.T. (78 de ani) : „La 19 ani eram ajutor de mecanic la Buştenari (era în 1907). A urmat războiul — am fost prizonier în Bulgaria. M-am întors apoi definitiv la pămînt".

A.M.I. (79 de ani) : „Am lucrat un timp la fabrica din Scăieni, dar cel mai mult la viile boiereşti din jur".

Cîrcioiu (78 de ani) ; „Pînă la 16 ani am fost argat la vacile unui administrator de pădure. Am stat 2 ani. Am intrat la boierul Jorj. De la 19 la 20 de ani la fabrica de hîrtie din Scăieni. Între 1920 şi 1922 (aveam 20 de ani), am lucrat la Vega. După militărie, am trecut la schelă, la Boldeşti (1924—1928), ca sondor, apoi între 1928 şi 1938 la Astra ca motorist. A urmat războiul, după care am devenit mecanic cu gazele în comună. Apoi magaziner la schelă, în sat, de unde am ieşit la pensie".

T.D. (68 de ani) : „Nu am fost salariat niciodată. Am trăit din meserie. Ştiu tot felul de meserii : dogărie, rotărie, altoitor, am fost şi sanitar în armată — un timp am făcut şi prin sat injecţii. Acu nu mai fac mare lucru — sînt bătrîn".

P.A. (78 de ani) : „Am făcut şcoala primară în Scăieni. La 12 ani am intrat la bulgari în Balaca — la zarzavat. Am stat un an. La 13 ani am plecat la Buştenari, la Buda. Am stat 4 ani — pînă în 1907. Am intrat apoi la moară la Mîndra, ca ajutor de morar — 2 ani. Alţi 2 ani am lucrat la Fabrica de hîrtie din Scăieni — la zarzavat. A urmat armata şi războiul. În 1927 m-am angajat la Vega, după 5 ani am trecut la Astra — de unde am ieşit la pensie în 1950".

A.D. (78 de ani) : „Pînă la armată am lucrat în gospodărie, după liberare am intrat focar la Vega. După un timp am venit ca focar la Astra. Aici am stat pînă la pensie".

P.S. (76 de ani) : „De mic am fost băiat de prăvălie, aşa am trăit pînă la armată şi război. După război mi-am luat boi şi căruţă şi am făcut agricultură. De la un timp am vîndut boii şi am pus un pogon de vie, dar n-am putut trăi din el. Am intrat manipulant de materiale la schelă, aici, de unde am ieşit la pensie".

P.T. (82 de ani) : „Pînă în armată am fost sondor la Buştenari. Am făcut armata şi războiul, apoi m-am întors acasă. Cinci ani am lucrat cu boii şi căruţa. Pînă la urmă nu mi-a mai convenit şi am intrat manipulant la cooperativa din sat (era înainte de al doilea război). După 23 August am intrat la schelă, la gaze. De aici am ieşit la pensie".

I.D. (62 de ani) : „Am lucrat la Vega pînă la armată şi după. Tot de aici am ieşit şi la pensie".

P.C. (82 de ani) („omul de încredere al lui Barbu Fotescu") : „Lucram de fapt ca vizitiu. Am păscut cai, oi, vaci. N-am avut nevoie să lucrez nicăieri".

S.D. (64 de ani) : „Tot timpul am lucrat în schelă, ca zidar — şi alte meserii".

I.S. (64 de ani) : „Sondor la Boldeşti tot timpul, pînă la pensie".

A.I. (60 de ani) : „Am lucrat ca instalator la Astra din Boldeşti, apoi la Fabrica de marmeladă din Scăieni. După desfiinţarea ei am revenit la schelă, de unde am ieşit la pensie".

A.P. (58 de ani, pensionar de boală) : „Tot timpul am lucrat ca muncitor numai la schela Boldeşti".

G.P. (73 de ani) : „După armată am lucrat la Vega ca muncitor, apoi ca focar la schelă. De aici am ieşit la pensie".

G.D.I. (72 de ani) : „Pînă la armată am lucrat la vii, ca ziuaş. La 21 de ani am trecut la schelă în Boldeşti. De 5 ori am întrerupt munca şi am luat-o iar." Relatează nevasta : „Se încadra de gura mea, că aveam 5 copii şi nu aveam cu ce trăi. Îi ziceam : «Măi Ghiţică, nu-ţi e milă măi de ei, că n-au nici de unele». Şi se încadra, da după un timp iar venea acasă. Nu-i plăcea".

R.D.N. (58 de ani) : „La 16—18 am intrat la schelă (la pompe), unde sînt şi în prezent".

A.G. (76 de ani) : „Mi-am luat servici numai 5 ani şi la «spartul tîrgului», ca să am şi eu o pensie. În tinereţe am muncit cu căruţa".

C.I. (75 de ani) : „Tot timpul am lucrat la fabrica de hîrtie — ca muncitor".

D.I.S. (68 de ani) : „Pînă la armată am lucrat ca zidar (ziuaş) la schela din Boldeşti. După armată, 3 luni, am lucrat la fel (ziuaş) la schelă. Am trecut apoi la Vega — unde am muncit 3 ani (era după căsătorie). Am revenit la Astra la Boldeşti, dar războiul a devastat schela şi am plecat la geamuri la Scăieni (1945—1946). Am revenit la schelă la Boldeşti de unde am ieşit la pensie în 1960".

V. Gh. V. (62 de ani) : „Am intrat la 32 de ani la schelă ca ziuaş. Apoi am trecut manipulant — pînă la pensie în 1966".

Gh. V. I. (72 de ani) : „Chirigiu pînă în 1941 cînd am intrat ca manipulant şi am stat pînă la pensie".

C.St.I. (64 de ani) : „Am lucrat 5—6 ani la Vega, apoi la Standard (lîngă Gara de Nord), apoi sondor la Schelă".

D.N. (63 de ani) : „Din 1924 pînă la 1937 la Rafinăria Standard din Ploieşti. În perioada 1937—1967 la schelă".

Rutele profesionale precum şi memoria satului ni s-au părut foarte grăitoare. Ele ne-au sugerat ideea de a încerca o reconstituire a etapelor de trecere de la agricultură la industrie a satului Boldeşti. Ce am putut stabili ?

Primii muncitori ai schelei din Boldeşti erau din Băicoi, Buştenari etc., mai puţini din Boldeşti. Schela avea nevoie pe atunci de un număr mai mic de salariaţi calificaţi şi permanenţi, decît de lucrători ocazionali şi necalificaţi, de ziuaşi. În acelaşi timp, o serie de boldeşteni lucrau în industriile din alte părţi. Unii la Buştenari (P.T., P.A., M.I. etc.), alţii la Ploieşti (N.C., M.C.S., N.D.). Unii au revenit în sat o dată cu înfiinţarea schelei în Boldeşti (M.I., S.H. etc.), alţii n-au mai venit de loc, au rămas în alte localităţi fie numai cu slujba, fie şi cu slujba şi cu familia. Cînd au revenit în Boldeşti, schela i-a angajat ca muncitori permanenţi : sondori, mecanici, pompagii, focari etc., întrucît în răstimp s-au calificat.

Un moment important în semiproletarizarea sau chiar proletarizarea satului Boldeşti a apărut în anii 1932—1933, cînd s-a reorganizat exploatarea. Atunci au revenit şi au intrat ca muncitori mulţi din boldeştenii care lucrau în alte părţi : M.M. — pompagiu, L.S.F. — sondor, I.S.—sondor etc. Cei mai mulţi au lucrat însă fie ca ziuaşi (L.S., G.S., G.H.T., Gh.M.T. etc.), fie cu căruţele pentru facerea drumurilor, montarea conductelor etc. (U.C., I.A. etc.).

Majoritatea oamenilor din sat au lucrat la schelă, totuşi unii nu au lucrat de loc nici în Boldeşti, nici în altă parte : L.T., P.V., D.M., I.T., P.T., U.M. Numărul lor este însă foarte mic. Aceştia au trăit mai departe din pămînt şi din cărăuşie, ca şi vechii locuitori ai satului.

Alt moment important al proletarizării satului a avut loc după 1944. Războiul, seceta, foametea, lipsa de rentabilitate a pămîntului au determinat acest proces. El a fost favorizat de faptul că schela, după naţionalizare, nu a mai lucrat cu muncitori ziuaşi sau sezonieri, ci cu salariaţi permanenţi.

Satul Boldeşti, sat de ţărani săraci, s-a caracterizat prin proprietăţi mici de pămînt, astfel încît, cu puţine excepţii, oamenii au lucrat mult timp şi în diferite perioade ale vieţii pe moşii boiereşti sau la alţi oameni cu pămînt mai mult. Plata la pămînt a fost întotdeauna mai mică decît cea din întreprinderi, jumătate sau chiar mai puţin. În 1908 se plătea la pămînt 0,80 bani, iar la Buştenari, la păcură, 2 lei. În 1928 era 30—40 de lei în agricultură pe zi, 60 de lei la Astra, 200 de lei la Vega pe zi (deci în industrie.)

Decalajul constant dintre sumele ce puteau fi primite la munca cîmpului și la diferite întreprinderi explică în mare măsură afluxul spre industrie.

Încercînd să reconstituim semiproletarizarea (ocupații mixte : agricole și industriale) și proletarizarea (ocupații pur industriale) satului, de la primele date ce le deținem despre el, distingem următoarele momente :

Primul : pînă la 1900. Oamenii se ocupau fie cu munca la pămînt pe moșiile boierești sau, după împroprietărire, ca țărani liberi, pe pămîntul propriu, sau pe ambele — cazul cel mai frecvent —, fie cu cărăușia (transportau sare, lemne, băuturi, fructe, mai rar păcură sau gaz pînă departe, la Giurgiu). Sînt multe relatări ale bătrînilor care atestă acest lucru.

Al doilea : după 1900 pînă la primul război mondial. O parte din oameni se dezlipesc de vechile îndeletniciri și pleacă ca muncitori necalificați la schela Buștenari, la linia ferată Ploiești — Văleni, la Fabrica de hîrtie din Scăieni, la morile de pe Teleajen, la Ploiești, la Vega. Numărul celor plecați este relativ mic — în jurul cifrei de 15—20 de oameni. Unii lucrează ca simpli ziuași și revin periodic în sat, alții ca muncitori permanenți cu slabă calificare („cărau paie la mașină de le tocau pentru a face din ele hîrtie". „Învîrtea tot timpul la o manivelă" etc.). Aceștia revin des la vechile îndeletniciri sătești. O a treia categorie au căpătat o oarecare calificare : pompagii, sondori, podari, focari, mașiniști și s-au dovedit mai legați de munca industrială, fiind și plătiți mai bine.

Al treilea : începe după primul război mondial și mai ales în jurul anilor 1930, cînd Boldeștii devine o schelă importantă.

În această perioadă, numai circa 10 capi de familie n-au lucrat de loc în întreprinderi industriale, restul — într-un fel sau altul — au trecut prin acestea. Caracteristică pentru această perioadă este pendularea continuă între diferite întreprinderi unele în raport cu celelalte și între acestea și vechile ocupații sătești (munca pămîntului și cărăușia). Cauzele acestei pendulări s-au putut stabili cu precizie : munca industrială era mai bine plătită, „mai rentabilă", iar gospodăria țărănească avea un important excedent de brațe de muncă. Sub raport psihosocial lucrurile nu s-au petrecut însă așa de simplu. Desprinderea de pămînt a țăranilor a constituit o dramă autentică, resimțită puternic, de cele mai multe ori toată viața.

Momentul acesta, al treilea, din viața satului definitivează schimbările de statut social al unor indivizi, începute cu mult înainte. Pînă la 1900 oamenii cei mai de vază din sat erau moșnenii : Hurlupii, Popeștii, Costoii, Cîrcioii, Mititeștii, Mateești, Diaconeștii. Mulți din ei decad prin împărțirea firească a pămînturilor. Foștii moșneni, care mult timp „ocoleau hora clăcașilor", au devenit oameni obișnuiți, la același nivel cu foștii clăcași (care, la rîndul lor, după 1944, prin proletarizare, devin la fel ca foștii robi, de care se țineau departe mai înainte). S-au ridicat alții : cîrciumarii satului, apoi antreprenorii puși de societate (N.C., Iancu), intermediarii în concesiuni (N.T.).

În același timp se ridică un grup masiv de țărani care, muncind și în industrie, își fac case frumoase, curți bune, bagă apă și gaze. Căci industrializarea a adus multe binefaceri : ridicarea nivelului general de viață (hrană, case, confort etc.).

5. CONTRADICȚIILE INDUSTRIALIZĂRII

Proletarizarea accentuată a satului Boldești sub influența schelei nu s-a petrecut însă brusc :

„La început satul nu a avut nimic cu schela. Nici nu avea ce să aibă, doar nu era a satului. Și de fapt a apărut pe moșia boierească". „Puterea schelei era în pămînturile boierești concesionate". „Locul pe care și-a instalat schela birourile erau la marginea satului, pe moșia boierească". Nici oamenii nu au fost prea solicitați la început. „Schela a venit cu oamenii ei : maiștri, muncitori, ingineri, directori". „De noi nu au prea avut nevoie la început, doar ca zilieri și cărăuși".

Pînă la urmă, influențele s-au dovedit de durată, unele în bine, altele în rău. Prin ce a influențat schela satul ? „Sondele au dat oamenilor bani, prin concesiuni, puncte de redevență și servicii". „De pe urma sondelor avem șosele, gaze, lumină, apă". „Dacă a venit schela, oamenii au dărîmat casele bătrîne și au făcut altele noi, de zid și au închis curtea cu grilaj de fier".

Dar Schela a însemnat pentru sat mult mai mult decît o influență oarecare și nu s-a redus nici pe departe numai la aspecte materiale.

Mai întîi, „schela a însemnat o înflorire fără precedent a afacerilor. Concesiunile, punctele de redevență au făcut să apară tot felul de procedee de a înșela pe oameni sau de a se înșela între ei. Samsarii închiriau locuri de la acei oameni pe locul cărora urma să se construiască drumuri pentru sonde sau construcții auxiliare. Apoi le speculau la societăți" (ing. Pușcariu).

Foarte mulți dintre acești intermediari erau străini de sat. Chiar N.T. — fost intermediar — recunoaște că aceștia au mîncat banii oamenilor. „A fost unul Uric care a înșelat oamenii". Desigur, cei păgubiți direct cunosc mai bine acest lucru. „Avocatul Nicu Zamfirescu s-a pricopsit de pe urma noastră. Stătea în București pe strada Lahovari. Mai avea și alte case în București. Si în Ploiești a avut case, pe bulevard. Și castel la Sinaia. Lua asupra lui procesele petrolifere din Moreni, Băicoi, Moinești etc. Îl plăteau oamenii, da pe de altă parte societatea îl cumpăra și oamenii pierdeau. Prin 1947—1948, din cauza plîngerilor făcute de către oameni contra lui, a fost suspendat complet". „Gogu Negulescu (tot avocat. — n.n.) s-a îmbogățit tot de pe urma concesiunilor și a încurcăturilor făcute de ele".

„Era și unu Filipescu — funcționar la regiunea minieră. Venea în sat cu genți pline de bani". „Mi-amintesc si de unu Stefi Olaru, evreu din Ploiești. A concesionat și el, dar a fost drept cu oamenii". Intermediarii

cunoscuţi mai bine de ţărani au fost Guţă, Pascu şi Tudoran. „Concesionari în Boldeşti au fost Petre Guţă (de fel din Scăieni), Ion Pascu şi Costică Ţinău. Amîndoi din Seciu. Apoi am urmat eu. Cei dinaintea mea au fost înlocuiţi, fiindcă au făcut prostii : au spus altora secretele schelei" (N. Tudoran). Atitudinea lor a fost diferită. „Pascu credea la ţăran. Zicea : «Cere mai mult, mă, că au de unde da». Dar Ţînău ne zicea : «Ce ceri, mă, aşa mult. Ce, crezi că-i pomană ?»

Intr-un fel sau altul, pînă la urmă în Boldeşti au intrat sume importante de bani, mai ales pe calea concesiunilor. Petre Guţă, principalul intermediar între schelă şi ţărani, relatează : „Eu concesionam numai la ţărani, boierii concesionau singuri, fără intermediari. În Boldeşti au intrat prin concesiuni zeci de milioane de lei. Preţurile au fost următoarele : 16 000 de lei per ha în 1925, 35 000 în 1927 pînă la 1939, cînd s-au terminat concesiunile. Pentru munca mea eram plătit de societate cu 12 000 de lei pe lună şi 35 000 — 40 000 de lei după punctele de redevenţă pe care le aveam de la societate, sau cumpărate de la oameni". După spusele lui N.T., majoritatea oamenilor din Boldeşti au luat bani, „cei mai mulţi între 20 000 şi 60 000 de lei".

Oamenii au primit însă mai puţin decît li s-a cuvenit. Explicaţia şi mecanismul acestor afaceri se desprind din diferite relatări. Iată cum a decurs o concesiune în 1932 : „A venit la tata Petre Guţă şi Niculai Tudoran şi i-au zis : — Vrei să concesionezi ? — Vreau ! I-au dat o dată 8 000 de lei, din care tata le-a dat cîte 1 000 la fiecare. Au mai rămas alţi 8 000 de lei de primit. Dar tata a murit curînd, şi atunci fratele meu, fiind mai mare, cu iscălituri false, ne-a luat şi banii ce ni se cuveneau celorlalţi fraţi, că am fost 5 fraţi. Pentru asta ne-am certat şi ne-am bătut. Toată viaţa am rămas străin de acest frate, deşi sîntem aici, vecini". „Am concesionat la P.G. prin 1932. Întîi mi-a dat 2 000 de lei, apoi, la validare, încă 1 500 şi 3 puncte de redevenţă. Unul din aceste puncte l-am dat lui Guţă ca mulţumire. Pe redevenţe am luat 3 ani de zile cîte 1 200 de lei pe lună. Boierul Barbu Fotescu mi-a oferit pe „punctele" mele 30 000 de lei. Ca un prost nu le-am dat. Tata a concesionat şi el. A luat 20 000 de lei. Stănescu, avocatul societăţii, cerea 12% din suma care urma să o ia oamenii".

Şi în alte cazuri, samsari de tot felul şi intermediari i-au înşelat pe oameni. „Cînd a murit tata, noi, copiii, eram, cum se zice, minori. Au dat toţi iscălitură şi ni s-a spus să venim altădată după bani. Dar banii fuseseră luaţi de mult de avocat, noi nu ne-am mai ales cu nimic". Învăţaţi chiar de samsari, avocaţi şi alţi intermediari, fraţii încep să se înşele între ei. „Teodorescu Dumitru a păţit-o şi el ca mulţi alţii. Ionică, fratele lui, a vîndut toate punctele lui Petre Guţă. Ionică fiind cel mai mare, ceilalţi n-au ştiut că le-au fost vîndute drepturile. Mai tîrziu s-au certat fraţii între ei, ca dracii. Ionică s-a însurat în Seciu, ca să plece. S-au şi judecat între ei şi cu Petre Guţă. Ionică a cumpărat, cu banii, vie în Seciu, dar, cînd s-au mărit fraţii lui, au venit la el şi i-au zis : „Bine măi nene, cum ai dat tu fără noi şi ne-ai mîncat banii...".

Certurile acestea în sînul familiilor au devenit un lucru destul de frecvent. „Și Tudoranii s-au certat pe banii de pe concesiuni". „M-am certat cu sor-mea Steliana. Amîndouă sîntem fetele lui Ion Dinu Marin. Steliana a știut să ia de la altul. Ne-am certat și cu ea și cu bărbatul ei". „Copiii lui L.V.M.T. s-au certat și bătut pentru bani". Și între oamenii nelegați prin legături de rubedenie au apărut motive noi de ceartă. „Anghel s-a certat pe redevențe cu Gheorghe Manolache".

Modalități de a înșela oamenii. „Venea samsarul și-ți zicea din senin așa : — Vrei să iei și tu niște bani, așa pe degeaba ? — Păi cine n-ar vrea, da pă ce ? — Pă concesiuni. Ne luau pe rînd. Omul, de bucurie, lua cît îi da, că, fiind bani de pomană, nimeni nu știa cînd îi vine pleașca și de ce îi vine". „Stănescu, samsarul, avea și altă mitodă. Te chema pe tine, care, să zicem, aveai o jumătate de pogon. Dar trecea și pe vecinii tăi. În aceste cazuri li se spunea acestora : «ați intrat și voi în concesiune». Așa a făcut cu Tudora Vasile Neculai. Era văduvă și nu avea cine lupta pentru ea. Cînd a aflat, săraca, a zis : «Hoțule, mi-ai mîncat dreptul». I-a dat și ei 2 000 de lei ca să nu zică și ea că nu a luat bani". „Ne chema să iscălim și ne da banii, dar nu știam la cît aveam dreptul. Ne mulțumeam cu ce ne dădeau. Mama — văduvă, noi — copii". „Pe tata l-a păcălit cu două puncte de redevență ing. Filipescu. Toți au fost ciupiți atunci". „Dalmas (funcționar la Astra română) mi-a luat un punct de redevență pe nedrept. M-am judecat cu el, dar giner-su era prieten cu judecătorul și am pierdut. Dalmas a luat puncte și lui Iordache Mateescu. Pînă la urmă ne-a luat toate punctele, noi nu ne pricepeam la legi".

6. UTILIZAREA CIȘTIGURILOR

O preocupare specială a cercetării noastre a fost de a stabili „destinul" acestor bani. O primă constatare pe care am făcut-o se referă la faptul că atît banii primiți pe punctele de redevență, cît și cei de pe concesiuni au fost primiți de țărani ca un fel de miracol, de noroc personal, de șansă. Și acest fapt a influențat profund asupra întrebuințării lor. „Pe concesiuni ne dădeau cît voiau ei, fiindcă noi eram bucuroși și așa, erau doar pe degeaba". „Era ca și cum aș veni eu la d-ta și-aș zice : «Na 10 000 lei. — Pă ce ? — Uite așa, că poate o să vrem să punem sonde și pe locul d-tale ! Da, dacă om pune, îți dăm alți bani și încă mulți»". „De ce ne-au dat banii ăștia am înțeles tîrziu, da tot degeaba îi dădeau.. Vezi d-ta, ca să nu vină și alții să mai pună sonde. Era un fel de arvună".

Proveniența „nefirească" a acestor bani, ciudată pentru mentalitatea tradițională, i-a făcut pe mulți oameni să-i considere : „dar de la Dumnezeu", „căzuți din cer", „picați din senin", „de pomană" „de haram", „veniți pe apă", „veniți pe vînt", „pleașcă pe capul omului", „cînd vrea Dumnezeu cu săracul", „i-a pus Dumnezeu mîna în cap" etc.

Ce s-a ales de acești bani ?

„O parte din bani au fost pierduţi prin bănci". „Băncile erau populare. Şi tata a luat 300 de lei împrumut. A dat bacşiş un pol pentru asta. Unii au avut bani în bancă şi i-au pierdut în conversiune". „Conversiunea m-a prins cu 50 000 lei în bancă. Boierul Jorj avea 120 de milioane datorii. Eu am pierdut banii, pe el l-au iertat de 95 000 000. Au mai avut bani în bancă M.S., G.I. etc.".

O altă parte importantă a fost cheltuită fără rost, pentru că banii aceştia „picaţi din cer" au provocat şi mult dezechilibru uman. „Unii nu erau învăţaţi cu banii. G.M. a cîştigat mult, dar a băut şi mîncat totul. Şi acum mai vînd din ce au. Le-a plăcut să trăiască. S.M. a luat pe concesiuni aproape un milion. Da n-a fost în stare de ei. Casa de la părinţi, — aia a rămas ! Nici fier n-a pus pe ea. Nu a fost prea beţiv, l-au mîncat însă avocaţii. L-au învăţat rău. Cînd Astra i-a oferit 500 000 lei pentru instalarea unor bataluri, el, învăţat de un avocat din Ploieşti, i-a refuzat, cerînd un milion. Din cearta asta, avocatul s-a ales cu banii, iar batalurile tot s-au pus". La bătrîneţe, M.S. zicea : „Prost am fost, nici n-aşi fi putut număra atîţia bani". „V.I. a primit o dată 150 000 lei. Şi-a cumpărat un gramofon. Nu mai văzuseră oamenii aşa ceva. Se adunau la el să vadă cum cîntă „o cutie" ! Masa era mereu plină de sticle. Sunau sticlele. Apoi s-au îmbrăcat bine cu toţii. Nevestei i-a luat scurteică din vulpi. De copii nu s-a îngrijit. Tot timpul era beat şi chiuia la gramofon, la plăci. Meseria lui era de ceferist : noaptea la lucru, ziua la chef, aşa şi-a dus viaţa pînă l-a pus jos băutura, a murit. A.E. a cîştigat şi el bani buni pe concesiuni, dar i-a băut. Bea, se îmbăta, lua paharul în dinţi şi juca".

„M.S.I. a cîştigat bani şi de la oameni şi de la Astra. Era cu concesiunile. A făcut casă, şi-a măritat fetele, a mai cumpărat şi pămînt. Restul, la femei. Aşa a şi murit, l-au prins neamurile unei femei, l-au lovit cu cuţitele şi l-au tîrît la marginea satului. Nu era prea beţiv ; bea, dar nu se prostea" (N.C.)

„P.G., cînd se îmbăta, rupea miile de lei. G.V. se ţinea de femei şi de băutură. A fost chirigiu cu mine. 25 000 de lei a dat pe doi cai, cai nu glumă. A fost un om caraghios la viaţa lui. Bătea în cizme şi zicea : «eu sînt ofiţir». Cizmele şi le-a cumpărat imediat după concesiune. Nu avea nimeni cizme ca el. Cînd începea să joace, o ţinea un ceas şi jumătate. Îi plăcea «pambriul», un joc iute, şi «brîul», iar la ureche «De-ale lui Corbea». Era îmbrăcat orăşeneşte, nemţeşte. Cînd vedea lăutari şi femei, îi chema pe toţi la masa lui, la chef. Avea o vorbă dulce şi era bun la suflet. Dacă nu aveai, îţi da, că întotdeauna avea 20 000—25 000 lei la el. Mergea cu noi la Bucureşti, cu căruţa, dar făcea chirii de distracţie, aşa zicea el. Trăia şi nu avea habar de nimeni. Om liniştit altfel, trăia bine cu nevasta, cu toate că mergea şi la altele, dar ea nu se supăra". Acelaşi G. V. apare în multe relatări. „Om de curaj, da şi la alţii de băut. Era cumsecade". „G. V. a cîştigat şi după concesiuni şi din puncte de redevenţă foarte mulţi bani. Da a şi cheltuit mult. Avea obiceiul să meargă la nunţi, sau să-şi petreacă timpul prin cîrciumi. Îşi făcuse o pereche

de cizme, peste genunchi, cu carîmbii din petice colorate în fel şi chip, anume comandate. Juca după lăutari, bătea în carîmbi şi juca într-una. Era cam rîzător de omul sărac".

„N.S. omora caii, asta era patima lui. Pe fiecare lună lua cai şi-i omora. Bani avea, după concesiuni. Mergea beat cu căruţa de colo pînă colo pe drum. Vitele l-au pedepsit, a murit în chinuri. A fost un ucigaş de vite. Băga caii în Teleajen, umplea căruţa cu pietriş şi-i bătea să meargă în galop". Alte relatări : „N.S. a cîştigat mulţi bani după concesiuni şi transporturi pentru societate, dar în purtarea lui a fost nu om, ci fiară. Omora caii ca pe muşte. Mulţi cai a mai omorît. Îi alerga pînă plesneau. Zicea : „Am bani, de aia îi omor". Se îmbăta şi gonea caii la galop cu căruţa încărcată cu pietriş sau nisip" (I.V.S.) Despre unii se spune numai : „Ce chefuri mai făcea şi P.P." etc.

Tot în categoria reacţiilor umane nefireşti trebuie considerată şi îngroparea banilor. „N.N. a luat sute de mii de lei. Da era neom. I-a îngropat în pămînt şi numai pe patul de moarte a spus unde. I-au căutat copiii lui pe dealul Măxinoaia şi alţi oameni şi copii, dar nu i-a mai găsit niciodată nimeni". Interesant ni se pare şi faptul relatat de N.C. : „Care cum concesiona lua şi gramofon, atunci ieşise. Învîrteau la manivelă şi beau vin".

Banii luaţi au fost folosiţi rău şi în alte cazuri : „Cu banii luaţi se îmbrăcau cu stofă englezească". Cel mai frecvent : ei au fost „topiţi" pe băutură. „Din concesiuni s-au făcut case, s-a cumpărat îmbrăcăminte, s-au înzestrat fete şi s-a băut ..." „În prăvălie se vedeau oamenii buluc, la mese pline cu sticle de vin, de sunau ca popicele". Se zicea despre ei : „Uite, au concesionat". „La cîrciumă se bea mult pe bonuri, şi, dacă era cazul, achitam cu bonurile direct cîrciumarului, adică dacă omul acela avea bani de primit", relatează N. I., intermediar. Ploaia aceasta de bani a dus la înflorirea cîrciumilor vechi şi la apariţia altora noi. „Pînă în 1910 erau numai două cîrciumi : a lui Zaharia şi a lui Costică Vasilescu. Fraţi amîndoi. Se judecau şi se băteau între ei din pricina concurenţei. Costică avea prăvălia unde e acum magazia de cereale, Vasile — unde e fabrica de pîine. Se bea şi cîntau lăutarii. Uneori, Costică punea lăutarii să cînte de moarte pentru fratele lui. În primul război au murit amîndoi într-o săptămînă". „Cîrciumile au continuat şi după război, cînd au apărut şi altele : a lui Zamfirescu, a lui Chiţu Niculai (Niculai al Frosi), Stănescu, un timp" „La Măndica (cîrciuma urmaşilor unuia din Vasileşti — n.n.) ţinea lăutarii pînă luni. Unii îi lua şi pe drum de le cînta".

„Se ajunsese ca şi în zi de lucru să cînte lăutarii". „Se putea mînca pe bon la Petre Vasilescu şi Neculai Chiţu". „Schela a înmulţit cîrciumile : Neculai Păpuşă, cei doi Vasileşti, Gh. Popescu, zis Candop, Neculai Chiţu (nevasta lui, Frosa era cunoscută cale de o poştă)". „Prin anii 1932 şi mai încoace, sărbătoarea, cu greu te descurcai pe drum, de chefuri şi beţii", relatează un inginer.

La rîndul lor, ţăranii vorbesc astfel despre ingineri : „Chefurile inginerilor se făceau la Coana Frosa (cîrciuma lui Neculai al Frosii. — *n.n.).*

Se zicea : Gustul Coanei Frosii. „Bănică, administratorul schelei, îi provoca pe ingineri la băutură. Îşi luau nevestele unii altora. Ce mai, o făceau de oaie".

S-au înmulţit şi hoţii. Unii de drumul mare. „Dobre hoţul a vrut să mă omoare lîngă Ploieşti. Am fugit. S-a întîmplat să am dragoste chiar cu fata lui Dobre. Pînă la urmă, de frica acestuia am părăsit serviciul de la Vega, ca să nu mai trec prin Ploieşti. Pe atunci nu era tren ca acu, des. Veneam din Ploieşti acasă pe jos". „Şi mie mi-a ieşit în cale tot Dobre. Era omul lui Obrocea, primarul din Ploieşti. Eram cu căruţa, da n-aveam cine ştie ce. Mi-a luat o pereche de bocanci şi una de opinci. Ba i le-am dat chiar eu, că ce era să fac. M-am ales şi cu o buşitură de măciucă. După ce i le-am dat, pe nebăgate de seamă am dat bice cailor. Am bătut săracii cai... Am presărat şi drumul cu măslinele pe care le cumpărasem din Ploieşti". „Au apărut hoţi şi în sat la noi, M.S., DB., NP.. Jefuiau la drumul mare. Şi în sat făceau destule". „Hoţi erau şi prin sate, prin Ţintea, Băicoi" etc.

În sfîrşit, crimele care au apărut aveau şi ele un profil specific. Uciderea lui D. T. apare astfel într-o relatare : „Pe D. T. l-au tăiat în cîrciumă. Eram în prăvălie. Un grup de oameni în care erau V. G., P. I. L. şi alţii veneau pe drum, cu lăutarii după ei. Era duminică seara. În cîrciumă, ca de obicei, erau M.V., D.T., nevasta lui şi alţii. Primii au intrat chiuind în prăvălie şi au cerut vin. În prăvălie, I.R. şi ginerele lui, lăutari amîndoi, cîntau lui M. S. Primul grup le-a cerut lăutarilor să le cînte şi lor, dar M. S. nu i-a lăsat. Amîndouă grupurile au început să tragă de lăutari. Şi aşa a început bătaia. Cineva l-a împuns cu briceagul în burtă pe D.T. I se umpluse cizmele de sînge, a murit pînă la urmă. Bani aveau cu toţii, martorii au fost cumpăraţi, avocaţii la fel, şi totul s-a muşamalizat. N-a făcut nimeni puşcărie. S-a ştiut că M.S. l-a ucis, dar era foarte bogat : după concesiuni şi chirii, era şi antreprenor. Aşa că a scăpat..."

Iată, povestită de martori, una din variante : „La prăvălie, la Costică Vasilescu, erau : M. S., V. Gh., P. V., şeful de post L. D. T. şi eu. S-au luat la bătaie din băutură pentru lăutari. Ăla să-i zică lui, ălălalt lui şi... uite aşa. D.T. a fost tăiat nu se ştie de care. I-a arestat pe toţi, dar nu s-a dovedit nimic şi li s-a dat drumul. Dar oamenii au aflat pînă la urmă ce s-a întîmplat. M. S. a vrut să taie pe V. G., nu pe D. T., cu care era prieten. Dar şi pe M. S. l-a omorît Gh. B. acasă la sora lui, l-a prins la ea. A murit la spital cu gîtul înfundat de cîrpe. Dar nici G. B. n-a scăpat : l-a omorît fratele lui G. B. A mai fost şi altă crimă : N. P. a fost împuşcat de N. B.".

Uciderea lui D.B. de către fratele lui V.B. este relatată astfel de I. S. : „Pe D. B. l-a omorît chiar fratele lui, V. B., pentru un sac. D. i-a împrumutat un sac lui V. ; cînd să i-l dea înapoi, V. a zis : nu ţi-l mai dau, e de la tata. D. i-a dat 3 ciomege în cap lui V., apoi a fugit. V. a luat un cuţit şi a venit acasă la D. şi, pe la spate, a băgat cuţitul în el". Alţii zic că cearta a început „dintr-un butoi împrumutat". N. C. zice că „nu s-au înţeles pe jmecherii, de aia s-au omorît între ei".

Şi hoţiile s-au înmulţit : „N. R. era pungaş, spărgea noaptea" (M. P.). „C. T. a făcut şi închisoare. A fost în armată ordonanţă şi de acolo a învăţat hoţia. A făcut 10 ani de puşcărie. După ce a scăpat, a devenit om cinstit şi pe copii i-a crescut la fel". „D. N. ieşea la drumul mare pe la Lipăneşti. Îi căuta pe cei cu bani la prăvălie, la Moisescu, care avea prăvălie mare şi loc de dejugat boii. Aici poposeau mai cu seamă cărăuşii, chirigiii. Cînd scoteau banii să plătească, vedea pe care avea mai mulţi, apoi îi călca la drumul mare şi-i jefuia. Pe unul l-a şi omorît" (I.V.S.). „Ciomăgaşi, certăreţi, grumăjoşi, gata de scandal au fost şi cei din familia B. Dar nu toţi, fiindcă o parte dintre ei au avut parte de un tată vitreg, om întreg, blînd şi la locul lui. Copiii l-au respectat mult, deşi nu le era tată bun. Restul s-au bătut toată viaţa între ei şi cu alţii. Au tras şi cu puştile unii în alţii. Aşa au fost toţi cei ieşiţi din S. F. şi V. B." „Bătăi se făceau mereu. Bătăuşi au fost M .V. şi V. Z. Nu mai punem la socoteală certurile. Erau multe... la beţie".

Toate acestea s-au petrecut într-o mare măsură stimulate de înflorirea cîrciumilor, de „ploaia de bani", „căzută din cer", pe concesiuni, puncte de redevenţă, transporturi, fenomene inerente şi specifice capitalismului în faza de ascensiune. „Vasilescu, cîrciumarul, aducea în cîrciumă lăutari, tocmai de la Iveşti, că acolo erau lăutari vestiţi. Îi plătea cu anul. Se jucau chiar în cîrciumă sîrba, brîul şi se cînta din gură. De la cîrciumă pleca noaptea tîrziu, cu lăutarii după ei, cîntînd, de vuia tot satul". Aceste beţii explică în parte şi înmulţirea certurilor şi a bătăilor. „O dată a început o bătaie grozavă. A ţinut de la biserică şi pînă la fabrica de pîine (pe atunci acolo era cîrciuma lui Z. Vasilescu). S-au bătut cu ciomegele : I. M., P. V., V. M., şi P. P. Nevasta lui I. M. s-a pitit sub o masă din cîrciumă, dar a băgat de seamă V. M. şi a bătut-o în cap cu o scîndură de a rămas cu beteşug la cap toată viaţa. Eu tăiam lemne în curte cînd s-a întîmplat bătaia. P. V. a sărit poarta şi mi-a smult toporul din mînă, eram copil încă, dar a sărit altcineva şi i-a luat toporul din mînă".

În felul acesta sumele de bani intrate în Boldeşti s-au dovedit mult mai puţin folositoare decît ar fi putut să fie. Între oameni şi azi există opinia că aceşti bani au fost „fără spor", s-a ales „praful şi pulberea de ei", „săraci am fost, săraci am rămas", „n-au fost din muncă dreaptă şi oamenii nu i-au preţuit".

Cu toate acestea, au existat şi consecinţe pozitive. Astfel, „P. S. a avut sondă pe loc. Cu banii primiţi şi-a aranjat copiii : G. a făcut liceul şi a devenit contabil ; al doilea băiat a ajuns ofiţer în vechea armată. Fetele : P. a luat un inginer petrolist, G. un contabil, M. un funcţionar din Ploieşti". Şi în alte cîteva cazuri banii au fost utilizaţi pentru şcolarizarea copiilor şi pentru ridicarea familiei. (N. C., M. C. şi alţii). „M. C. a avut grijă de copii. Cu banii de pe concesiuni a dat copiii la carte. Unul e inginer la Brazi, altul tehnician la Ploieşti. Fata ţine un maior. Şi N. C. a dat un copil la liceu. T. i-a dat la şcoala profesională". „Copiii lui G. M. au luat fete de oameni, nu glumă".

O altă urmare pozitivă a concesiunilor şi a punctelor de redevenţă a fost construcţia de locuinţe noi. A fost cea mai importantă urmare materială a contactului dintre sat şi schelă.

Pentru a stabili cît mai exact cu putinţă consecinţele banilor căpătaţi de la schelă, mai ales prin concesiuni, am analizat situaţia unui mare număr de oameni care au primit astfel de bani.

„S. P. a avut şi sondă pe loc. Bani a luat prea puţini, fiindcă era la început şi să dădea numai 10 000—15 000 lei de pogon". „Om sărac şi nepriceput. I-au dat ce nu curge pe gîrlă. Punctele de redevenţă şi ale lui şi ale altora au fost trecute pe alt nume. Sărac a fost, sărac a murit. I s-a pierdut şi urma". „Sondă pe loc a avut şi I. S. J., da n-a ţinut socoteală de bani şi tot ce a putut face a fost o casă. Copiii ei n-au învăţat mai mult ca alţii". „G. V. a cîştigat mulţi bani, dar a şi cheltuit mult cu petreceri". „P. P. a cheltuit banii în chefuri şi el şi N. T.". „N-am făcut mai nimica cu banii de la sondă".

Iată şi alte cazuri, reconstituite cu ajutorul lui N. C., şi C. M. D., M. P. şi al altora. Este vorba de oameni care au luat bani numai de pe urma concesiunilor. „M. A. a luat cai şi a devenit căruţaş. P. Z. V. a băgat banii în cîrciumă. I. T. a cumpărat 2 pogoane şi jumătate de pămînt. V. I. S. P. a cumpărat pămînt. S. P. a cumpărat boi, căruţă, restul a băut tot. L. V. M. T. a dat la copii. T. G. S. a ţinut 2—3 bărbaţi şi i-a mîncat banii. I. C. G. S. a pus o jumătate de pogon de vie pe coastă. Z. O. Z. a făcut cărămidă, care apoi a fost dată copiilor de şi-au făcut casă. I.G.S.B. i-a luat banii fratelui său, care se mutase la Constanţa. D. S. D. a ajutat pe copii de şi-au făcut case cu o parte din bani ; cu alta şi-au făcut fetele prăvălii în Ploieşti. C. N. B. T. nu se ştie ce-a făcut cu banii, că nu s-a văzut nimic, nici măcar nu i-a băut. M. N. D. O. Z. a dărîmat şi ce a avut, nu s-a văzut nimic. G. M. C. a cumpărat 20 de oi. N. M. C. a cumpărat loc de casă de la S. G. I. şi de la I. C. cu 2 000 m^2. I. C. M. C. a băut toţi banii cîţi i-a luat. V. M. C. a băut tot, era un derbedeu. M. N. B. a făcut casă. M. D. C. I. D. n-a făcut nimic, nu s-a văzut nimic. C. I. D. a cumpărat via de la fratele lui. R. I. S. a băgat banii în copii, au învăţat, sînt maiştri sondori amîndoi. S. N. S. — praful şi pulberea. V. N. S. i-a băut. La J. S. G. V. nu s-a văzut nimic. Nici la A. G. M. sau la S. D. O. Z. La T. R. B. şi N. R. B. tot nimic. E. B. — copii mulţi, văduvă... şi-a crescut copiii (3 băieţi şi 6 fete). S. C. M. M. — nimic. C. N. B. T. a făcut casă şi şi-a căsătorit copiii. G. N. T. a refăcut casa şi a ajutat fata de şi-a făcut casă după ce s-a căsătorit. I. M. T. a cumpărat cam 2 pogoane de pămînt. E. N. G. A. n-a făcut nimic cu banii. D., M.A., C.M., N.S.B., M.I.F., I.T., I.D., S.I.I.D., S.O., L.V.N.T., A.N.T., M.S.N.B., copiii lui D.S.D., M.N.B.T., G.N.S.P., E.I.I., G.M.N.P., E.P.S.A., I.I.N., St. P., copiii lui A.I.V.T.L., V.G.I.D., Z.C.I.D., C.N.B.T. şi ginerele lui şi-au făcut case. M. T. şi-a făcut 4 rînduri de case. Moştenitorii I. T. n-au făcut nimic cu banii, i-au împărţit între ei, apoi i-au mîncat şi băut.

M. S. a făcut două rînduri de case şi a cumpărat scule pentru fete. G.G. a făcut case şi a cumpărat un pogon de pămînt. N.P. a făcut casă".

Şi în alte sate lucrurile s-au petrecut la fel. „În comuna Seciu, S. a primit bani, dar femeia lui i-a tocat la Bucureşti. P. P. şi-a făcut 4 rînduri de case. N. S. a băut banii şi i-a jucat la cărţi, la Ploieşti. I-a plăcut viaţa". „P. T. P. bea la «Hanul Călugărul». O săptămînă nu se trezea. Nu şi-a făcut nici măcar o casă pe concesiuni".

Majoritatea oamenilor „au băgat banii în casă". După reconstituirile făcute de noi, 53 de oameni din Boldeşti şi-au făcut case noi sau cel puţin le-au pus bazele, mai ales cu banii de pe concesiuni şi de pe urma punctelor de redevenţe etc. Acestea toate s-au petrecut mai ales începînd cu anul 1928, cînd se iniţiază foraje masive în această zonă.

Aceste date coincid cu relatările intermediarilor P.G. şi N.T. „Cu banii — spune N.T. — oamenii au făcut case, au cumpărat pămînt (puţini), i-au dat de zestre fetelor sau i-au pus la bancă. Destui i-au băut". „În toate satele — relatează şi P. G., care a concesionat în mai multe sate — au făcut oamenii case cu banii de la schelă, au cumpărat pămînt şi-au măritat fetele, s-au îmbătat".

Este interesant de urmărit modul în care se reflectă în amintirile oamenilor consecinţele contactului dintre schelă şi oameni şi pe alte planuri.

„Horile au continuat să se facă la cîrciumi, ca şi pînă la război, dar după război au apărut şi balurile. Se făceau sîmbăta seara". „Înainte hora era la cîrciumă ; după ce bea omul, mai şi juca sau privea la alţii". „Şi pînă la război se bea în sat destul. Mi-amintesc că tata cumpăra destul de des cîte o litră de ţuică, o îndulcea cu zahăr şi o bea acasă. Aşa făceau mulţi. Dar niciodată nu s-a băut aşa de mult ca după primul război, cînd au început concesiunile". Distracţiile s-au schimbat şi ele. „Altădată distracţiile erau horele şi gîrla ; fugeam de-acasă pînă la Teleajen, la apă". Acestora li s-au adăugat balurile şi chefurile la cîrciumă în perioada de după primul război mondial. Şi altele s-au schimbat : „Înainte se făcea hora devreme, apoi flăcăii plecau şi începeau cei însuraţi să se distreze ; după primul război, nu s-a mai păstrat nici o regulă. Bea cine avea bani şi cînd se nimerea : ziua, noaptea, seara, dimineaţa — după cum avea chef". Şi jocurile s-au schimbat : „La baluri au început să se joace şi alte jocuri" (N. T.).

Şi totuşi schela a însemnat o mare binefacere pentru sat. „Cîţi oameni erau în sat n-ar fi avut nici ce face şi nici din ce trăi dacă n-ar fi fost sondele". „Schela i-a obligat pe oameni să fie mai deştepţi, să dea copiii la învăţătură'. „De cînd a venit schela la Boldeşti, oamenii s-au deşteptat". „Schela a deşteptat pe oameni". „Pînă la schelă lumea era mai încuiată, mai neînvăţată. Era şi mai năpăstuită. Apoi s-a deşteptat lumea". „Schela i-a făcut pe oameni mai pricepuţi : le-a dat de lucru, şi un salariu". „Înainte de sonde lucrau la boieri, dar se cîştiga puţin şi ne rugam să ne ia la lucru". „Schela a îndestulat oamenii cu muncă".

Este un proces istoric legic pe care l-a străbătut, sub o formă sau alta, fiecare popor în perioada de trecere de la feudalism la capitalism.

7. ȘCOALA ȘI ÎNVĂȚĂTURA

Situația școlii și a învățămîntului din Boldești în perioada dintre cele două războaie ne este cunoscută din arhiva școlii. Pe lîngă date relative la școlaritate, la cadre didactice, aceste acte ne furnizează ample informații cu privire la condițiile materiale extrem de grele în care se desfășoară activitatea educativă din Boldeștii acestei epoci.

Pentru a ne făuri o imagine asupra aspectului educațional din perioada sus-menționată, vom alege cîteva etape care ni se par mai concludente.

Astfel, în anul 1922—1923, în evidențele școlii figurează 158 de elevi, respectiv 93 de băieți și 65 de fete.

Situația școlară se poate urmări în tabelul de mai jos:

Situația elevilor	Clasa												Total general
	I		II		III		IV		V		Total		
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	
Elevi care au urmat regulat	31	21	14	13	8	—	7	1	2	—	62	35	97
Promovați	21	18	15	9	7	—	6	1	2	—	51	28	79
Repetenți	31	30	1	5	8	2	1	—	1		42	37	79

Școala funcționează cu două posturi. Condițiile în care se desfășoară activitatea didactică în acest an ne sînt prezentate într-un raport pe care directoarea școlii, Elena D. Nica, îl înaintează președintelui comitetului școlar. Aceste condiții sînt rele.

Începînd cu anul 1925 se înființează un post de învățător și pentru partea de nord a satului. Școala din această parte a satului funcționează în locuința locuitorului Ion Georgescu, iar mai apoi în cea închiriată de la Ana Călin. Această situație se menține pînă în 1932, cînd Gh. Moise, primarul din Lipănești, de care aparținea satul Boldești, cumpără de la locuitorul N. Mateescu, cu fondurile primăriei, un loc de casă, pe care s-a construit actuala școală nr. 2 după planurile arhitectului Socolescu, director al școlii fiind Lazăr Mihail.

Condițiile materiale de funcționare a școlii rămîn însă neschimbate. Repetatele sesizări și rapoarte înaintate de conducerea școlii lasă absolut indiferente autoritățile administrative ale vremii.

În 1928, din 332 de copii de vîrstă școlară (177 de băieți și 155 fete) recenzați, sînt înscriși numai 177, din care frecventează 93. Școala dispune numai de o singură sală de clasă, în care își desfășoară activitatea didactică trei învățători.

Din rapoarte rezultă că în acest an au început și cursurile cu adulți, la care sînt înscriși 21 de băieți și 80 de fete.

Localul școlii avea o sală de clasă despărțită în două pentru învățătură și o cameră de locuit pentru învățător. Starea clădirii este cît se poate de proastă : tavanul căzut pe alocuri, geamurile sparte etc. Mobilierul este format dintr-o bancă veche, ruptă și 12 bănci mai noi, în general însă insuficiente pentru numărul mare de elevi care frecventează acuma școala. Se mai aflau 2 table stricate și nevopsite, o catedră, și ea nevopsită, apoi masă și scaun.

În anul școlar 1933—1934, la cererile insistente ale locuitorilor, comuna Boldești se scindează în două circumscripții școlare : Boldeștinord, cu școala nou construită (actuala școală nr. 2), și Boldești-sud, unde funcționează vechea școală (pe locul căreia s-a construit actualul local al școlii nr. 1).

Cu privire la elevi, *situația generală pe 1933—1934* ne transmite următoarele date : sînt înscriși 212 elevi, din care 118 băieți și 94 fete.

Cursurile de adulți au 53 de înscriși, din care 10 băieți și 43 fete. Au frecventat regulat însă numai 10 băieți și 25 fete.

Începînd cu anul 1932 ia ființă, din fondurile strînse la două serbări, o bibliotecă școlară, care va avea în curînd 217 volume.

La sfîrșitul anului avem următoarele rezultate :

Situația elevilor	Clasa I		II		III		IV		V		VI		VII		Total		Total general
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	
Elevi care au frecventat regulat	31	18	18	18	11	10	17	1	14	1	3	—	2	—	96	28	144
Promovați	25	17	18	18	11	10	17	1	14	1	3	—	2	—	90	47	137
Repetenți	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	7
Alte situații: eliminați, retrași, morți	1	6	2	3	3	7	8	16	5	12	5	2	—	—	22	46	68
TOTAL general	32	24	20	21	14	17	25	17	17	13	8	2	2	—	118	94	212

În anul școlar 1934—1935, prin ordinul 80 535 din septembrie 1934, Ministerul Învățămîntului demixtează școala din Boldești. Școala primară de băieți are 7 clase deservite de doi învățători. Funcționează în noul local, compus din două clase. Programa claselor V, VI, VII are caracter agricol, și nu industrial, ca în anul precedent.

Dintr-unul din rapoartele directorului Lazăr Mihail putem să ne dăm seama și de modul în care progresa practic școlarizarea comunei Boldești.

„Regularitatea venirii copiilor la școală crește an cu an grație străduinței învățătorilor, înăspririi și aplicării metodice a obligativității și înțelegerii rostului școlii în viață de către părinții elevilor. Amenzi s-au pronunțat, dar nu s-au executat de perceptor. Neexecutarea aces-

tora m-a silit (este vorba de director) să dau în judecată 8 locuitori pentru netrimiterea copiilor la şcoală. Procesul este în curs de judecare. Dacă perceptorul ar încasa amenzile şcolare la vreme, nu s-ar mai ajunge niciodată pînă la judecătorie".

Progresul faţă de perioada anterioară, de pînă la primul războ[i] mondial, apare clar. Este interesant de marcat că tendinţa spre progres[ul] şcolar nu se leagă de banii cîştigaţi pe concesiuni (Manolache, Bucuroiu, Vlădescu au cîştigat bani mulţi pe concesiuni, dar acest lucru nu a influenţat nivelul de şcolarizare al familiei), ci de eforturile sociale ce se fac în această direcţie şi de nevoia de braţe de muncă tot mai calificate pe care dezvoltarea industriei începe să o simtă. Acest proces a fost favorizat de micşorarea proprietăţii ţărăneşti şi de cîştigul superior pe care-l asigură industria în raport cu agricultura.

Mulţi părinţi îşi trimit acum copiii la şcoală „ca să se hrănească mai uşor în lume". Se mai spune totuşi „e cartea, da nu e ca pămîntul", „nu te scoli cu ceasul, nu te culci cu ceasul, eşti stăpîn". Dar mulţi copii nu pot spera la cine ştie ce pămînt. Ei înţeleg de timpuriu că lupta „pentru a-şi face un rost" cere cel puţin o pregătire şcolară minimă. Cu toate pedepsele corporale grele, obişnuite pe atunci în şcoală, mulţi copii rezistau, pentru că nevoia de carte pentru a „răzbi în viaţă" devenise foarte mare. „Astfel nu puteai să ajungi băiat de prăvălie şi nici să munceşti decît muncă grea (la cîmp, la fabrică)". Copiii plecaţi la şcoli se separau de ceilalţi : nu se mai duceau la hora satului, aşteptau să fie salutaţi de toată lumea. Mentalitatea veche, potrivit căreia munca la pămînt este cea mai de dorit pentru cei care au cît de cît o proprietate, este totuşi încă puternică. Uneori, ea determină contradicţii chiar în sînul aceleiaşi familii. Sînt destule cazuri în care tatăl vrea să dea copilul la şcoală, mama şi bunica nu. Dar sînt şi cazuri de mari sacrificii pentru asigurarea banilor necesari pentru instruirea copiilor. Şi opinia satului se diversifică. Alături de mentalităţi ca acestea : „Apăi tata carte n-a avut şi-a trăit cum a putut şi nici eu nu voi avea şi-oi trăi cum oi putea", „cum a trăit tata, o să trăiesc şi eu" etc., apar şi altele : „Ai carte, ai parte". Sau, vechea zicală adaptată la noile condiţii : „E şi pămîntul, da nu-i ca cartea". Uneori contradicţiile se consumă pe planul unor frămîntări de conştiinţă individuale : „Să-l dau la şcoală, să nu-l dau". Alteori ele se cer lămurite prin apelul la sat, la înţelepţii satului : „M-am dus să mă sfătuiesc în privinţa şcolii cu alţii mai cu cap decît mine".

8. COPILUL ŞI OMUL

Tabloul satului şi al familiei în societatea capitalistă, aşa cum este înfăţişat mai sus, este inedit în privinţa evenimentelor concrete pe care le cuprinde, dar pe plan mai general el este cunoscut în literatura de specialitate. Este vorba de drama satului patriarhal în contact cu industria, cu societatea capitalistă în general, descrisă în diverse lucrări. Ea

a avut loc și la noi, ca pretutindeni, dar, cum era și firesc în condiții specifice.

În planul personalității tinerelor generații aceste schimbări au avut ecouri importante. Ele au venit uneori chiar prin intermediul părinților, care au devenit mai receptivi la nou ; alteori însă, copiii au depășit mentalitățile vechi pe cont propriu, prin opunere față de ele. Apar adesea elemente noi, cum ar fi dorința de a da copiii la școală sau la meserie. Dar, oferindu-se posibilități noi, personalitatea copiilor este influențată și din exterior, pe transmisie „laterală" a motivației, nu numai „pe verticală".

Generațiile născute în jurul anului 1900 au reproșat în general părinților că nu i-au ajutat să învețe, însă mai puțin în timpul în care erau copii sau tineri, deoarece sensul cărții nu-l prea înțelegeau pe atunci. Mai tîrziu au făcut aceasta, ca adulți, și acest fapt a constituit unul din motivele scăderii statutului bătrînilor în familia țărănească. În schimb, generațiile născute după primul război mondial au reproșat de multe ori părinților lipsa de înțelegere față de pregătirea școlară chiar în decursul copilăriei. „În mine a intrat o ură neîmpăcată contra tatei, că nu mă dă și pe mine la școala normală sau la seminar".

După al doilea război mondial — vom vedea —, drama școlarizării își schimbă sensul. Ea nu mai este provocată de la generația adulților spre a bătrînilor și nici de la cea a copiilor spre a adulților, ci de la generația adultă spre cea tînără. Fie că a plecat din sat la oraș, fie că a rămas „la plug", generația adulților și a copiilor dintre cele două războaie mondiale au învățat pe propria piele cît de importantă este școala în viața omului și nu vor mai face greșeli cu copiii ce se nasc după 1945. Numărul copiilor va fi mai mic (determinat de alte cauze), dar copiii lor vor fi mai bine îngrijiți și cu mult mai școlarizați.

Pînă la primul război mondial formarea omului, așa cum am văzut, parcurgea etape relativ fixe, statornicite din vremuri îndepărtate : copil, adolescent — muncitor în gospodăria părinților sau a altora —, matur — muncitor de pămînt sau cărăuș, cu familie și gospodărie proprie. Și spațiul în care se mișca era limitat : gospodăria personală, sat, moșie boierească și, din cînd în cînd, la oraș pentru unele cumpărături ; de asemenea contactele personale : familie, consăteni, reprezentanți ai boierului sau boierul personal. Este o viață cu reguli fixe, în care fiul își urmează tatăl în toate privințele, în care „așchia nu sare departe de copac", iar în plan moral „ce naște din pisică șoareci mănîncă". Surprizele sînt rare : ici colo cîte unul plecat în lume. De aceea, la naștere, „ursitoarele" nu prea aveau ce-i prevesti în privința statutului social și a cadrelor mari ale vieții sale. Ele îi „distribuiau" întîmplări fericite, legate mai ales de persoana proprie ; să crească mare, să fie sănătos, voinic, priceput, să aibă noroc în viață și în căsnicie, noroc de copii și de părinți. În rest, drumul era precis : pînă la 6—7 ani în familie, urma perioada 7-10-14 ani, în care copilul vedea de oi și dădea și pe la școală. De la 14—16 ani devenea muncitor de pămînt, ca și tatăl său, sau cărăuș, sau ambele. Bruma de cunoștințe necesare în muncă le învăța „din nevoi".

După primul război, o parte din copii continuă vechiul ciclu biologic şi social, cu unele modificări totuşi. Ei se pregătesc pentru a deveni ţărani ca şi părinţii lor, dar frecventează şcoala mult mai serios şi capătă cunoştinţe mai multe decît înainte. Şi munca la pămînt le pune acum alte probleme. Vechile soiuri de viţă de vie au dispărut, iar cele noi nu sînt egale ca valoare, la fel soiurile de pruni. Nevoia de a ieşi din limitele cunoştinţelor tradiţionale obligă la elemente noi de chibzuială economică şi gospodărească. Orientarea gîndirii copiilor se schimbă treptat faţă de cea a copiilor din alte perioade. Comportarea socială devine şi ea mai nuanţată, căci în sat apar comportamente noi, determinate de spargerea cadrelor de viaţă vechi şi de apariţia unor oameni complet noi pentru sat : ingineri, administratori, directori, intermediari etc.

Mult mai complicată este viaţa acelor copii care părăsesc satul la vîrsta adolescenţei pentru a munci în alte părţi. Experienţa lor este nouă, cele învăţate acasă de mici nu mai slujesc mare lucru. Deveniţi băieţi de prăvălie, vor învăţa negustoria şi într-un fel sau altul, vor începe să înţeleagă psihologia acestei profesiuni, iar în parte să şi-o însuşească. Deveniţi ucenici de fabrică, se vor obişnui cu raţionalizările impuse de munca la maşini. Peste comportamentul tradiţional se va suprapune altul, în care timpul are altă valoare decît în agricultură, precizia şi programarea muncii sînt obligatorii, iar elementele, fie şi rudimentare, de gîndire tehnică la fel. În fine, avem de-a face cu o nouă orientare a gîndirii, lucru conştientizat de altfel de oameni în cuvintele : „schela a deşteptat oamenii". Se înţelege că un astfel de copil devenit adult, fie că va renunţa la munca industrială, fie că nu, va înţelege altfel lumea decît o înţeleseseră generaţiile anterioare la vîrsta lui. Deveniţi ziuaşi la schelă, deci muncitori necalificaţi, mulţi dintre ei se vor strădui să depăşească acest statut şi să ocupe diferite funcţii permanente. Trecerea aceasta presupune un anumit efort de înţelegere a poziţiei şi a posibilităţilor sale în raport cu schela sau fabrica şi utilizarea propriilor abilităţi fizice şi mentale pentru a se descurca. Acest efort ar fi fost inutil pe moşia „boierească", deoarece acolo nu erau decît trei posibilităţi concrete : boierul moşier, intermediar, pălmaş, iar trecerea de la ultimul statut la celelalte era practic imposibilă. În industrie, atingerea unor nivele ierarhice superioare, chiar pînă la maistru, era posibilă.

Sub raportul capacităţii de gîndire şi al inteligenţei, aşa cum am văzut copiii, adolescenţii au suportat solicitări diferite după firea fiecăruia, dar mai ales după condiţiile specifice în care s-au format. Nu acelaşi lucru se poate spune din cîte ne dăm seama sub raportul afectiv şi caracterial, dar nu s-a studiat în chip special această problemă.

În orice caz, drumul vieţii acestor copii prezintă elemente noi, necunoscute în satul vechi. Ele apar de timpuriu, dar, începînd cu adolescenţa experienţa generaţiei devine eterogenă, influenţa părinţilor diminuează, capacitatea proprie de a se descurca în faţa unor împrejurări necunoscute devine o condiţie a succesului în viaţă. Ruptura între generaţii este inevitabilă.

Pentru părinţi, copilul ideal rămîne în multe cazuri cel ascultător, muncitor şi respectuos, păstrător al tradiţiilor şi om la locul lui, dar copiii încep să aibă altfel de exemple, exemple de copii ca şi ei, care plecaţi „în lume", „s-au descurcat". Ajunşi adolescenţi într-un sat în care pe seama pămîntului nu se mai putea întemeia o familie cu un standard economic acceptabil, ei preferă să plece „la stăpîn", sau la fabrică, ziuaşi sau ucenici, muncitori de diferite feluri. Încet, încet îşi face apariţia în mentalitatea unor părinţi şi a unor adolescenţi un alt ideal : copilul trebuie „să se descurce în viaţă". În raport cu această cerinţă, vechile norme : cinste, respect faţă de familie şi părinţi etc. pălesc. Respectul pentru părinţi diminuează. Pe măsură ce înaintează în viaţă, tinerii îşi dau seama de caracterul anacronic al vechilor mentalităţi. „Tata atîta a ştiut : muncă grea ca bivolul ; nu l-a dus capul să mă fi dat şi pe mine la o meserie" etc.

Omul adult suferă şi el transformări specifice între cele două războaie mondiale. O primă categorie a rămas legată de pămînt, dar şi în acest caz cerinţele şi sarcinile cărora trebuie să le facă faţă se schimbă. Culturile agricole încep să se orienteze spre rentabilitate. Viile şi livezile sînt preferate, iar producţia, comercializată. Omul care realizează acest lucru are o orientare economică diferită de a celui de pînă la război. Şi orientarea gîndirii lui este alta. Goana după cîştig, specifică lumii burgheze, se răspîndeşte şi în păturile neburgheze. Ceva din respectul şi consideraţia socială, de care se bucură cel ce agoniseşte şi are bani, coboară de sus în jos, determinînd o nouă orientare a gîndirii economice şi sociale pînă la straturile cele mai de jos. Înainte omul punea în pămînt atît cît îi trebuia, comercializa puţin şi de multe ori sub formă de troc, restul consuma. De aceea nu e de mirare că, pe deal, pivniţele erau permanent deschise, iar în ele putea intra oricine să bea un bărdac de vin. După război, fenomenul dispare, culturile trebuie să fie rentabile, iar cele legate de alcool se înmulţesc. Zgîrcenia îşi face apariţia („oamenii au devenit mai zgîrciţi după război").

Acestei categorii de oameni care nu s-au despărţit de pămînt li se adaugă altele, în primul rînd categoria acelora care pendulează continuu între industrie şi agricultură în scopul rentabilizării pămîntului şi al extinderii lui. În rîndul acestora apar cazurile cele mai dramatice în ceea ce priveşte lupta pentru cîştigarea independenţei pe seama pămîntului şi pentru înavuţire. „Veneam de la Vega pe jos : fie ploaie, fie vreme bună, fie iarna, fie vara. Mergeam cu pasul iute să ajung mai repede acasă. Ca să mai pun o viţă, un pom, să mai văd cum le merge prunilor şi viei. Şi de-ai şti d-ta cîte puteau trece prin mintea unui om care merge ore în şir pe jos... Aveam timp să mă gîndesc la toate. Cînd terminam lucrul la Vega şi plecam spre casă, începea adevărata mea viaţă. Cunoşteam fiecare prun, îi bănuiam puterea şi-mi făceam planuri pentru el : cît va merge, ce să-i fac să dea mai mult, o să aibă rod, n-o să aibă... Mă bucuram pentru fiecare frunză sănătoasă şi mă durea fiecare lăstar uscat. Dar parcă numai eu... L-am găsit o dată pe M.P. în

mijlocul viei în genunchi şi închinîndu-se. Am crezut că a înnebunit. Se minuna cum de a putut pămîntul să dea atîta rod pe o viţă. Era o viţă de coarnă mare, stufoasă, cu rod mult, lăsat, din greşeală, de primăvara. Şi duminică noaptea plecam înapoi. Urma o săptămînă de muncă, dar eu mă bucuram dinainte gîndindu-mă că sîmbătă mă voi întoarce iar la ale mele" (N.C.). Alţii, după atîţea ani scurşi, văd astăzi lucrurile altfel : „Noi n-am fost nici ţărani şi nici muncitori. Ce luam la schelă pierdeam la pămînt, fiindcă de vii şi de livede trebuia să te ţii ca să dea ceva, altfel nu te alegi cu mare lucru" (M.P.). Sau reflexe autocritice : „Că n-am avut mintea de-acu. Am trăit prost, m-am chinuit eu şi pe lîngă mine şi alţii. Toate pentru a munci pîrloage, lua-le-ar dracu" (S.H.). Sau unele constatări de natură să ridice multe probleme psihosociale. „Înainte de război rîdeam de ăi ce-şi beau banii prin cîrciumi. Ziceam că sînt derbedei şi proşti — poate că şi erau. Dar eu, eu ce-am făcut ?"

Ţăranii intraţi în industrie au urmărit cu toţii, fără excepţie, să obţină bani pentru a cumpăra pămînt sau pentru a intensifica cultura celui existent (prin amenajarea şi plantarea lui cu vie şi livezi de pruni — singurele culturi de mare rentabilitate). În această speranţă, multe familii ţărăneşti practic s-au despărţit : tatăl lucra la Ploieşti, la Buştenari sau în alte părţi şi venea acasă, în sat, sîmbătă noaptea, pentru a pleca duminica noaptea iarăşi la lucru. Acest fapt a constituit una din marile probleme ale familiei. Ea a rezistat din pricina mentalităţilor vechi, care favorizau stabilitatea, a credinţei că acest lucru este temporar („va dura un an doi şi gata... mă întorc în sat cu bani"), dar fără îndoială că, în ultima instanţă, pe seama suferinţei oamenilor. Armata aceasta nomadă de semimuncitori şi semiţărani, de oameni „cu două suflete", aruncată de colo pînă colo de valurile industrializării capitaliste, cu nostalgia vechilor îndeletniciri, dar incapabili să mai revină vreodată complet la ele, a constituit baza umană a industrializării Văii Prahovei. Ea a constituit şi mîna de lucru a schelei Boldeşti.

Nu este de mirare că aceşti oameni au urît „fabrica", „cu orele ei fixe", „cu supuşenia pe care o cerea", „cu despărţirea de pămînt" la care obliga, cu „despărţirea de copii şi de familie". În speranţa atingerii unui ideal transmis de la generaţiile anterioare (pămînt, un trai bun material şi libertate), visat şi în tranşeele primului război mondial, soluţia proletarizării li s-a părut categoriei acestora de ţărani vremelnică, „un rău necesar", o „ieşire" posibilă, dar pentru capitalist ea nu a fost niciodată altceva decît pleava bătută de vînturile industrializării, mînă de lucru ieftină, uşor de găsit şi nepretenţioasă.

Mişcarea între pămînt şi „fabrică" este, în această perioadă, importantă prin proporţiile ei de masă. Rezultatul a fost următorul : marea majoritate a rămas în această permanentă oscilaţie : cînd la pămînt, cînd la slujbă, o parte — mai mică — nu şi-a putut permite nici măcar atît. Ea a rămas toată viaţa în slujbă. („Am trăit cu speranţa că voi reuşi să-mi refac gospodăria. Într-un tîrziu am înţeles că nu mai sînt speranţe. Eram prea bătrîn. Îmbătrînisem. M-aş fi întors eu la pămînt, dar nu mai

aveam la ce"). Este interesant de amintit că cei care nu au vrut să lucreze niciodată în „fabrică", nu erau dintre cei mai bogați, e adevărat că nici dintre cei mai săraci. Poziția lor se explică uneori prin abilități speciale (T.O., de exemplu, este un om „cu mîini de aur, poate face orice din lemn" ; într-un sat e de lucru pentru un astfel de om întotdeauna). În alte cazuri însă, factorii psihologici se pare că au jucat un mare rol.

Este greu în aceste condiții să schițăm un tip ideal al adultului din Boldești între cele două războaie. De fapt nu este vorba de un tip, ci de mai multe. Uneori numai schițate, alteori mai reliefate. Dacă totuși trebuie vorbit de un tip atunci elementul comun ni se pare a fi capacitatea de „a se descurca în viață". În agricultură, sau în industrie, printr-o metodă sau alta, omul apreciat este cel care „se descurcă". Fruntea satului nu mai sînt cei de „familie bună", moșnenii de odinioară, ci cîrciumarii, intermediarii, meseriașii care cîștigă bine.

În ansamblu, Boldeștii ne apar ca unul din multele sate înșirate la poalele dealurilor. Poziția lui geografică i-a înlesnit un contact permanent și de timpuriu cu industria capitalistă în plină dezvoltare. Mai mult, poziția lui geologică l-a obligat la o accelerare a acestor contacte, iar consecințele s-au dovedit importante și de durată.

Un sat în care numai cu cîțiva zeci de ani în urmă tradiția era atotputernică, sărac și lipsit de pămînt, s-a pomenit angrenat în mecanismele dezvoltării capitaliste. Această împrejurare a fost amplificată de apariția schelei chiar în sat. „Ploaia de bani" căzută „din cer" pe concesiuni a fost numai un episod, dar nu lipsit de importanță pentru comportamentul și destinele oamenilor din partea locului.

Pe mulți, banii i-au ajutat să-și ridice standardul de viață : și-au făcut case, și-au măritat fete, au cumpărat pămînt etc., pentru mulți însă banii au însemnat un puternic dezechilibru moral, manifestat în comportamente de tot felul, alimentat, între altele, de avalanșa umană, spre aceste locuri, de sporirea numărului celor veniți („veneticii") și slăbirea vechilor bariere tradiționale. Ca și Urlații, o altă localitate cu tradiții petroliere, în care oamenii pînă mai ieri săraci, se plimbau ziua în amiaza mare cu lăutari și alai după ei, ca și în alte localități în care oamenii simpli, înebuniți de mirajul bogăției, stăteau cu ușile închise ca să nu... „fugă banii", în care simpli muncitori reveniți în sat se salutau cu îndemnul „bună ziua, mărire la mărire", Boldeștii și-au avut „odiseea" lor. Pe cît ne dăm seama, ea a fost mai modestă decît în alte părți, dar a fost și a lăsat urme adînci în sufletul și în mintea oamenilor.

Cu toate influențele sale importante, și bune și rele, schela nu a reușit să spargă satul vechi. Chiar și astăzi oamenii spun : „Satu-i sat și schela-i schelă". „Dacă ne dă bună ziua, le mulțumim, dacă nu, nu !". „N-avem nimic de împărțit cu schela, decît că ne mai ajută cînd avem nevoie la comună de cîte ceva".

Dar așa cum vom vedea mai departe, locul pe care satul vechi îl ocupă în ansamblul comunei Boldești se micșorează, și e de presupus că acest fenomen va continua.

Nu putem încheia analiza primelor reacţii ale satului în raport cu schela fără să ne referim şi la situaţia diferitelor clase, pături sociale şi tipuri de proprietate. Pînă la împroprietărirea lui Cuza pe raza satului Boldeşti erau următoarele tipuri de proprietăţi : boierească (cea mai importantă) şi moşnenească (cîteva suprafeţe menţionate deja). După 1864 apare şi proprietatea foştilor clăcaşi şi robi. Această proprietate nu a evoluat sensibil spre concentrarea pămîntului în mîini mai puţine, aşa cum s-au petrecut lucrurile în alte sate, ci în mod esenţial spre fărîmiţarea ei şi mai mult datorită creşterii demografice a satului. Că aşa stau lucrurile şi nu altfel o dovedeşte faptul că chiaburii din Boldeşti nu au apărut din rîndul ţăranilor muncitori de pămînt, ci al cîrciumarilor sau al intermediarilor dintre schelă şi sat. Ultimii erau oameni care se îmbogăţiseră „într-o viaţă de om", nu prin moştenire şi nu pe seama pămîntului. Suprafeţele cele mai mari din Boldeşti după 23 August nu depăşeau limita maximă a împroprietăririi lui Cuza (circa 4 ha). Lipsa pămîntului explica de ce după al doilea război mondial au fost împroprietăriţi şi cîteva sute de ţărani, cu suprafeţe mici însă, pînă la 1 hectar. Desigur, mişcările de suprafeţe au avut loc inclusiv prin vînzări şi cumpărări de pămînt, mai ales în perioada concesiunilor, dar suprafeţele în cauză au depăşit rar un pogon.

Şi totuşi satul Boldeşti şi-a avut chiaburii lui, numeroşi altfel — peste 40. Dar aceştia erau străini de sat. Avocaţi, ingineri, ofiţeri etc. — au cumpărat pămînt din moşiile boiereşti din jur pe care le-au transformat în mici ferme viticole. Astfel, doctorul P.D. stăpînea în Boldeşti 15 ha de pămînt, avocatul A. 30 ha, ing. Tr. G. circa 20 ha, ofiţerul C. 10 ha, alt ofiţer 15 ha. Suprafeţe variind între cîteva ha şi 50 ha stăpîneau şi negustorii R.I., I.I., G.M., N.I. etc. etc. Fără excepţie aceşti proprietari locuiau în afara satului, la Ploieşti, sau la Bucureşti. Ei erau străini de sat şi ca origine. Veneau rar „la vii", nu-i cunoşteau pe ţărani şi se comportau în totul ca nişte veritabili boieri. De altfel, ţăranii nici nu le ziceau altfel fiindcă între boierii propriu-zişi şi aceştia era o distanţă nesemnificativă pentru ei.

Aşadar, satul a avut boieri — tradiţionali sau proveniţi din mica burghezie orăşenească — ţărani săraci şi mijlocaşi, din care s-au ridicat cîteva vîrfuri : cîrciumarii şi intermediarii dintre schelă şi sat. Cîrciumarii erau mai vechi şi mai noi (după apariţia schelei cîrciumile s-au înmulţit) ; intermediarii au apărut şi s-au ridicat o dată cu schela, după 1933. Ascensiunea lor nu a mers însă pînă la capăt din pricina războiului şi a evenimentelor care au urmat.

Proprietatea ţărănească nu creştea prea mult nici după al doilea război mondial, deoarece majoritatea pămînturilor boiereşti din jur sînt preluate de I.A.S.-uri.

Din punctul de vedere al relaţiilor de clasă, satul Boldeşti are, deci, o situaţie specială. Procesul diferenţierii sociale a fost frînat din pricina lipsei pămîntului. Existenţa unor moşii boiereşti care striveau literal-

mente satul nu a permis extinderea suprafeţelor de pămînt în exterior, pe seama unor păşuni, locuri virane, păduri sau chiar pămînturi ale ţăranilor din alte sate. Şi nici pe seama cumpărării de pămînt boieresc. Atunci cînd au început vînzările din trupul moşiilor din jur ţăranii nu le-au putut cumpăra neavînd bani. Cum am văzut el a fost „înstrăinat" orăşenilor, mai exact burgheziei şi micii burghezii orăşeneşti, care dispuneau de bani. La aceasta a contribuit în bună măsură şi poziţia satului Boldeşti. Fiind aşezat la o depărtare convenabilă de Ploieşti, cu drumuri bune, tenta pe „orăşeni". Era la modă să ai pămînt şi „vilă" la ţară, rentabil (căci via dădea o producţie sigură ce se vindea întotdeauna cu preţ bun — vinul) şi util ca loc de odihnă şi agrement.

Din punct de vedere politic ţăranii din Boldeşti nu s-au manifestat ca elemente active, conştiente. Sărăcia, incultura şi demagogia socială i-a făcut deseori refractari la astfel de preocupări. „Mergeau cu turma la vechile alegeri fiindcă erau amăgiţi cu promisiuni de tot felul şi fiindcă li se dădea, cu ocazia alegerilor : pîine, făină şi mai ales băutură".

Lucrurile au mers greu un timp şi după eliberare. Cu timpul însă au devenit mai activi, mai conştienţi. Numărul mare de muncitori, faptul că toţi sînt sindicalişti — mulţi din ei membri ai P.C.R. — a schimbat fizionomia politică a satului, contribuind într-o măsură hotărîtoare la racordarea conştiinţei politice a satului Boldeşti la marele circuit naţional al gîndirii înaintate, proprie oamenilor celor mai luminaţi din ţara noastră.

CAPITOLUL AL **IV**-LEA

ETAPA ACTUALĂ

Industrializarea şi urbanizarea

După al doilea război mondial, Boldeştii intră într-o nouă etapă de evoluţie, caracterizată printr-o serie de procese sociale structurale, care privesc toate satele din ţara noastră, dar şi prin unele trăsături semnificativ diferite, care au cel mult o valoare tipologică.

În primul rînd trebuie să se ţină seama de apropierea Boldeştilor de Ploieşti. La numai 11 km de acest mare centru urban şi industrial, situat într-o regiune destul de dens populată şi industrializată (Scăieni, Plopeni, Vălenii de Munte), Boldeştii au fost de timpuriu un sat deschis, cu o orientare accentuată către exterior. Această poziţie l-a făcut deosebit de sensibil la dezvoltarea centrelor urbane şi a industriei. În situaţia aceasta sînt însă o mulţime de aşezări rurale. Ceea ce conferă evoluţiei Boldeştilor o traiectorie specifică este faptul că în chiar interiorul său s-a dezvoltat o puternică întreprindere industrială — Schela de extracţie de petrol. Industrializarea rapidă a ţării nu a avut deci asupra Boldeştilor numai o influenţă *din afară*, ca în cazul majorităţii celorlalte sate, ci o şi mai puternică influenţă *dinăuntru*. O activitate industrială susţinută s-a dezvoltat în chiar mijlocul satului. Aceste trăsături specifice au fost de natură a imprima comunităţii o orientare particulară, pe care încercăm s-o surprindem în unele dintre aspectele ei fundamentale.

Revoluţia socialistă a avut multiple influenţe asupra vieţii comunităţii, unele nemijlocite şi masive, altele mijlocite prin alte procese sociale pe care ea le-a declanşat. În primul rînd, structura social-economică a comunităţii a suferit profunde transformări : schela a fost naţionalizată, devenind proprietate de stat ; agricultura a luat şi ea forme socialiste : moşierii au fost expropriaţi, cea mai mare parte din proprietăţile lor fiind transferate unei întreprinderi agricole de stat (I.A.S.), micii proprietari au constituit o cooperativă agricolă (C.A.P.). Din punct de vedere social-economic, viaţa locuitorilor Boldeştilor a fost, deci, dublu modificată : atît în calitatea lor de muncitori la schelă sau la alte întreprinderi din împrejurimi, cît şi în calitatea lor de ţărani. Locuitorii comunităţii au intrat în forme de producţie diferite : fie salariaţi ai întreprinderilor de stat,

industriale sau agricole, fie cooperatori, statutul lor social-economic și politic modificîndu-se prin aceasta calitativ.

Modul de organizare al activităților productive, statutul și rolul participanților, relațiile lor reciproce, locul și funcția organizațiilor politice și sindicale, relațiile întreprinderilor productive cu societatea, cu statul și cu microcolectivitatea în care ele sînt amplasate, s-au modificat structural ca urmare a revoluției socialiste.

Schimbarea sistemului politic (înlocuirea statului burghez cu un stat socialist) se regăsește într-o formă specifică și în organizarea activităților politice ale comunității cercetate (atitudini politice, forme de participare la viața politică etc.). Schimbările sociale obiective au determinat schimbări în conștiința oamenilor.

Transformările generale social-economice, politice și ideologice declanșate după cel de-al doilea război mondial se regăsesc într-o modalitate concret-specifică prezente în transformările pe care colectivitatea umană care a constituit obiectul studiului nostru le-a suferit.

Revoluția socialistă a avut însă și influențe mijlocite. Dintre acestea, poate cea mai importantă, este cea legată de procesul industrializării. Politica de industrializare în ritm ridicat a impulsionat atît dezvoltarea Schelei Boldești, cît și dezvoltarea industrială a întregii văi a Teleajenului, avînd, prin aceasta o influență mediată asupra vieții satului. Din acest punct de vedere socialismul este cauza accelerării procesului de industrializare.

Toate aceste aspecte nu pot, prin mulțimea și complexitatea lor, să constituie obiectul unei singure cercetări limitate în timp. Satul Boldești care a constituit obiectul nostru de cercetare are o cvasiinfinitate de aspecte ; noi nu ne-am putut opri decît la *cîteva*, grupate în jurul influenței pe care industrializarea, în diferitele ei etape, a avut-o asupra vieții comunității. Și în acest plan, chiar, nu au fost abordate decît cîteva probleme care ni s-au părut mai interesante aici și asupra cărora am putut culege date mai semnificative. Decît o trecere în revistă la nivelul generalului și a locului comun, a principalelor aspecte, am preferat o analiză mai aprofundată a unora dintre ele.

1. ÎNTRE AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIE

La sfîrșitul războiului, Boldeștii nu era un sat ca toate celelalte, El fusese deja serios influențat de dezvoltarea industrială a regiunii (a Ploieștilor în primul rînd), cît și de dezvoltarea în interiorul său, încă de pe la 1929, în mod sistematic, a unei puternice industrii petrolifere extractive. În 1935, care a constituit pentru schela din Boldești un an de vîrf, producția sa reprezenta 19% din întreaga producție de petrol a țării.

După război, schela a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă, determinată de descoperirea de bogate zăcăminte de petrol din sarmațian. Între 1952 și 1954, activitatea de foraj a atins un nivel extrem de ridicat. Nivelul maxim al producției a fost atins în anul 1955, cînd se producea

de 6 ori mai mult decît înainte de război. Ponderea producției Boldeștilor în totalul producției de petrol a țării, mult sporite după război, se menține și în aceste condiții la aproape 19%.

După acest moment, producția a scăzut pînă la un nivel de mai mare constanță, manifestînd un ușor, dar permanent declin. Activitatea de foraj a încetat aproape complet după această dată (pe teritoriul localității), rămînînd numai activitatea de extracție.

Această intensă dezvoltare industrială era de natură a atrage populația Boldeștilor într-un tip de activitate cu totul alta decît cea tradițională, agricolă. Gradul și rapiditatea trecerii de la ocupațiile agricole tradiționale la ocupațiile industriale au fost influențate nu numai de dezvoltarea industriei, dar și de starea și evoluția agriculturii din această comunitate.

Agricultura, așa cum s-a arătat și mai înainte, nu a fost niciodată pentru boldeșteni o sursă prea generoasă de existență. Cantitatea insuficientă de pămînt, cît și calitatea sa destul de slabă au făcut încă de la început pe locuitorii așezării să caute și alte mijloace de cîștig. Cărăușia a fost prima ocupație răspîndită aici, care oferea o alternativă activității agricole nemijlocite. Dezvoltarea industriei în această zonă a constituit însă la începutul secolului o atracție suficient de puternică. Unii emigrau pur și simplu la oraș, în căutarea unei vieți mai bune (așa se face că ritmul de creștere al populației Boldeștilor era destul de scăzut), iar alții își căutau de lucru pe la Ploiești sau Scăieni. Săracele posibilități agricole oferite de așezare au fost de la început un factor care a creat în rîndul populației o receptivitate suficient de mare pentru activitatea industrială.

Creșterea populației Boldeștilor, atît prin sporul natural, cît și prin imigrația datorată poziției favorabile a localității, face ca posibilitățile agriculturii să fie tot mai nesatisfăcătoare. Posibilitățile de a trăi pe seama pămîntului scad în ritm rapid. Sînt cauze mai vechi (oamenii au avut întotdeauna suprafețe prea mici de pămînt, le-au lucrat în chip tradițional, cu o productivitate scăzută), cît și cauze mai noi ale dezlipirii treptate a locuitorilor de activitatea agricolă. Seceta din 1946 a lăsat urme adînci și de lungă durată în echilibrul fragil al micului producător boldeștean. Se cristalizează tot mai mult evidența că pămîntul singur nu mai poate să ofere surse de întreținere suficiente, mai ales în raport cu tendința de ridicare a nivelului de trai determinată de industrializare. Pe de altă parte, activitatea industrială venea cu o serie de avantaje chiar de la început : un venit sigur, suficient de ridicat și în bani ; un program de lucru ceva mai redus, care oferea și timp liber pentru activitățile agricole de acasă ; lipsa de griji. Apoi, o serie de înlesniri : economate, îngrijire medicală, burse pentru copii etc. După război, cea mai mare parte a locuitorilor caută să se integreze în activitatea industrială, loturile de pămînt pe care le posedau fiind lucrate tot mai mult de către femei sau de către ei în timpul liber.

Pendularea între pămînt și fabrică, despre care s-a vorbit mai înainte, încetează. Nimeni nu se mai gîndește în mod serios să mai facă in-

vestiţii mari în pămînt. Munca agricolă pentru cea mai mare parte a boldeştenilor nu mai constituia o perspectivă. Ea completa doar veniturile lor. Ceea ce îi mai ţinea încă legaţi de ea era proprietatea asupra parcelelor lor de pămînt şi o mentalitate tradiţional-agrară încă destul de puternică, care însă nu putea să nu facă loc certitudinii tot mai conturate că viitorul Boldeştilor nu mai stă nici în pămînt şi nici în munca lui. Pe de altă parte, canalizarea eforturilor principale în direcţia activităţii industriale a făcut, la rîndul ei, ca activitatea agricolă să bată pasul pe loc.

În 1949, prin exproprierea unui număr de 15 proprietari din Boldeşti şi Seciu, s-a format o întreprindere agricolă de stat (161 ha de vie, 15 ha de livadă şi 36 ha de teren arabil). Munca la I.A.S. nu a constituit însă niciodată în Boldeşti o alternativă serioasă pentru munca industrială. Caracterul ei nepermanent, nivelul de calificare şi deci şi retribuţia mai scăzută, — eforturile fizice mai mari solicitate — a făcut ca I.A.S. să nu constituie o atracţie prea mare.

Începînd cu anul 1962, în Boldeşti ia fiinţă C.A.P-ul. Din multiple cauze, dintre care lipsa de forţă de muncă disponibilă, calitatea terenului, unele deficienţe de organizare sînt principalele, C.A.P.-ul din Boldeşti are o eficienţă economică redusă ceea ce face, la rîndul său, ca şi eventualul potenţial de forţă de muncă disponibilă să nu poată fi captat într-o proporţie satisfăcătoare. Veniturile pe care C.A.P.-ul de aici le poate oferi cooperatorilor sînt substanţial inferioare celor pe care industria le oferă salariaţilor săi.

Cooperativizarea agriculturii a făcut, în aceste condiţii particulare, definitivă desprinderea de activitatea agricolă a marii majorităţi a populaţiei Boldeştilor. Ea nu a constituit în fapt decît ultima verigă a unui proces progresiv de reorientare social-economică.

Pentru locuitorii Boldeştilor, munca agricolă nu mai constituie o alternativă serioasă. Pe de o parte caracterul ei nepermanent, nivelul de calificare şi deci de retribuţie relativ scăzute oferite aici, iar pe de altă parte condiţiile naturale destul de neprielnice, fac ca munca agricolă să apară nerentabilă în comparaţie cu posibilităţile oferite de industrie.

Toate acestea au făcut ca munca agricolă la C.A.P. să nu mai constituie o atracţie pentru majoritatea locuitorilor Boldeştilor. Aici mai lucrează astăzi doar femeile şi bătrînii. O parte dintre femei — cele mai în vîrstă şi ai căror bărbaţi au munci mai puţin calificate, cu venituri mai reduse ; şi o parte dintre pensionari. Mai mulţi merg însă să muncească la I.A.S., unde retribuţia este ceva mai mare şi imediată. Tineretul merge foarte rar să muncească la C.A.P. El se orientează spre şcoli şi calificări care nu mai duc practic spre munca agricolă. Chiar în cazurile în care copilul urmează o şcoală de profil agricol, el nu va presta la absolvire o muncă la nivelul cooperatorului obişnuit. El va fi cel puţin un muncitor agricol calificat, ceea ce este cu totul altceva decît cooperatorul de azi.

Revenirea unei părţi a populaţiei la activitatea agricolă, necesară din punct de vedere social, va avea loc numai în condiţiile în care

prin organizarea ei mai bună și deci prin calificarea și retribuția mai ridicată pe care ar oferi-o, această activitate ar constitui o alternativă serioasă. Depărtarea reală, practică, dar și afectivă, valorică a populației de activitatea agricolă, prin proporția sa cvasitotală, este firește un fenomen social, care merită o cercetare specială. În orice caz, atitudinea rezervată față de activitatea agricolă are la Boldești două componente bine distincte. Pe de o parte, ea reprezintă dezamăgirea inevitabilă a micului producător față de posibilitățile scăzute ale formei sale de muncă într-o epocă în plină dezvoltare industrială, accentuată de vitregia condițiilor naturale. Pe de altă parte, datorită tocmai condițiilor naturale puțin favorabile, a unor deficiențe de organizare, dar și a redutabilei concurențe din partea industriei, care aici a absorbit și absoarbe în continuare forța de muncă, s-a constituit o atitudine rezervată și față de posibilitățile pe care noua formă de organizare a activității agricole le oferă. Dacă prima componentă este inevitabilă și definitivă, dispărînd o dată cu generația care a mai participat la activitatea agricolă în forma sa tradițională, cea de-a doua exprimă o „dificultate de creștere“, fiind de natură să dispară o dată cu perfecționarea organizării noilor modalități de producție și cu sporirea eficienței lor.

Nu încape îndoială că aplicarea recentelor măsuri adoptate de Consiliul Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție cu privire la perfecționarea organizării, normării și retribuirii muncii vor înlătura multe din neajunsurile existente în prezent în C.A.P. din Boldești, stimulînd totodată interesul celor care prin situația lor obiectivă sînt legați de munca agricolă, să participe mai intens și mai efectiv la întreaga activitate a cooperativei.

Cu totul altfel se înfățișează munca industrială. Statutul economic și social al muncitorilor a crescut continuu după 1944.

Industria a cîștigat aici definitiv întrecerea cu agricultura pentru preferințele populației. Ea oferă mari posibilități de absorbție a forței de muncă în această zonă, cît și de înaltă calificare și remunerație.

De la munca agricolă, preferințele au trecut la meserie, la munca industrială. Iar aici ele au început să urce pe treptele calificării tot mai înalte. „Acu nu se mai merge pe pămînt și nici pe meserie, ci pe școală“.

Apropierea de Ploiești, rețeaua comercială destul de bine pusă la punct care funcționează în Boldești (chioșc de legume, brutărie, măcelărie, alimentară, cofetărie) sînt de natură a scădea și importanța economică a lotului individual, uneori acesta constituind mai mult un prilej de destindere. „Vin de la muncă și mă odihnesc făcîndu-mi de lucru prin vie sau pe la grădină“.

Toate aceste schimbări apar pregnant în conștiința oamenilor. Toți oamenii sînt conștienți de marile schimbări ale satului de azi. „Nici Ploieștiul de altădată nu e ca Boldeștiul de azi : televizor, cinematograf, alimentară, magazin, brutărie și cîte și mai cîte“. „Înainte oamenii erau mai necăjiți, acu s-au mai deșteptat. Banul deșteaptă pe om. Acu nici nu-i mai deosebești de orășeni“. „S-au ridicat oamenii“.

2. PROFESIONALIZAREA POPULAŢIEI

Istoria profesionalizării boldeştenilor, mai exact istoria trecerii complete, sau aproape complete, a locuitorilor de la forma de activitate economică tradiţională la forma industrial-salariată, a fost analizată în capitolele precedente. Datele de care dispunem au dus la constatarea certă că vechiul locuitor a devenit treptat, din agricultor sau cărăuş, muncitor industrial, mai ales începînd cu anul 1929, cînd apare schela petroliferă. Procesul a suferit o bruscă accelerare după 1948, deci după naţionalizare.

După cum s-a văzut, schela a cunoscut o dezvoltare deosebită în anii ce au urmat. La aceasta se adaugă dezvoltarea industrială generală a zonei. Noua legislaţie industrială elaborată după naţionalizare a contribuit substanţial la procesul de profesionalizare a populaţiei. Prin această lege se renunţa la ziuaşi, la acord şi la intermedieri. Cei care lucrau la schelă devin salariaţi permanenţi.

Procesul de profesionalizare a populaţiei merită o analiză specială, deoarece el s-a dovedit a fi, în multe privinţe, esenţial pentru evoluţia localităţii.

În general, profesionalizarea populaţiei a avut loc pe două căi : a) trecerea boldeşteanului de la ocupaţii agricole la ocupaţii industriale şi b) aşezarea aici de „străini" care aveau deja o calificare industrială, aduşi de schelă, cît şi de poziţia faovrabilă a Boldeştilor.

Procesul de profesionalizare a populaţiei boldeştene a început de timpuriu, aşa cum o atestă memoria satului, atît genealogiile întocmite de noi cît şi *Registrul de stare civilă*, în care se menţionează ocupaţia celor care s-au căsătorit din 1883 şi pînă în 1960.Deoarece datele obţinute pe seama memoriei satului şi a genealogiilor au fost prezentate anterior, aici vom expune numai datele din *Registrul de stare civilă*, fiind, de altfel, cele mai sigure în problema care ne interesează.

Aşa cum se constată din registrul amintit, încă de la sfîrşitul secolului trecut, în Boldeşti încep să apară profesiuni neagricole, nu neapărat de tip industrial, ci legate de viaţa agricolă : tîmplari, cîrciumari, fierari, morari, cizmari, funcţionari. Numărul lor relativ ridicat indică o comunitate destul de dinamică şi deschisă. Faptul că între 1883 şi 1900 sînt menţionaţi în acest document 9 comercianţi (dintre care 4 născuţi în Boldeşti) este semnificativ pentru legăturile comerciale intense ale Boldeştilor. Comercianţii sînt primii cu profesiuni neagricole care apar.

Dintre diferitele profesiuni neagricole menţionate pînă în 1900, redăm cîteva mai semnificative.

În 1885 este menţionat un cîrciumar născut în Boldeşti. În 1890 apare primul meseriaş — un tîmplar, născut în Ploieşti şi stabilit, împreună cu părinţii săi „comersanţi", în Boldeşti. În 1891, un cîntăreţ de biserică şi un fierar. În 1894 este menţionat un brutar născut în „urbea" Văleni şi stabilit, se pare, în Boldeşti şi un pantofar domiciliat în Ploieşti. În 1895 se căsătoreşte cu o boldeşteancă un funcţionar domiciliat în Pan-

telimon — Ilfov. În 1896 — un lăutar, născut în Boldești, și un meseriaș domiciliat în București. În 1900 este, printre altele, consemnată căsătoria unui pantofar, născut în Ploiești și stabilit în Boldești cu fiica unui funcționar, născută în Ploiești și domiciliată cu părinții în Boldești. După comercianți, cei mai frecvenți, mai ales în primii ani de după 1900, sînt funcționarii legați de organizarea administrativă. Între 1900 și 1916 sînt consemnați 13 funcționari. După 1900 se înmulțesc numărul meseriașilor : tîmplar, pantofar, croitor, lemnar, tapițer, fierar etc.

În 1904 se căsătorește un funcționar născut în Galați și domiciliat în Boldești cu o învățătoare din Vălenii de Munte.

În 1908 apare primul profesionist industrial — „maistor“, născut în Boldești, 1911 — un mecanic din Ploiești, 1912 — un farmacist, 1913 — un tipograf din București.

În 1915 apare un prim vestitor al viitorului industrial al Boldeștilor : maistru-sondor din Austro-Ungaria, domiciliat în Boldești (28 de ani). În același an este înregistrat și un „funcționar“, directorul liniei ferate Ploiești, născut în Bertea și domiciliat, se pare, în Boldești.

Aceste scurte extrase ilustrează faptul că, încă înainte de primul război, profesiunile erau deja destul de diversificate. Vin aici să se căsătorească destul de mulți de prin alte localități. Toate acestea indică o circulație umană destul de însemnată pentru vremea aceea.

După război, diversificarea profesiunilor, cît și numărul profesioniștilor continuă să crească într-un ritm sporit. Apar masiv profesiuni industriale : 1921 — cazangiu, 1923 — lăcătuș, 1925 — funcționar industrial, 1926 — șofer, 1927 — administrator de schelă, născut în București și domiciliat în Boldești, 1928 — electrician, strungar. După 1930 se dezlănțuie o adevărată explozie profesională.

Evoluția profesionalizării populației este ilustrată în statistica bărbaților și a femeilor cu profesiuni neagricole înregistrați în Registrele stării civile, în diferite perioade (vezi tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Proporția de bărbați și femei avînd profesiuni neagricole din totalul celor căsătoriți în diferite perioade

Anul	Totalul căsătoriilor înregistrate	Bărbați cu profesiuni neagricole		Femei cu profesiuni neagricole	
		Număr	%	Număr	%
1883—1900	303	17	6	0	0
1901—1913	306	32	10	2	1
1914—1930	433	55	13	7	2
1931—1940	506	171	34	14	3
1941—1950	333	198	59	29	9
1951—1959*	427	419	98	109	23

* În ultima perioadă, 1960—1967, în actele de căsătorie nu mai este menționată profesiunea.

La bărbați, pînă în 1930, se înregistrează o ușoară tendință de creștere a proporției de profesiuni neagricole, după care urmează cîteva salturi rapide, ajungîndu-se ca în ultima perioadă, cvasitotalitatea bărbaților care se căsătoresc să aibă profesiuni neagricole.

Și în ceea ce privește femeile există o tendință pronunțată către încadrare în activitatea productivă. În ultima perioadă studiată, după cum se vede, 23% din totalul femeilor căsătorite aveau o profesiune neagricolă. De remarcat faptul că salturi substanțiale în ceea ce privește profesionalizarea tinerelor fete au loc mult mai tîrziu decît la bărbați, după 1940, și, în special, după 1950.

Situația profesională în prezent a populației Boldeștilor este următoarea (vezi tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Situația profesională a populației Boldeștilor

Salariați	806 = 78,8% (din 1 022)*
Pensionari	149 = 14,5%
Fără ocupație	35 = 3,4%
Muncitori agricoli	14 = 1,3%
Militari (ofițeri, subofițeri)	9 = 0,9%
Liber-profesioniști	9 = 0,9%

* A fost luată în considerație populația matură de la 18 ani în sus, cu excepția a 40 de tineri sub 18 ani care fie că au deja o ocupație profesională (20), fie că au declarat că nu au încă nici o ocupație (20). Nu au fost luate în considerație, de asemenea, femeile casnice. În total au fost deci luați în considerație 1022 de oameni. Mai lipsesc încă 30, despre care nu am putut obține datele necesare.

Din totalul populației mature, apte de muncă, excluzîndu-se casnicele, 93,3% sînt salariați sau au fost salariați, în prezent fiind pensionari. Numărul mare de pensionari existent (149) este un indice semnificativ pentru profesionalizarea timpurie a Boldeștilor.

Practic, aproape că nu există familie în Boldești fără unul sau mai mulți salariați. Din munca agricolă, în mod exclusiv, își mai procură mijloacele de existență doar cîțiva locuitori : 14 (13 bărbați, 1 femeie) muncesc continuu la I.A.S., avînd aici sursa principală de venit. Sînt în general oameni în vîrstă, analfabeți, care nu au reușit să obțină o calificare profesională. În rest, sursa principală de venituri provine din industrie.

Cu munca agricolă se mai păstrează legături de următoarele tipuri : a) munca pe lotul individual și b) munca la colectiv sau la I.A.S. Soțiile mai lucrează la colectiv, dar și acestea destul de puține, în general cele mai în vîrstă, cele ale căror bărbați au calificare inferioară, deci și o salarizare scăzută, pensionarii, în special cei care au fost țărani inițial și care, chiar după încadrarea lor industrială, au continuat să lucreze pămîntul. Tinerii foarte rar muncesc la colectiv. Băieții caută să se încadreze cît mai repede într-o muncă industrială. Numai unele fete provenite din familiile mai legate de mentalitatea țărănească mai merg să muncească

la C.A.P. sau la I.A.S., în așteptarea căsătoriei. Numărul lor este însă din ce în ce mai mic. „Tinerele nu mai vor să meargă la colectiv. S-au boierit, e muncă prea grea, nu le mai place". Această situație stîrnește adesea conflicte, constituind surse de neînțelegere. Iată, de pildă, ce-i impută un tată fiului său : „Băiatul și-a luat o fată din Lipănești. O ține de frumoasă și nu o trimite la gospodărie. Nu a vrut s-o trimită să mă ajute nici pe mine la porumb". Femeile tinere sînt „cocolite". „Sînt cucoane, nu mai vor să meargă la munca cîmpului. E muncă grea". Devalorizarea muncii cîmpului nu apare numai la tineri. Și vîrstnicii, cînd se gîndesc la viitorul copiilor lor, nu mai consideră ca de dorit o asemenea activitate. „Acum fetele trebuie și ele date la școală. Nu mai pot fi reținute la munca cîmpului". Despre băieți — nici nu se mai pune măcar problema.

Împletirea activităților industriale cu cele agricole în cadrul familiei are deci loc mai mult pe linia unei diviziuni a muncii : bărbatul, care asigură greul venitului, trebuie să se încadreze în industrie. Femeia, rămînînd acasă (ea trebuie să aibă grije de copii, de casă), mai poate să meargă, cînd își face timp, la C.A.P. sau la I.A.S. Munca în agricultură a femeilor este determinată în primul rînd de veniturile modeste ale unor familii care au nevoie de a fi completate, cît și de lipsa în localitate sau în apropiere a unor întreprinderi care să absoarbă forța de muncă feminină disponibilă, mai slab calificată și mai puțin mobilă decît cea masculină. Veniturile obținute din munca agricolă servesc doar ca o completare a celor provenite din activitatea industrială.

Participarea la munca agricolă mai este susținută și de o mentalitate favorabilă ei, specifică satului vechi. Noua mentalitate a boldeștenilor este indiferentă pînă la ostilitate față de ea. Așa se face că deplasarea de la o atitudine pozitivă la una negativă față de munca agricolă are loc de la generația vîrstnică la cea tînără, de la familiile recent atrase în activitatea industrială la cele integrate aici mai demult, de la partea veche a satului la cea nouă etc.

Pe tipuri de profesiuni, situația se prezintă în felul următor (vezi tabelul nr. 3) :

Tabelul nr. 3

Tipurile de profesiuni ale Boldeștenilor

Intelectuali (ingineri, profesori etc.)	50 = 6,2% (din 806)
Tehnicieni, maiștri	117 = 14,5%
Funcționari	81 = 10%
Muncitori	558 = 69,2%

Mai mult de două treimi dintre locuitorii salariați ai Boldeștilor sînt muncitori. Ceva mai puțin de o treime sînt intelectuali, tehnicieni, maiștri, funcționari.

Antrenarea femeilor în munci neagricole permanente este un indice semnificativ al transformărilor sociale și de mentalitate care au avut

loc în Boldeşti. Cu toate acestea, nu s-ar putea spune că „idealul“ femeii boldeştene este munca profesională.

Un număr destul de mare din cei care au o profesiune industrială sînt femei :

Bărbaţi = 602 = 75%
Femei = 204 = 25%

Pe profesiuni, bărbaţii şi femeile prezintă următoarea situaţie :

Tabelul nr. 4

Profesiunile bărbaţilor şi femeilor

	Bărbaţi	Femei
	(din 602)	(din 204)
Intelectuali	29 = 4,8%	21 = 10,3%
Tehnicieni	91 = 15,1%	26 = 12,8%
Funcţionari	33 = 5,5%	48 = 23,5%
Muncitori	449 = 74,6%	109 = 53,4%

Din punctul de vedere al tipurilor de profesiuni, la femei, o pondere mai mare o au profesiunile cu un nivel de calificare medie şi superioară : funcţionare, tehniciene, intelectuale, reprezentînd 47%, în timp ce la bărbaţi proporţia acestor tipuri de profesiuni este de numai 25%. Explicaţia este multiplă : pe de o parte, lipsa unor locuri de muncă feminină în localitate sau în apropiere, care să atragă un număr mai mare dintre femeile fără calificare medie sau superioară ; pe de altă parte, tendinţa familiei tradiţionale de a înghiţi un volum apreciabil de muncă, determinînd necesitatea ca femeia să rămînă acasă. Femeile cu profesiuni mai bune (intelectuale, tehniciene, funcţionare) nu numai că au o altă mentalitate şi îşi organizează activitatea în gospodărie sensibil deosebit decît cele cu nivel cultural-profesional mai scăzut, dar renunţă şi mult mai greu la profesiunea lor, la locul de muncă pe care îl au chiar după ce se căsătoresc şi au copii.

Femeile pot mai greu să accepte munci în localităţi mai depărtate. De aceea, dacă nu găsesc servicii în localitatea în care locuiesc, preferă mai degrabă să rămînă acasă. Proporţia femeilor care lucrează în localitatea în care locuiesc este mai mare din această cauză decît proporţia bărbaţilor (vezi tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5

Locul de muncă al bărbaţilor şi al femeilor din Boldeşti

Total	Lucrează în Boldeşti	Lucrează în alte localităţi
Femei 204	64% (131)	36% (73)
Bărbaţi 602	56% (342)	44% (260)

Femeile tinere, spre deosebire de cele mai în vîrstă, lucrează într-o proporție suficient de ridicată și în alte localități.

Tabelul nr. 6

Locul de muncă al femeilor în funcție de vîrstă

Total femei salariate		Sub 30 de ani		Peste 30 ani	
În Boldești	131	48%	45	79%	86
În alte localități	73	52%	50	21%	23

Proporția femeilor antrenate în munci industriale în raport cu cea a bărbaților variază semnificativ la diferitele categorii de vîrstă, așa cum se poate observa din tabelul nr. 7. 60% din populația sub 18 ani trecută în producție sînt femei, proporția femeilor salariate scăzînd la 38% între 19 și 30 de ani, 24% între 31 și 40 de ani, la 14% peste 41 de ani.

Tabelul nr. 7

Proporția de femei antrenate în munci neagricole din numărul total de indivizi cu profesiuni neagricole pe categorii de vîrstă
8 — 18 = 12 = 60%
19 — 30 = 83 — 38%
31 — 40 = 69 = 24%
41 — 50 = 23 = 15%
51 — 60 = 17 = 14%

Boldeștii diferă de satele devenite satelite ale centrelor industriale prin faptul că cea mai mare parte din populația sa activă (59%) nu merge să lucreze în alte localități industriale, ci lucrează în întreprinderi locale (vezi tabelul nr. 8).

Tabelul nr. 8

Locul de muncă al populației Boldeștene

Locul unde lucrează	Număr	Procent
Lucrează la schelă	376	47%
Lucrează în alte unități din Boldești	97	12%
Total în Boldești	473	59%
Lucrează în alte localități	333	41%

Schela este aceea care absoarbe cea mai mare parte a forței de muncă (47%). Și tocmai aici, de cîțiva ani, s-a declanșat un proces care face ca această caracteristică distinctivă a Boldeștilor să dispară treptat.

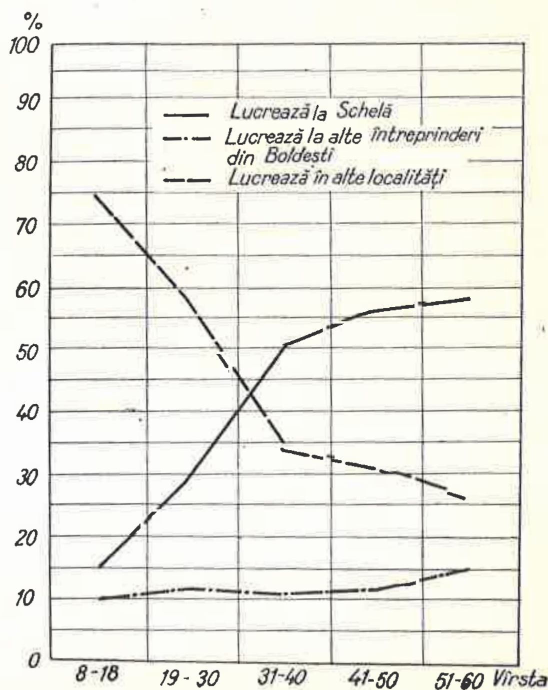
Boldeştii a început să ofere tot mai puţin de lucru. Capacitatea sa de absorbţie profesională a stagnat, manifestînd o tendinţă de declin. Fenomenul reiese clar din relaţia dintre vîrstă şi locul de muncă (tabelul nr. 9 şi graficul nr. 1).

Tabelul nr. 9

Relaţia dintre vîrstă şi locul de muncă

Vîrsta	Lucrează la schelă %	În alte întreprinderi din Boldeşti %	Total în Boldeşti %	În alte localităţi %
Sub 19	15	10	25	75
19—30	29	12	41	59
31—40	52	11	62	34
41—50	57	11	68	32
51—60	59	15	74	26

Proporţia celor absorbiţi profesional de Boldeşti scade rapid de la generaţiile mai în vîrstă la cele tinere: 74% din totalul boldeştenilor salariaţi, între 51 şi 60 de ani, lucrează în Boldeşti. Proporţia lor scade

Grafic nr. 1. — Relaţia dintre vîrste şi locul de muncă a locuitorilor Boldeştilor

rapid : 68% la vîrsta 41—50 de ani, 62% între 31 și 40 de ani, avînd o cădere bruscă sub 30 de ani : 41% între 19 și 30 de ani și 25% sub 18 ani. Sub 30 de ani deci, majoritatea salariaților nu mai lucrează în Boldești, ci în alte localități : 61% lucrează în alte localități, numai 39% în Boldești.

Această scădere bruscă a absorbției profesionale a Boldeștilor se datorează stagnării și declinului schelei. Dacă proporția salariaților altor întreprinderi din Boldești este aproximativ constantă la toate vîrstele (10%, 12%, 11%, 15%), scăderea bruscă apare la proporția de localnici care lucrează la schelă. În timp ce salariații dintre 51 și 60 de ani lucrează mai mult de jumătate la schelă (59%), proporția acestora scade semnificativ cu vîrsta : 57% (41—50 de ani), 52% (31—40 de ani), 29% (19—30 de ani) și 15% (sub 19 ani).

Acest fenomen este un indice deosebit de semnificativ pentru evoluția viitoare a Boldeștilor.

Dacă prin dezvoltarea rapidă a schelei, Boldeștii au dat de lucru localnicilor, absorbind și din împrejurimi forță de muncă, în ultimul timp, stagnarea dezvoltării schelei, intrarea ei în declin, din cauze naturale (epuizarea zăcămintelor de petrol), nu mai atrage pe tineri, obligîndu-i să caute de lucru în altă parte. Cu aceasta, Boldeștii, cu locul său privilegiat în raport cu celelalte localități ale regiunii, tinde să redevină treptat, pe măsura scăderii activității schelei, o localitate care furnizează forță de muncă altor centre industriale, în special Ploieștilor. Bineînțeles, dacă pe parcurs nu va interveni un alt proces care să revitalizeze industrial localitatea. Înapoi, la agricultură, Boldeștii nu mai pot reveni. De altfel, o agricultură modern organizată n-ar mai putea atrage aici decît o mică parte din populația actuală a Boldeștilor. Apropierea sa de Ploiești, dezvoltarea industrială a zonei în ansamblu sînt de natură a capta forța de muncă care nu-și mai poate găsi folosirea aici.Pe această linie, prin schimbul permanent de forță de muncă specializată, întărind relațiile cu celelalte localități, suficient de aglomerate pe valea Teleajenului, Boldeștii vor constitui un element integrat al unui continuum urban-rural, industrial-agrar, ce tinde să cuprindă întreaga zonă. Cert este că epoca de ascensiune a Boldeștilor a trecut de punctul său culminant.

3. URBANIZAREA

Industrializarea rapidă, manifestată prin profesionalizare, prin trecerea de la ocupațiile agricole la cele idustriale, a fost de natură a afecta toate sferele vieții boldeștenilor. Unul dintre cele mai importante efecte de acest gen este schimbarea aspectului localității, urbanizarea ei. Cu veniturile aduse de munca industrială, locuitorii și-au făcut case noi. Acestea nu mai seamănă cu casele tradiționale, dar nu sînt încă nici ca cele ale orășenilor. Ele reprezintă mai mult o fază de tranziție. Însăși menținerea unor activități agricole în cazul unei mari părți a populației — ne referim în special la loturile individuale—determină un răspuns funcțional

adecvat şi în organizarea gospodăriei. Noii veniţi, mult mai puţin sau de loc legaţi de activităţile agricole, îşi organizează gospodăria într-o manieră mult mai orăşenească. Aspectul urban al localităţii îl dau în special blocurile construite în ultimul timp, cît şi cele două străzi de vile construite iniţial pentru personalul tehnico-administrativ al schelei, apoi magazinul modern, clubul, cinematograful, clădirile schelei.

Boldeştii de azi sînt departe de satul tradiţional, aşa cum era el la sfîrşitul secolului trecut şi în primii ani ai secolului nostru. Un sat care se transformă într-un oraş. Mentalitatea, stilul de viaţă, obiceiurile au suferit un proces rapid de transformare în ultimele decenii. Nu a fost însă o transformare bruscă, ci repartizată de-a lungul cîtorva generaţii. Începută din chiar primele decenii ale secolului sub influenţa Ploieştilor şi a Vălenilor de Munte, ea a fost determinată hotărîtor de dezvoltarea schelei.

Asistăm, aşadar, pe viu la un proces de geneză a oraşelor în condiţii particulare. Oamenii, mentalităţile, stilurile de viaţă coexistă, se amestecă în forme de tranziţie, curioase adesea, lipsite de consistenţă structurală, a căror raţiune de existenţă este trecerea, instabile de aceea şi dramatice totodată. Grefarea unui nou mod de viaţă în vechea colectivitate, infuziile masive şi continue de noi veniţi au zdruncinat puternic şi de timpuriu vechea ereditate socială, consolidînd elementele noii eredităţi.

Dacă apropierea de Ploieşti a avut iniţial un rol important în dezvoltarea Boldeştilor şi continuă să-l aibă în multe privinţe, în alte privinţe, ea a devenit o frînă în calea dezvoltării localităţii. Vecinătatea imediată, scurtată de posibilităţile rapide de transport, produce o orientare a Boldeştilor către Ploieşti. Boldeştii nu au avut o dezvoltare interioară rapidă specifică localităţilor suficient de depărtate de centrele urbane. El s-a dezvoltat mai mult ca un cartier periferic al Ploieştilor. Dacă Ploieştii au devenit un loc de absorbţie a forţei de muncă rămase disponibile a Boldeştilor, el constituie totodată şi un furnizor de forţă de muncă înalt calificată.

Nu este de mirare faptul că intelectualii care lucrează în Boldeşti preferă să locuiască în Ploieşti şi să facă naveta. Astfel, din numărul total al inginerilor care lucrează la schelă şi care prin natura muncii lor sînt mai legaţi de locul de muncă, doar jumătate locuiesc în Boldeşti. La şcoala de 8 ani, majoritatea profesorilor locuiesc în Ploieşti. În ceea ce priveşte spitalul, toţi doctorii (20) locuiesc în Ploieşti, unii dintre ei avînd locuinţa chiar în Bucureşti. Din acest punct de vedere, Ploieştii sînt un concurent foarte puternic pentru Boldeşti. El oferă un cadru urban şi cultural preferabil. Cei cu un nivel cultural mai ridicat preferă de mult, chiar dacă stau în Boldeşti, să-şi petreacă timpul liber în Ploieşti. Aceasta face ca Boldeştii să nu fi fost forţat a oferi în el însuşi o viaţă culturală şi socială la toate nivelele. Apropierea Ploieştilor l-a făcut să meargă pe linia efortului minim în această privinţă. Chiar şi pentru cumpărăturile curente, nemaivorbind de consumul cultural, mulţi boldeşteni preferă Ploieştiul.

Din această cauză, Boldeştii nu va putea să-şi dezvolte niciodată o viaţă culturală şi socială de sine stătătoare caracteristică centrelor urbane, ci va rămîne o aşezare-satelit a Ploieştilor pînă la eventuala integrare în aceştia.

În planul vieţii spiritual-culturale, industrializarea şi urbanizarea au determinat transformări nu mai puţin profunde. Un instrument important al acestor transformări l-a constituit ridicarea substanţială a nivelului de trai, ca rezultat al procesului industrializării. Surplusurile de venit, eliberate de presiunea puternică a necesităţilor producţiei agricole tradiţionale, s-au orientat către îmbunătăţirea condiţiilor materiale şi culturale de trai ale indivizilor. Începînd de la locuinţă şi mobilarea ei şi sfîrşind cu achiziţionarea mijloacelor moderne de difuzare a culturii (radio, televizor, presă), sau cu cheltuielile pentru formarea profesională a copiilor. Noile resurse economice date de munca industrială au constituit deci disponibilităţi, dar şi receptivităţi pentru organizarea unui mod de viaţă urban. Apropierea de Ploieşti, cît şi reţeaua comercială destul de dezvoltată chiar în Boldeşti au stimulat crearea unui gust urban de viaţă, oferind totodată posibilităţi de satisfacere a lui. Trebuie să se ţină seama, fireşte de ansamblul măsurilor desfăşurate pentru lichidarea decalajului dintre sat şi oraş, caracteristice socialismului.

În ciuda acestui proces susţinut de transformare, în viaţa social-spirituală a Boldeştilor persistă încă mentalităţi, stiluri de viaţă, valori ale satului tradiţional, împletite, *nu* şi adaptate, cu noile mentalităţi şi stiluri de viaţă. Ele persistă retrase în colţurile mai vechi ale aşezării, legate încă într-o mare măsură de munca agricolă, în sufletul şi în viaţa generaţiilor vîrstnice care s-au format în satul tradiţional. De aici elementele mentalităţii şi vieţii tradiţionale continuă să aibă o anumită influenţă şi asupra generaţiilor mai tinere.

4. ŞCOLARIZAREA POPULAŢIEI

Gradul de şcolarizare al populaţiei este şi el unul dintre indicii principali ai transformărilor care au avut loc. Şcolarizarea este importantă pentru analiza de faţă dintr-un dublu punct de vedere : a) ea este un efect, dar şi o condiţie a industrializării. Însuşirea unei profesiuni industriale este condiţionată de un minimum de şcolarizare. Gradul şcolarizării este responsabil de tipul de profesiune atins. Viaţa omului nu numai că începe prin şcoală, dar este şi condiţionată într-o măsură hotărîtoare de şcoala urmată. b) Şcolarizarea are implicaţii hotărîtoare şi asupra mentalităţii, a culturii. Şcoala a deschis noi orizonturi intelectuale, a înlăturat sau cel puţin a slăbit substanţial mentalităţile tradiţionale, punînd bazele unei noi mentalităţi, specifică unei societăţi industriale. Ea a făcut imposibilă nu numai întoarcerea la vechile mentalităţi, dar şi la vechile ocupaţii. Specific aici este faptul că şcoala este considerată de către locuitorii Boldeştilor ca un mijloc de a scăpa de perspectiva unei vieţi tradiţionale, de muncile agricole. Şcoala este modalitatea principală şi sigură de inte-

grare profesională în activităţile industriale, ea deschide calea tuturor ascensiunilor sociale.

De aceea, este interesant de urmărit nu numai gradul de şcolarizare al populaţiei, dar şi atitudinea pe care diferitele generaţii de boldeşteni au avut-o faţă de şcoală.

Situaţia şcolarizării populaţiei boldeştene este dată în tabelul 10.

Tabelul nr. 10

Şcolarizarea populaţiei Boldeştilor

1. *Preşcolari*	238 =	9,7%
2. *Şc. frecv. în prezent*	464 =	19,1%
— Şcoala generală	387 =	82,7%
— Şcoala profesională	14 =	3 %
— Şcoala tehnică	1 =	0,2%
— Şcoala pedagogică	4 =	0,8%
— Liceu zi	32 =	6,8%
— Liceu seral	17 =	3,8%
— Facultate	8 =	1,8%
— Facultate fără frecv.	1 =	0,2%
3. *Şcoli absolvite*	1518 =	62,3%
— I—IV clase	834 =	54,8%
— V—VIII clase	351 =	23,1%
— Şcoli profesionale	100 =	6,5%
— Şcoli tehnice	54 =	3,5%
— Şcoli pedagogice	21 =	1,3%
— Şcoala meserii	10 =	0,6%
— Liceu	109 =	7,2%
— Facultate	39 =	2,5%
4. *Analfabeţi*)*	192 =	7,8%
5. *Nedeterminaţi*	22 =	0,9%

* Au fost consideraţi analfabeţi şi cei care au făcut cursul de alfabetizare sau care au făcut doar 1—2 clase elementare.

După cum se vede, procentul celor cu o pregătire medie şi superioară este destul de ridicat, indicînd gradul profesional al locuitorilor. Astfel, din totalitatea celor care nu mai frecventează o formă anumită de şcolarizare (1518 absolvenţi ai unei forme sau alta de învăţămînt) proporţia celor care au terminat o şcoală medie sau superioară — şcoală tehnică, liceu, şcoală pedagogică, facultate — este de 14,5%. Iar din totalul celor care în prezent urmează o şcoală oarecare, 13,5% urmează o şcoală medie sau superioară.

Şcolaritatea în funcţie de vîrstă evidenţiază pe de altă parte progresele rapide înregistrate pe generaţii a şcolarităţii. Vîrstele tinere au o şcolarizare net superioară vîrstelor înaintate. De exemplu din totalul

celor care au absolvit o formă sau alta de școlarizare, proporția celor cu școli medii și superioare este pe vîrste :

19 — 30 = 25,2%
31 — 40 = 14,6%
41 — 50 = 10,7%
51 — 60 = 13,7%
61 — 70 = 5,9%
peste 70 = 4,6%.

Dacă din populația cuprinsă între 19 și 30 ani absolventă a unor școli, 1/4 a absolvit școli medii și superioare, la cei de vîrste mai înaintate, procentul scade semnificativ. Același lucru se poate spune și despre proporția celor care au absolvit între 5 și 8 clase : scade și ea rapid în raport cu vîrsta. Proporția de analfabeți crește rapid cu vîrsta.

Școlarizarea bărbaților este superioară școlarizării femeilor. La bărbați, școli medii și superioare, în raport cu vîrsta, au :

8 — 18 = 4,9%
19 — 30 = 33,8%
31 — 40 = 18,8%
41 — 50 = 15,4%
51 — 60 = 11,7%
61 — 70 = 7,8%
peste 70 = 5,4%.

La femei, proporția celor cu școli medii și superioare în funcție de vîrstă este :

8 — 18 = 11%
19 — 30 = 28,9%
31 — 40 = 10,1%
41 — 50 = 5,1%
51 — 60 = 10,3%
61 — 70 = 1,3%
peste 70 = 0%.

Interesant este faptul că, atît la femei cît și la bărbați se disting trei perioade de vîrstă, cu școlarizarea diferită : cei peste 60 de ani cu o școlarizare medie și superioară destul de scăzută, în schimb cu un analfabetism foarte ridicat (23,2% și respectiv 48,8%) ; cei între 30 și 60 de ani cu o școlarizare mai bună și un număr de analfabeți mult mai scăzut și, în fine, cei tineri, între 19 și 30 de ani, avînd o școlarizare medie și superioară aproape dublă în raport cu școlarizarea celor dintre 30 și 60 de ani.

5. ATITUDINEA FAȚĂ DE PREGĂTIREA ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ

Nu țăranii din Boldești au adus schela și nu ei au fost inițiatorii prefacerilor industriale care au transformat întreaga zonă. Ei au fost la început doar spectatorii acestor evenimente care se declanșează fără voia și știința lor, iar mai apoi participanți atrași de posibilitățile de viață mai bună. Pentru a se încadra, locuitorii Boldeștilor au trebuit să răspundă la exigențele noilor tipuri de activități. De pe pozițiile lor, ei nu au putut decît în mică măsură să prevadă cerințele cărora trebuiau să le facă față și, mai ales, cerințelor *viitoare*, pentru a răspunde la ele, într-un mod adecvat, prin educația noilor generații. Mentalitatea în această privință a evoluat sub influența principalelor etape parcurse de industrializarea zonei.

Vechea mentalitate generată de viața exclusiv agricolă a localității, într-un context social agraro-feudal, nu conținea ca valoare, practică cel puțin, învățătura de carte. Știința de carte era pentru felul de viață pe care boldeștenii îl duceau un adevărat lux. Nu este de mirare de ce mentalitatea legată de perpetuarea activității agricole în formele ei primitive, specifice timpului și zonei, nu putea oferi o bază motivațională pentru învățătură. Primii pași ai învățămîntului elementar s-au izbit de aceea, în satele zonei, de multă indiferență, mergînd pînă la ostilitate.

În jurul lui 1900 nu începuseră încă acele deplasări sociale a căror experiență era de natură a opera modificări structurale în mentalitatea satului. Ele se pregăteau însă. Efectul lor uman a fost o modificare neașteptată în destinele oamenilor de pe atunci. Dar aceste modificări nu puteau fi previzibile nici de către maturii de atunci și, cu atît mai puțin, de copiii lor.Pînă la primul război mondial, folosul cărții era mic. „La ce ar fi folosit să înveți să scrii și să citești, doar nu se putea trăi din așa ceva : cărți nu erau, jurnale la fel". Cartea era bună „ca să te faci un gradat cît de mic în armată, să scapi de corvoadă". Mai mult, nevoile economiei agricole atrăgeau munca copiilor încă de la vîrste fragede, fiind, poate, cea mai importantă cauză a atitudinii ostile, uneori, a părinților față de școală. La aceasta se adăugau și eforturile materiale pe care, oricum, școala le implica.

În jurul anului 1900, un tată își certa fata care voia să învețe să scrie și să citească : „N-are cine să scrie scrisori la băieți ? Lăsați prostiile ! Pune mîna pe cusătură că te măriți ca mîine și nu știu dacă știi să schimbi pomnagii la război. Carte îți trebuie ție că încolo le știi pe toate ! Ale mai vrednice fete din sat nu știu carte, că sapa cu cartea nu pot sta la un loc. De la sapă mănîncă și regii...". De-abia mai tîrziu, copiii, ajunși maturi, vor reproșa părinților lor, dar pe un ton nu lipsit adesea de înțelegere, faptul că nu i-au dat la școală : „Uite, a lui cutare, a mers la școală și a ajuns bine. Pe mine nu m-a dat tata. N-avea cine-i munci pîrloagele". „Ce i-a păsat tatii de noi ? Cînd îi pomeneam de școală — că-mi plăcea —, punea mîna pe bici". Sau : „Eu eram un copil, nu știam. Mă bucuram că nu mai merg la școală, dar tata, în loc să mă îndrume, se bucura mai

tare ca mine. Ce știa el : sapa, boii și... atît". „Dacă m-ar fi dat tata la carte m-aș fi descurcat și eu altfel".

Agricultorul sau cărăușul de pînă la 1900 și puțin după dorea ca fiul său să-l urmeze în profesiune. În acest spirit și-a crescut copiii. Dar generația de după 1900 va fi generația care între cele două războaie și după cel de-al doilea război se va orienta masiv către ocupațiile industriale. Experiența necesității unei instrucții școlare mai ridicate a venit deci mai tîrziu, în perioada maturității, cînd nu se mai putea face nimic. Regretul de a nu fi învățat cît ar fi fost necesar s-a constituit de-abia atunci cînd nu mai era nimica de făcut. Ar fi și greu de conceput, de altfel, o educație de tip tradițional care să vină în mod diferențiat și eficace în întîmpinarea unor necesități profesionale specifice unei societăți cu o tehnică și industrie în dezvoltare rapidă.

Însă pe atunci nu numai cei care se orientau spre activitățile agricole nu aveau nevoie de învățătură, dar nici cei care se orientau către oraș și către activitățile neagricole. Pentru a ajunge muncitor necalificat sau ucenic, argat etc., nu era nevoie de scris și de citit. Prima formă de desprindere de activitatea agricolă a constituit-o fuga la oraș, în speranța unei vieți mai bune. Munca la părinți sau la frații mai mari, fără vreo perspectivă, i-a făcut pe mulți tineri să fugă la oraș și să-și caute acolo un rost. Unii dintre ei s-au întors, avînd însă o meserie.

Industria s-a dezvoltat și, de-abia după al doilea război mondial, a început să manifeste exigențe ridicate și în ceea ce privește nivelul de școlarizare. În aceste condiții, generațiile care s-au format înainte de primul război mondial și chiar între cele două războaie au fost în situația de a nu mai putea face față noilor exigențe. Aceste generații și-au dat seama de eroarea pe care timpurile de atunci i-au silit să o facă. Acum nu mai spun că nu se poate trăi de pe urma cărții, cum o făcuseră pe la 1900, și nici că „e ceva da nu e ca pămîntul" („e și cartea, da nu e ca pămîntul") și nici „e și pămîntul, dar nu e ca cartea", așa cum începuseră să afirme prin deceniile al 3-lea și al 4-lea, ci : „Cartea ! ce minunat lucru e. Eu acum la bătrînețe aș vrea să învăț". „Noi, bătrînii ne-am dat seama acum pe urmă, de ce va să zică cartea". „Dacă aș mai avea copii mici, i-aș da să meargă la liceu, la facultate și de acolo... ce-o vrea Dumnezeu să iasă".

Toate acestea au dus la o rămînere cronică în urmă a boldeșteanului în raport cu evoluția mediului său de viață, rămînere în urmă care se concretizează pregnant în educația pe care a dat-o copiilor. Generația pregătită după 1900 pentru viața agricolă a devenit, în cea mai mare parte a ei, o generație de muncitori, deși cei care i-au pregătit pentru viață nici nu s-au gîndit la acest lucru. Pentru acest motiv generațiile tinere de după 1900 au suferit un proces de adaptare și readaptare continuă, și acest lucru nu a putut să nu determine și mai determină și azi drame specifice. Între cele două războaie, aspirațiile erau încă neunitare. Unii părinți au vrut să facă din copiii lor tot agricultori, alții însă și-au dat copiii la meserii. Unii dintre muncitori, rămași cu nostalgia pămîntului, aspirat la refacerea și completarea averii părintești, astfel încît cel

puțin unii dintre urmași să poată trăi din pămînt. Obiectiv, fenomenul proletarizării s-a accentuat. Subiectiv însă, oamenii mai erau încă nehotărîți în fața optării definitive pentru activitatea industrială. Această șovăială a constituit unul dintre factorii care i-au împiedicat să aspire și să se pregătească pentru profesiuni industriale superior calificate. Agricultorul sau cărăușul din Boldești nu a putut pregăti pe copiii lor pentru a deveni muncitori industriali la schelă sau în altă parte. La rîndul lor, aceștia, muncitori necalificați sau slab calificați, nu au putut asigura copiilor lor o pregătire superior calificată. Succesiunea generațiilor coincide cu o evoluție profesională rapidă : agricultor — muncitor necalificat sau slab calificat — muncitor cu înaltă calificare, maistru, tehnician, funcționar, intelectual. Fiecare nouă generație a depășit din punctul de vedere al calificării și al pregătirii școlare generația anterioară. Generația anterioară a putut cel mult să dorească și să insufle dorința tinerei generații de a merge mai departe, fără însă a o putea ajuta prea mult : „Nu-i pot ajuta pe copii, că ei știu mai mult ca mine". Și ca nivel de aspirații generațiile s-au depășit una pe alta în moduri, adesea dramatice. Pentru fiecare generație, modul ei de viață era, dacă nu preferabil, cel mult acceptabil. Deci, pe parcurs, la generațiile în vîrstă are loc de asemenea o devalorizare rapidă a formelor lor de viață. Agricultorul, și chiar muncitorul slab calificat, a început curînd să nu mai accepte, pentru copiii lor, perspectiva aceleiași vieți. Dar aceasta nu este regulă. În general, copiii au început să aibă un nivel de aspirație mai ridicat decît cel al părinților. Ceea ce pentru vîrstnici era cel puțin acceptabil, pentru tineri a devenit inacceptabil. Caracteristic este faptul că, la un moment dat, generațiile tinere au început să participe la situații netradiționale, în care experiența părinților lor nu mai era de nici un folos.

Continuitatea culturală a populației se întrerupe succesiv. În general apar trei momente principale în care continuitatea arborilor genealogici se întrerupe în privința învățăturii. Primul îl putem fixa în jurul anului 1900 pînă la primul război mondial. Este perioada în care învățămîntul elementar obligatoriu face pași mari în satele noastre.

Al doilea moment începe după primul război mondial, cînd învățămîntul elementar este parcurs de majoritatea oamenilor din sat, ici-colo apărînd și tineri care fac școli medii și cu totul excepțional tineri ce urmează cursurile unor institute de învățămînt superior. Al treilea moment începe după 23 August 1944, cînd învățămîntul elementar devine general și obligatoriu, școala profesională sau școala medie un lucru obișnuit, iar învățămîntul superior frecventat și el de mult tineret de origine rurală.

După al doilea război mondial se petrec, așadar, schimbări mari în atitudinea părinților față de școală. „Am dat copiii la școală, că așa-i dă toată lumea", „fiindcă acu se cere carte", „acu nimic nu-i ca cartea". Condițiile externe au impus școlarizarea și au creat o nouă motivație pentru ea. Școala a devenit, lucru caracteristic pentru mentalitatea socialistă, singura modalitate a promovării sociale, condiție indispensabilă a integrării sociale. Copiii sînt trimiși la școală „ca să se hrănească mai ușor în lume". „Altădată, și de-ar fi vrut părinții să dea copiii la școală, n-ar fi

putut, că nu aveau cu ce, da acu avem şi-i dăm". „Dăm copiii la şcoală că-i dă toată lumea", „copiii merg înainte cît pot". Proporţiile şcolarizării sînt impresionante, şi oamenii îşi dau seama de acest lucru. „Acum nu e familie care să nu dea copii la şcoala medie". Sînt frecvente relatările de tipul : „Toţi nepoţii mei au şcoală. E. este învăţătoare, F. — funcţionară, A. mecanic". „Avem şi mulţi intelectuali din sat : I. I. — inginer mecanic, T. T. — doctor în matematică, C. T. — student la politehnica din Dresda şi alţii". Şi şcolile s-au înmulţit. „După războiul ăsta, al doilea, au apărut tot felul de şcoli, de nu le mai ştii nici socoteala". „Azi toţi ar vrea să înveţe carte cît de multă. Fug de la sapă..."

Copilul „ideal" pentru părinţi este, azi, cel care învaţă cu succes. Nu mai are mare importanţă dacă fizic este robust sau nu, căci e limpede că nu va face munci fizice grele în viitor. Are mai mică importanţă dacă se poartă bine sau nu (în anumite limite, fireşte), esenţial este numai succesul şcolar. Nimeni nu mai spune azi : „cutare are un băiat aşezat, vrednic", ci „învaţă bine băiatul sau fata lui cutare". Dacă pînă la primul război mondial calităţile fizice şi caracterul erau pe primul plan, dacă între cele două războaie pe prim plan era o anumită capacitate de adaptare, de descurcare într-o lume care începea să prezinte o mare diversitate şi un ritm rapid de schimbare, acum pe primul plan apar capacităţile intelectuale cerute de învăţătură : inteligenţă, memorie, gîndire etc. şi posibilitatea de a le mobiliza şi utiliza. Datoria copilului este una singură : să înveţe bine la şcoală.

Copilul îşi modifică locul pe care îl ocupa în familia de altădată. Dezvoltarea şi pregătirea sa pentru viaţă cer un efort uman şi economic incomparabil mai mare. Iată cum sînt percepute de către bătrîni, din punctul de vedere al mentalităţii lor, noile modalităţi de organizare a vieţii copilului, a exigenţelor acestuia atît în aspectele lor pozitive, cît şi negative. „Acum copiii nu mai fac nimic : mîncare, băutură, îmbrăcăminte — atît". „Acum nu ştiu părinţii ce să le mai facă. Le face lux, ca boierii pe timpuri copiilor lor. Cîştigă părinţii, vezi bine... Poate de-aia copiii de azi nu mai prea ţin seama de bătrîni". „Copiii s-au împuţinat azi. Cu ce să-i ţii ? Că a crescut mult pretenţia. Înainte era altfel. Un pat cu ţăruşi şi scînduri pe el, deasupra rogojini, pe rogojini copiii. Aşa creşteau. Acu, nici în pat nu mai vor, vor pe «zomiere», «studiu»".

Atragerea timpurie a Boldeştilor în viaţa industrială a determinat o *explozie cultural-profesională.* Dar ce dimensiuni a avut această explozie ? Persistă în conştiinţele oamenilor de aici aprecierea că populaţia boldeşteană nu a manifestat o tendinţă prea puternică către studii superioare şi deci către profesiuni intelectuale înalt calificate. Satul, se zice, a dat puţini intelectuali. Toţi intelectualii din sat, excepţie făcînd două sau trei învăţătoare, sînt „veniţi" (străini). În raport cu bănetul care s-a scurs aici între cele două războaie şi după război, puţini tineri au mers la studii superioare. Atît maturii, cît şi copiii s-au mulţumit cu studii elementare şi medii cel mult. Care este explicaţia ? Această apreciere, aşa cum se va vedea mai tîrziu, este parţial datorată unui efect psihologic

specific. În parte însă, ea pare a fi întemeiată. Boldeștii au fost o așezare săracă. Oamenii trăiau modest. Nivelul de aspirație al boldeșteanului era modest, pe măsura posibilităților scăzute pe care le avea. Dezvoltarea industrială a zonei, apariția schelei pe teritoriul său, noile posibilități apărute în cursul a cîtorva decenii, concesiuni, locuri de muncă care ofereau resurse economice net superioare celor provenite din activitatea agricolă au fost cu mult peste speranțele localnicilor. Meserii bănoase se ofereau chiar la ei acasă sau în apropiere (la Ploiești în special). Profesiunile înalt calificate necesitau eforturi materiale considerabile, dar și eforturi intelectuale. Ele presupuneau școlarizare, plecarea în alte localități. În aceste condiții, profesiunile mai puțin calificate, dar mai la îndemînă și suficient de bine remunerate au constituit o alternativă mult mai tentantă. Motivația unui efort mai mare în vederea înaltei calificări era în aceste condiții slabă.

Boldeștenii s-au îndreptat masiv către profesiunile de muncitori, maiștrii, care le erau foarte ușor accesibile.

De-abia în ultimul deceniu a avut loc o schimbare de perspectivă în această privință. Rolul hotărîtor l-a avut importanța care este acordată studiilor în promovarea profesională. Paralel a avut loc o creștere a valorii sociale și a prestigiului acordate profesiunilor înalt calificate și o scădere a valorii acordate profesiunilor slab și mijlociu calificate. Condițiile favorabile pe care socialismul le-a creat în mod egal tuturor categoriilor sociale pentru pregătirea profesional-școlară a copiilor, a făcut, pentru toți, ca profesiunile înalt calificate să fie nu numai posibil de atins, dar și intens dorite. Acordarea acestor posibilități egale și stimulative totodată a avut, pe lîngă efectele scontate, și un efect special : o deplasare masivă a aspirațiilor către profesiunile înalt calificate în detrimentul celor care cer calificarea medie sau scăzută. Pînă acum situația social-economică era aceea care în mod spontan determina aspirațiile tinerei generații. Factorul acesta și-a pierdut în foarte mare măsură influența. În condițiile în care alte regulatoare ale repartiției mai uniforme a aspirațiilor nu funcționează încă satisfăcător (aprecierea propriilor capacități, de exemplu) are loc o concentrare puternică, cu semnificații social-psihologice negative, a aspirațiilor în direcția vîrfului piramidei. Profesiunile de muncitor, maistru, tehnician sînt privite eronat nu de puține ori ca nesatisfăcătoare.

Aspirațiile se leagă, deocamdată, mai mult de cantitatea studiilor, iar mai puțin de calitatea pregătirii. Contează mai puțin cît de bun profesionist este, mai mult ce este : inginer, doctor, profesor. Pe măsură ce pregătirea școlară medie și superioară va deveni generală, accentul se va deplasa, bineînțeles, spre calitatea învățăturii, a profesiunii însușite, a personalității. Ne aflăm în momentul de față într-o fază de tranziție.

În decurs de 50 de ani, aspirațiile profesionale ale boldeștenilor au parcurs distanța de la limita inferioară la limita superioară. Dacă la începutul secolului modestele posibilități oferite de o industrializare incipientă satisfăceau din plin aspirațiile lor, acum acestea se plasează la

cele mai înalte nivele ale ierarhiei profesionale. Posibilitățile existente, la nivelul actual de dezvoltare, infinit superior celui de atunci, au devenit de mult insuficiente.

Aspirațiile profesionale ale boldeștenilor, atît ale maturilor, cît și ale tinerilor, nu sînt omogene. Ele variază în funcție de mai mulți factori, dintre care mai importanți sînt : nivelul de calificare și școlarizare al familiei — familiile de intelectuali au un nivel de aspirație, în raport cu viitoarea profesiune a copiilor, mai ridicat decît familiile de muncitori ; mobilitatea geografică — familiile mai, mobile venite în Boldești, au în general, aspirații mai ridicate decît familiile boldeștene mai vechi ; tradiția profesional-culturală a familiei — familiile cu tradiție industrială au un nivel de aspirații în ceea ce privește viitorul copiilor lor mai ridicat decît familiile recent angrenate în activitatea industrială ; factori de personalitate etc.

Pe această linie, diferențe semnificative au fost înregistrate între aspirațiile profesionale ale copiilor din partea veche și din partea nouă a satului. Copiii din vechiul cartier : fetele vor să devină în general învățătoare, croitorese, funcționare, iar băieții mecanici, sondori, tehnicieni, ingineri. Cu cît înaintează în vîrstă, cu atît aspirațiile se apropie de posibilitățile reale : în clasa I toți băieții vor să fie directori, miniștri, doctori ; în clasa a VIII-a, vor să devină tractoriști, sondori, sudori sau să urmeze o școală profesională pentru a deveni mecanici. Mulți dintre ei nu aspiră să părăsească Boldeștii ; fetele vor să-și întemeieze, aici, în Boldești, un cămin, în satul lor natal. Băieții mai buni la învățătură vor să se mute la Ploiești, acest lucru găsindu-și o explicație foarte naturală : nu au văzut nici un alt oraș. Numai cei care au mers de cîteva ori cu părinții sau cu diverse alte ocazii la Brașov, București aspiră să stea în alte orașe.

Copiii din cartierul nou au un nivel de aspirații mult mai ridicat : copiii de intelectuali aspiră să aibă aceleași profesiuni cu ale părinților : profesori, doctori, ingineri. Majoritatea au circulat foarte mult, au văzut marea, muntele, capitala de mai multe ori, astfel că aspiră, atunci cînd vor fi mari, să stea în București și să-și întemeieze acolo o familie.

Atmosfera microgrupului familial, fundată pe organizarea vieții de familie, pe tradițiile familiei, pe personalitățile care o compun, este în această privință deosebit de importantă. Sînt oameni care au ambiții puternice în ceea ce privește pregătirea copiilor, care îi ajută, creîndu-le condițiile necesare și stimulîndu-i, după cum sînt oameni, lipsiți de o personalitate mai conturată, cu un orizont și cu posibilități mai modeste, care se mulțumesc ca copiii să ajungă ca ei. Aspirația minimă în ceea ce privește situația lor este : „să fie oameni așezați la casa lor, să nu-i văd cu milițianul la spate".

Unul dintre factorii care influențează cel mai mult nivelul aspirațiilor profesionale atît al copiilor, cît și al părinților este performanța școlară. Acest factor acționează mai puțin în mediile de intelectuali. Aici, aproape independent de posibilitățile copiilor, aspirațiile profesionale

tind să fie maxime. Factorul aptitudini şi performanţe şcolare acţionează cel mai adesea hotărîtor în celelalte medii sociale. Aici, cei cu mai puţine posibilităţi, care nu reuşesc să intre în şcoli medii sau superioare sau care „nu au tragere de inimă pentru carte", caută să se încadreze în profesiuni care cer o şcolarizare mai scăzută. La acest nivel, promovarea profesională este pusă în primul rînd în legătură cu posibilităţile copilului : adesea, pe această temă se ivesc conflicte între părinţi şi copii. Conştienţi de necesitatea învăţăturii, acum părinţii sînt aceia care îşi îndeamnă copiii să înveţe.

6. STRATIFICAREA SOCIALĂ A COMUNITĂŢII

Vechiul sat prezenta o omogenitate social-culturală suficient de pronunţată. Populaţia Boldeştilor — exceptînd pe boieri şi moşieri — nu a fost niciodată prea diferenţiată economic şi deci social. Oamenii nu au fost aici niciodată prea bogaţi. Unii erau săraci, iar alţii mai puţin săraci. Dimensiunile destul de restrînse ale satului făceau posibilă o viaţă comunitară bazată pe tradiţii destul de strînsă. Boierii erau mai presus de sat şi aveau puţine legături comunitare cu satul. Între ei şi populaţia satului era o prăpastie socială şi culturală. Preotul şi învăţătorul, ca şi cîrciumarii şi meşteşugarii, prin natura profesiunilor lor, erau deschişi către sat, deserveau, într-un anume fel, viaţa satului. Ei nu puteau face corp separat, mai ales că se trăgeau de obicei din rîndul ţărănimii.

Dezvoltarea industrială a zonei şi a Boldeştilor, în special, a produs, o pronunţată stratificare social-culturală şi profesională. Ţărănimea relativ omogenă a fost înlocuită cu o mulţime de categorii profesionale, însoţite, la rîndul lor, de diferenţe de venituri materiale, de prestigiu social, nivel şcolar-cultural, tinzînd la limită să constituie moduri social-culturale de viaţă diferite. A apărut un masiv grup de intelectuali, în cea mai mare parte compus din străini, fără legătură cu celelalte categorii de locuitori sau cu o legătură exterioară : ingineri în primul rînd. În mare parte ei şi-au adus soţiile din alte localităţi, deci nici pe linia înrudirii nu au legături strînse cu restul populaţiei. Lipsa de relaţii personale, extraprofesionale dintre grupul de intelectuali şi celelalte grupuri socio-profesionale, marchează o caracteristică urbană. „Inginerii de la schelă nu au legături cu tinerii satului, ei formează un grup izolat, iar legăturile de prietenie se realizează în funcţie de gradul de şcolarizare, de profesie (tehnicieni, maiştri, muncitori, funcţionari, tineri cu liceu, intelectuali...)".

Inginerii, medicii, economiştii şi chiar profesorii nu sînt „deschişi" către viaţa satului. Unii dintre ei au activităţi fără legătură cu satul şi chiar fără legătură cu oamenii din sat (unii ingineri) ; alţii, deşi prin profesiunea lor deservesc populaţia satului (profesori, medici), au cel mai adesea cu acesta relaţii strict profesionale. Faptul că cea mai mare parte

a intelectualilor care lucrează aici locuiesc în altă parte, făcînd naveta, contribuie substanțial la această separație. Chiar cînd locuiesc aici, ei duc o altă viață, ca organizare, ca mentalitate și chiar ca loc. Ei sînt concentrați în partea nouă a satului, în special în colonie. Un fenomen destul de accentuat de fluctuație, în special la inginerii schelei, a împiedicat și el o integrare mai adîncă în viața satului. Pătura de intelectuali este și ea destul de neomogenă. Ea nu se constituie într-un grup cu relații mai intense, așa cum se petrec lucrurile în orășelele mai izolate, ci rămîne fragmentată, deschisă către alte localități, în special către Ploiești. Apropierea de Ploiești creează facilități de petrecere individuală a timpului liber, cît și de creare de relații de prietenie cu locuitorii Ploieștilor sau ai așezărilor învecinate.

Și categoriile profesionale neintelectuale, în funcție de tipul profesional, încep să manifeste unele diferențe, dar mai puține. Cei mai diferențiați sînt funcționarii și tehnicienii. O poziție intermediară o ocupă maiștrii, urmînd muncitorii. Cultura, modul de viață, tiparele de comportament, mentalitățile încep deci să se diversifice. Relațiile personale devin preferențiale în funcție de aceste diferențe.

Oamenii au început să nu se mai cunoască între ei, să nu mai aibă relații directe, unitatea social-culturală a satului spărgîndu-se în grupuri mai mici. Modele culturale de viață, mentalități, obiceiuri se multiplică în sfere coexistente, cu relații și influențe reciproce reduse. Noii veniți nu mai trebuie să fie asimilați de către sat. Ei se integrează în grupurile social-profesionale și de vecinătate în care muncesc și trăiesc.

Modul în care se petrece timpul liber este din acest punct de vedere deosebit de semnificativ. În satul tradițional, activitatea de petrecere a timpului liber, activitatea culturală era comună pentru tot satul — atît ca modele culturale, cît și ca participare. În Boldeștii de azi, stratificarea se manifestă din plin la acest nivel. Diferitele categorii socio-profesionale au modalități diferite de petrecere a timpului liber, în grupuri destul de bine delimitate. Tinerii muncitori apropiați mai mult de mentalitatea țărănească continuă să-și petreacă timpul liber în formele tradiționale modificate de evoluția culturală survenită, forme care pot fi găsite în toate satele de azi : baluri, filme etc. Tinerii care urmează sau au terminat școli medii sau superioare au un mod cu totul diferit de a petrece timpul liber. Boldeștii nu le mai oferă posibilități satisfăcătoare de petrecere a timpului liber. De aceea ei preferă să și-l petreacă la Ploiești. Ei se întîlnesc la Ploiești fie din același sat, fie din mai multe sate din jurul Ploieștilor. Se întîlnesc între ei și în sat la cîte unul dintre ei. Modul de petrecere a timpului liber este la acest nivel de tip orășenesc.

Deschiderea către industrie, navetele spre alte localități absorb în aceste sfere atenția, energia și timpul oamenilor, diminuînd importanța relațiilor de vecinătate și de rudenie. Apare o tendință extrem de pronunțată în partea de jos, mai nouă, a localității, dar destul de prezentă și în partea de nord, mai veche, de izolare a familiilor, de scădere a intensi-

tăţii contactelor dintre ele. În plus apar întreruperi tot mai accentuate între straturile social-profesionale. Această tendinţă este accentuată de valul de străini şi de creşterea substanţială a populaţiei. Vecinii se întîlnesc foarte rar, mai mult întîmplător, discută puţin între ei, motivînd că sînt ocupaţi, uneori sînt invidioşi unii pe alţii, distanţi, nu se împrumută între ei. Cei care se împrumută sînt socotiţi nechibzuiţi ; aceasta datorită faptului „că toţi au salariu şi trebuie să şi-l chibzuiască cît mai bine".

„Acuma, fiecare e ambiţios, vrea să aibă mai mult ca celălalt, să fie mai aşezat" ; „ceea ce caracterizează pe vecini este ambiţia în sens bun, fiecare vrea să facă mai mult în casă, să se ridice, să se chivernisească mai bine, să nu rămînă în coadă". De obicei, *relaţiile cu vecinii* se reduc la salut, la scurte discuţii pe probleme gospodăreşti, la mici servicii pe care şi le fac unii altora (de exemplu să supravegheze casa şi curtea cînd nu e nimeni acasă, să se uite la păsările vecinului etc.). Femeile stau mai mult de vorbă, căci pot face aceasta în timp ce gospodăresc.

În general, satul vechi mai păstrează un anumit stil al relaţiilor interpersonale : mai strînse, mai bogate şi mai afective, mai înclinate către ajutor reciproc. Dispariţia vechilor preocupări agrare care presupuneau perioade de muncă intensă, dar şi de odihnă şi de intensificare a contactelor umane : ceremonii, sărbători, obiceiuri etc., a creat condiţii noi în tot satul, de tipul oraşului, dar vechiul tip de relaţii continuă uneori să existe şi în noile cadre.

Vechiul tip de relaţii umane în general, de vecinătate în special, mai lasă şi amprente negative. Certuri dese între vecini sînt mai ales în partea veche a satului. În partea nouă sînt mult mai rare cazurile de certuri între vecini care să ducă la ură, duşmănie sau să ajungă la comisia de împăciuire.

Vizitele nu par nici ele a fi frecvente. Toţi se plîng de lipsă de timp. Bărbaţii au serviciu, mai fac treburi pe acasă. Femeile sînt ocupate cu gospodăria. Pe această linie se înscrie şi tendinţa puternică de restrîngere a cadrului familial la rudele foarte apropiate, directe, mai puternică în partea de jos a satului. Relaţiile cu rudele mai îndepărtate s-au rărit substanţial şi şi-au pierdut din valoare. „Neamurile" încep să se estompeze treptat, familia restrînsă trecînd pe primul plan. Tinerii, în general, tind să ia locul bătrînilor la conducerea gospodăriei. Înainte, bătrînul avea pămîntul şi deci el era capul familiei. Acum tinerii au cel mai adesea o profesiune mai calificată şi deci şi venituri mai mari decît bătrînii. Pe această linie a avut loc o schimbare fundamentală a relaţiilor dintre bătrîni şi cuplurile tinere.

Prestigiul şi influenţa socială nu sînt însă, se pare, legate decît în foarte mică măsură de statutul profesional. Intelectualii constituie o altă lume, separată. De aceea ei nu au influenţă personală prea mare. Adesea, oamenii iau chiar o atitudine critică faţă de unele relaţii şi comportări care apar în acest mediu. Intelectualitatea nu prezintă numai un model nou de viaţă adus de industrializare şi urbanizare, dar şi unele tendinţe negative, provenite din descompunerea vechilor cadre de viaţă.

Oamenii cu prestigiu și cu influență în sat se recrutează din rîndul categoriilor social-profesionale cu calificare medie sau chiar scăzută. În această privință contează într-o oarecare măsură și meseria, dar hotărîtoare sînt calitățile personale : conduita morală ireproșabilă în familie, calmul, calitatea de bun gospodar, chibzuiala, sinceritatea, modestia, să nu se îmbete, să fie săritor la nevoie, să nu bîrfească. Sînt menționate și calitățile ca „om educat“ „sau cult“. N.E. menționează pe cei bine văzuți din sat (N.T., P.P., B.N.), pentru că sînt „mai cu stare, nu se ceartă cu vecinii, sînt oameni serioși, care-și văd de treabă“.

Un om „cu stare“ sau „un om cu situație materială bună este cel care are absolut tot ce-i trebuie în curte și în casă“. S-a afirmat că sînt mulți „săraci“ în sat. „Unii din cauza că nu sînt gospodari, alții din cauza salariului, alții au copii mulți“. Unii, ca familia C.A., „fac copii mulți, profită de pe urma lor ; nu se ocupă de copii, părinții beau și îi bat, vai de copii, vai de ei...“. Oamenii considerați săraci nu fac obiectul vreunor aprecieri pozitive din partea celorlalți. Exemplele „bune“ nu fac parte din rîndul oamenilor socotiți săraci. Cel mai des indicat ca exemplu pozitiv în partea nouă a satului a fost M.A., pensionar, fost magaziner, 3 clase comerciale, autodidact. Este apreciat ca om cumsecade, modest, bun gospodar, bun părinte și soț ; deși venetic a făcut mult pentru înfrumusețarea comunei, a dat o educație bună copiilor (unul este inginer, altul medic), se poartă frumos cu toți, nu se ceartă.

7. ÎNTRERUPEREA CONTINUITĂȚII DEMOGRAFICE

a. Evoluția populației

Din punctul de vedere al dinamicii populației, Boldeștii a prezentat în secolul nostru o serie de caracteristici care îl disting de satele tradiționale ale țării noastre, caracterizate printr-o creștere relativ lentă a populației. În secolul nostru, datorită dezvoltării orașelor, satele nu au cunoscut în general un ritm mult mai rapid de dezvoltare. Multe dintre ele au stagnat sau chiar au manifestat o tendință de depopulare (în special în ultimele două decenii).

În anii 1820—1830, Boldeștii avea „82 de familii și 9 feciori de muncă“ *(Obșteasca catagrafie a Țării Românești din 1831*, citată după P. Poni, *Statistica răzeșilor*, Academia Română, „Studii și cercetări“, V, București. Librăria Cartea Românească și Pavel Suru, 1921). Dacă considerăm familia ca avînd 5—6 componenți, se poate aprecia că populația Boldeștilor era în anii 1820—1830 între 400 și 500 de oameni.

În *Dicționarul geografic al județului Prahova*, semnat de Paulina Brătescu și Ion Moruzi, apărut în 1897 la Tîrgoviște, era menționată cifra de 1882 locuitori pentru întreaga comună, adică pentru satele Boldești, Lipănești, Seciu și Șipotu. Boldeștii nu puteau, în consecință, să

aibă mult peste 500—600 de oameni, deci o creştere de 200—300 în mai mult de 60 de ani. Cert este că în 1912 Boldeştii aveau o populaţie de 841 de oameni.

Din 1912 pînă în 1966, deci în 54 de ani, fără a ţine seama de perioadele celor două războaie mondiale în care s-au înregistrat reculuri demografice, populaţia Boldeştilor s-a triplat (în 1966 recensămîntul oficial indica cifra de 3 052 de oameni). În tabelul nr. 1 este dată creşterea populaţiei Boldeştilor în raport cu a satului vecin Seciu.

Tabelul nr. 11

Creşterea populaţiei Boldeştilor în raport cu Seciu

Anii	Boldeşti		Seciu	
	Total populaţie	Creşterea în procente faţă de 1912	Total populaţie	Creşterea în procente
1912	841	100 %	750	100%
1930	1 114	131,3%	976	130,1%
1941	1 707	202,9%	1 192	158,9%
1948	1 632	192,3%	1 238	178,4%
1956	2 855	339,4%	1 489	198,5%
1966	3 052	362,9%	1 377	183,6%

Boldeştii au crescut din 1912 cu 362,9%, în timp ce satul vecin, Seciu, a crescut în aceeaşi perioadă cu numai 183,6%. Dacă în 1912 cele două sate erau aproape egale (841 Boldeştii şi 750 Seciu), în 1966 Boldeştii era de 2,2 ori mai mare ca Seciu. Diferenţa deosebit de mare în ceea ce priveşte creşterea populaţiei între cele două sate vecine indică prezenţa unor factori specifici care au influenţat dezvoltarea Boldeştilor.

Din 1912 pînă în 1966, Seciul a înregistrat creşteri constante de populaţie, cu excepţia ultimei perioade, după 1956, cînd numărul populaţiei a început să scadă. Dimpotrivă, Boldeştii a înregistrat ritmuri foarte inegale de creştere, adevărate şocuri demografice. Pînă în 1930, creşterea este relativ lentă, egală cu cea a Seciului (131,3%). Între 1930 şi 1941, perioadă care coincide cu prima fază de dezvoltare a schelei, are loc un salt rapid. După o perioadă de recul în timpul celui de-al doilea război şi în anii imediat următori, între 1948 şi 1956, cea de-a doua perioadă de avînt a schelei, marchează creşterea demografică cea mai însemnată. În ultima perioadă (1956—1966), expansiunea schelei stagnînd, creşterea populaţiei devine mai lentă.

b. Formarea populaţiei. Imigraţia

Formarea şi dinamica populaţiei Boldeştilor, în cursul întregii sale istorii, este caracteristică pentru orice aşezare expusă marilor mişcări demografice. Boldeştii nu au fost un sat izolat prin aşezarea sa geogra-

fică şi care deci să prezinte o continuitate mare a populaţiei şi o relativă omogenitate. Fiind situat de-a lungul unei artere de comunicaţie de mare importanţă, încă din cele mai vechi timpuri a fost expus mereu fluctuaţiilor demografice. Caracteristică formării populaţiei Boldeştilor este trecerea prin perioade succesive de mişcări de populaţie, de amestecuri, urmate de perioade scurte de sedimentare, întrerupte din nou de mişcări de populaţie.

Se poate însă considera că, încă din cele mai vechi timpuri, a existat aici o populaţie relativ stabilă, formînd nucleul unei continuităţi demografice. Acest fapt a permis formarea unor familii, a unor neamuri care au conştiinţa stabilităţii şi a vechimii lor. Acestui nucleu iniţial i s-au adăugat, în timp, numeroşi străini.

Datorită dezvoltării industriale a Boldeştilor, poziţiei sale favorizate, a început în secolul nostru, după primul război mondial, şi în special după 1929, un nou val de migraţii. Acest val este compus din două ramuri. Una difuză, din mai toată ţara, alta masivă, din satele mai puţin favorizate din aceeaşi zonă, în special din satele de munte, de la nord de Vălenii de Munte.

Aşa se face că populaţia actuală a Boldeştilor este într-o bună parte nu urmaşa vechilor locuitori ai satului, ci, cum se spune pe aici, o populaţie „de strînsură". Boldeştii a început să aibă o populaţie a cărei majoritate nu mai este compusă din boldeşteni vechi de cîteva generaţii. Creşterea masivă a populaţiei în secolul nostru se datorează în primul rînd valurilor de imigranţi *.

Din recensămîntul făcut de noi în 1967 reiese faptul că ceva mai mult de o treime din populaţia Boldeştilor de astăzi nu este născută aici, ci în alte localităţi (vezi tabelul nr. 12).

Tabelul nr. 12

Din totalul de 2 434 de locuitori ai Boldeştilor

Născuţi în Boldeşti . . . . (— îi vom numi boldeşteni sau băştinaşi)	1 522 = 62,5%
Născuţi în alte părţi . . . . (îi vom numi veniţi sau străini);	890 = 36,5%
Necunoscuţi	22

Nu însă toţi locuitorii Boldeştilor născuţi aici sînt urmaşii vechii populaţii. Pentru că „valurile migratoare" s-au succedat aproape continuu, o parte din ei sînt, la rîndul lor, urmaşii celor veniţi cu o generaţie

* În lipsa unui criteriu mai adecvat şi uşor de manipulat totodată, s-a folosit drept criteriu al discriminării între populaţia băştinaşă şi cea venită, locul de naştere: născut în Boldeşti sau în altă localitate. Evident, acest criteriu foarte simplu şi uşor de folosit prezintă unele dezavantaje, nu fundamentale însă. Cei veniţi în Boldeşti, de exemplu, la o vîrstă fragedă împreună cu părinţii, deci crescuţi şi formaţi aici, sînt consideraţi, conform acestui criteriu, străini. Ei sînt deosebiţi de cei veniţi la vîrsta maturităţii, dar, prin faptul că au crescut într-o familie de „veniţi", de „venetici" ,nu s-au putut integra prea puternic în viaţa socială şi culturală a satului. De altfel, categoria acestora este destul de redusă.

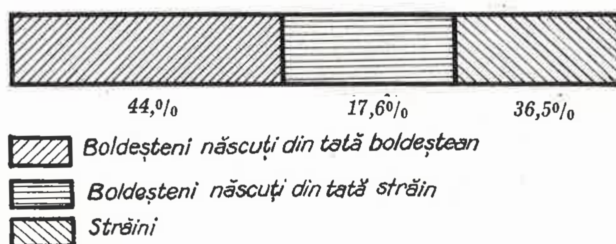
înainte. Deci vechimea lor în Boldeşti, nu depăşeşte o generaţie. Situaţia celor 1 522 de locuitori născuţi în Boldeşti, în funcţie de locul de naştere al părinţilor, este următoarea (tabelul nr. 13):

Tabelul nr. 13

Locuitorii din Boldeşti în funcţie de locul de naştere al părinţilor

Născuţi în Boldeşti	Tată străin, mamă străină	Tată străin, mamă boldeşteancă	Total din tată străin	Din tată boldeştean, mamă străină	Din tată boldeştean, mamă boldeşteancă
%	% din 1 522	% din 1 522	% din 1 522	%	%
1 522 62,5%	175 11,5%	250 16,7%	430 28,2%	355 23,3%	737 48,5%

Continuitatea populaţiei este dată în satul tradiţional de bărbat. Femeia a fost dintotdeauna mai mobilă. Pot fi deci consideraţi ca rupînd continuitatea demografică a comunităţii şi cei născuţi din bărbat „străin". Aceştia reprezintă din totalul boldeştenilor 28,2%. Boldeştenii avînd o continuitate de mai mult de o generaţie, adică cei născuţi în Boldeşti, din tată boldeştean reprezintă din totalul populaţiei 44,8%, în timp ce 54,1% sînt născuţi fie în alte localităţi, fie din tată născut în alte localităţi (vezi graficul nr. 2). Majoritatea populaţiei nu mai este deci urmaşa vechii populaţii, ci este formată din cei veniţi din alte localităţi sau urmaşii direcţi ai acestora. Faptul că o parte suficient de mare dintre locuitorii născuţi în Boldeşti, nu cu mult mai mică decît proporţia imigranţilor din totalul populaţiei actuale (28,2% din populaţia născută în Boldeşti provine din părinţi veniţi, în timp ce 36,5% din populaţia actuală a Boldeştilor este „venită"), sînt urmaşii unor „veniţi" aşezaţi

Grafic nr. 2. — Provenienţa locuitorilor actuali ai Boldeştilor.

aici indică un început timpuriu al migrărilor. Valul migrator nu a fost recent şi masiv, la nivelul actualei generaţii, ci el a durat şi în timpul generaţiei precedente, avînd o valoare aproximativ egală cu migraţia din ultimul timp.

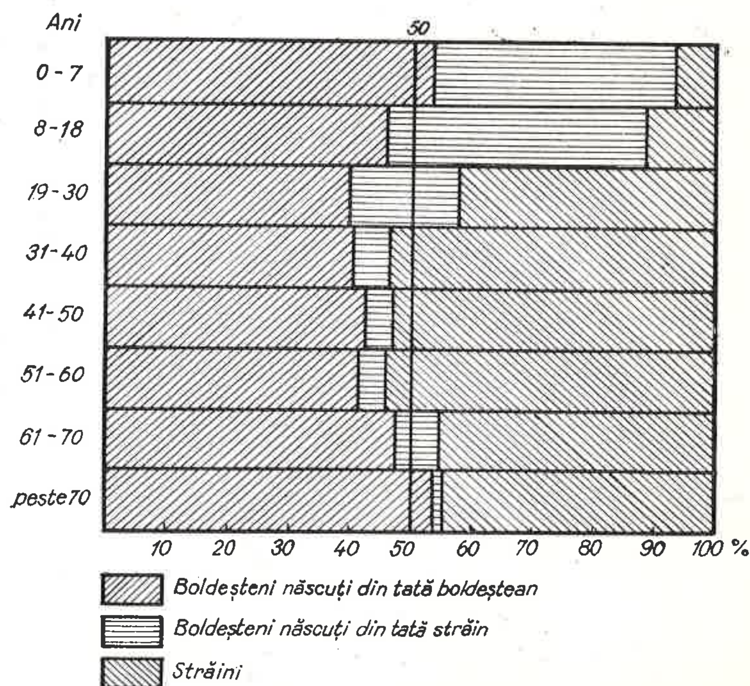
Repartiţia pe grupe de vîrste şi după locul de provenienţă a populaţiei actuale a Boldeştilor aduce o serie de lămuriri suplimentare în ceea ce priveşte dinamica ei (tabelul 14 şi graficul nr. 3).

Cu excepţia primelor categorii de vîrstă (0—30 ani) şi a ultimelor (peste 60 de ani), locuitorii actuali născuţi în Boldeşti reprezintă ceva

Tabelul nr. 14

Provenienţa locuitorilor actuali ai Boldeştilor

Vîrsta	Total locuitori	Născuţi în Boldeşti	Din care		Născuţi în altă localitate (străini)
			Din tată boldeştean	Din tată „străin"	
0— 7	252	92%	53%	39%	7%
8—18	507	89%	47%	42%	11%
19—30	378	55%	40%	15%	43%
31—40	468	48%	41%	7%	52%
41—50	293	48%	44%	4%	51%
51—60	289	46%	43%	3%	53%
61—70	155	53%	48%	5%	46%
Peste 70	86	57%	56%	1%	43%

Grafic nr. 3. — Provenienţa locuitorilor actuali ai Boldeştilor pe categorii de vîrstă.

mai puțin de jumătate. În ceea ce privește prima categorie de vîrstă, situația se explică prin faptul că, pe de o parte, vîrsta marilor mișcări de populație este vîrsta tînără (perioada integrării profesionale și a realizării familiei), iar pe de altă parte cei născuți în Boldești de-abia după 16 ani încep, în general, să migreze în alte localități, micșorînd numărul băștinașilor. Proporția celor veniți pînă la 18 ani este destul de mică. După 18 ani ea face un salt brusc (de la 11% în categoria 8—18 și 7% cat. 0—7 ani, la 43% în categoria 19—30). După 30 de ani, proporția celor veniți este majoritară, pînă la 60 de ani.

După 60 de ani și în special după 70, proporția băștinașilor crește din nou, iar a celor veniți scade. Schimbarea acestor proporții nu este însă masivă. Peste 70 de ani, majoritatea populației (57%) este născută în Boldești.

Dacă în ceea ce privește generația în viață, volumul migrator este repartizat suficient de omogen pe toate categoriile de vîrstă matură, nu același lucru se întîmplă însă și cu generația din care generația actuală provine. Numai categoria de vîrstă 0—18 ani provine într-o proporție considerabilă din bărbați veniți (39% la 0—7 ani și 42% la 8—18 ani). Proporția lor scade însă rapid la vîrstele mai mari : 15% (19—30), 7% (31—40), 4% (41—50), 3% (51—60), 5% (61—70) și 1% (peste 70). Generația care a dat naștere generației actuale de peste 30 de ani este într-o proporție de peste 90% născută în Boldești. Este vorba de generația care și-a început viața matură înainte de primul război mondial. Generația care a început viața matură înainte de 1900, care a dat naștere grupei de vîrstă actuale de peste 70 de ani prezintă doar un procent de 1% bărbați veniți.

Aceste date ne permit deci să tragem concluzia că stabilitatea populației era deosebit de mare înainte de 1900, a început însă să scadă ușor după 1900, fiind masiv întreruptă din primul război mondial.

Din totalul celor stabiliți în Boldești (al celor veniți deci), cei imigrați înainte de 1930 reprezintă doar 7,7% (tabel 15). În prima etapă de dezvoltare a schelei, 1931—1943 (deci 13 ani), au venit 12,2%. În cea de-a doua etapă de dezvoltare a schelei, cea de după 1944, migrările spre Boldești au fost mult mai intense. Din 1944—1948 (în 5 ani) au venit încă 11,1% din totalul celor imigrați. Cei mai mulți au venit între 1949 și 1960 — 44,2%. Între 1961 și 1967 au mai venit încă 19,3%, ceea ce indică o ușoară scădere a venirilor în această perioadă, mult mai marcată în ultimii ani datorită declinului schelei. Desigur, în compararea acestor cifre trebuie ținut seama de faptul că, cu cît ne deplasăm spre o perioadă mai veche, o mai mare parte dintre cei veniți este probabil că au murit sau au plecat din nou. Diferențele totuși sînt semnificative.

Pentru a analiza mai concret acest proces de migrație, este interesant de luat în considerație sexul celor născuți în Boldești și al celor veniți (vezi tabelul nr. 16). Începînd de la 19 ani, pentru toate vîrstele, femeile imigrate, dau constant proporții de 50% și peste, chiar și la vîrstele trecute de 60 de ani. La bărbați, cei veniți reprezintă mai mult de

Tabelul nr. 15

Data stabilirii în Boldeşti

Total		% procent din 877	Bărbaţi		Femei	
				% procent din 417		% procent din 460
Pînă în 1918	20	2,3%	5	1,2%	15	3,2%
1919—1930	52	5,4%	27	6,4%	25	5,4%
1931—1943	107	12,2%	49	11,7%	58	12,6%
1944—1948	97	11,1%	45	10,8%	52	11,3%
1949—1960	388	44,2%	186	44,6%	202	43,9%
1961—1967	169	19,3%	83	19,9%	86	18,7%

50% numai între vîrstele 31 şi 60 de ani. Înainte de 30 de ani şi după 60, proporţia de bărbaţi imigraţi este mai mică de 50%.

Proporţia mare de femei venite este explicabilă prin mobilitatea mai mare a femeilor chiar şi în satul tradiţional. Un fapt cu totul nou este marea mobilitate a bărbaţilor. Apare chiar o uşoară tendinţă de inversare : bărbaţii devin ceva mai mobili decît femeile la vîrstele între 30 şi 60 de ani.

Tabelul nr. 16

Repartiţia pe sexe şi vîrstă a populaţiei născute în Boldeşti sau în alte localităţi

	Bărbaţi				Femei			
	Boldeşteni		Străini		Boldeştene		Străine	
	Total	Procente din total bărbaţi	Total	Procente din total bărbaţi	Total	Procente din total femei	Total	Procente din total femei
8—18	217	89,3%	22	9%	226	85,6%	35	13,2%
19—30	112	61,9%	62	34,2%	95	48,2%	100	50,8%
31—40	104	45,6%	122	53,5%	118	50%	118	50%
41—50	65	47,8%	71	52,2%	76	48,4%	79	50,3%
51—60	61	44,8%	74	54,4%	73	47,7%	79	51,6%
61—70	45	57,7%	33	42,3%	38	49,3%	39	50,6%
Peste 70	26	70,3%	11	29,7%	23	46,9%	26	53,1%

S-ar putea spune că generaţia de peste 70 de ani este generaţia care în momentul stabilirii sale (la tinereţe, deci înainte de primul război mondial) a găsit un sat tradiţional, mult mai puţin mobil decît cel de după război. Satul de după război a devenit dintr-o dată mai mobil. Din populaţia masculină dintre 61 şi 70 de ani, 42,3% sînt străini, în timp ce din populaţia de peste 70 de ani, proporţia de străini este de numai 29,7%. Războiul a facilitat deplasări substanţiale de populaţie. El a operat însă şi o mutaţie în mentalitatea oamenilor. Ţăranii plecaţi la război sau mişcaţi din loc de război au depăşit cadrul limitat al

vieții lor tradiționale. Au devenit mai conștienți de posibilitățile de deplasare, au devenit mai dispuși să se deplaseze : locurile străine erau de astă dată mai cunoscute, acasă rosturile oamenilor se stricaseră în mare măsură (trebuiau, mulți dintre ei, s-o ia de la capăt). Tendința de închidere a tuturor comunităților, în special a celor sătești, fusese destrămată de război. La aceasta s-a adăugat dezvoltarea industrială a regiunii.

c. Cauzele care au determinat stabilirea în Boldești

Se pot desprinde două cauze principale care au orientat migrațiile spre Boldești : 1) Dezvoltarea industrială a regiunii și în special a Boldeștilor. Schela a adus cu sine și a absorbit în permanență cadre cu calificare medie și superioară. Mulți dintre aceștia și-au adus familia cu ei, alții, tinerii în special, s-au căsătorit aici. Din satele din jur, schela a absorbit forța de muncă necalificată sau slab calificată. În special pentru tineri Boldeștii oferea perspectiva unei meserii. Și pentru tînărul țăran dintr-o zonă săracă de deal și munte, aceasta era deosebit de ispititor. 2) Poziția Boldeștilor este deosebit de avantajoasă : la 20—30 min de Ploiești (cu autobuzul sau cu trenul), cu magazine, viață intensă, cu început de urbanizare, lumină electrică, gaze. Interesant este cum privesc Boldeștii muncitorii veniți din alte sate să lucreze aici. În general, Boldeștii este invidiat. El este un loc care asigură un anumit confort, o deschidere către lume. Un sondor din Seciu (23 de ani, căsătorit, 2 copii, 7 clase) remarca : stînd în Seciu și muncind toată ziua, nu se poate interesa de o muncă mai bună, unde să dobîndească o calificare mai ridicată. Viitorul, perspectiva de a rămîne sondor, de a munci în condiții grele și de a fi destul de slab retribuit îi creează o stare de desperare. Dar nu vede nici o ieșire. De-ar sta „la lumină", în Boldești, acolo poate că și-ar găsi și el un rost mai bun, ar putea să afle de la unul, de la altul, dar așa nu are nici o speranță. Un muncitor (30 de ani) care locuiește într-un sat de lîngă Slănic ar vrea să se mute în Boldești (gaze, magazin), dar nu are cum. „Dacă puteam obține loc de casă aici, aici mi-o făceam, dar așa mi-am făcut-o tot în sat la mine și e tare greu".

Acești factori noi au produs o mutație structurală în mișcarea populației. Specifică satului tradițional este o mișcare de populație foarte redusă. Ea ar putea fi caracterizată prin următoarele trăsături. 1) Stabilirea se face în perioada de tinerețe, și anume prin căsătorie. După căsătorie, numai în mod excepțional familia sau individul își mai schimbă reședința. 2) Femeia este elementul cel mai mobil, bărbatul asigurînd permanența și continuitatea neamului, a satului (și din cauza numelui de familie, masculin după tradiție și lege). Pentru acest motiv este stabilită într-un anume fel contribuția partenerilor la noua familie : bărbatul face casa (deci fixează reședința familiei), fata aduce ce se pune în casă, vite etc. Deși majoritatea căsătoriilor se fac în cadrul aceleiași comunități. un număr destul de ridicat de fete „circulă" prin căsătorie și în afara

satului (sate vecine), e drept, pe o rază destul de mică. „Circulația" bărbaților dintr-un sat în altul prin căsătorie este destul de scăzută, reprezentînd cazuri mai speciale. Acest model al circulației populației în satul tradițional este alterat de noile procese social-demografice aduse de dezvoltarea industrială în mai multe puncte : 1) Încep să circule și familii deja constituite. Bărbatul, găsind de lucru într-o localitate, încearcă să-și aducă și familia. Muncitorul industrial, chiar dacă locuiește la țară, este mai puțin legat de pămînt. Cu atît mai mult cu cît, în primele perioade, cei săraci, cu mai puțin pămînt sau fără pămînt, își căutau de lucru în industrie. Cooperativizarea a desăvîrșit această eliberare de pămînt. 2) Circulația populației prin căsătorie se intensifică. În primul rînd se accelerează rapid mobilitatea bărbaților. Ei încep să se căsătorească cu fete de prin locurile în care muncesc. În Boldești, „importul" de bărbați prin căsătorie a crescut rapid. Circulația femeilor prin căsătorie se intensifică și ea, deși la un moment dat are o tendință de stagnare. Boldeștii este un loc tot mai preferat altor sate. Fetele din Boldești încep să atragă ele băieții din satele din jur care oferă mai puține posibilități. Unele din satele din jur, Lipănești, Scăieni, Blejoi etc., sînt și ele destul de ridicate, dar altele, în special cele mai de la nord, din munte, tind să elibereze populația bărbătească. Bărbații coboară la vale în căutare de slujbă și nu arareori găsesc și cîte o femeie la care să se stabilească. În general, străinii care vin în Boldești devin receptivi la fetele de aici.

Date interesante în ceea ce privește transformarea modelului tradițional de fluctuație a populației au fost extrase din registrele de stare civilă. Ele se referă la o perioadă suficient de lungă (1883—1967), incluzînd deci și perioada tradițională a satului.

Au fost clasate căsătoriile încheiate în patru tipuri, în funcție de locul de naștere al partenerilor :

1. Băiat boldeștean — fată boldeșteană
2. Băiat boldeștean — fată străină
3. Băiat străin — fată boldeșteană
4. Băiat străin — fată străină .

Pentru modelul de fluctuație prin căsătorie a populației specific satului tradițional este de așteptat ca tipul 1 de căsătorie (băiat boldeștean și fată boldeșteană) și tipul 2 (băiat boldeștean și fată străină) să fie cele mai răspîndite, în timp ce tipurile 3 și 4 să fie mai restrînse. Din tabelul nr. 17 și graficul nr. 4 reiese dinamica acestor tipuri de căsătorie în diferite perioade ale istoriei Boldeștilor.

După cum se vede, tipurile de căsătorie menționate prezintă o variație semnificativă în decursul timpului. În primele trei perioade (1883—1930) se menține o structură constantă a modelului : peste jumătate din căsătorii sînt de tipul 1 (căsătorii între boldeșteni). Un sfert dintre ele este de tipul 2 (băiat boldeștean — fată străină). Tipurile 3 și 4, în care fie singur băiatul, fie amîndoi sînt străini, reprezintă un procent destul de mic : 10% în prima perioadă, 16% în următoarele două. Căsătoriile

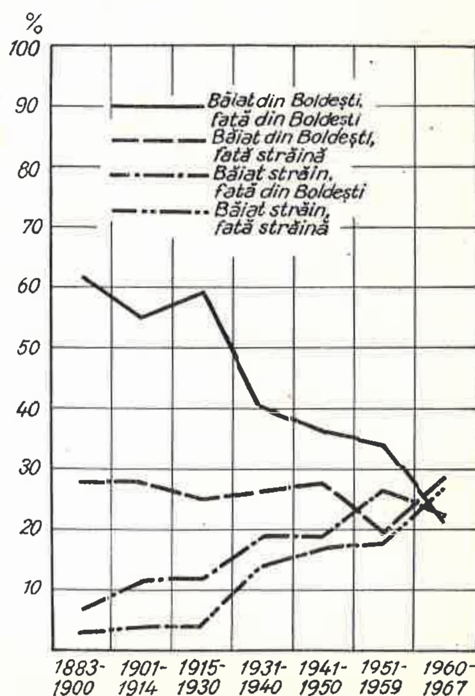
Tabelul nr. 17

Tipuri de căsătorie înregistrate la Boldeşti

Tipuri de căsătorie	1883—1900	1901—1913	1914—1930	1931—1940	1941—1950	1951—1959	1960—1967
Băiat din Boldeşti Fată din Boldeşti	190 62%	169 55%	254 59%	205 40%	121 36%	146 34%	61 21%
Băiat din Boldeşti Fată din altă parte	84 28%	85 28%	108 25%	136 27%	93 28%	87 20%	82 29%
Băiat din altă parte Fată din Boldeşti	21 7%	38 12%	52 12%	96 19%	62 19%	115 27%	69 23%
Băiat din altă parte Fată din altă parte	8 3%	14 4%	19 4%	69 14%	57 17%	79 18%	81 28%

dintre străini (tipul 4), indicînd într-un anumit fel, gradul de mişcare al populaţiei, este foarte scăzut în primele perioade (3—4%).

Între 1931 şi 1950, proporţiile se modifică semnificativ, deşi ordinea lor din punctul de vedere al mărimii rămîne aceeaşi : tipul 1 (amîndoi

Grafic nr. 4. — Dinamica tipurilor de căsătorie

boldeşteni) cunoaşte o scădere rapidă, în timp ce tipurile 3 şi 4, nespecifice pentru modelul tradiţional de căsătorie, sînt în creştere (împreună ating o pondere de 36% egală cu tipul 1). După 1950 apar modificări structurale, cu inversări de locuri între tipuri în ceea ce priveşte ponderea lor. Astfel, în ultima perioadă (1960-1967), tipul 1 de căsătorii (între boldeşteni) ajunge de pe primul loc pe ultimul, în timp ce tipul 4 (între veniţi) ajunge de pe ultimul loc pe al doilea. Singurul tip avînd o proporţie suficient de constantă este tipul 2 (băiat boldeştean — fată străină) — 28, 28, 25, 27, 28, 20, 29%.

Dacă în prima perioadă, din bărbaţii căsătoriţi în Boldeşti 90% erau boldeşteni şi doar 10% străini, în ultima perioadă (1960—1967), ca rezultat al unei tendinţe continue de descreştere şi, respectiv, de creştere, proporţiile se inversează chiar : 49% boldeşteni faţă de 51% străini.

De remarcat un lucru : în perioada de vîrf a dezvoltării schelei, 1950—1959, ponderea fetelor boldeştene nu numai că nu continuă să scadă, ci creşte la 62% faţă de 55% în perioada anterioară şi 43% în ultima perioadă. Lucrul se explică prin faptul că în acea perioadă atracţia de a locui în Boldeşti atinsese maximul. Fetele din Boldeşti au avut de aceea tendinţa de a rămîne pe loc. Bărbaţii de prin alte locuri au preferat să vină ei mai degrabă în Boldeşti decît să ia fetele la ei. Apoi, în ultima perioadă, cînd schela a intrat în declin, cînd posibilităţile ei de absorbţie au scăzut, fetele au început să plece mai mult ca în perioadele anterioare. Chiar şi bărbaţii din Boldeşti în perioada de avînt al schelei tind să se căsătorească mai mult cu fetele din sat.

Cu excepţia perioadelor tradiţionale, în perioada de maximă dezvoltare a schelei apare numărul cel mai ridicat de boldeşteni căsătoriţi cu boldeştence — 63% — faţă de 60% şi 57% în cele două perioade anterioare şi 43% în perioada ultimă. Acum, băieţii boldeşteni, pentru a găsi de lucru, pleacă prin alte părţi, sînt mai mobili ca în perioada anterioară şi îşi aduc de acolo neveste. În perioada de maximă dezvoltare a schelei, ei rămîneau mai mult în sat.

Procesul se desfăşoară şi invers : fetele boldeştene se căsătoresc tot mai puţin cu băieţi din Boldeşti.

Scăderea substanţială a căsătoriilor dintre boldeşteni, de la aproximativ 60% din total, în primele perioade (62%, 55%, 59%), la 21%, în ultima perioadă, a generat un fenomen interesant la nivelul conştiinţei satului. Diferiţii informatori au apreciat că acest tip de căsătorii aproape că nu mai există. Cu greu au putut să-şi amintească de unul sau două cazuri din ultimii ani. Şi totuşi acest tip are o pondere suficient de mare chiar în ultimii ani (61 = 21%). Este posibil ca la acest nivel să apară o iluzie specifică aprecierilor sociale. La nivelul perceperii colective, schimbarea rapidă a proporţiilor între tipurile de căsătorie, scăderea rapidă a căsătoriilor dintre boldeşteni şi creşterea tipurilor neobişnuite de căsătorie au constituit un „şoc". Acest tip de căsătorie reprezentativ atît pentru realitatea, cît şi pentru mentalitatea tradiţională, existent aproape ca normă, ca regulă, şi-a micşorat substanţial ponderea. De aceea

s-a creat impresia că tipul de căsătorie tradiţional (dintre boldeşteni) a dispărut aproape complet, impresie pe care experienţa nu o poate infirma într-un mod clar (din 5 căsătorii, doar una fiind de tip tradiţional).

Proporţia tipurilor de căsătorie, aşa cum se prezintă ele în ultima perioadă, cu valori foarte apropiate (toate sînt situate între 21 şi 29%), spre deosebire de valorile foarte depărtate din prima perioadă (cuprinse între 3% şi 62%), este caracteristică pentru o aşezare cu fluctuaţie ridicată a populaţiei.

Pentru factorii care au determinat valul migrator spre Boldeşti sînt interesante motivele stabilirii în Boldeşti, declarate de locuitorii actuali veniţi din alte localităţi (vezi tabelul nr. 18).

Tabelul nr. 18

Motivele stabilirii în Boldeşti

Motivul venirii	Bărbaţi	Femei
Căsătorie 307 = 33,9%	83 = 19,9% (din 417)	224 = 48,7% (din 460)
Profesionale 313 = 35,7%	241 = 57,8%	72 = 15,6%
Alte motive 213 = 24,5%	71 = 17%	142 = 30,8%
Necunoscute 44 = 5,9%	22	22

După cum se vede, în general motivele profesionale domină cu 35,7%, urmate pe cele privitoare la căsătorie — 33,9%. La bărbaţi, motivele profesionale sînt cele mai puternice — 57,8% faţă de 15,7% cît reprezintă ele la femei. În cazul căsătoriei ca motivaţie, situaţia pe sexe stă complet invers: la bărbaţi ea reprezintă doar 19,9%, în timp ce la femei 48,7%. La femei apare o mare proporţie la „alte motive" — 30,8% — aici fiind incluse în special „venit cu soţul". Deci cauza principală care face să aibă loc o intensă migrare a femeilor este căsătoria, adică asistăm la un proces de „circulaţie a femeilor" mult accelerat din cauza noilor condiţii. Interesant este însă faptul că o proporţie suficient de mare (15,6%) din femeile venite au indicat drept motivaţie profesiunea care le-a adus aici. Este o motivaţie nouă în circulaţia femeilor. De asemenea apare un fenomen interesant. „Circulaţia bărbaţilor" prin căsătorie este un proces întîlnit şi în satul tradiţional, însă avînd valori relativ mici. Ceea ce este specific pentru o comunitate în plină dezvoltare este, pe de o parte, micşorarea numărului de femei „exportate", iar pe de altă parte mărirea numărului de bărbaţi „importaţi" prin căsătorie. Pentru bărbat, femeile de aici reprezintă totodată şi posibilitatea de a locui acolo unde poate găsi de lucru sau unde a găsit deja de lucru, deci un mijloc simplu şi eficient de „împămîntenire". Numărul de bărbaţi veniţi în Boldeşti prin căsătorie este din acest punct de vedere semnificativ — 19,9%.

Dacă sînt luate în consideraţie diferenţele care apar în motivaţia stabilirii în Boldeşti în diferitele perioade, apare într-o lumină mai clară formarea în timp a valului de imigraţii (vezi tabelul nr. 19).

În condițiile în care proporția bărbaților și a femeilor veniți în fiecare perioadă este aproximativ aceeași, motivația stabilirii în Boldești în fiecare perioadă este deosebită.

Tabelul nr. 19

Variația motivației stabilirii în Boldești în diferite perioade

Perioada venirii	Prin căsătorie %	Profesiune %
Pînă în 1918	75	5
1919—1930	53,8	36,5
1931—1943	46,7	35,5
1944—1948	33	38
1949—1960	35,8	39,6
1961—1967	24,2	37,9

Căsătoria, ca motiv, cunoaște un declin masiv, fiind concurată de alte motive, în special de cele profesionale. De remarcat e faptul că în perioada imediat anterioară apariției schelei se constată un procent mare de veniri din motive profesionale, explicate în parte de activitatea de exploatare și prospectare a petrolului care începuse deja, dar și de poziția favorabilă a Boldeștilor. Schimbarea structurală a motivației stabilirii în Boldești are loc după 1930 și în special după 1944.

Variația motivației în diferite perioade la bărbați și femei evidențiază tocmai acest lucru (vezi tabelul nr. 20).

Tabelul nr. 20

Motivarea stabilirii în Boldești la bărbați și femei

Perioada venirii	Prin căsătorie		Profesional	
	B%	F%	B%	F%
Pînă 1918	40	87	0	7
1919—1930	26	84	67	4
1931—1943	14	71	67	9
1944—1948	31	38	62	17
1949—1960	22	48	63	18
1961—1967	14	34	64	22

Proporția bărbaților veniți prin căsătorie scade semnificativ în favoarea motivelor profesionale.

Același lucru se poate vedea și în ceea ce privește dinamica motivațiilor stabilirii în Boldești la femei. O scădere a venirilor prin căsătorie în favoarea venirilor din motive profesionale și a venirilor împreună cu familia sau cu soțul.

Localități unde au venit cei stabiliți în Boldești. Pentru caracterizarea formării populației Boldeștilor este interesant de știut de unde vin „străinii" așezați aici. Pentru aceasta dispunem de două surse de informații :

a) recensămîntul populației făcut de noi a cuprins întrebări nu numai în legătură cu data și cu motivele venirii, dar și cu locul nașterii ; b) registrele stării civile indică locul de naștere al celor căsătoriți în Boldești pe perioada 1883—1967.

Datele recensămîntului oferă informații numai despre populația în viață a Boldeștilor.

Localitățile de proveniență ale populației străine stabilite în Boldești au fost grupate în 4 zone:

Zona I — localități învecinate sau apropiate și legate cu căi bune de comunicație (Scăieni, Lipănești, Pleașa, Ploieștiori, Măgurelele etc.) ;

Zona a II-a — alte comune ale județului Prahova — foarte puține — la sud de Ploiești, cîteva în vest, în jurul Cîmpinei, cîteva la est (Urlați, Mizil) și majoritatea la nord de Vălenii de Munte (Șurani, Aricești, Drajna de Sus, Posești, Homoriciu, Bătrîni, Starchiojd, Bertea, Ștefești, Aluniș, Olteni, Slănic, Ogretin, Izvoarele etc.). Din comunele din est și vest de Boldești, migrația este mai redusă, iar din cele de la sud de Ploiești, migrația este aproape inexistentă. Cea mai mare parte a celor veniți din cadrul acestei zone sînt de la nord, din satele de munte.

Zona a III-a — județele vecine sau foarte apropiate prin căile de comunicație cu județul Prahova : Dîmbovița, Ilfov, Buzău și Ialomița, județul Brașov, de la nord, nu a fost inclus din cauza situațiilor politico-administrative schimbătoare.

Zona a IV-a — celelalte județe ale țării. În plus, o serie de alte țări : Bulgaria, U.R.S.S., R.D.Germania, Ungaria, Franța.

Tabelul nr. 21

Repartiția pe zone a locului de naștere al străinilor stabiliți în Boldești

Zone	Procent din totalul străinilor %	Bărbați, % din totalul bărbaților veniți	Femei, % din totalul femeilor venite
Zona I	38	33	43
Zona a II-a	36	40	33
Zona a III-a	10	13	7
Zona a IV-a	15	13	17

După cum reiese din tabelul nr. 21, repartiția pe zone a locului de naștere al străinilor stabiliți în Boldești este următoarea :

Cei mai mulți dintre cei veniți provin din zona I, adică din orașele și satele apropiate. A doua ca mărime este zona a II-a, adică din celelalte localități ale județului și în primul rînd din satele de munte ; 3/4 din totalitatea celor stabiliți în Boldești provin din județul Prahova ; numai 1/4 din populația venită a Boldeștilor provine din alte județe ale țării.

Diferențele dintre bărbați și femei în ceea ce privește locul de naștere nu sînt prea mari. Se constată o tendință a femeilor de a veni

într-o proporţie mai mare din localităţile învecinate (zona I) şi mai puţin din celelalte zone. Deci mobilitatea lor este mai intensă pe traseele mai scurte.

Este interesantă dinamica în timp a locurilor de naştere a celor stabiliţi în Boldeşti, pe care ne-o oferă datele *Registrului stării civile*. Dacă sînt luaţi în consideraţie numai cei care s-au căsătorit cu un boldeştean (fie fată, fie băiat), situaţia pe zone este următoarea (tabelul nr. 22) :

Tabelul nr. 22

Zonele din care provin cei căsătoriţi cu Boldeşteni în diferite perioade de timp

Perioada de timp	Zona I %	Zona a II-a %	Zona aIII-a %	Zona a IV-a %
1883—1900	85	12	1	2
1901—1913	76	12	5	7
1914—1930	67	14	8	11
1931—1940	56	23	9	11
1941—1950	49	26	13	11
1951—1959	36	44	9	9
1960—1967	36	42	9	10

În prima perioadă (1893—1900), cea mai mare parte a străinilor care se căsătoreau cu boldeşteni (85%) proveneau din localităţile învecinate. În ultima perioadă, doar 36% provin din această zonă ; 42% provin din alte localităţi ale judeţului Prahova şi 19% din alte judeţe ale ţării. După cum reiese din tabelul nr. 22, evoluţia în timp a Boldeştilor este marcată printr-o scădere a ponderii celor veniţi prin căsătorie din zona I (localităţile învecinate sau foarte apropiate), crescînd ponderea celor veniţi din zonele II—IV.

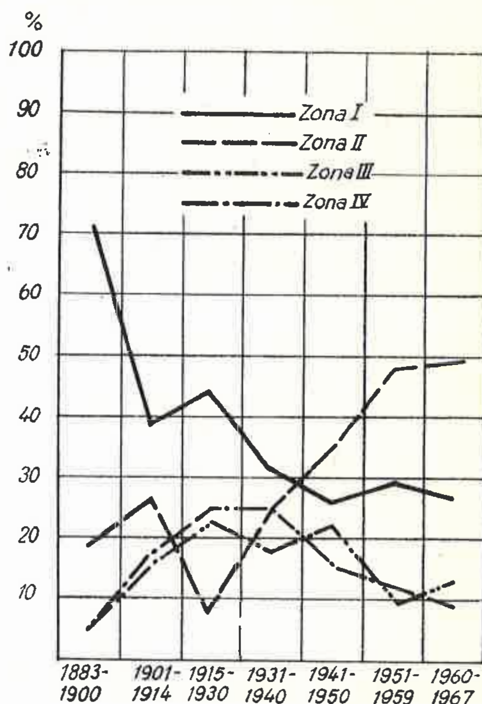
Tabelul nr. 23

Zonele de unde provin bărbaţii străini căsătoriţi cu fete din Boldeşti

Perioada	Zona I %	Zona a II-a %	Zona a III-a %	Zona a IV-a %
1883—1900	71	19	5	5
1901—1913	39	26	16	18
1914—1930	44	8	23	25
1931—1940	32	25	18	25
1941—1950	26	35	22	16
1951—1959	29	48	10	12
1960—1967	27	49	13	9

Cu unele diferenţe, variaţiile acestea se menţin şi atunci cînd se ia în considerare sexul celor veniţi şi căsătoriţi cu boldeşteni (vezi tabelele nr. 23 şi 24 şi graficele nr. 5 şi 6).

În prima perioadă 1883—1900, majoritatea bărbaților veniți — 71% — provin din comunele învecinate. Din celelalte comune ale județului 19%, iar din rest cîte 5%. Situația începe să se schimbe semnificativ încă după 1900. După 1930, schimbările se accentuează, ajungîndu-se spre

Grafic nr. 5. — Zonele de unde provin bărbați străini căsătoriți cu boldeștene

sfîrșit ca ponderea mai mare a băieților veniți să o dețină cei din comunele din nord de Văleni, 49% față de 27% din comunele învecinate în ultima perioadă. Din județele mai îndepărtate, veniri mai mari s-au înregistrat mai ales după fiecare dintre cele două războaie și în perioada

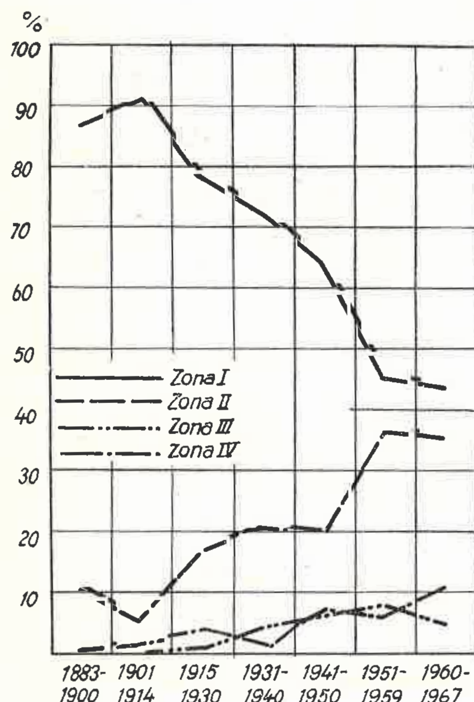
Tabelul nr. 24

Zonele de unde provin femeile străine căsătorite cu Boldeșteni

Perioada	Zona I %	Zona a II-a %	Zona a III-a %	Zona a IV-a %
1883—1900	88	11	0	1
1901—1913	92	6	0	2
1914—1930	9	17	1	4
1931—1940	73	21	4	1
1941—1950	65	20	6	7
1951—1959	46	37	8	6
1960—1967	44	36	5	11

dintre războaie, ca apoi proporțiile lor să scadă. În prima perioadă de industrializare a regiunii, au venit cadre mai mult din alte părți ale țării decît după 1950, cînd județul, mai ales în industria petrolieră, își ridicase cadre proprii.

În ceea ce privește locul de naștere al femeilor străine căsătorite cu boldeșteni, situația este întrucîtva modificată (vezi tabelul nr. 24 și graficul nr. 6). În prima perioadă, cea mai mare parte a acestora provenea din zona I (88%). Din zona a II-a doar 11%, din zona a III-a —0% și din zona a IV-a — 1%. Cu timpul, proporția femeilor din zona I scade, fără a trece pe locul doi, ca la bărbați (44% din ultima perioadă), procentul femeilor din zona a II-a crește, ajungînd la 36%, iar cel din zonele a III-a și a IV-a ajunge de-abia la 16% împreună. Este clar că mișcarea populației de gen feminin prin căsătorie are loc pe o rază mai mică decît a celei bărbătești. La populația feminină nu există fluxuri sporite în perioadele imediat postbelice ca în cazul bărbaților.

Grafic nr. 6. — Zonele de unde provin femeile străine căsătorite cu boldeșteni

Pentru a exemplifica această diferență de mișcare a populației feminine și masculine prin căsătorie, am luat cîteva localități învecinate, care oferă locuitorilor condiții aproximativ la fel de bune ca și Boldeștii, și un grup de localități mai îndepărtate, din zona de munte, cu condiții

inferioare celor oferite de Boldești. În toată perioada luată în considerație (1883—1967), numărul de bărbați și femei veniți din aceste localități și căsătoriți în Boldești este :

Tabelul nr. 25

Două grupuri de localități de unde se produce migrarea spre Boldești

	Bărbați	%	Femei	%
Localități învecinate (Scăieni, Măgurele Blejoi, Pleașa)	58	53%	273	77%
Localități mai puțin favorizate (Cocorăști, Mîsli, Vulcănești, Gormatu-Cuib, Păcurați, Bertea, Vărbilău)	51	47%	83	23%
	109		356	

Este clar că mișcările de populație sînt mai accentuate în comunele din jur. Ele se micșorează cu cît crește distanța. Interesant este însă un alt fapt, și anume : dacă din aceste sate, cu o poziție aproximativ la fel de bună ca și Boldeștii, proporția femeilor venite este mult superioară celei a bărbaților, schimbul fiind deci caracterizat prin tendința mai accentuată de mișcare a populației feminine pe distanțe scurte, în satele mai îndepărtate, și în special cele din nord, proporția bărbaților crește semnificativ.

În condițiile mobilității mai mari a populației feminine prin căsătorie, aceste proporții devin și mai semnificative.

Motivele stabilirii în Boldești în funcție de zona de proveniență.

Considerînd populația actuală, pe măsură ce zona este mai apropiată de Boldești crește ponderea venirilor prin căsătorie și scade ponderea motivației profesionale (vezi tabelul nr. 26).

Tabelul nr. 26

Motivația stabilirii în Boldești în funcție de zonele de proveniență

Zona	Total	Venit din motive de căsătorie	%	Venit din motive profesionale	%
Zona I	335	173	52	68	20
Zona a II-a	317	88	28	137	43
Zona a III-a și a IV-a	215	46	21	108	50

Trecînd de la zona I la zonele a III-a și a IV-a apare o inversare completă a motivației stabilirii în Boldești. În zona I, 52% din cei veniți au invocat căsătoria drept motiv, iar 20% motive de ordin profesional. În zonele III-IV, doar 21% au indicat motivul căsătoriei, pe cînd 50%

pe cel profesional. Cei care locuiesc în satele apropiate, chiar dacă au serviciul în Boldești, pot face naveta. De aceea venirile din motive profesionale au o pondere mai redusă. În schimb ei pot să se mute (prin căsătorie, în special în Boldești) și fără să lucreze aici, ci în alte localități. Boldeștii este o localitate de unde se poate face ușor naveta către principalele centre industriale ale zonei.

Această tendință este valabilă atît la bărbați, cît și la femei. Apar însă diferențe remarcabile (vezi tabelul nr. 27).

Tabelul nr. 27

Motivarea stabilirii în Boldești pe zone și pe sexe

Zona	Bărbați					Femei				
	Total	Căsătorie ca motiv		Motive profesionale		Total	Căsătorie ca motiv		Motive profesionale	
Zona I	135	43	32%	56	41%	200	130	65%	12	6%
Zona a II-a	163	25	15%	109	67%	154	63	41%	28	18%
Zona a III-a și a IV-a	106	15	14%	76	72%	109	31	28%	32	29%

Din zona I, 32% dintre bărbați străini au venit prin căsătorie și 65% dintre femei. Motivele profesionale sînt prezente în aceeași zonă la 41% din bărbați și doar la 6% din femei. Făcînd abstracție de aceste diferențe, tendințele remarcate mai sus se consemnează atît la bărbați, cît și la femei.

Este firesc ca din zonele mai depărtate, ponderea celor veniți prin căsătorie să fie mai mică. Ei vin aici din motive profesionale și, pe urmă, eventual, se și căsătoresc aici, stabilindu-se definitiv. După cum se vede chiar și cei din zona a II-a, care vin în majoritatea lor din satele de munte se stabilesc cu mai multă greutate prin căsătorie aici. Sînt mai multe motive care explică acest lucru. Pe de o parte, nivelul lor de pregătire profesională, și deci profesiunile pe care le au, sînt adesea sub nivelul de aspirații ale fetelor din Boldești. Mulți dintre ei ocupă posturi cu calificare mai scăzută, pe care boldeștenii nu le mai doresc. Mai intervine și un factor care ține de modul de organizare a timpului și a relațiilor. Deși muncesc în Boldești, pentru că locuiesc tot în satele lor, acolo cunosc fete, acolo merg să petreacă timpul liber. Unii vin deja căsătoriți sau fiind „în vorbă" cu fete de la ei. M.N. apreciază că majoritatea muncitorilor din satele de munte preferă să se căsătorească tot la ei în sat. Destul de puțini sînt aceia care vin să se căsătorească aici.

Faptul că cea mai mare parte a bărbaților veniți prin căsătorie sînt din zona I, din localitățile învecinate, indică o puternică tendință de „urbanizare" a mentalității din întreaga vale a Teleajenului. Apare un fenomen nou : o circulație, prin căsătorie, tot mai intensă și a bărbaților, nu numai a femeilor. Ei se stabilesc acolo unde găsesc condiții favorabile de muncă și de locuit. Menținerea continuității neamului și a satului,

concretizat în norma „femeia merge după bărbat", nu mai funcţionează ca principiu al comportamentului demografic. Aşezarea într-un loc sau în altul este deja regizată de noi raţiuni, specifice dezvoltării urbane şi industriale a zonei.

d) Asimilarea străinilor

Din punctul de vedere al asimilării masei apreciabile de veniţi (străini) Boldeştii s-a arătat destul de primitor. Mentalitatea boldeşteanului nu este închisă la coexistenţa cu străinii. Satul a fost mereu un sat deschis, suportînd în permanenţă fluctuaţii de populaţie. De aceea, deşi în conştiinţa satului mai persistă, ca element component, conştiinţa existenţei de generaţii în aceeaşi comunitate, limitată de faptul că multe dintre familiile boldeştene sînt şi ele venite într-o perioadă sau alta, deci, ca reflex al acestei conştiinţe, există încă distincţia boldeştean-străin, „veneticul" nu este privit cu ostilitate, cu neîncredere. Satul nu a fost niciodată o comunitate suficient de închisă, cu propria sa viaţă, cu relaţii suficient de fixe, încît migraţiile masive să producă o reacţie de apărare, ostilitate, delimitare. Şi nu există nici măcar sentimentul nostalgiei după o stare stabilă, distrusă de străinii veniţi cu alte mentalităţi şi alte obiceiuri. Populaţia s-a amestecat. Străinii au cucerit poziţii frumoase socio-economice în sat. Unii dintre ei prezentau pentru familiile boldeştene o atracţie deosebită prin meseriile lor avantajoase. Alţii, prin calificarea lor scăzută (în special cei veniţi de la munte), nu prezentau un interes prea mare.

Mentalitatea de sat cu familiile sale suficient de delimitate, cu prestigiu diferenţiat mai persistă datorită mai ales generaţiei în vîrstă, a cărei tinereţe s-a plasat în deceniile 1 şi 2 ale secolului, perioadă în care satul avea caracteristicile unui sat tradiţional.

Dacă din punctul de vedere al situaţiei economice, străinii prezentau în cea mai mare parte a lor un avantaj, din punctul de vedere al moralităţii vieţii de familie, ei au avut unele influenţe negative, înregistrate la nivelul conştiinţei satului. Tinerii veniţi să lucreze în Boldeşti nu prezentau o garanţie prea mare pentru fetele boldeştene : azi erau aici, mîine plecau, şi nimeni nu mai ştia unde. Ei erau singuri, în afara reţelei de relaţii de rudenie care exercită o presiune integrativă considerabilă. Valul mare de străini ar fi putut pune în primejdie familia boldeşteană. În aceste condiţii, familia boldeşteană s-a repliat, manifestînd o tendinţă de închidere şi de sporire a exigenţilor, fără a fi însă niciodată prea rigidă. Opinia satului în această privinţă a fost destul de fermă.

Străinii au scăzut standardul tradiţional al moralităţii de familie şi pe altă cale. În satul tradiţional, înainte de căsătorie, moralitatea era foarte ridicată. O fată care „greşea" cu greu mai era luată în căsătorie de un boldeştean. De obicei, se căsătorea cu cîte unul de prin alte părţi sau cu un văduv. Şi în prezent băieţii boldeşteni sînt destul de exigenţi în această privinţă. Acum însă, la nivelul mentalităţii boldeştene, este cris-

talizată constatarea, nu lipsită de regret, că şi cele mai „stricate" fete găsesc repede cîte un străin care să le ia, fie pentru că nu ştiu, fie că vor să se stabilească în Boldeşti. Evident, „străinii" au venit şi cu exigenţele moralei tradiţionale mult mai zdruncinate de viaţa fluctuantă industrială pe care o duceau, de ruptura timpurie cu mediul lor familial.

Subiectiv, nu au existat deci piedici pentru integrarea şi asimilarea populaţiei venite să lucreze aici. Piedicile au fost mai mult de ordin obiectiv. Cei veniţi nu au putut să procure prea uşor locurile necesare pentru a-şi construi case. Muncitorii cu calificare mai scăzută au primit mai puţini locuinţă din partea schelei. Nu aveau nici banii necesari de a cumpăra pămînt. Pe lîngă aceasta, exista o serie de îngrădiri legale în legătură cu obţinerea locului de casă (Boldeştii aveau statut de sat). Apoi, dintre cei veniţi, unii aveau casă în satele lor. Fiind legaţi de comunitatea lor, le venea mai greu să se mute decît să facă naveta. În orice caz, o serie de muncitori navetişti ar dori să poată să se stabilească în Boldeşti, dar nu au posibilitatea. Îi atrag atît posibilităţile profesionale oferite, cît şi comodităţile vieţii de aici : gaze, magazine, apropierea de Ploieşti, etc. Dacă ar fi existat o serie de facilităţi din acest punct de vedere, cu siguranţă că o mare parte dintre străinii care lucrează la schelă sau chiar dintre cei care lucrează în împrejurimile Boldeştilor s-ar fi aşezat aici. Asupra Boldeştilor există, de aceea, o presiune demografică continuă, de natură a umple imediat eventualele goluri apărute sau posibilităţi noi create. Ea vine din partea celor care lucrează în Boldeşti, dar locuiesc în alte sate, în condiţii mai puţin avantajoase, precum şi a celor din satele de munte mai izolate, care tind să coboare în localităţile care le oferă mai multe posibilităţi de muncă şi de viaţă, Boldeştii fiind unul dintre cele mai dorite din acest punct de vedere.

Cei cu o calificare mai bună au reuşit mult mai repede să se aşeze aici : pot pătrunde mult mai uşor în familiile boldeştene (fetele din Boldeşti au început să fie solicitate de cei veniţi, scăzînd proporţia celor care pleacă în alte sate prin căsătorie), au surse financiare mai mari pentru a-şi construi locuinţe aici, obţin locuinţe cu prioritate din partea schelei. E drept că unii dintre ei aspiră mai mult decît alţii să plece din Boldeşti într-un centru urban.

e) Emigraţia boldeştenilor

În satul tradiţional, plecarea băieţilor din casa părintească se făcea, de regulă, tot în sat. Numai în condiţii excepţionale îşi părăseau satul. Fetele, după cum am văzut, plecau mai uşor. Situaţia Boldeştilor astăzi este cu totul alta. Deşi, datorită condiţiilor menţionate mai înainte, Boldeştii are o tendinţă puternică de menţinere a populaţiei, el eliberează totuşi încontinuu o parte din populaţia sa. În ceea ce priveşte cei plecaţi din Boldeşti, nu avem date prea multe. În cadrul recensămîntului făcut, a fost cerută situaţia copiilor plecaţi din casa părintească. Rezultatele obţinute sînt totuşi parţiale, neputîndu-se cuprinde totalitatea copiilor plecaţi.

Ele sînt însă semnificative pentru mobilitatea populației boldeștene. Au putut fi înregistrați 367 de „copii plecați" din familiile actuale luate în considerație, ceea ce reprezintă 15% din populația satului.

Dintre cei plecați din casa părintească, mai mult de jumătate dintre ei au plecat din Boldești (vezi tabelul nr. 28).

Tabelul nr. 28

Unde au plecat cei care au părăsit casa părintească

Total plecați din familie	Stabiliți tot în Boldești	Stabiliți în alte sate	Stabiliți în alte orașe	Total stabiliți în alte localități	Necunoscuți
367	146 40%	97 26%	116 32%	213 58%	8 2%

Femeile dau o proporție ceva mai ridicată decît bărbații plecați din Boldești (vezi tabelul nr. 29).

Tabelul nr. 29

Cei plecați din casa părintească în funcție de sex

Sex	Total	Stabiliți în Boldești. La sută din totalele de bărbați și de femei	În alte sate	În alte orașe	Total plecați din Boldești
Bărbați	149 41%	68 46%	31 21%	45 30%	76 51%
Femei	218 59%	78 36%	66 30%	71 33%	137 63%

Dacă din totalul celor plecați din casa părintească 46% dintre bărbați rămîn în Boldești, doar 37% dintre femei se stabilesc în sat. Dacă la aceasta se adaugă faptul că în casa părintească rămîn mai mult băieții decît fetele, reiese clar că Boldeștii de azi mai este caracterizat încă într-o oarecare măsură de modelul tradițional de migrație a populației prin căsătorie, prin tendința de stabilitate mai accentuată a bărbaților. Dacă se ia în considerație numai cei care au plecat din Boldești (213), femeile reprezintă 63% (137), în timp ce bărbații numai 36%.

În ceea ce privește însă locul unde s-au stabilit cei plecați din Boldești, apare o ușoară predominanță de migrație a bărbaților spre oraș :

	La oraș	La sat
Bărbați = 76	45 = 59%	31 = 41%
Femei = 137	71 = 52%	66 = 48%

Din punctul de vedere al depărtării de Boldești, în comparație cu populația venită din alte localități, situația este următoarea (vezi tabelul nr. 30):

Tabelul nr. 30

Situația celor plecați din Boldești în funcție de depărtare, comparată cu locul de unde vin străinii stabiliți în Boldești

Boldeșteni stabiliți în localitățile învecinate	Străini veniți din localitățile învecinate	Boldeșteni stabiliți în alte localități ale județului	Străini veniți din alte localități ale județului	Boldeșteni stabiliți în alte județe ale țării	Străini veniți din alte județe ale țării
69%	38%	9%	36%	22%	25%

După cum se vede, boldeștenii care pleacă au tendința de a migra pe distanțe mai scurte decît aria migrării străinilor stabiliți în Boldești. Peste două treimi dintre boldeștenii plecați (69%) s-au stabilit în localitățile învecinate, în timp ce peste jumătate din străinii stabili în Boldești (61%) vin din localități mai îndepărtate. Dacă luăm însă în considerare faptul că diferența cea mai mare apare la categoria „alte localități ale județului", apare următoarea explicație: cele mai dezvoltate localități ale județului Prahova sînt cele din jurul Ploieștiului, deci învecinate cu Boldești. Celelalte localități, neînvecinate cu Boldeștii, sînt în marea lor parte la nord de Boldești, mult mai puțin dezvoltate și deci care nu atrag populația de aici. Totuși, o ușoară tendință de mobilitate mai scăzută este evidentă.

Femeile, deși migrează într-o proporție mai mare decît bărbații, aria migrației lor este mai mică (vezi tabelul nr. 31). Trei sferturi dintre ele (75%) sînt stabilite în localitățile învecinate. Semnificativă este și diferența dintre bărbații și femeile care se stabilesc în alte județe ale țării (30% față de 17%).

Tabelul nr. 31

Locul unde s-au stabilit bărbații și femeile în funcție de depărtarea de Boldești

Sex	Total	În localitățile învecinate		În celelalte localități ale județului		În alte județe	
Bărbați	76	44	58%	9	12%	23	30%
Femei	137	103	75%	11	8%	23	17%

f) Perspective

Se poate spune, în concluzie, că din punctul de vedere al fluctuației populației Boldeștii prezintă o serie de caracteristici interesante. Prin valurile accentuate de imigrări suportate, el s-a depărtat substanțial de

modelul fluctuaţiilor de populaţie specific satului tradiţional, reprezentînd caracteristicile centrelor urbane-industriale în dezvoltare. Spre deosebire de alte sate, caracterizate : 1) fie prin creştere pe seama, în primul rînd, a sporului natural, proporţia veniţilor din alte localităţi fiind destul de redusă ; 2) fie prin stagnare sau descreştere (depopulare), pe seama emigrărilor la oraş, Boldeştii se caracterizează, datorită dezvoltării sale industriale, printr-o creştere masivă a populaţiei, datorată în cea mai mare parte valurilor de „imigrări".

Dacă dezvoltarea schelei a tins să facă din Boldeşti un centru urban-industrial, cel puţin din punctul de vedere al modelului de fluctuaţie a populaţiei, tendinţa de stagnare şi de uşor declin a schelei (fenomen apărut în ultimii ani) poate să aibă în viitor o influenţă diferită decît cea de pînă acum asupra proceselor demografice.

Din datele D.C.S. rezultă că din 1956 pînă în 1963 comuna Boldeşti (inclusiv Seciu) cunoaşte o creştere continuă a populaţiei.

După 1963, populaţia comunei începe să scadă treptat.

1956 = 4 344.
1963 = 4 987.
1966 = 4 421.

Interesantă pentru acest proces este dinamica sporului migrator din 1956 pînă în 1966 (vezi tabelul nr. 32).

Tabelul nr. 32

Sporul migrator în ultimii ani

Sosiţi		Plecaţi	Spor migrator
1956	90	77	13
1957	270	124	146
1958	135	176	—41
1959	170	170	0
1960	291	199	92
1961	222	151	71
1962	265	179	86
1963	119	149	—30
1964	120	185	—65
1965	66	133	—67
1966	128	187	—57

Din 1963, sporul migrator al Boldeştilor devine negativ. Mai puţini sînt cei care vin să se stabilească în Boldeşti decît cei care pleacă. Dacă între 1959 şi 1962 au venit în Boldeşti 948 de oameni, în următorii patru ani, 1963—1966, au venit numai 433, în condiţiile în care numărul celor plecaţi a rămas aproximativ egal : 699 şi, respectiv, 654.

Boldeştii încep să manifeste din punct de vedere industrial semne de involuţie. Încetul cu încetul, dacă ne permitem un pronostic asupra

viitorului, Boldeştii se vor transforma într-unul dintre orăşelele-sat care vor umple valea Teleajenului, pe jumătate suburbie a Ploieştilor, pe jumătate centru autonom. Este probabil ca Boldeştii să nu cunoască o tendinţă durabilă de depopulare. Stagnarea schelei nu a făcut decît să elibereze puţin din populaţia în curs de aglomerare a Boldeştilor. Ea a micşorat simţitor capacitatea de absorbţie a forţei de muncă. Chiar dacă emigrarea locuitorilor din Boldeşti va deveni un fenomen de oarecari proporţii, nu prea mari din cauza aşezării sale favorabile, locul rămas liber va fi ocupat de cei din satele din nord, mai puţin favorizate ca aşezare. Boldeştii continuă să fie supus unei presiuni demografice susţinute din nord, chiar dacă cea de la sud şi din împrejurimi a scăzut considerabil.

Boldeştii vor deveni din această cauză, într-o oarecare măsură, un fel de „cap de pod" spre oraş şi industrie a populaţiei din satele de munte cu mai puţine posibilităţi. Datorită dezvoltării industriale a întregii văi a Teleajenului, datorită apropierii de Ploieşti, Boldeştii nu riscă nici să redevină un sat agricol (întreaga populaţie a devenit definitiv industrială) şi nici să se depopuleze, rămînînd o mică aşezare izolată, în descreştere, dar cu posibilitatea de a se hrăni suficient în numeroasele întreprinderi industriale din regiune, urmînd să practice un „navetism" mult mai accentuat decît în prezent.

8. EFECTUL DE „STRĂINARE"

a) Baza obiectivă a efectului psihologic de străinare

Interferenţa celor două mari procese sociale analizate în rîndurile precedente (întreruperea continuităţii demografice printr-un puternic val de imigrări şi profesionalizarea şi culturalizarea masivă a locuitorilor) a generat în planul psihologicului, al conştiinţei colectivităţii un efect cu totul neaşteptat, pe care l-am numi efectul de „străinare". Componenta obiectivă cea mai simplă a acestui efect de „străinare" este cea analizată mai înainte : o pondere numerică tot mai mare în populaţia Boldeştilor încep să aibă „veniţii", cei născuţi în alte localităţi şi stabiliţi aici, „străinii" sau copiii de „străini". Componenta majoră a acestui efect de „străinare" derivă din faptul că, din punctul de vedere al statutului social-profesional ocupat în Boldeşti, străinii nu s-au repartizat uniform. În satul tradiţional, străinul, „veneticul", avea un statut special. Puţini dintre ei, cei care veneau în calitate de moşieri, preoţi, învăţători sau cîrciumari, ocupau poziţii social-economice mult superioare sătenilor. Ei nu se amestecau în general cu satul ; ca profesiune, ca relaţii personal-familiale formau o pătură aparte. Bună parte din ţăranii veniţi aveau, de regulă, însă un statut social inferior. Cel mai adesea străinul era asimilat cu „sărăntocul", cu omul fără căpătîi care în satul lui nu a reuşit să-şi facă o situaţie şi de aceea se aciua unde găsea. Aceasta îl aducea la o oarecare inferioritate faţă de localnici, o inferioritate economică în primul rînd. Pentru a se

stabili aici, existau cîteva posibilități : ori găsea o văduvă cu casă, ori lua o fată compromisă în sat, ori se integra într-o familie săracă ce îl primea. El avea și dezavantajul de a nu avea relații de rudenie aici, care să-l poată ajuta. Din cauza aceasta, cel puțin o bună parte din timp, ei nu reușeau să se ridice la nivelul de viață social-economică a localnicilor. Oamenii cei mai apreciați din toate punctele de vedere, oamenii bine situați, dintre săteni, evident erau boldeștenii. Situația aceasta s-a modificat structural în urma dezvoltării schelei și, într-o oarecare măsură, chiar dinainte. Vechea mentalitate se mai păstrează în sat, în special în părțile mai vechi ale lui. În Seciu, mai izolat, ea este mai puternică. Încetul cu încetul, această optică a fost măcinată de dezvoltarea industrială. Mulți străini veneau cu o pregătire profesională superioară, cu un mod de viață mai avansat și, evident, cu venituri mai mari. Mai mult decît atît. Străinii care au invadat Boldeștii tind să ocupe poziții social-economice mai bune decît localnicii.

Din totalul populației care a terminat o formă sau alta de școlarizare, proporția celor care au terminat școli medii și superioare (școli tehnice, școli pedagogice, liceu, facultate) este la

Boldeșteni = 8%
Veniți = 21%.

Cei veniți au un nivel de aspirație profesională mai ridicat decît boldeștenii. Astfel, dintre tinerii care urmează în prezent o formă sau alta de școlarizare, proporția celor care urmează școli medii și superioare este :

Boldeșteni = 11%
Veniți = 31%.

În totalul populației mature care ar putea să îndeplinească o profesiune oarecare (1022) (casnicele fiind excluse), cei născuți în Boldești și cei născuți în alte localități se repartizează astfel :

Boldeșteni = 494 = 48%
Străini = 528 = 52%.

Străinii stabiliți în Boldești dețin proporția cea mai mare a profesiunilor cu o calificare medie ori superioară (vezi tabelul nr. 33). Dintre intelectualii care locuiesc în Boldești, 88% sînt străini, 65% dintre tehnicieni, 53% dintre funcționari și 50% dintre muncitori.

Dintre localnici, 23% au profesiuni cu calificare medie și superioară, în raport cu 37% dintre cei veniți. Diferențele de calificare sînt evidente.

Cei veniți au o tendință mai pronunțată către încadrarea în producție. Acest lucru este evident dacă se ia în considerație ponderea femeilor boldeștene și străine încadrate în cîmpul muncii (32% față de 68%) în condițiile în care proporția de femei boldeștene e mai mare.

Explicația acestui fenomen este complexă. S-ar putea însă desprinde două cauze generale. În primul rînd, apare fenomenul remarcat cu ocazia analizei nivelului școlar-profesional al populației localității. Boldeștenii se

consideră pe ei înșiși ca avînd ambiții social profesionale moderate. Fenomenul își are mai multe explicații. În primul rînd, așa cum s-a remarcat mai înainte, situat într-o zonă săracă din punct de vedere agricol, satul

Tabelul nr. 33

Profesiunile deținute de băștinași și de cei veniți

Profesiuni	Băștinași %	Veniți %
Intelectuali	12	88
Tehnicieni	35	65
Funcționari	47	53
Muncitori	50	50

era compus la început din gospodării modeste. Aceasta a determinat și, în parte, poate, că a fost și determinată, de un nivel de aspirații destul de scăzut. Dezvoltarea industrială a zonei și apoi a Boldeștilor înșuși a oferit la început populației de aici posibilități de viață cu mult peste cele oferite de vechile ocupații.

Schela a avut marele rol că a atras în activitatea industrială mulțimea populației eliberate din agricultură, dar ea a și plafonat la o calificare inferioară această masă : muncitorul petrolier — sondorul — este un muncitor slab calificat, lucrînd în condiții grele, cu o retribuție scăzută în raport cu alte categorii de muncitori. Ea a dat ușor de lucru țăranului sau fiului de țăran cu cîteva clase de școală și fără nici o calificare, dar prin specificul ei, nu a dat posibilitatea muncitorilor nici să-și dobîndească o calificare mai ridicată, nici să se poată transfera în alte munci industriale. Ea a legat pe oameni de munca de schelă. Iată ce declara un muncitor — sondor (30 de ani, 6 clase) : „Dacă schela nu mai dă de lucru, atunci noi ce facem ? Altceva nu știm să facem, unde să muncim ?".

Lipsa unor posibilități profesionale avantajoase și la îndemînă i-ar fi împins cu siguranță pe boldeșteni spre o pregătire profesională superioară.

Bătrînii au devenit sondori. Cînd și-au dat seama că ea era una dintre profesiunile cele mai puțin avantajoase, mai ales după apariția altora mai calificate în urma profesionalizării, era deja prea tîrziu pentru ei. Și chiar și pentru copiii lor, la care nu avuseseră grijă să stîrnească ambiții prea înalte.

Copiii lor au devenit muncitori cu calificări mai bune decît ale părinților lor : mecanici, șoferi ; unii s-au ridicat devenind maiștri. De-abia copiii copiilor lor încep să-și pună idealuri mai înalte. Apare aici un fenomen interesant de *automulțumire,* care ar putea să caracterizeze în general localitățile prinse nemijlocit în procesul industrializării. Pentru că industria vine la ei acasă, indivizii nu mai sînt siliți *să plece de acasă.* Gospodăria îi leagă mai mult, date fiind posibilitățile noi care s-au creat de a sta acasă și de a munci în industrie totodată. Atît timp cît posibili-

tățile profesionale care nu cer calificare prea ridicată sînt dezvoltate la ei acasă, nu apare suficient de puternică tendința de a *pleca* pentru obținerea unei calificări superioare.

Se poate spune că în situațiile la care ne referim cei care *circulă* sînt mai calificați decît cei care rămîn pe loc. Dezvoltarea zonei Boldeștilor, în special, a atras un grup suficient de numeros de cadre superior și mediu calificate. Cu cît calificarea este mai ridicată, cu atît circulația a fost mai intensă și pe raze mai mari. Invers, cu cît calificarea a fost mai scăzută, cu atît circulația a avut tendința să fie mai mică și pe raze mai mici. Este firesc deci ca cei veniți să aibă, în general, calificări mai ridicate decît localnicii. De altfel și dintre boldeșteni, cei care și-au însușit calificări mai înalte au plecat din localitate într-o proporție mult mai mare decît cei care au rămas. Copiii boldeștenilor, nemaifiind legați de pămînt, își însușesc profesiuni industriale, neagricole, și pleacă în localitățile în care găsesc locuri de muncă corespunzătoare ; cu cît pregătirea profesională este mai înaltă și mai specializată, cu atît este mai puțin probabil că fiul boldeșteanului se va mai întoarce în satul său. În sat rămîn în special cei cu o calificare profesională mai scăzută. Pentru profesiunile cu înaltă calificare, acest lucru este valabil în cea mai înaltă măsură. Tehnicienii și maiștrii, ridicați dintre muncitorii schelei, se reîntorc în mai mare măsură în Boldești după calificare, cu atît mai mult cu cît școala de maiștri este chiar aici. Funcționarii însă pleacă în alte localități într-o proporție mult mai mare (vezi tabelul nr. 34).

Tabelul nr. 34

Ponderea diferitelor profesiuni la Boldeștenii plecați din casa părintească în funcție de locul în care s-au stabilit

Profesiunea	Locul în care s-au stabilit	
	în Boldești %	în alte localități %
Intelectuali	6	23
Tehnicieni, maiștri	17	7
Funcționari	10	20
Muncitori	64	50

Deci, dintre cei care rămîn în Boldești, 33% au o pregătire medie și superioară, în timp ce aceeași pregătire caracterizează pe 50% dintre cei care au plecat din Boldești, stabilindu-se în alte localități.

În general, indivizii care sînt mai mobili, s-au desprins mai timpuriu de activitatea agricolă. Ei au fost cei care s-au încadrat mai repede în activitatea industrială și din care au putut ajunge la nivele de calificare mai înalte. Nemaifiind legați de pămînt, ei erau purtați de meseria lor în locurile cele mai favorabile. Acest fapt reiese deosebit de clar din compararea străinilor și a boldeștenilor înregistrați în registrele de stare civilă (căsătorii) în Boldești sub raportul profesiunilor neagricole, în diferitele perioade de timp (vezi tabelul nr. 35).

Tabelul nr. 35

Proporţia de profesiuni neagricole la bărbaţii şi femeile din Boldeşti şi la cei veniţi căsătoriţi în Boldeşti

	Bărbaţi		Femei	
	Boldeşteni %	Veniţi %	Boldeştene %	Venite %
1883—1900	3	31	0	0
1901—1913	5	36	0	2
1914—1930	6	46	0	5
1931—1940	23	50	2	4
1941—1950	49	77	2	17
1951—1959	97	100	17	40

Încă de la început, proporţia bărbaţilor cu profesiuni neagricole era incomparabil mai mare în rîndul celor născuţi în alte părţi şi căsătoriţi în Boldeşti. Treptat, o dată cu procesul de industrializare, proporţia lor în ambele categorii creşte, ajungînd egală numai la limitele generalizării profesiunilor neagricole.

Aceeaşi tendinţă apare şi în ceea ce priveşte femeile. Femeile născute în alte localităţi şi căsătorite în Boldeşti prezintă un procent mai ridicat de ocupaţii productive neagricole.

Deci, din punctul de vedere al statutului socioeconomic, străinii nu s-au repartizat uniform în structura comunităţii, ci de astă dată au prezentat o tendinţă marcată de a se plasa în partea de sus a stratificării sociale.

Mai mult decît atît. Străinii veniţi au exercitat o presiune puternică în vederea încadrării lor în întreprinderile boldeştene. Aşa se explică un fenomen paradoxal : o proporţie mai mare de „străini" aşezaţi în Boldeşti decît de boldeşteni lucrează în diferitele întreprinderi ale localităţii. Şi invers, o proporţie mai mare de boldeşteni decît de străini fac naveta spre alte localităţi (vezi tabelul nr. 36). Astfel, din totalul boldeştenilor care lucrează, 53% sînt angajaţii întreprinderilor din Boldeşti, în timp ce 63% dintre străini lucrează aici. 47% dintre boldeşteni în raport cu 37% străini fac naveta spre alte localităţi.

Tabelul nr. 36

Populaţia de boldeşteni şi de străini care lucrează în Boldeşti sau în alte localităţi

Loc de naştere	Lucrează în Boldeşti						Lucrează în alte localităţi	
	Schelă	%	Alte întreprinderi	%	Total	%		
Total	376	47	97	12	473	59	333	41
Boldeşteni	166	46	26	7	192	53	170	47
Străini	210	47	70	16	280	63	164	37

Fenomenul este accentuat de faptul că, pe lîngă străinii stabiliţi în Boldeşti, la întreprinderile de aici lucrează o mulţime de oameni care locuiesc în alte localităţi. Spre Boldeşti se face o intensă navetă zilnică sau la intervale mai mari de timp. Unii locuiesc în satele învecinate, alţii în oraşe (Ploieşti, Văleni şi chiar Bucureşti). Boldeştenii au devenit un centru de absorbţie al forţei de muncă din aşezările din jur, un centru spre care se face navetă. Sînt mai multe cauze care au făcut ca naveţiştii să nu se poată stabili aici. Unii locuiesc prin apropiere, sau în localităţi la fel de bine sau mai bine situate (Scăieni, Lipăneşti, Blejoi, Ploieşti şi chiar Bucureşti). Alţii ar dori să se stabilească în Boldeşti, dar au deja casă în comunele lor sau nu au posibilitatea de a-şi construi locuinţă aici sau de a o obţine de la schelă.

Fenomenul navetei are dimensiuni importante. Astfel, la două întreprinderi (Fabrica de pîine şi Cooperativa) cu un total de 148 anagajaţi, doar 39 (26%) locuiesc în Boldeşti, 109 (74%) domicilează în alte localităţi. Aceşti 109 naveţişti vin din :

Ploieşti	— 28
Comune învecinate	— 55
Alte comune	— 6.

Schela este însă cel mai mare colector de forţă de muncă din împrejurimi. Dacă considerăm schela în întregimea ei, adică inclusiv secţiile de la Urlaţi, Cărbuneşti şi Podenii Vechi, din totalul de 3 348 de salariaţi,

Locuiesc în acelaşi loc unde şi muncesc	911
Fac navetă zilnică	1 736
Locuiesc în căminele schelei	701

Deci 72% dintre salariaţii schelei sînt naveţişti. Această situaţie este specifică întreprinderilor industriale plasate într-un mediu predominant rural, nevoite să colecteze forţa de muncă din mulţimea aşezărilor apropiate, dar şi întreprinderilor petroliere cu un caracter mare de mobilitate şi mai mic de durabilitate.

În funcţie de depărtarea locului de muncă faţă de locuinţă :

Distanţa	Fac navetă zilnică	Stau la cămin	Total
Sub 10 km	1 041	5	1046
Între 11—25 km . . .	667	189	856
peste 25 km . . .	28	507	537
Total	1736	701	2437

(NOTĂ. Depărtarea a fost calculată în raport cu locul de muncă, acelaşi sat fiind plasat la distanţe diferite de Boldeşti sau de Cărbuneşti de exemplu).

Pentru ilustrare vom indica localităţile * din care schela îşi recrutează oamenii :

— *Sub 10 km :* Podenii Vechi, Mehedinţa, Blejoi, Ploieştiori, Plopu, Măgurelele, Scăieni, Pleaşa, Lipăneşti, Albeşti, Gornetu-Cuib, Valea Cucului, Şoimari, Poseşti, Ariceşti, Păcureţi, Bălţeşti, Calvin, Rotari.

— *Între 11 şi 25 km :* Ploieşti, Văleni, Gura Vitioarei, Scăioşi, Olteni, Drajna de Jos, Isvoarele, Poseşti, Plopeni, Bălţeşti, Ogretin, Opăriţi, Vîlcăneşti, Rotari, Ceptura, Gornetu-Cricov, Iordăchianu, Albeşti, Valea Călugărească, Podenii Noi, Bătrîni, Rîncezi, Matiţa.

— *Peste 25 km :* Bucureşti, Păcureţi, Ariceşti Zeletin, Chiojdeanca, Aluniş, Şoimari, Apostolache, Tătaru, Surani, Vărbilău, Telega, Ştefeşti, Bertea, Urdeşti, Mălăeşti, Cărbuneşti, Sîngeru, Breaza, Slănic, Ceraşu, Starchiojd, Cocorăşi-Misli, Cosminele, Calvin, Ţintea.

Din cei 701 salariaţi care stau în căminele schelei, 376 locuiesc în căminele din Boldeşti. Ei locuiesc la distanţe faţă de Boldeşti ce variază între 5 km şi peste 40 :

Sub 10 km	= 6
Între 10—20 km	= 39
21—30 km	= 87
31—40 km	= 173
peste 40 km	= 53

Valul de navetişti se repartizează la toate nivelele ierarhiei profesionale, avînd semnificaţii specifice pentru comunitate. Majoritatea funcţiilor de conducere din întreprinderile Boldeştilor, cît şi a celor superior calificare (intelectuale) sînt deţinute de navetişti, fenomen înlesnit în mare parte de apropierea Boldeştilor de Ploieşti, cît şi de mijloacele de transport foarte bune.

Intelectualii care vin să lucreze în Boldeşti preferă să se stabilească cu locuinţa în Ploieşti. Unii dintre ei, după o şedere în Boldeşti, s-au stabilit apoi în Ploieşti.

Din acest punct de vedere, Boldeştii tind să apară tot mai mult ca suburbie rurală a Ploieştilor. Naveta masivă care se face în ceea ce priveşte şcoala, spitalul şi parţial schela dă Boldeştilor aspectul unui satsatelit, în care cadrele cu calificare superioară care lucrează aici locuiesc în alte centre mai dezvoltate (Ploieşti, Bucureşti). Schela însă, prin faptul că este mai solicitantă, a fixat aici un grup substanţial de cadre cu pregătire superioară, contribuind şi din acest punct de vedere la schimbarea profilului rural al localităţii.

La acest fenomen au contribuit şi o serie de măsuri administrative. Astfel, intelectualilor li se dădea locuinţă de la stat nu în Boldeşti, ci în Ploieşti.

* Unele localităţi apar în categorii diferite, în funcţie de depărtarea lor de diferitele secţii ale schelei.

Naveta masivă pe care o fac cadrele cu pregătire superioară mărește distanța și spațiul gol dintre acestea și viața colectivității. Ei apar ca niște străini care vin în Boldești numai pentru a-și face slujba. Deci intelectualii tind *să urce*, prin navetă, de la Ploiești spre Boldești. Prin faptul că ocupă funcții înalt specializate, acest grup de navetiști nu stau în general, în calea aspirațiilor profesionale ale boldeștenilor. Ei ocupă locurile goale, neavînd concurență printre localinici. Nu aceasta însă este situația profesiunilor care cer o calificare medie sau suficient de ridicată. Șofer, mecanic, electrician, gestionar, ospătar etc. sînt funcții dorite de tinerii boldeșteni. Aici apar aspectele negative ale navetei spre Boldești. O parte considerabilă din locurile de muncă de aici sînt ocupate de navetiști. Faptul că la conducerea celor mai multe unități din localitate sînt neboldeșteni a făcut să apară o stare de spirit de insatisfacție în rîndul boldeștenilor. S-a creat impresia, justificată poate într-o oarecare măsură, că străinii veniți în Boldești cu serviciul angajează preferențial pe consătenii lor, iar nu pe boldeșteni. Această tendință a fost accentuată și de o politică de personal care nu a ținut seama de criteriul domiciliului.

Pentru posturile care pot constitui obiectul aspirațiilor boldeștenilor, naveta are loc în special din localitățile din jur.

Fenomenul navetei spre Boldești pare a se fi intensificat în ultimii ani. Mai mult la celelalte întreprinderi, ceva mai puțin la schelă, unde personalul prezintă o mai mare stabilitate și absorbția de forță de muncă se diminuează (vezi tabelul nr. 37).

Tabelul nr. 37

Data angajării navetiștilor

Perioada angajării	Schelă	Fabrica de pîine, cooperativa
Pînă în 1949	25	4
1950—1960	204	23
1961—1967	129	82

Faptul că locurile de muncă din Boldești sînt în cea mai mare parte a lor deja ocupate fie de către generațiile mai vîrstnice, fie de străinii navetiști sau stabiliți aici, pe de altă parte, nici schela, nici celelalte întreprinderi nu mai creează semnificativ noi posturi de muncă, constituie una dintre cauzele principale ale migrării forței de muncă boldeștene către alte localități. Procesul arată ca o veritabilă „scoatere" a boldeștenilor din Boldești. Boldeștenii devin ei înșiși navetiști. Cea mai mare parte dintre ei lucrează în Ploiești (159=46%). O parte însemnată lucrează la Scăieni (117=36%). Restul sînt răspîndiți prin alte localități : Blejoi (6), Cîmpina (3), Brazi (7), Vălenii de Munte (7), București (3), Slănic (1) etc. După cum se vede, boldeștenii aparent „coboară" pentru a

găsi locuri de muncă „în jos", spre Ploiești și Scăieni, dar, în realitate, „urcă" spre așezări mai avansate.

Pe lîngă străinii navetiști cu o calificare superioară sau similară boldeștenilor, mai există o categorie de navetiști cu calificare inferioară. Schela și celelalte întreprinderi de mai mică întindere de aici au o cerință destul de mare de muncitori cu o calificare mai scăzută și deci cu o retribuție mai mică, cu condiții de lucru mai grele. Pentru aceste munci, boldeșteanul, prin istoria sa industrială mai îndelungată, prin calificarea sa mai ridicată, prin posibilitățile sale de a găsi de lucru și de a se califica mult mai largi, determinate de apropierea de Ploiești și, în fine, de nivelul său de aspirații mult mai ridicat, nu mai manifestă interes. Ele sînt solicitate de populația din satele mai puțin apropiate de centre industriale, cu mai puține posibilități de a găsi de lucru, cu o pregătire profesională mult mai scăzută, în special din satele dinspre munte. Acest val de lucrători veniți cu serviciul în Boldești încearcă timid să se integreze și el în sat. O parte dintre cei veniți reușesc în special prin căsătorie să se stabilească aici. O altă parte continuă să locuiască în satele lor și să vină să lucreze aici, făcînd naveta zilnică sau la interval mai mare de timp și locuind în căminele schelei. Muncitorii din căminele schelei nu participă la viața satului. Își petrec timpul liber împreună în cămin sau la restaurant (în zilele de leafă și duminicile, în rest mai rar). Unii lucrează în timpul liber pentru bani la oameni din sat (zidărie, tîmplărie, mecanică, în special la ridicarea caselor noi etc.).

Este semnificativ din acest punct de vedere faptul că, dintre *sondorii de linie* care lucrează în Boldești, majoritatea nu sînt boldešteni. Boldeștenii sînt numai cîțiva mai în vîrstă care nu au apucat să dobîndească calificări mai bune la vremea lor. Tinerii boldešteni intră în special ca muncitori calificați la atelierele schelei. Dacă nu găsesc de lucru aici, merg la alte întreprinderi din zonă. Profesiunea de sondor mai este acceptată aici doar de tinerii din așezările cu mai puține posibilități, de la munte.

Dintre navetiștii care stau în căminele schelei, majoritatea ocupă funcții cu calificare redusă. Astfel, 63% ocupă funcții necalificate sau slab calificate (sondori, muncitori necalificați, deservire generală etc.). Nivelul lor de școlarizare este destul de scăzut : 52% au pînă la 4 clase primare, 38% au pînă la 7 clase : doar 5% au școli profesionale și 5% școli medii.

Se poate deci considera că valul de străini care presează profesional Boldeștii are trei mari componente : 1) La nivelul funcțiilor înalt calificate vin persoane din aproape toate regiunile țării, pendulînd între a se stabili în Boldești sau a face naveta din Ploiești. Naveta are loc la acest nivel, geografic vorbind, *de jos în sus,* adică dinspre Ploiești către Boldești ; 2) la nivelul funcțiilor cu calificare medie, nivel caracteristic boldeștenilor, în principal, navetiștii se recrutează din localitățile apropiate, asemănătoare ca nivel de dezvoltare și poziție cu Boldeștii ; 3) la nivelul funcțiilor cu o calificare scăzută, sub nivelul de aspirație al boldeștenilor, vin în special locuitorii satelor mai puțin favorizate din nor-

dul Boldeştenilor, de „sus în jos". Şi aici, din cauze diferite, există pendularea între stabilirea în Boldeşti şi navetă. Boldeştenii tind să coboare, la rîndul lor, „în jos", spre Ploieşti, în căutare de lucru. În acest proces de migrare profesională a boldeştenilor, concurenţa străinilor stabiliţi aici sau a navetiştilor are, după cum s-a văzut, un rol important. El întăreşte sentimentul de „străinare", pe care îl resimt locuitorii.

Diferenţele nu apar numai în ceea ce priveşte repartiţia străinilor la diferitele nivele ale stratificării profesional-economice, dar şi în ceea ce priveşte aşezarea lor geografică. Aşezarea nu este omogenă din acest punct de vedere. De la o primă vedere a localităţii, apar ca distincte, prin organizarea lor teritorială, două porţiuni : partea de nord şi partea de sud a Boldeştilor, despre care s-a mai vorbit. În satul de altădată, cele două părţi erau despărţite printr-o pădure. Partea de nord era mai dens populată, în timp ce partea de sud era mult mai puţin populată. Schela a venit să se instaleze în spaţiul liber dintre cele două părţi ale satului, creînd o legătură mai strînsă între ele. Aici s-au instalat birourile, atelierele, o parte din locuinţe. Partea de sud, mai puţin populată, mai aproape de gară şi de sediul central, a fost mai primitoare şi mai atractivă totodată pentru străini. Aici, schela a construit la început două grupuri de clădiri pentru personal, iar mai tîrziu şi două grupuri de blocuri. Aici sînt şi căminele pentru muncitori. Aşa se face că repartiţia străinilor este inegală în cele două porţiuni ale satului. În *partea de nord a satului*, proporţia de boldeşteni şi de străini este :

Boldeşteni = 1 144 = 73,2%
Veniţi = 415 = 27,8% .

Partea de sud a satului :

Boldeşteni = 378 = 43,3%
Veniţi = 475 = 54,5% .

Dacă se ia în consideraţie a doua generaţie, adică părinţii celor născuţi în Boldeşti, situaţia celor două părţi ale localităţii este următoarea :

Tabelul nr. 38

Repartiţia boldeştenilor şi a străinilor în cele două părţi ale satului

Părinţii celor născuţi în Boldeşti	Partea de nord a localităţii (procent din total născuţi în Boldeşti = 1 144)		Partea de sud a localităţii (procent din cei născuţi în Boldeşti = 378).	
Tată străin, mamă boldeşteană	189	16,5%	66	17,5%
Tată străin, mamă străină	69	6 %	106	28 %
T o t a l	258	22,5%	172	45,5%

Diferența este remarcabilă : în partea de sud, 45,5% din populația născută în Boldești provine dintr-un tată născut în altă localitate, în timp ce în partea de nord numai 22,5% din populația născută în Boldești are o asemenea proveniență. Diferența cea mai mare (28% față de 6%) este înregistrată la categoria „ambii părinți străini".

Originea populației în cele două părți ale localității este foarte inegală. Dacă se ia în considerație a doua generație, situația este următoarea :

	Partea de nord		Partea de sud	
Născut în alte localități sau din tată străin	673	43,1%	647	74,1%
Născut în Boldești, din tată boldeștean	889	56,9%	223	25,9%

Se poate spune mai mult decît atît. Există deosebiri substanțiale între străinii stabiliți în partea de nord a localității și cei stabiliți în partea de sud.

În partea de sud a Boldeștilor s-au stabilit mai mult cei veniți din localități mai îndepărtate, în timp ce în partea de nord s-au stabilit mai mult cei veniți din localitățile mai apropiate.

În partea de nord a localității se stabilesc majoritatea (57%) celor veniți din localitățile apropiate, o parte însemnată dintre cei veniți din alte localități ale județului Prahova (42%), în special cei din satele de la munte. În schimb, numai 28% din cei veniți din alte județe ale țării se stabilesc aici (vezi tabelul nr. 39).

Tabelul nr. 39

Zonele de proveniență ale străinilor stabiliți în cele două părți ale Boldeștilor

Zonele de unde au venit cei stabiliți în Boldești	Partea de nord a localității		Partea de sud a localității	
Zona I — Localități învecinate	190	57%	145	43%
Zona a II-a — Alte localități ale jud. Prahova	134	42%	183	58%
Zona a III-a și a IV-a — Celelalte județe ale țării	55	28%	141	72%

În condițiile în care în cele două părți ale localității, proporția de bărbați și femei stabiliți este aproape egală (partea de nord — 47% bărbați, 53% femei ; partea de sud — 48% bărbați, 52% femei), motivele stabilirii în Boldești sînt foarte diferite.

În partea nouă a localității, căsătoria apare în 21% din cazuri, în timp ce în partea veche, ea apare în 51% din cazuri. Invers, motivația profesională apare la cei din partea nouă în 45% din cazuri, în timp ce

în partea veche, în 24% din cazuri. Explicația ar putea consta în faptul că cei veniți în căutare de lucru sau chiar cu serviciul în Boldești, în măsura în care găseau o fată cu casă sau un băiat cu casă, se mutau la ei și deveneau boldeșteni. Case se găseau în special în partea veche a lo-

Tabelul nr. 40

Motivația stabilirii în partea de nord și în partea de sud a Boldeștilor

Motivul stabilirii în Boldești	Total		Bărbați		Femei	
	Sud %	Nord %	Sud %	Nord %	Sud %	Nord %
Căsătorie	21	51	8	35	34	68
Profesional	45*	24	72	40	21	8

* Restul pînă la 100% sînt alte motive.

calității, mai densă. Cei care nu găseau își făceau singuri. Or, terenurile libere erau mai multe în satul nou. Ei deci au venit în Boldești din motive profesionale, apoi au construit cu timpul și casa sau au obținut-o de la schelă. Pe lîngă aceasta, mai există și altă explicație. În partea de nord, mai dens populată, cu populația mai veche, circulația prin căsătorie atît a bărbaților, cît și a femeilor este mult mai intensă. Odată stabiliți în Boldești, ei pot găsi destul de ușor de lucru fie aici, fie în împrejurimi sau, dacă lucrează deja, pot face ușor naveta. Veniți din localitățile apropiate, în marea lor majoritate, motivul a fost mai degrabă căsătoria. În partea de sud (vezi tabelul nr. 29), cei mai mulți vin din localități mai depărtate. Este normal ca circulația pe distanțe mai mici să fie motivată mai mult prin căsătorie, în timp ce circulația pe distanțe mai mari să fie motivată mai mult prin profesiune.

Aceste presupuneri apar confirmate de analiza motivației date de bărbați și femei. Bărbații veniți în partea de sud indică drept motiv căsătoria într-o proporție de 8% în raport cu 35% la cei stabiliți în partea veche a localității. Iar motivația profesională apare la 72% la bărbații din partea nouă și 40% în partea veche. O tendință asemănătoare apare și la femei. Căsătoria ca motivație apare la 68% dintre femeile venite în partea veche și 34% la cele venite în partea nouă. Motivația profesională apare invers ca proporție — 21% la femeile din partea nouă și 8% la cele din partea veche.

Diferența de școlarizare a populației din satul de nord, în raport cu partea de sud este și ea semnificativă.

Din populația cu studiile terminate, cei avînd studii medii și superioare reprezintă :

Sat nord = 7,9%
Sat sud = 25,8%.

Din populația care studiază în prezent, frecventează școli medii și superioare :

Sat nord = 9,9%
Sat sud = 20,6%.

Deosebirea dintre cele două părți ale satului este determinată nu numai de proporția diferită a boldeștenilor și a străinilor, ci și de deosebirile de mentalitate, de posibilități, de nivel de aspirație dintre cele două părți ale satului. Chiar străinii stabiliți în partea de nord a satului au fost mai apropiați ca mentalitate și ca studii, ca pregătire profesională de populația boldeștească găsită aici. După cum reiese de mai sus, ei provin din localități apropiate asemănătoare ca dezvoltare cu Boldești, circulînd în mare parte nu profesional, ci prin căsătorie. Ei s-au integrat în familiile boldeștene.

Diferențele de școlarizare apar chiar între boldeștenii locuind în cele două părți ale satului, după cum și între străinii dintre cele două părți.

În ceea ce privește cei din urmă, diferențele sînt cele mai semnificative.

Tabelul nr. 41

Proporția celor cu școlaritate medie și superioară din totalul celor avînd terminată o formă oarecare de școlarizare

BOLDEȘTENI	Sat-nord	= 7,6%
	Sat-sud	= 10,9%
STRĂINI	Sat-nord	= 8%
	Sat-sud	= 31,85%.

După cum se vede diferențele dintre boldeștenii din cele două părți ale satului sînt destul de mici. Străinii din partea de nord a satului sînt aproape egali ca școlarizare cu boldeștenii de aici și chiar cu nivelul boldeștenilor din partea de sud. Străinii din partea de sud au o pregătire profesională medie și superioară într-o proporție de trei ori mai mare decît celelalte categorii (boldeșteni și străini din partea de nord).

Diferențe remarcabile apar între cele două zone ale Boldeștilor și în ceea ce privește profesiunile celor care pleacă de aici pentru a se stabili în alte localități și chiar din punctul de vedere al locului unde ei se stabilesc.

Plecările diferă foarte mult în funcție de satul vechi (291 de plecați) și satul nou (68). Populația din satul nou este mai tînără, cuprinzînd mai mulți noi veniți, de aceea au și mai puțini copii. S-ar putea înregistra și diferențe de natalitate între familiile străine și familiile boldeștene. Interesant este însă locul unde pleacă cei din satul nou și din cel vechi, considerînd că în satul nou domină elementul imigrat.

Diferențele sînt deosebit de semnificative. Cei din satul nou, unde domină cei veniți, au o tendință de plecare din Boldești mult mai puternică decît cei din satul vechi, unde domină băștinașii. Prin această ten-

dință de mobilitate demografică mai ridicată a descendenților celor care ei înșiși s-au caracterizat printr-o asemenea mobilitate, parțial, continuitatea populației se conservă. O mai mare parte dintre copiii „străinilor" stabiliți în Boldești se așază la maturitate în alte localități decît copiii boldeștenilor.

Tabelul nr. 42

Locul în care se stabilesc cei plecați din casa părintească

	În Boldești	În sat	În oraș
Sat nou	15 = 22,1%	16 = 23,7%	37 = 54,4%
Sat vechi	131 = 45%	81 = 27,8%	79 = 27,1%

De asemenea, datorită nivelului lor de aspirații mai ridicat, ei emigrează la oraș mai mult de jumătate față de 27,1% din satul vechi. Ținînd seama de tendința celor cu calificări superioare de a migra mai mult către oraș, iar a celor cu calificări inferioare de a rămîne în Boldești sau de a se stabili în satele din împrejurimi, este probabil ca între cei plecați din partea de sud a Boldeștilor și cei plecați din partea de nord a Boldeștilor să fie deosebiri semnificative. Diferențele de organizare a vieții și de mentalitate existente între cele două „cartiere" ale Boldeștilor au reieșit deosebit de pregnant într-un studiu asupra copiilor, din care dăm aici cîteva din aspectele care interesează mai mult problema cercetată.

Desigur, procesul de industrializare și mecanizare a pătruns adînc în viața și în mentalitatea tuturor locuitorilor, dar diferențele se mai mențin. Cei care locuiesc în partea de nord a localității reprezintă o populație mai veche, mai stabilă, păstrînd mai mult mentalitățile tradiționale. Diferențe, așa cum s-a văzut, apar și în nivelul de școlarizare și deci în nivelul cultural-profesional. Aceste deosebiri se vor regăsi în educația dată copiilor, în mentalitatea, în orientarea și nivelul de aspirații ale acestora.

b) Diferențe social-psihologice la copiii din cele două „cartiere"

În partea de sud, numărul copiilor în fiecare familie este mai mic decît în partea de nord. Diferențele de natalitate sînt semnificative. Calificarea părinților este mai ridicată. Ei sînt mai ales ingineri, maiștri, brigadieri, electricieni — în general meserii ce presupun o calificare de durată ; mamele sînt : profesoare, învățătoare și casnice. În cartierul vechi, capii de familie sînt mai ales muncitori, sondori, instalatori, mecanici, iar mamele îngrijitoare, croitorese, lucrătoare la colectiv din cînd în cînd.

Condițiile de locuit în cartierul nou sînt superioare (cel puțin în unele privințe : apă curentă, instalații sanitare mai bune etc.) celor din cartierul vechi. Regimul de viață este mai organizat în cartierul nou : ore regulate de masă pentru adulți și copii, ore de somn, o atmosferă intelectuală mai intensă. Supravegherea copiilor este mai continuă. Este acordat un timp special educației copiilor. Copilului i se impun o anumită ordine, o serie de datorii (privind mai ales lecțiile și sarcinile sale școlare), restricții (nu au voie cei mici să se depărteze de casă, se pot juca doar în curtea lor ; în general nu au voie să primească alți copii în casă decît pentru lecții — și atunci sub supravegherea directă a părinților). Acești copii sînt ajutați *substanțial* în efectuarea temelor pentru acasă — clasa pînă la care poate funcționa acest ajutor din partea familiei depinzînd de profesiunea și de nivelul de cultură al părinților. Relațiile interfamiliare sînt mai limitate. Vizitele între familii sînt foarte rare ; stilul de viață — izolat, și acest fapt influențează și modul de viață al copiilor. Ei sînt și rămîn izolați pînă la 5 ani ; sînt apoi dați la grădiniță, unde se împrietenesc cu alți copii, dar numai în timpul programului ; odată ce părăsesc poarta grădiniței, rămîn iarăși niște izolați, se joacă singuri în casă sau cel mult în curte în compania unui alt copil — rudă sau vecin, ales cu grijă de părinți. Situația aceasta se prelungește pînă în clasele III-IV, cînd copiilor li se permite să se joace pe stradă, băieților mai devreme, fetelor mai tîrziu. Copiii de intelectuali nu prea au libertatea să-și aleagă orice fel de tovarăși de joc, ci numai pe cei cu note bune, silitori, ascultători etc.

Atmosfera familială este mai severă și mai rigidă în cartierul nou, afectivitatea mai filtrată. Părinții nu spun copiilor basme sau povești cînd aceștia sînt mici, ci cel mult „le citesc ceva dintr-o carte". Nu îi învață cîntece și nu-i duc la clacă.

Nivelul cultural al părinților fiind relativ ridicat, preocupările copiilor sînt din această cauză variate, constante și continue. Din punct de vedere instructiv-intelectual, copiilor li se oferă aici mai mult și de o calitate mai bună. Ei beneficiază de biblioteci, TV-uri etc.

Programul lor de muncă este alcătuit cu strictețe de părinți și îndemnați să acorde marea parte a timpului efectuării lecțiilor. Au voie să se joace afară, numai după ce și-au terminat lecțiile și seara trebuie să se culce devreme, astfel că pentru joc rămîn maximum 3 ore. Locul de joacă este : curtea, strada, locurile dimprejurul blocului. Timpul acordat ajutorului în casă este minim : copiii de intelectuali nu fac de loc treabă acasă ; ceilalți, respectiv băieții, fac doar cumpărăturile cîteodată, iar fetele : curățenie în casă, spală vase, șterg praful, dau la păsări, la porc etc.

Copiii sînt ajutați și controlați la lecții cu regularitate : la unii, forma principală de activitate a devenit învățătura : copiii de intelectuali declară (clasele VI, VII VIII) că uneori au mai multă satisfacție din lectura

unei cărți bune decît din joaca cu prietenii lor ; își organizează programul în funcție de temele școlare, care ocupă locul cel mai important și au ponderea cea mai mare atît ca timp, cît și ca factori de polarizare a interesului copilului.

Condițiile de învățătură sînt de asemenea superioare ; numărul de frați fiind foarte mic, cîteodată e chiar vorba de un singur copil la părinți, copilul are camera lui : liniște, ajutorul părinților.

Copiii aceștia își dau seama de diferența dintre modul lor de viață și cel al copiilor din cartierul vechi. Mulți regretă că nu au voie să meargă la Teleajen, la scăldat sau în pădure sau cu vitele. De aceea, atunci cînd merg în vacanță la bunici sau la rudele din satele apropiate, duc acolo un cu totul alt stil de viață : au un grup de prieteni (Seciu, Valea Lungă, Scăieni) cu care merg și cu vitele la păscut, se plimbă și în pădure și gustă mult aceste prilejuri de adunare. De la 11 ani în sus, băieții din blocuri merg cîteodată cu unul din grupurile din partea de nord în pădure sau cu vitele. Alteori, se formează sporadic grupuri chiar în cartierul nou, care merg la pădure, după flori, fragi, căpșuni.

Majoritatea copiilor din noul cartier nu merg cu vitele la păscut, totuși mai există și aici familii cu o situație materială mai slabă, care au oi sau capre, și atunci se formează un grup de copii destul de restrîns : 4—5 copii ; numai băieți. Sînt cazuri în care o fetiță merge singură la păscut cu gîștele sau caprele, dar își ia o carte și stă și citește. La furat de fructe majoritatea copiilor au declarat că nu merg, invocînd motive etice și materiale ; „Ce să fur, că doar am fructe acasă, și-apoi nici nu e frumos să furi". Există însă și aici copii care merg la furat de fructe, dar mult mai neorganizat, mai sporadic decît în partea veche a Boldeștilor. Fetele de aici fac primăvara grupuri de 4—6 și merg pe cîmp să culeagă flori. La scăldat nu li se dă voie să meargă la Teleajen, ci numai la ștrand.

La copiii din noul cartier mai apar numeroase preocupări, aproape inexistente la cei din vechiul cartier ; ceaiurile, dansul, colecții de timbre, minereuri, fotografii de artiști, plăci ; unii au picup, alții magnetofon. Dacă în clasele mici, părinții le interziceau acestor copii să aducă alți copii în casă, să invite de ziua lor, în clasele mari, situația este inversă : tocmai aici, în noul cartier, au loc „ceaiurile dansante", invitațiile de tip absolut orășenesc : se servesc sandvișuri, vin, prăjituri, lichior, coniac. De prin clasa a VIII-a apare această dorință puternică, ca și încercarea de a duce o viață cît mai mondenă. Ieșirile devin foarte dese : merg în 2 sau în 4 la Ploiești, la film sau la restaurante.

Familiile din partea de sus a satului (cartierul vechi) au, în general, un regim de viață mai puțin organizat. Structura familiei cuprinde 3 generații (bunici, părinți, copii) și, cîteodată, și rude ; numărul de frați este mai mare : (3—5 copii la o familie).

Mamele sînt în majoritatea cazului salariate la întreprinderi, fabrici, sau îngrijitoare, femei de serviciu sau muncitoare la C.A.P. ; tații

sînt sondori, muncitori, mecanici, şoferi, unii sînt plecaţi, fac naveta, vin acasă o dată pe săptămînă sau chiar la cîteva săptămîni.

Capacitatea instructivă a familiilor de aici este mai scăzută din pricina nivelului intelectual, şi el mai scăzut decît în cartierul nou. Copiii sînt mai puţin supravegheaţi (în special băieţii) datorită unor factori obiectivi (lipsa de pricepere, timpul liber limitat al părinţilor etc.), dar şi al tradiţiei. Dintotdeauna copiii au fost lăsaţi să se joace liberi, nesupravegheaţi de părinţi.

Copiii sînt foarte liberi din fragedă vîrstă : de la 3 ani au voie să se joace pe stradă (chiar de la 2 ani, pentru că sînt fraţii mai mari cu ei) ; de pe la 5 ani — să se depărteze de casă, să meargă pe deal, la cîmp, cu ceilalţi tovarăşi, cu vitele la păscut ; pe la 6 ani — la scăldat.

Seara, copiii ies pe uliţă şi stau de vorbă în grupuri mari (10—15) băieţi şi fete, pînă tîrziu la 12 noaptea : subiectele de conversaţie sînt mai mult axate pe evenimente petrecute la şcoală sau în sat, întîmplări de familie, ale părinţilor, ale copiilor personal, joaca, mersul cu vitele, noi propuneri de petrecere a timpului şi mai puţin pe planuri de viitor, profesiuni viitoare, cum se întîmplă în partea de sud ; mai mult pe filme văzute la cinematograf şi televizor şi mai puţin pe cărţi citite, deoarece aici copiii stau mai slab cu lectura. Tot seara se alcătuiesc şi grupuri de 7—10 băieţi exclusiv şi cîntă cu acordeonul şi vocal cîntece populare şi cîntece de muzică uşoară.

Regimul de viaţă al copiilor de aici nu cuprinde ore fixe de muncă, odihnă, masă etc. Acest fapt este semnificativ pentru organizarea tradiţională a vieţii copiilor, inaptă pentru o formare cultural-profesională eficientă. Din cauza nivelului lor cultural-ştiinţific scăzut, părinţii nu pot să-şi ajute prea mult copiii.

Relaţiile dintre părinţi şi copii sînt în schimb puternic şi vizibil colorate afectiv. Copiilor li se spun basme, poveşti, de la bunici învaţă cîntece, jocuri populare. Şi relaţiile interfamiliale sînt mai dense : fiecare familie întreţine relaţii de prietenie cu încă 3—4 familii ; toţi se cunosc între ei ; copiii de mici sînt înconjuraţi de foarte mulţi prieteni, fac parte din grupuri mult mai mari, al căror criteriu principal este rudenia (foarte ramificată şi stufoasă) şi vecinătatea.

Activitatea principală a majorităţii elevilor care locuiesc în partea de sus a satului o constituie ajutorul dat acasă, efectuarea treburilor gospodăreşti, pe de o parte, şi jocul, hoinăreala în restul timpului, pe de altă parte. Ponderea cea mai mare o ocupă treburile gospodăreşti pentru fete şi jocul sub variatele lui forme la băieţi. Aceşti copii îşi organizează programul de lecţii în funcţie de mersul la păscut cu vitele, de ajutorul dat părinţilor la munca cîmpului (mers la prăşilă, pus porumbul în grămezi, apoi în sadi, lucrul la vie etc.) şi la treburile gospodăreşti. Pentru lecţii le rămîn în general maximum 1—2 ore pe zi.

Chiar cei care nu prea au multe treburi gospodăreşti de îndeplinit, se plîng de lipsă de spaţiu şi de linişte : familiile au de obicei un număr

mai mare de copii, iar frații se deranjează la lecții, unii pe alții, neavînd decît o cameră la dispoziție. Condițiile de învățătură ale copiilor din cartierul vechi se află la un nivel mult mai scăzut față de cele de care beneficază copiii din cartierul nou.

Randamentul școlar variază și el semnificativ la copiii din cele două cartiere. Majoritatea premianților se recrutează dintre copiii din cartierul nou. Și atitudinea față de învățătură este alta. Elevii care absolvesc școala din cartierul vechi și urmează apoi la Școala nr. 2 clasele V—VIII se dovedesc în general a fi mai slabi decît ceilalți, mulți dintre ei rămîn repetenți, se retrag după un an, doi din școală ; există însă și excepții : cîțiva premianți, care se mențin pe locurile din fruntea clasei atît la școala de sus, cît și după ce vin jos, la Școala nr. 2.

Din păcate încercările timide care s-au făcut de către școală în sprijinul copiilor de muncitori pentru a-i pregăti la nivelul cerințelor actuale n-au dat încă rezultatele scontate. În acest scop s-ar impune atît din partea organelor locale, cît și centrale unele măsuri menite să stimuleze și să ajute în mod practic pe acești copii, astfel încît să poată promova în mod egal și după aptitudinile reale în institutele superioare de învățămînt.

În cartierul vechi, mediul familial nu oferă un climat intelectual deosebit. Foarte puțini copii au o mică bibliotecă acasă. De obicei, împrumută cărți de la biblioteca Consiliului popular, dar destul de rar. Sînt destul de puțini copii aici care citesc în afară de cerințele școlii. Școlarii mici citesc basme și povești ; cei mai mari cărți de război, aventuri și romane polițiste. La radio ascultă muzică populară și muzică ușoară, emisiuni pentru copii. Mai rar : emisiuni de teatru sau emisiuni de știință și tehnică pentru copii, roza vînturilor. În schimb au cunoștințe folclorice bogate : cunosc și știu să interpreteze cîntece populare, știu să execute dansuri populare, hore, cunosc datinile și obiceiurile, merg la clăci... etc. La televizor urmăresc numai emisiunile de muzică ușoară, și de-abia prin clasele mari (VII—VIII), unii dintre ei urmăresc teleenciclopedia sau emisiunile de teatru. Numărul de televizoare este, proporțional, mai redus în cartierul vechi comparativ cu cartierul nou.

În cartierul nou, situația este relativ alta.

Familiile acestor copii le oferă, în multe cazuri, un mediu cultural mai ridicat, totuși numai unii din ei posedă acasă o bibliotecă. Majoritatea împrumută însă cărți de la biblioteca Consiliului popular sau de la club. Interesele lor sînt mai variate, mai bogate ; timpul acordat lecturii este mai mare ; volumul lecturii este și el mai mare, și profitul de pe urma ei la fel ; natura lecturii este mai variată și calitativ superioară. În clasele VII—VIII, copiii citesc cu mult interes cărți științifice, romane științifico-fantastice, cărți din colecția „Știința învinge", „Știința — prietena copiilor", romane ale marilor clasici din literatura română și unii chiar universală. În general, nivelul cunoștințelor acestor copii este mai ridicat și datorită numărului mare de televizoare ; aproape fiecare familie are televizor ; copiii urmăresc cu interes emisiuni de teatru, teleenciclopedia

şi emisiuni ştiinţifice ; majoritatea însă rămîn totuşi fixaţi la emisiuni ca filmele seriale : *Sfîntul, Baronul, Robin Hood*. La radio ascultă mai mult emisiunile de muzică uşoară : unii ascultă chiar muzică de operă şi muzică simfonică.

Deosebirile apar pînă şi în modul de petrecere a timpului liber. În cartierul vechi (partea de nord a Boldeştilor), cei mici îşi petrec vacanţele în Boldeşti sau la rudele lor din satele apropiate : Ariceşti-Zeletin, Lipăneşti, Cărbuneşti... etc., de obicei, la bunici. Aici duc acelaşi gen de viaţă ca în Boldeşti ; îşi alcătuiesc un grup de joacă cu copii de aproximativ aceeaşi vîrstă cu ei, veri, verişoare, merg uneori cu vitele la păscut, cu copiii ceilalţi la scăldat sau cu bunicii la biserică. De regulă, nu părăsesc Boldeştii decît foarte rar. De prin clasele VI, VII şi, mai ales, VIII (unii chiar din clasa a V-a) lucrează vara, în vacanţă, 2—3 luni la I.A.S., la fermă, pentru 1 000 de lei (îndeobşte, cu aceşti bani îşi cumpără îmbrăcăminte şi restul îl dau părinţilor ca ajutor în casă). Un număr mic de copii au mers în tabără, trimişi de şcoală. Majoritatea nu pleacă nicăieri în vacanţă, cu părinţii, iar ca localităţi nu cunosc decît Boldeştii şi satele sau oraşele apropiate unde au rude.

În schimb, relaţiile acestor copii sînt mai ample, mai intense şi mai zgomotoase. Încă de prin clasele II, III copiii au permisiunea să facă invitaţii de ziua lor de naştere şi de nume ; sînt invitaţi circa 10—15 copii din vecini, se dă o masă mare, casele lor sînt mai primitoare, mai ospitaliere, mai deschise şi familiile lor sînt mai darnice, mai expansive, au un număr mai mare de prieteni decît familiile celor din noul cartier. Copiii boldeşteni, în general, dar în special cei din partea de sus a satului, îşi dăruiesc la o anumită vîrstă jucăriile altor copii mai mici, fie rude, fie vecini. De aceea şi grupurile din care fac parte aceşti copii sînt cu mult mai mari numericeşte decît grupurile copiilor de la blocuri. Din fragedă vîrstă, copiii se amestecă, băieţii se joacă cu fetiţele şi alcătuiesc grupuri comune, ceea ce în satul de jos nu se întîmplă (acolo, diferenţierea persistă de-a lungul şcolarităţii pînă în clasele VII-VIII, cînd se fac ceaiuri, mai intime, cu un număr mai mic de participanţi).

Copiii din cartierul nou sînt mai umblaţi. Mulţi au văzut Bucureştiul cu diverse ocazii, la rude, la doctor, cu părinţii sau singuri ; cunosc oraşul, au circulat, au văzut... etc. Vacanţele mulţi dintre ei şi le petrec la mare sau la munte (Tuşnad, Predeal, Sinaia) cu părinţii. Tot aici ajung şi biletele de tabără de mare sau de munte, care în general sînt repartizate cîtorva copii de profesori, după criteriul rezultatelor la învăţătură. Faptul că aceşti copii au călătorit mai mult şi, în general, au văzut mai multe influenţează şi profilul aspiraţiilor lor : ei vor să ajungă medici, ingineri, fie în Bucureşti, fie în marile centre şi oraşe industriale ale ţării noastre. Făcînd parte din familii care, din punct de vedere social, sînt mai izolate, mai retrase, întreţin mai puţine legături de prietenie, de vizite cu alte familii. Copiii aceştia sînt mai retraşi, au puţini prieteni, sînt controlaţi în relaţiile şi prieteniile pe care ar dori să le stabilească, nu au voie să primească alţi copii în casă, nu fac invitaţii de zilele lor, decît maximum o familie de vecini sau nişte rude. Casele lor sînt mai puţin

primitoare ; oamenii mai închiși și mai puțin comunicativi. În această parte a satului se fac primele ceaiuri la vîrsta de 13—14 ani : unii au magnetofon, alții au picup și, în clasa a VII-a, copiii știu să danseze felurite dansuri moderne. Invitațiile se fac seara, se servește mîncare, băutură, se dansează, se joacă cărți, obiceiuri identice cu cele de la oraș. Copiii mai mici (clasele I—IV) care stau în blocuri povestesc cu entuziasm de modul cum își petrec vacanța la bunici, în satele din apropiere ; acolo duc o viață rurală, de care sînt încîntați : au un grup de veri și verișoare cu care merg la păscut cu vitele, la scăldat ; aici, la bunici, se consideră mai mari și mai liberi ; tot aici merg și la biserică. Aceste 3 săptămîni petrecute „la țară" sînt apreciate prin contrast cu viața de oraș pe care o duc la Boldești, acasă, unde sînt supravegheați de părinți și unde au de suportat o serie de restricții.

Din cele expuse pînă acum au reieșit diferențele specifice dintre modul de petrecere a timpului liber și dintre activitățile extrașcolare și preocupările copiilor din vechiul cartier și ale celor din noul cartier. Aceste diferențe influențează și structura, și caracteristicile grupurilor de copii.

Caracteristicile grupului de copii din cartierul vechi, în comparație cu grupul din noul cartier, sînt : coeziunea mai mare — sînt mai uniți, țin mai mult unii la alții ; gradul de autonomie este mai ridicat — un grup de copii de aici este relativ independent, ei își determină singuri activitatea depinzînd mai puțin de părinți sau de alte grupuri ; gradul de control este mai ridicat — grupul reglează comportamentul membrilor săi, disciplina este mai severă, regulile sînt mai clare, mai precise, și copiii trebuie să li se supună (cel pedepsit care nu-și execută pedeapsa, este exclus din grup) ; tonul hedonic al grupului și gradul de intimitate sînt de asemenea mai ridicate, copiii știu mai multe unii despre alții și despre familiile lor ; gradul de participare este de asemenea mai ridicat : acești copii acordă mult mai mult timp activităților de grup decît copiii din noul cartier, care-și petrec mai mult timp cu lecțiile, studiul individual (copiii din vechiul cartier sînt mai mult timp pe cîmp, pe deal, cu vitele, în excursie, în pădure, la scăldat, la plimbare sau, seara, la șuetă); puterea grupului este mai mare : acesta are o mai mare semnificație pentru membrii săi ; el le satisface anumite necesități — de a face parte dintr-un grup, de a fi luat în considerație, mîndria apartenenței... etc. Mărimea, numărul de membri ai grupurilor din cartierul vechi întrece cu mult pe cel din noul cartier : 20 de membri comparativ cu maximum 10 în cartierul nou ; sînt mai agresivi, se ivesc mai multe conflicte, care degenerează deseori în bătăi ; mai stabile : nu vin membri noi, nu pleacă cei vechi, spre deosebire de grupurile din noul cartier, care sînt foarte instabile și foarte permeabile : în permanență vin membrii noi, datorită familiilor noi care se mută în Boldești, din alte sate și orașe și locuiesc în blocuri, și datorită celor care pleacă, fie cu familiile lor, fie ei singuri, la școli profesionale sau la liceu în Ploiești sau alte orașe.

Gradul de omogenitate este mai mare la grupurile de copii din noul cartier : există aici o uniformitate foarte mare de vîrstă, sex (nu prea

întîlnim în noul cartier grupe mixte, ca în cartierul vechi) și mai ales statut socio-economic al familiilor lor (profesiunea și statutul social al părinților), interese și atitudini și randament similar la învățătură. Grupele din vechiul cartier sînt mai eterogene, chiar cu mult mai eterogene : sînt mixte, conțin copii de diferite vîrste, în același grup putînd fi membri copii între 7 și 14 ani, cei mici fiind dați în grija celor mai mari ; părinții lor au statuturi socio-economice diferite : copii de colectiviști, copii de mecanici, de sondori, de tehnicieni.

Gradul de agresivitate este mai mic la grupurile din noul cartier : aici, chiar dacă există, se rezumă la un schimb mai tare de cuvinte. În general, la grupurile din vechiul cartier se constată o mai mare brutalitate. Bătaia este frecventă. La grupurile din cartierul nou, mai multă civilizație și discuții mai interesante.

În domeniul menținerii tradițiilor, religioase sau nereligioase, diferențele dintre copiii cartierului de sus și ai celui de jos apar, poate, ca fiind cele mai mari. Copiii din vechiul cartier sînt aproape toți educați într-o anumită măsură în spirit religios, aceasta mai ales din cauza faptului că compoziția familiară cuprinde 3 generații : bunicii sînt cei care îi duc pe copii la biserică ; îi învață rugăciuni, le spun cînd să țină post, cînd vin sărbătorile. Această influență a bunicilor începe să scadă o dată cu vîrsta, dar se menține foarte puternică pînă în clasa a VIII-a. Copiii merg destul de des la biserică, se închină dimineața și seara. Unii sînt cu rîndul dascăli sau băieți de biserică, iar de sărbători, mai ales de Paști sau Crăciun, se încinge o adevărată luptă pentru straiele bisericești.

Cei din noul cartier nu au contact cu biserica decît atunci cînd se duc în vacanță, la bunici, în satele din apropiere. Familiile lor, în Boldești le dau o educație nu numai nereligioasă, ci adesea chiar antireligioasă. Copiii nu știu rugăciuni, unii nici n-au auzit de Dumnezeu, nu merg la biserică decît la vreo nuntă sau botez ; ocolesc biserica. Pentru acești copii, însăși noțiunea de biserică sau religie nu reprezintă nimic mai mult decît o datină, ceva periodic și tradițional, care se poate ivi și trebuie îndeplinit în anumite ocazii : nuntă, înmormîntare...

Copiii din vechiul cartier colindă de Crăciun și de Anul nou. Colindatul se mai păstrează încă în formele lui tradiționale, cu mici modificări : grupurile de copii ce merg cu Bună dimineața, cu Colindul sau cu Sorcova sînt de 25—30 de persoane (băieți și fete). Ei străbat aproape tot satul de sus, din capul satului pînă la marginea „Boldeștiului nou". În general, se merge din casă în casă, indiferent dacă locatarii sînt rude, cunoștințe sau străini. Primesc covrigi, biscuiți, prăjituri și bani (se strîng în final cam 30—50 de lei de persoană).

Din cartierul nou, foarte puțini copii merg cu Sorcova sau Plugușorul. Majoritatea nu merg, pentru că nu le dau voie părinții, și ei personal consideră că „nu e frumos să cerșești" ; totuși, cei cîțiva care merg, colindă numai 3—4 blocuri (și alcătuiesc un grup restrîns : 3—5 copii).

c. Dispariţia efectului de „străinare"

Cele cinci procese analizate :

1. tendinţa ca majoritatea populaţiei să nu mai fie compusă din boldeşteni vechi de mai mult de o generaţie ;
2. tendinţa ca boldeştenii cu calificări superioare să se stabilească în alte localităţi ;
3. tendinţa ca străinii stabiliţi în Boldeşti să aibă o pregătire profesională superioară localnicilor şi să ocupe deci statute social-economice superioare ;
4. tendinţa ca străinii stabiliţi în Boldeşti sau navetişti să ocupe majoritatea locurilor de muncă de aici şi în primul rînd cele de conducere ;
5. tendinţa de diferenţiere socio-culturală a celor două părţi ale localităţii

— dau prin conjugare un efect psihologic interesant, care este posibil să apară în toate cazurile de urbanizare rapidă a unor localităţi rurale.

Din moment ce populaţia boldeşteană care se ridică la statute socio-profesionale mai înalte tinde a se stabili în alte localităţi, elementul boldeştean rămas se recrutează din rîndul celor cu statute social-profesionale medii şi inferioare.

Străinii veniţi nu s-au repartizat în mod uniform, ci diferenţiat. Unii dintre ei, destul de puţini la număr, veniţi din satele de munte, cu o calificare scăzută, s-au plasat printre cei cu statute social-economice inferioare. O parte însemnată s-a amestecat cu populaţia. O altă parte a venit cu statute social-profesionale superioare. Începînd cu conducerea schelei, a spitalului şi a şcolii, sfîrşind cu conducerea Fabricii de pîine, a Consiliului popular şi a Cooperativei, elementul imigrat domină aproape în exclusivitate. Există de aceea în conştiinţa satului ideea că în viaţa aşezării a dominat şi domină elementul „străin". Boldeştii de astăzi tinde a fi cel compus din străinii care lucrează şi locuiesc aici,în timp ce populaţia boldeşteană prin origine, s-a retras în colţurile mai vechi, mai tradiţionale ale satului, tot mai inferioară numeric şi socio-economic. O altă parte a boldeştenilor s-a amestecat cu noii veniţi. Acest amestec a fost de natură să atenueze conştiinţa decăderii familiilor boldeştene, a boldeştenilor în raport cu străinii.

În partea de sud a Boldeştilor sînt instalaţi marea majoritate a celor cu profesiuni ridicate. Acest lucru, la care se adaugă faptul că aici sînt concentrate toate instituţiile de deservire economică şi culturală a populaţiei, cît şi locuinţe construite după model urban (două străzi cu vile, plus blocurile), face din partea de sud un fel de centru al localităţii, în timp ce partea de nord, satul propriu-zis de altădată, are aspectul unei periferii, al unui sat aflat în imediata vecinătate a oraşului.

Noii veniţi s-au instalat în special în partea de sud a localităţii. Ei au stabilit relaţii de vecinătate mai mult între ei, ignorînd aproape pe localnici, care populează în special partea de nord. Oamenii au început să

nu se mai cunoască între ei, mai ales tinerii. Mașina care îi duce la Ploiești sau trenul, mai rar cinematograful sînt singurele prilejuri de a lua cunoștință de coexistența în aceeași localitate.

Starea socio-psihologică numită convențional de „străinare“ este, în fapt, un efect al unui proces obiectiv în perioada de industrializare (mișcări masive de populație, descompunerea comunităților umane relativ stabile) la nivelul mentalității tradiționale. Mentalitatea tradițională era cea a unei colectivități relativ închise, care punea această închidere ca valoare. Străinii erau izolați, dacă nu chiar primiți cu ostilitate. Este firesc că răsturnarea obiectivă între proporția de localnici și străini (atît ca proporție, cît și ca poziții social-profesionale) să creeze o reacție psiho-culturală negativă. În afara acestei mentalități tradiționale, fenomenul obiectiv de „străinare“ descris nu are valori nici pozitive, nici negative, ci neutre. În afara acestei mentalități (de văzut colectivitățile umane care și-au pierdut deja mentalitatea închisă, continuitatea demografică, la nivelul căreia distincția băștinaș — străin ocupă un loc central) fenomenul obiectiv, prin caracteristicile sale statistice, este lipsit de importanță valorică a distincției amintite, el nici nu este măcar înregistrat de obicei.

Efectul psihologic de „străinare“ tinde să dispară o dată cu dispariția generației care s-a format în perioada în care Boldeștii mai era o așezare tradițională omogenă. Tînăra generație are o conștiință mult mai diminuată a originii sale boldeștene sau străine. La aceasta se adaugă faptul că unii dintre cei veniți au devenit, la rîndul lor, boldeșteni de o generație sau chiar de două.

Pe măsura urbanizării atît a Boldeștenilor, cît și a întregii văi a Teleajenului, pe măsura intensificării circulației demografice, se pierde treptat conștiința continuității demografice, specifică așezărilor tradiționale izolate, și o dată cu ea, dispare și sentimentul „străinării“. S-ar putea considera deci că sentimentul străinării este specific proceselor de transformare rapidă a comunităților tradiționale omogene și izolate în centre urbane, care are loc prin atragerea masivă a unor populații din alte localități.

ÎNCHEIERE

Cîteva analize şi concluzii finale

1. Cercetarea noastră a suferit două simplificări substanţiale atît în modul de desfăşurare, cît şi în modul de prezentare, una de ordin metodologic, deci chiar în faza de concepţie, alta de ordin redacţional, deci în faza de publicare, amîndouă cu efecte inevitabile asupra celor înfăţişate, încît nu pot fi pierdute din vedere decît cu riscul unor eventuale răstălmăciri.

Prima simplificare se referă la *tematică*. Nu ne-am propus nici studiul istoric sau sociologic complet al localităţii Boldeşti, monografia complexă, de tip gustian, a acesteia, nici monografia socioindustrială a schelei de extracţie de petrol, care are sediul în cuprinsul ei, ci ne-am fixat intenţionat, chiar de la început, numai asupra raporturilor dintre *schela Boldeşti* şi *localitatea Boldeşti*, mai exact asupra influenţelor exercitate de schelă asupra evoluţiei satului, pentru a surprinde în condiţii, cum vom vedea cvasiexperimentale, procesele fundamentale ale industrializării în mediul rural şi, drept consecinţă, ale transformării formelor arhaice săteşti sau ţărăneşti de viaţă în forme moderne, de tip orăşănesc, ca una dintre căile cele mai frecvente ale urbanizării contemporane.

Din cauza aceasta, am lăsat la o parte tot ceea ce s-a petrecut la Boldeşti fără o legătură esenţială, structurală cu schela, independent de raza ei de acţiune şi deci de înrîurire.

Din aceeaşi cauză, nu am urmărit nici procesele sociale actuale, în special cele cu un caracter de ansamblu, de extensiune naţională, decisive din alte puncte de vedere, ca cele ale cooperativizării agriculturii şi ale naţionalizării principalelor mijloace de producţie.

Repetăm : nu ne-am propus să studiem decît o singură problemă, a influenţei pe care a avut-o schela în transformarea *satului* Boldeşti în *oraşul* Boldeşti-Scăieni din zilele noastre.

Pentru a delimita ştiinţific, deci cu maximă rigoare posibilă, acest fenomen, am fost obligaţi de foarte multe ori să înregistrăm, împotriva intenţiilor noastre iniţiale, numeroase alte fenomene sociale precedente, succedente sau coexistente şi, odată înregistrate, am fost tentaţi să le şi publicăm, dacă n-ar fi decît cu titlu *comparativ*.

Aici a intervenit însă cea de-a doua simplificare amintită : a trebuit să renunțăm, din motive strict redacționale, la toate materialele care nu se leagă direct cu tema propusă, cele care dezvăluie alte realități sociale, chiar dacă acestea sînt, în perspectiva altor criterii, mult mai ample sau mult mai profunde.

S-au făcut studii amănunțite asupra agriculturii, meșteșugurilor, comerțului, învățămîntului, culturii populare, culturii de masă, familiei, administrației, vieții religioase, artistice, sportive, asupra organizării și funcționării schelei, gospodăriei agricole de stat, cooperativei agricole de producție, comerțului de stat etc., etapă de etapă, dar ele n-au putut fi valorificate în lucrarea de față.

Dacă am fi putut proceda altfel, lucrarea ar fi cîștigat în chip incontestabil, mai ales pe linie *documentară*, chiar dacă n-am fi lărgit concomitent cîmpul analizelor și al interpretărilor, care ne-ar fi îndepărtat, poate, prea mult de țelurile propuse. Așa se explică structura prezentă a lucrării, arhitectonica ei actuală.

2. Cum se înfățișează problema din punctul de vedere pe care l-am adoptat ?

Pînă la sfîrșitul veacului trecut și începutul veacului nostru, satul Boldești a fost un sat ca toate satele, istoria nu a înregistrat din viața lui aproape nimic. Desigur, un studiu mai amănunțit ar fi descoperit unele particularități regionale sau strict locale, ceea ce se întîmplă, din nou, cu toate satele, dar ele ar fi prezentat un interes mai mult pentru etnografie și folcloristică, eventual pentru sociologia rurală, decît pentru istoria social-economică sau pentru teoria sociologică.

Deodată Boldeștii au ieșit din anonimat, ei au apărut pe harta economică și socială a țării ca un centru industrial (petrolier) foarte important.

In primul deceniu al secolului nostru s-a ajuns la ipoteza că în subsolul localității Boldești și altor localități învecinate s-ar găsi zăcăminte considerabile de țiței, „aurul negru", care a apucat să fie încă din acea epocă mai căutat și mai prețuit decît „aurul galben". Au început deci numeroase explorări geologice și, datorită acestora, primele contacte între căutătorii de petrol și locuitorii satului Boldești.

Cele dintîi foraje au fost neconcludente. Ele n-au dat rezultatele așteptate decît în 1929. Pînă la această dată, Boldeștii n-au fost decît o „speranță" sau o „făgăduință". Aproape un sfert de veac satul acesta s-a zbătut, din punct de vedere economic, între ieșirea *din* și întoarcerea *în* anonimat, dar în cele din urmă izbînda a fost de partea lui. El a devenit, în decursul a numai cîțiva ani, unul dintre cele mai importante centre petroliere din țara noastră, renumit, chiar la acea dată, pe plan mondial, pentru acest gen de bogăție și activitate economică.

Iată de ce am socotit împrejurarea ca avînd, în perspectiva psihosociologiei, o valoare *cvasiexperimentală*. Este ca și cum ne-am fi propus noi, cercetătorii, să înființăm o mare exploatare industrială într-o loca-

litate rurală românească de tip tradițional pentru a urmări, apoi, pas cu pas, ce se întîmplă cu viața oamenilor, ce modificări se ivesc în cuprinsul ei.

Este limpede că „seria cauzală“ constituită de formarea zăcămintelor de țiței, exploatarea și descoperirea geologică, utilizarea și deci însemnătatea lui economică, nu are nimic comun cu cealaltă „serie cauzală“, constituită de însușirile solului și ale climei, de așezarea primilor oameni în această zonă (care nu aveau nici o idee de existența și potențele economice ale petrolului), întemeierea satului și linia lungă a generațiilor din care se trag boldeștenii „pămînteni“.

Cele două „serii cauzale“ s-au desfășurat multă vreme cu totul independent una de alta, totuși la un moment dat s-au întîlnit, și rezultatele n-au fost de loc banale.

Interesați prin însăși specialitatea noastră de *fața social-umană* a lucrurilor, am urmărit mai ales modul în care s-au înfruntat cele două „serii“ prin oamenii, colectivitățile și organizațiile cuprinse în angrenajul și rezultanta lor.

Descoperirea țițeiului a dus la extragerea și exploatarea lui, deci la apariția unor puternice organizații economice, capabile să desfășoare cu succes asemenea acțiuni de mare anvergură, prin capitalurile de care dispuneau și prin capacitatea lor tehnico-organizatorică. Aceste organizații economice au apărut la Boldești în forma „societăților anonime pe acțiuni“, conform structurii economice capitaliste din etapa monopolistă, ca o realitate cu totul străină de oamenii aflați acolo.

Esențial pentru problema noastră este faptul că satul Boldești, prin oamenii, structura, tradițiile și tendințele lui interne, nu ar fi ajuns niciodată la o etapă de dezvoltare necesar „petrolieră“ decît tot printr-o împrejurare cu totul întîmplătoare, necalculabilă și, prin urmare, imprevizibilă.

Cunoscătorii și deci căutătorii și exploatatorii de petrol au venit din altă parte, din alte structuri socio-economice decît ale țăranilor și moșierilor boldeșteni. Ei aveau însă nevoie de terenurile și brațele de muncă ale localnicilor. O întîlnire între cele două categorii de oameni era inevitabilă, ca și o cooperare de un fel sau altul între ele, fără ca aceasta să însemne nici pe departe o „armonizare a intereselor“, exploatatorii de petrol din acea perioadă fiind în același timp exploatatori de oameni.

De fapt, la o analiză sociologică mai adîncă, întîlnirea la care ne referim a însemnat un fenomen mult mai adînc, care, la acel nivel, avea un caracter legic, inevitabil. Intrau în contact și începeau împreună o nouă fază de viață socială locală nu numai două categorii diferite de oameni, cu atît mai puțin două clase sociale, ci două orînduiri sociale, două epoci istorice diferite, feudalismul și capitalismul, prin reprezentanții lor tipici : moșierii și țăranii, pe de o parte, industriașii, financiarii și comercianții, pe de altă parte, deci lucrătorii de pămînt și mînuitorii de capital. De aici interesul teoretic, cu totul deosebit, al cercetării noastre.

3. Desigur, capitalismul s-a ivit în România mai de mult, el a fost consfinţit politic de revoluţia burghezo-democratică dela 1848, dar nici o formaţie social-economică nu se instaurează dintr-o dată şi peste tot, ea pătrunde treptat, în luptă „corp la corp“ cu rămăşiţele formaţiei celei vechi şi în mod inegal, cu zone foarte variate de înaintare, stagnare şi recul, după diferitele sectoare ale vieţii sociale, după importanţa economică şi capacitatea lor de adaptare şi absorbţie sau de rezistenţă temporară.

Ca pretutindeni, burghezia a constituit, în marea ei majoritate, o populaţie orăşenească. În general, capitalismul este un produs al oraşelor, al aşezărilor care au favorizat meşteşugurile, negoţul, cămătăria etc., adică economia bănească şi creşterea mijloacelor tehnice de producţie, faţă de vechea economie de tip feudal, bazată pe agricultură şi deci mai mult pe mijloace de trai, obţinute adeseori cu o tehnică foarte rudimentară.

Tehnicile feudale de îmbogăţire constau în acumulare de moşii şi iobagi, în formarea de latifundii, pe cînd tehnicile noi, capitaliste, constau în „afaceri‘, în mînuirea cu cîştig a banilor, în operaţii economice de orice fel, dar capabile să asigure un *profit*.

De aici două mentalităţi profund diferite : o „mentalitate a pămîntului“ şi o „mentalitate a banului“ ; una înclinată spre stabilitate, imobilitate, durabilitate şi tradiţie, cu un cuvînt spre staticism, cealaltă spre schimbare, mişcare, improvizaţie, inovaţie, cu un cuvînt spre dinamism.

Desigur, în orice structură socială există o „statică“ şi o „dinamică“, dar proporţia dintre ele, dozajul lor este foarte diferit nu numai de la o orînduire la alta, dar chiar de la un sector la celălalt din cadrul aceleiaşi orînduiri.

În ansamblu, dacă punem în paralelă feudalismul şi capitalismul, acesta din urmă prezintă un grad mult mai mic de staticism şi deci mult mai mare de dinamism decît cel dintîi. În timp ce feudalismul se desfăşura în cadrul unor nesfîrşite „bariere şi niveluri“ — adevărate frontiere orizontale şi verticale între oameni —, capitalismul manifesta tendinţa de a transforma toate valorile economice, sociale şi spirituale în „bani lichizi“, de unde numai două categorii reale de oameni : posesorii de capitaluri şi cei exploataţi de aceştia după interesele şi puterea lor.

Ca în numeroase zone rurale ale ţării, stăpînite sute de ani de feudalism, la Boldeşti capitalismul a pătruns tîrziu şi încet, cu mult după instaurarea lui revoluţionară în oraşe şi tîrguri.

Desigur, cele două mari reforme sociale ale veacului trecut, dezrobirea ţiganilor şi desfiinţarea iobăgiei, s-au făcut şi aici, ca în întreaga ţară, legislativ la aceleaşi date, dar cu prelungiri interioare foarte puternice şi persistente, care au dăinuit pînă la desfiinţarea definitivă a burghezo-moşierimii ca clasă socială de către orînduirea socialistă. Legal, boieria şi clăcăşia au fost lichidate încă de revoluţia burgheză, dar au rămas moşierimea şi ţărănimea, posesorii de pămînt fără braţele de muncă necesare şi posesorii de braţe de muncă fără mijloace de producţie suficiente.

Sub altă formă, „relaţiile sociale agrare" — relaţii tipice de exploatare clasială — au continuat să existe şi să apese viaţa satului.

Alături de ele au început să pătrundă în cele mai variate chipuri şi formele complet noi ale exploatării capitaliste, care deschideau vechilor clase sociale feudale două drumuri bine distincte : pentru cei cu avere, puţini la număr, posibilitatea de a deveni capitalişti, iar pentru cei săraci, adică pentru marea majoritate a populaţiei, de a se proletariza.

În linii mari, vechii exploatatori aveau foarte multe şanse să rămînă tot exploatatori, de astă dată de tip nou, iar vechii exploataţi să fie exploataţi mai departe, sub formele noi, capitaliste, ale relaţiilor de producţie.

Trecerea de la o formă la cealaltă şi mai ales gradul ei de viteză şi intensitate depindeau însă într-o mare măsură de procesele de industrializare aflate în plină desfăşurare.

La Boldeşti, procesele acestea n-au pătruns în formă directă, sub faţa lor brutală, decît din 1929, cînd au început primele exploatări petroliere. Pînă la acea dată, unii boldeşteni au început să lucreze la diferite întreprinderi industriale şi de transport din alte localităţi, mai ales de la Ploieşti, iar alţii să muncească ca zilieri şi cărăuşi, la diferite munci chiar în Boldeşti, în serviciul societăţilor care executau lucrări de explorare geologică, în căutare de petrol. Ambele activităţi erau însă de proporţii relativ reduse, lipsite de puterea de a afecta substanţa însăşi a vieţii săteşti tradiţionale, statornicită în decurs de mai multe secole, dacă nu de milenii.

Modificări în viaţa oamenilor s-au ivit mereu, dar structura ei socială a rămas relativ stabilă — viaţă de ţărani analfabeţi sau foarte puţin şcolarizaţi, crescători de vite şi muncitori de pămînt, după tehnici empirice, transmise din generaţie în generaţie.

Această situaţie nu s-a schimbat în mod radical decît din 1929 încoace, data în care şi-a început schela activitatea ei de exploatare a petrolului.

4. Primul contact dintre societăţile petroliere şi locuitorii satului Boldeşti s-a făcut pentru obţinerea drepturilor asupra exploatării subsolului. După legile de atunci, proprietarii solului erau şi proprietarii subsolului. O înţelegere între părţi era cu atît mai necesară cu cît exploatarea acestuia nu este posibilă decît la suprafaţă, deci prin deteriorarea unor terenuri cu destinaţie în general agricolă. Petroliştii veniţi din alte părţi ale ţării şi chiar ale lumii, atraşi de noile posibilităţi de cîştig, s-au văzut obligaţi să concesioneze de la proprietarii locurilor întinse suprafeţe de teren şi să le acorde ulterior, în caz de reuşită, o parte din venit.

Bătălia aceasta, dacă a fost într-adevăr o bătălie, a fost cîştigată de petrolişti foarte uşor. Cîştigurile lor de perspectivă se arătau atît de mari, încît n-a constituit pentru ei o problemă să acapareze temporar, pe bază de concesiune, la preţurile derizorii ale unui pămînt lipsit de vreo rentabilitate deosebită şi de la o populaţie care începuse să se desprindă de

agricultură, pentru alte îndeletniciri mai bănoase, orice suprafață de teren, chiar dacă au fost constrînși treptat, prin legea cererii și a ofertei, să acorde prețuri din ce în ce mai mari, dar totdeauna disproporționate față de valoarea reală a intereselor în joc.

Atacul petroliștilor asupra terenurilor bogate în subsol cu zăcăminte de țiței a fost suportat diferențiat de cele două categorii de proprietari de pămînt de atunci : moșierii și țăranii.

Cei dintîi erau suficient de versați, prin ocupațiile și pregătirea lor, în afacerile moderne, încît s-au priceput să profite de noua situație. Ei au știut exact ce vînd, cît trebuie să ceară, cum să negocieze, cum să încheie contractele și deci cum să-și asigure maximum posibil de foloase. Pentru această categorie de proprietari, apariția întreprinderilor petroliere a fost un mare avantaj economic, de care au știut să se folosească din plin. Se poate afirma că, într-un fel, afacerile la care ne referim s-au desfășurat, la acest nivel social, de la egal la egal, adică între afaceriști.

Nu se poate spune însă același lucru despre țărani. Cum s-a arătat pe larg, ei au căzut victimă, pe de o parte, incapacității lor de a înțelege exact cele ce se petreceau și deci de a profita cît de cît de împrejurări, iar de altă parte incapacității de a utiliza productiv banii pe care i-au obținut pe concesiuni și din redevență. Sub primul aspect, ei au fost în general înșelați și spoliați ; sub al doilea, ei și-au pierdut capul și au cheltuit fără noimă mult-puținul pe care l-au cîștigat, nealegîndu-se, pînă în cele din urmă, aproape cu nimic.

Specialiștii în macrosociologie descriu cu exactitate procesele de ansamblu ale progresului social-istoric, ale trecerii de la o treaptă de dezvoltare a societății la cealaltă, dar ignorează, de obicei, mecanismele interioare, diferențierile din cuprinsul fiecărui ansamblu, exprimate în modul variat în care diferitele pături și categorii sociale înfruntă evenimentele și beneficiază sau pierd de pe urma lor.

La nivelul de perspectivă al microsociologiei, lucrurile apar mult mai nuanțate și deci mai veridice. Înfruntă cu folos inovațiile sociale numai cei pregătiți sau „gata" să le primească și capabili să se integreze activ în desfășurarea lor. Moșierimea a întîmpinat capitalismul foarte bine pregătită, încît s-a coalizat fără întîrziere cu burghezia și și-a continuat cu eficiență opera de exploatare a pămîntului și a țărănimii, beneficiind concomitent și de alte căi de îmbogățire, specifice vremurilor noi.

În schimb, țărănimea, cu excepția unei pături foarte subțiri de chiaburi, a suportat trecerea de la feudalism la capitalism ca pe o a doua năpastă, fără să înțeleagă ce se petrece și deci fără să fie în stare să domine împrejurările. Obiect al istoriei, ea a rămas în continuare tot obiect al istoriei, nu subiect și deci făuritor al ei, poziție socială pe care nu o va obține decît în socialism, datorită alianței sale cu muncitorimea industrială.

„Destinul" acesta al țărănimii are, se pare, un caracter obiectiv, legic, deci în general inevitabil. Evenimentele de la Boldești n-au făcut decît să demonstreze, pe un caz concret, această soartă istorică a țărănimii

de pretutindeni. Cîştigul teoretic al celor înfăţişate este înţelegerea mai adîncă a fenomenului prin surprinderea unor mecanisme intime, psihosociale, de cele mai multe ori ignorate de ştiinţă.

5. Dacă totul s-ar fi redus la nişte bani dobîndiţi fără înţelegere şi cheltuiţi tot fără înţelegere, viaţa satului Boldeşti ar fi trecut printr-o criză de moment, dar în cele din urmă ar fi revenit la „normal", adică la ceea ce a fost înainte. Societăţile petroliere n-au aruncat însă banii pe fereastră, ele s-au instalat în teren, chiar în sînul Boldeştilor, în vederea cîştigurilor pe care le-au prevăzut şi le-au pregătit cu atîta stăruinţă.

Operaţiile de explorare şi foraj, pînă la descoperirea şi extragerea ţiţeiului, sînt foarte anevoioase şi costisitoare, dar, dacă ţinta este atinsă, cîştigurile obţinute acoperă cu prisosinţă toate cheltuielile efectuate şi răsplătesc generos toate eforturile depuse.

Petrolul de la Boldeşti a constituit o afacere foarte rentabilă şi exploatatorii lui au fost perfect conştienţi de acest lucru, încît au procedat în consecinţă cu întreaga strategie economică necesară. Ei au fixat ca sediu al exploatării, pentru motive binecuvîntate, localitatea Boldeşti şi astfel i-au impus în aceeaşi clipă un nou „destin". Fenomenul este foarte important din punct de vedere teoretic, pentru că ne arată în chip concret, deci pe viu, modul în care operează industrializarea în mediul rural şi consecinţele social-umane inevitabile ale instalării şi desfăşurării ei.

Prima operaţie după descoperirea ţiţeiului a fost plantarea organizaţiei centrale în Boldeşti : directori, ingineri, tehnicieni, muncitori, contabili, funcţionari administrativi, cu întreg cortegiul birocratic : clădiri, secţii, servicii, birouri şi cel tehnologic : maşini, instalaţii, mijloace de comunicaţii şi de transport, la care s-au adăugat, rînd pe rînd, mijloacele corespunzătoare de trai : locuinţe, cantine, prăvălii, ateliere meşteşugăreşti şi alte servicii sociale.

Oamenii care se stabileau, datorită exploatărilor petroliere, la Boldeşti veneau din „altă lume", care nu se asemăna nici cu a boierilor de altădată sau cu a moşierilor contemporani, nici cu diferitele segmente ale ţărănimii.

Exceptînd muncitorimea necalificată, de origine ţărănească locală, oamenii veniţi la Boldeşti erau de un nivel mult mai ridicat atît ca pregătire profesională, cît şi ca mod de viaţă. Indiferent de originea lor mai îndepărtată, ei erau, în general, de formaţie orăşenească şi prezentau o treaptă superioară de cultură şi civilizaţie. Prin cei mai avansaţi dintre ei, la Boldeşti se întîlneau direct, oarecum „faţă în faţă", nu numai industria cu agricultura, dar şi oraşul cu satul, civilizaţia citadină, cu vechea cultură „folclorică", ţărănească. De aici, sub altă variantă, interesul teoretic excepţional al fenomenului.

După schema clasică, de provenienţă istorică europeană, ţările sînt formate de vaste teritorii cultivate, în care apar numeroase aşezări rurale, iar din loc în loc aglomeraţii mai importante, cu funcţii sociale, economice,

politice, militare, administrative, judiciare şi culturale mai complexe, de ordin central : tîrgurile şi oraşele. Cantitativ, predomină satele, calitativ, oraşele. Populaţia rurală rămîne în urma celei urbane din cauza unor împrejurări nefavorabile de viaţă şi această distanţă apare ca un „dat" peste care nu se poate trece.

De aici nu numai două tipuri diferite de viaţă : cel rural şi cel urban, ci şi două trepte diferite de dezvoltare : cea sătească, mai înapoiată, şi cea orăşenească, mai avansată, chiar dacă apar unele diferenţieri de nivel şi în cuprinsul fiecăreia dintre ele.

Cu apariţia şi răspîndirea industriei, cu instaurarea proceselor de industrializare, schema aceasta clasică a lucrurilor, modelul acesta tradiţional a început să se zdruncine : oraşele nu s-au mai mulţumit să absoarbă suprapopulaţia rurală şi deci să o urbanizeze prin încadrare, ci au început să-şi întindă „tentaculele" industriale spre inima satelor, să se mute în mijlocul lor şi să le spargă intempestiv formele tradiţionale de viaţă chiar din interior.

Schela de la Boldeşti demonstrează magistral procesul acesta.

Satul vechi era o aşezare compactă, cu foarte puţine gospodării răzleţe. Schela a trebuit să ocupe deci spaţiile libere, avantajoase şi din cauza apropierii de şoseaua naţională Bucureşti-Ploieşti-Vălenii de Munte, vechi drum comercial, cu legătură peste munţi, mai ales cu Braşovul, şi de calea ferată Bucureşti-Ploieşti-Mîneciu, construită în primul deceniu al veacului nostru.

Astfel, vechea aşezare rurală a Boldeştilor s-a dublat cu o aşezare nouă, industrială (ateliere, depozite, instalaţii, laboratoare, birouri) şi o „colonie", formată din locuinţe pentru personalul tehnic-administrativ şi pentru muncitorii veniţi din localităţi mai îndepărtate ; în plus, tot mai numeroase servicii sociale, de profil urban (cantină, restaurant, brutărie, măcelărie, frizerie, club, librărie, bibliotecă, cinematograf, stadion, ştrand etc.).

Partea aceasta nouă a satului, formată din cei veniţi, avea un standard de viaţă mult mai ridicat decît partea veche „pămînteană", încît rezolva, la un nivel mai avansat, tehnic-ştiinţific, nu numai problemele de producţie, dar şi pe cele de consum : încălzitul cu lemne a fost înlocuit cu gazul metan, luminatul cu gaz lampant prin energia electrică, apa de fîntînă cu apa de rezervor, canalizată în locuinţe ş.a.m.d.

Nu este de mirare deci că „centrul" Boldeştilor s-a deplasat spre schelă, spre partea nouă a satului, unde se află primăria, prăvăliile, şcolile, fabrica de pîine, împreună cu schela, — partea veche, adică „satul de totdeauna" devenind o simplă „anexă" sau „periferie", un gen inedit de mahala. Din toate punctele de vedere, balanţa celor două părţi ale aşezării de ansamblu s-a înclinat foarte repede în mod definitiv în favoarea cartierului cvasiurban.

S-a creat astfel pentru satul vechi, format aproape integral din ţărănime, un nou model de viaţă, de tip orăşenesc, adus cu tot prestigiul necesar de o populaţie industrială mult mai evoluată ca mod de producţie

și mod de viață, model care n-a întîrziat să exercite asupra localnicilor o fascinație irezistibilă, dorința de a se apropia de el, de a și-l însuși și a-l înfăptui.

Boldeștenii au trăit întotdeauna în apropierea unui tîrg mare, Ploieștii, care a devenit treptat un mare centru industrial și comercial, o adevărată „cetate a petrolului", dar una este să mergi de la sat la oraș și cu totul altceva să vezi cum pătrunde „orașul" chiar la tine în sat.

În prima ipostază, satul rămîne sat, iar orașul oraș. Acesta din urmă nu este un model real pentru cel dintîi, el este inimitabil, pentru că este „altceva", altă „lume", altă „ființă", pe cînd în ipostaza a doua se face demonstrația pe viu, sub ochiul tuturora, că o egalizare este nu numai dezirabilă, dar perfect posibilă, gata înfăptuită de cei veniți, încît tentația devine din ce în ce mai puternică.

Satul vechi, tradițional, a fost larg deschis și orientat, cu întreaga lui capacitate de inovație, spre satul nou, industrial. Puterea de înrîurire a celor două părți ale Boldeștilor a fost de la început cu totul inegală, foarte redusă a satului vechi asupra celui nou, enormă a celui nou asupra celui vechi.

În perspectiva dezvoltării sociale, în realitate, satul nou reprezenta o fază foarte înaintată a celui vechi : acesta urma să se dezvolte la lung spre aceleași forme, desigur pe baze industriale diferite, dar cu mari dificultăți și multă întîrziere.

Așezarea schelei a ușurat și deci a grăbit foarte mult procesul acesta de dezvoltare, comprimînd simțitor etapele.

Tendința satelor de a se restructura pe model orășenesc apare, mai curînd sau mai tîrziu, peste tot datorită inițial capitalismului, apoi plenitudinar socialismului, dar ritmul și intensitatea acestei tendințe variază de la sat la sat. Așezarea unei întreprinderi industriale în cuprinsul unui sat este un dinamizator foarte puternic în această direcție, un adevărat propulsor. Pe această cale se realizează într-un deceniu ceea ce spontan s-ar fi realizat, probabil, într-un secol.

6. Schela și cartierul nou construit în urma așezării ei la Boldești nu au creat numai un model viabil și deci perfect imitabil pentru satul vechi, ci i-au creat, într-un timp foarte scurt, și posibilitățile materiale pentru traducerea lui în viață prin numeroase mijloace de cîștig, (construcții de drumuri de acces la sonde, transporturi de materiale cu căruțele, angajare la schelă pentru munci relativ bine retribuite etc.).

La început, satul a utilizat cu foarte mari rețineri aceste posibilități. Cauzele nu sînt lipsite de interes științific. Boldeștenii de baștină au cîștigat inițial, de pe urma schelei, prin concesiuni și redevențe. Ei au obținut în chipul acesta, fără muncă, sume relativ importante, încît n-au avut nevoie să desfășoare vreo activitate personală în serviciul schelei. Faptul acesta a provocat apariția unui oarecare orgoliu, un fel de „îngîmfare de proprietar" sau de „om cu stare", care nu are nevoie „să se roage de nimeni", „să se căciulească la cei mari", fenomen temporar determinat de condiții locale specifice, care a constituit o piedică

un timp oarecare în dezvoltarea Boldeştilor. Ceea ce a fost un avantaj aparent la un moment dat a devenit apoi, prin logica dezvoltării istorice, un dezavantaj evident, de care au început să-şi dea seama chiar şi cei direct interesaţi.

Este interesant de observat că tocmai boldeştenii mai înstăriţi, mai cultivaţi şi mai umblaţi în lume — exceptînd pe moşieri — s-au cramponat de vechile poziţii şi au refuzat deci posibilităţile noi de cîştig prin muncă. Pentru micul proprietar de pămînt, a lucra la alţii, indiferent de cîştigul obţinut, însemna „a te băga la stăpîn", deci o degradare (declasare), fără a distinge statutul de slugă feudală de statutul de salariat industrial.

Vechea gospodărie ţărănească avea un caracter autarhic şi deci închis; familia proprietarului lucra pe pămîntul propriu, pentru satisfacerea nevoilor proprii; ea era cu atît mai satisfăcută cu cît era mai capabilă să-şi rezolve toate trebuinţele prin eforturi interne, fără a recurge la vreo operaţie economică în afară. Optica aceasta nu se mai potrivea cu economia capitalistă, economie de schimb prin definiţie, dar ea nu a putut fi modificată peste noapte. Deci micii proprietari au fost dezavantajaţi de propria lor poziţie economică şi mentalitate socială în faţa noilor împrejurări de viaţă.

Nu s-a întîmplat acelaşi lucru cu cei lipsiţi de proprietate, cu aşazisul „proletariat agrar", cu zilierii sau pălmaşii. Pentru aceştia, posibilitatea unei angajări permanente şi relativ bine retribuite a apărut ca o adevărată salvare, deci n-au ezitat să se folosească de ea.

Rezultatul de ansamblu a fost dintre cele mai neaşteptate, dacă se ţine seama de calculele oamenilor în discuţie. Micii proprietari şi-au cheltuit prosteşte banii obţinuţi pe concesiuni şi redevenţe şi au ajuns treptat la sapă de lemn, în timp ce pălmaşii angajaţi la schelă, mai ales cei care au apucat să se califice în diferite profesiuni industriale (sondor, mecanic, sudor, electrician, şofer, laborant etc.), au început să se înstărească şi să-i depăşească deci pe cei dintîi.

Vechea ierarhie socială locală s-a răsturnat, şi „satul" privea nedumerit — din nou cu aceeaşi lipsă de înţelegere a evenimentelor înnoitoare — cum „fruntaşii" de altădată decad treptat şi devin „coadă", iar „codaşii" (printre care numeroşi descendenţi ai foştilor robi şi clăcaşi), dimpotrivă, se ridică şi devin „fruntea".

S-a petrecut în decurs de cîţiva ani o adevărată răsturnare a valorilor tradiţionale în detrimentul celor care au avut poziţii mai ridicate şi deci au socotit că pot înfrunta cu deplină siguranţă, chiar cu mîndrie vremurile, prin tehnici sociale îndelung verificate, fără a-şi da seamă că erau de fapt perimate, în folosul celor care au avut poziţii mai joase şi deci n-au avut de ales între mai multe drumuri, fiind constrînşi să se angajeze, fără rezerve şi fără întîrziere, oriunde li se oferea o posibilitate imediată sau mai bună de cîştig prin muncă.

Au scăpat de angrenajul acesta social numai un număr mic de chiaburi, care cîştigaseră deprinderea afacerilor şi deci s-au transformat re-

pede în antreprenori, intermediari, misiţi, cîrciumari, negustori, cămătari etc., depăşind uneori, din punct de vedere economic şi social — nu însă profesional şi cultural —, pe cei intraţi în serviciul schelei.

Lucrurile nu s-au oprit însă aici. În timp ce ţărănimea săracă se ridica la o poziţie economică, socială şi culturală mai bună, devenind muncitori industriali, ţărănimea mijlocaşă şi o bună parte din cea fruntaşă — după criteriile vechi de evaluare — se ruinau şi ajungeau să aibă nevoie, la rîndul lor, de un sprijin exterior, deci de angajare în întreprinderi agricole sau industriale străine.

În Boldeşti, posturile de acest gen erau ocupate de muncitori veniţi din afară sau de localnici din rîndurile sărăcimii şi, cu toate că se mai găseau locuri libere, fenomen normal pentru o exploatare în plină creştere, ele erau oarecum „depreciate" prin faptul că trebuia să fie solicitate în urma celor ocupate de „venetici" şi „sărîntoci".

De aici tendinţa foarte puternică la boldeştenii de origine socială mai ridicată, în special moşnenească, să se angajeze în alte localităţi, la Scăieni, Blejoiu, dar mai ales la Ploieşti. A lucra la o întreprindere industrială din Ploieşti, chiar la salariu egal cu cel asigurat de schela din Boldeşti, era considerat ca o „înaintare" din cauza diferenţei de „prestigiu social".

Pînă astăzi, o bună parte din populaţia Boldeştilor tinde spre Ploieşti, îndreptîndu-se stăruitor fie spre activităţi economice, fie spre activităţi administrative sau intelectuale.

În chipul acesta, o bună parte din necesităţile de personal ale schelei Boldeşti şi ale celorlalte întreprinderi economice şi instituţii administrative şi culturale din localitate rămîneau neacoperite din interior cu toate că de fapt existau suficiente resurse umane locale.

Nevoile acestea de personal reprezentau însă două nivele deosebite, unele se refereau la activităţi necalificate şi deci prost retribuite, altele la activităţi de diferite grade de calificare, retribuite corespunzător.

Satisfacerea acestor nevoi a atras două mişcări de oameni cu totul diferite, cu urmări la fel de diferite asupra vieţii sociale a Boldeştilor.

Locurile de slabă calificare au fost ocupate şi continuă să fie ocupate cu predilecţie de ţărănime venită de la munte, deci din zonele mai ferite şi mai sărace, mai puţin civilizate ale regiunii, pentru care această deplasare constituie efectiv o avansare economică şi socială.

Locurile de calificare mai înaltă sînt ocupate de oameni veniţi din toate părţile, chiar şi din Ploieşti şi Bucureşti, în măsura în care nu-şi găsesc o întrebuinţare corespunzătoare în localităţile de origine.

În timp ce cei dintîi tind să se stabilească definitiv la Boldeşti şi o fac de cîte ori le stă în putinţă, ceilalţi preferă, în general, să rămînă flotanţi şi chiar navetişti, hotărîţi să plece definitiv îndată ce li se oferă o plasare mai avantajoasă.

De aici fenomenul atît de frapant al unui du-te-vino neîncetat, care caracterizează Boldeştii după aşezarea schelei pînă în zilele noastre.

Există deci, în sînul acestei localităţi, băştinaşi care au rămas pe loc, alţii care au plecat definitiv, alţii care lucrează în alte localităţi, dar

și-au păstrat domiciliul și deci fac navetă. Există într-o măsură tot atît de accentuată oameni veniți din altă parte care s-au așezat definitiv aici, alții care vin numai la lucru, stabilindu-se temporar, fără familii, așteptînd o ocazie favorabilă de plecare sau făcînd pur și simplu navetă fie zilnic, fie săptămînal (mai ales muncitorii care dorm la căminele — așa-zisele cazărmi — anume construite și amenajate).

7. Ce se întîmplă însă cu amestecul acesta neîncetat de populație ? Care sînt efectele lui demografice, sociale, culturale ?

Din punct de vedere demografic, modelul tradițional al satului românesc arată o împrospătare a populației pe trei căi mai frecvente, pe care le enumerăm în ordinea importanței : sporul natural, căsătoria unor localnici cu persoane din alte localități și stabilirea unor familii sau persoane din alte părți.

La Boldești, sporul natural a fost destul de mare, încît, pînă la așezarea schelei, a existat, ca în toate satele noastre, o adevărată „suprapopulație", adică un număr important de oameni care nu se mai puteau hrăni satisfăcător din resursele agricole locale, la nivelul respectiv de dezvoltare, încît erau puși în alternativa să trăiască în mizerie, manifestată mai ales prin subalimentație, sau să plece în altă parte, în căutare de lucru sau alt gen de „căpătuială".

Sînt pline povestirile țărănești de la noi de oameni care plecau în lume ca să-și caute norocul, ele reflectau o situație social-istorică foarte precisă, fără nici un dram de ficțiune. De atîtea ori a fost nevoie în trecut ca muncitorii agricoli să fie „lipiți pămîntului" prin mijloace de constrîngere, pentru că foametea, războaiele, molimele și alte multe suferințe îi determinau să-și „ia lumea în cap".

În cea mai mare parte a lui, Boldeștii fiind sat de clăcași, fuga aceasta de acasă sau fuga aceasta în lume era un fenomen frecvent.

Numai satele de moșneni sau răzeși aveau un caracter închis, de întoarcere spre interior, spre propriile privilegii, cu riscuri și îngrădiri sociale foarte severe pentru cei care părăseau comunitatea de origine. Clăcașul care fugea de pe moșia boierului ori devenea liber, ori ajungea la alt boier, pe cînd moșneanul își pierdea pînă și bruma de independență și libertate socială moștenite din „moși-strămoși" (de unde și preocuparea lor deosebită de genealogii).

Satele clăcășești erau, dimpotrivă, deschise, prin însăși structura lor socială, spre toate vînturile, atît pentru venire, cît și pentru plecare. Cei veniți erau primiți cu bucurie de boier, pentru că sporeau valoarea moșiei prin noi brațe de muncă, iar cei care plecau o făceau din motive grave, cărora nu le mai puteau face față nicicum, încît ajungeau la sentimentul tragic că nu au nimic de pierdut, deci puteau acționa după logica disperării.

Bineînțeles, mișcările acestea ale țăranilor clăcași nu erau libere, dar îngrădirile instituite de boierimea interesată nu puteau fi impuse decît în anumite margini, totdeauna transgresibile.

Deci nu trebuie să ne mire că în amintirile boldeştenilor, cum s-a arătat, se păstrează numele multor familii care se trag din oameni pripăşiţi pe aici, în afară de un număr mare de oameni de baştină.

Probabil că în localităţile aşezate în apropierea marilor artere de circulaţie, cazul tipic al Boldeştilor, numărul celor veniţi, faţă de cei născuţi în cadrul lor, a fost relativ ridicat din cele mai vechi timpuri. Sporul natural a putut fi mare, dar o parte din el s-a îndreptat mereu spre alte aşezări, încît valoarea lui efectivă scădea adeseori, dar era înlocuit într-o mare măsură de oameni veniţi din alte localităţi.

Mai ales în zona aceasta subcarpatică, mişcarea populaţiei de iobagi dintr-o parte în alta a munţilor a putut fi mult mai ispititoare, pentru că urmărirea devenea imposibilă din cauza că mult timp ei au fost graniţă între state diferite : Principatul Munteniei şi principatul Ardealului. Se pare însă că tot timpul mişcarea aceasta a fost mai puternică dinspre Transilvania spre Ţara Românească, de unde şi numărul mare de oameni de aici care purtau şi mai poartă încă numele de ungureni (respectiv secuieni) după locurile lor de origine *(vechea Austro-Ungarie)*.

Aceste fenomene nu au numai o explicaţie demografică şi nici numai una social-economică, ci sînt cauzate de împrejurări istorice foarte complexe, ca : războaiele, revoluţiile, răscoalele, bolile epidemice, sistemele statale, problemele naţionale, regimul de libertate cetăţenească etc.

Important pentru noi este faptul incontestabil că la Boldeşti a existat din timpuri mult mai îndepărtate decît apariţia schelei o populaţie venită din Transilvania şi din alte multe părţi locuite de români, mai ales din satele din împrejurimi, parte din acestea din urmă prin legături matrimoniale.

În privinţa creşterii numărului de populaţie prin căsătorii cu parteneri din alte localităţi, mai ales din cele învecinate, tendinţa tradiţională a satelor româneşti este de natură endogamică, în înţeles de căsătorii în interiorul satului propriu, şi numai în mod excepţional de natură exogamică, de căsătorii în afară. Situaţiile acestea de excepţie erau create mai ales de lipsa de partener potrivit în propria aşezare, ceea ce în localităţile mai mici nu era de loc o raritate.

După normele tradiţionale, soţia trebuia să fie ceva mai tînără decît soţul, dar nu cu mult (3—5 ani), aproximativ de aceeaşi stare economică sau ceva mai înstărită şi în orice caz din aceeaşi stare socială (din neam de clăcaşi sau neam de moşneni) şi, fireşte, să nu fie dintre rudele apropiate.

În plus mai exista o vîrstă prielnică pentru căsătorie, care, odată depăşită, făcea ca flăcăul să devină „tomnatic", iar fata „bătrînă", cu şanse foarte scăzute de a se mai căsători.

În aceste condiţii, nu fiecare individ dintr-o generaţie (cei din anii căsătoriei) îşi găsea cu uşurinţă partenerul potrivit, de aceea se recurgea, de cîte ori era nevoie, la un partener dintr-o localitate învecinată şi foarte rar dintr-o localitate mai îndepărtată.

Interveneau însă alte oprelişti, unele foarte greu de trecut, ca avantajele sau dezavantajele oferite de satele respective, fiind socotite mai ri-

dicate satele de la deal şi cîmpie decît cele de la munte, cele de la drum decît cele lăturalnice, cele moşneneşti decît cele clăcăşeşti etc.

Din cauzele arătate apar grupuri de sate care se completează reciproc sub raport matrimonial, uneori numai cîte două sau trei, mai ales cînd sînt foarte apropiate şi au acelaşi statut social.

Aici, la Boldeşti, Lipăneştii şi uneori Seciul au jucat rolul acesta de „supliment" matrimonial.

Apar însă diferenţe notabile, pe de o parte între băieţi şi fete, iar pe de altă parte între moşneni şi clăcaşi. Tendinţa tradiţională era ca băiatul cel mai mare sau cel mai mic (mai frecvent ultimul) să rămînă în sat şi să continue gospodăria părintească, să ducă numele familiei mai departe. Atît pămîntul, cît şi numele erau patriliniare, ele se transmiteau din tată în fiu, nu din mamă în fiică, încît masculinitatea era din punct de vedere socio-economic un privilegiu de necontestat. Se adăuga faptul că, după aceleaşi norme tradiţionale, băiatul era cel care îşi căuta „femeie", o peţea şi o aducea la casa lui, nu invers. Deci fetele erau mai disponibile pentru „schimbul" matrimonial decît băieţii şi au avut deci multă vreme o circulaţie mai accentuată.

Dintre cele două stări ţărăneşti caracteristice feudalismului, ţărănimea liberă şi cea aservită, moşnenii erau mai legaţi de moşie, de averea părintească decît clăcaşii, care adeseori nu dispuneau decît de braţele de muncă şi în toate cazurile erau la cheremul boierilor, cu posibilitatea de a fi mutaţi de pe o moşie pe alta. De aici tendinţa celor dintîi de a se căsători între ei, chiar la grade foarte apropiate de rudenie, îndată ce legile bisericeşti permiteau, ca şi tendinţa celorlalţi de a se căsători oricum, oriunde, cu oricine, fără calcule economice şi oprelişti sociale deosebite.

Se adaugă însă faptul, pentru clăcaşi că, în ţările româneşti, iobăgia nu privea decît pe bărbaţi, nu şi pe femei, încît acestea erau libere legal să plece oriunde, nu numai în satele aceluiaşi boier, dar şi în alte sate, de unde din nou un grad mult mai mare de disponibilitate matrimonială în favoarea femeilor.

La Boldeşti au operat, în decursul vremurilor, toate aceste trei mecanisme de creştere a populaţiei : atît sporul natural, cît şi venirea prin căsătorie sau prin împrejurări sociale a diferitelor persoane sau grupe de persoane din alte localităţi.

Din pricina aceasta n-am găsit nici o urmă de xenofobie, nimeni nu este considerat, la nivel ţărănesc, ca „venetic", *străini* sînt numai cei veniţi în urmă, prin industrializare şi care nu au mai putut fi asimilaţi de vechea comunitate, rămînînd în mod vizibil un grup aparte, el însuşi foarte puţin integrat din punct de vedere social şi cultural.

8. Amestecul acesta de populaţie are deci două etape bine distincte : una pînă la aşezarea schelei, cu un caracter oarecum omogen, ţărănesc ; alta după aşezarea schelei, cu un caracter foarte eterogen. Interesantă sub raport teoretic este etapa ultimă, încît merită o analiză ceva mai amănunţită.

Boldeştii de odinioară era stratificat pe patru nivele sociale principale : boierimea locală, ţărănimea liberă (moşnenii), ţărănimea aservită (clăcaşii) şi ţiganii robi (sclavi). În afară de aceste patru straturi bine distincte, mai erau unele diviziuni interioare, născute din diferenţierea socială a muncii : morari, cîrciumari, cărăuşi, bucătari, fierari, ciobani, vieri, stupari, vechili, logofeţi etc., dar într-un număr relativ foarte redus.

După dezrobirea ţiganilor, aceştia s-au contopit în masa mare a clăcaşilor, iar după desfiinţarea clăcăşiei, ţărănimea s-a divizat, după criterii strict economice de tip capitalist, în sărăcime, ţărănime mijlocaşă şi chiaburime, iar locul boierilor l-au luat moşierii (proprietarii, care îşi lucrau pămînturile cu ajutorul mîinii străine de lucru contra plată în bani sau în natură).

Alături de aceste categorii s-au menţinut şi au sporit, într-un număr însă relativ mic, meşteşugarii (morari, dulgheri, zidari, cizmari, croitori, frizeri etc.), negustorii (mai ales cîrciumarii) şi cărăuşii (chirigiii).

Pe linia îndeletnicirilor sociale, administrative şi culturale au apărut, rînd pe rînd, pe lîngă vechii slujitori ai bisericii şi ai administraţiei comunale şi de stat, un număr oarecare de învăţători, medici, farmacişti, avocaţi, perceptori, jandarmi etc., dar tot numai într-un număr relativ foarte mic şi deci nesemnificativ din punct de vedere structural-funcţional.

Apariţia schelei a modificat fundamental situaţia aceasta a Boldeştilor, în sensul unei stratificări şi diferenţieri mult mai mari. Pe lîngă vechile clase şi categorii sociale, apar două clase sociale cu totul noi, reprezentanţii celei capitaliste şi un număr mare de muncitori industriali, deodată cu un număr important de personal tehnic-administrativ, salariat şi el, dar mai mult un instrument al patronilor decît un aliat al muncitorimii.

Pe linie cultural-educativă apar tot mai multe instituţii specializate : un cămin cultural, un club, un cinematograf, şcoli de calificare profesională (de sondori, mecanici, electricieni, laboranţi etc.), asociaţii artistice şi sportive etc.

Administraţia comunală sporeşte şi se întăreşte datorită în mare parte şi schelei, care îi acordă subvenţii substanţiale şi o asistenţă tehnică importantă pentru lucrări edilitare.

Apar, rînd pe rînd, un dispensar, o policlinică, un spital, o farmacie pe linie sanitară, diferite prăvălii, o fabrică de pîine, două brutării, o măcelărie, o fabrică de sifoane, un restaurant modern, două frizerii, un atelier de ceasornicărie, unul de fotografie, o librărie, un chioşc de ziare şi reviste ş.a.m.d. pe linia serviciilor sociale.

Se dezvoltă mişcarea cooperatistă şi apare o activitate sindicală care se va dezvolta din ce în ce mai mult.

Toate acestea sînt însă numai activităţi auxiliare, profesiunile de bază, în afară de cele vechi, de natură agricolă, au devenit cele industriale, promovate în special de schelă. În sînul acesteia apar de la început cel puţin şase straturi sociale bine distincte : patronii şi reprezentanţii lor direcţi (directori, administratori etc.), inginerii şi tehnicienii superior

calificați, personalul administrativ, lucrătorii calificați, muncitorii necalificați și servitorimea (îngrijitori, argați, vizitii etc.).

Ceea ce este însă într-adevăr nou este o stratificare pe bază de calificare profesională : cu cît cineva reușește să-și însușească o meserie mai eficientă în domeniul producției industriale, cu atît înaintează în cadrul schelei și al celorlalte întreprinderi industriale și cu atît este mai bine retribuit.

De aici două procese conexe : procesul de profesionalizare și procesul de școlarizare, asupra cărora am insistat pe larg în capitolele anterioare, încît nu mai revenim. Ceea ce am dori să subliniem este numai rezultatul inevitabil de diferențiere socială a locuitorilor din Boldești în urma acestor două procese sociale, legate structural de prezența și dezvoltarea schelei, fenomen cu consecințe numeroase în cele mai variate domenii de activitate socială și cu urmări profunde, cum vom vedea, asupra tuturor locuitorilor de baștină, asupra modului sau tiparelor tradiționale de viață.

Satul vechi, de tip feudal și semifeudal, exceptînd boierimea sau moșierimea, avea un caracter relativ unitar, în pofida distanțelor sociale dintre moșneni și clăcași, cel puțin pe planul normelor de viață (îndeletnicire, datini, obiceiuri, moravuri, concepții, port, artă, credințe, mentalitate etc.). Moșnenii și clăcașii erau tot țărani, tot săteni și nu-i separau decît raporturile sociale, profund diferite, cu boierul sau moșierul, adică gradul de dependență de acesta.

Treapta de cultură nu era nici ea diferențiată. Atît moșnenii, cît și clăcașii erau în general analfabeți și nu au avut, pînă de curînd, un contact direct cu cartea decît prin intermediul bisericii, deci numai cu literatura religioasă și scrierile înrudite. Încolo nu funcționa, pe planul vieții spirituale curente, decît producția proprie, de esență folclorică. Aceasta era comună însă pentru toate categoriile de țărani, fie că erau moșneni, fie că erau clăcași.

Apariția școlilor după desființarea iobăgiei n-a adus nici ea vreo diferențiere culturală substanțială în sînul țărănimii, cel mult ridicarea spre forme mai înalte de învățătură a vreunei odrasle de chiabur, care devenea astfel învățător, preot, ofițer etc. „Talpa" satului, ca să folosim o expresie de pe vremuri, ca și „talpa țării", o forma indiscutabil țărănimea. Toate celelalate categorii de oameni ori erau în slujba ei, ca o lume anexă, ori se ridica deasupra, ca o lume străină sau înstrăinată (faimoasa „pătură suprapusă" eminesciană).

Cu apariția schelei, peisajul social se modifică fundamental în toate liniile lui de bază. Procesul acesta are mai multe aspecte semnificative.

Populația nouă, venită din afară în interesul schelei, fără nici o legătură directă cu satul, prezenta de la început două trăsături deosebitoare foarte puternice : venea din alte localități, cu alte tipare tradiționale de viață, în ipoteza că era de origine sătească, iar unii veneau cu alte forme de cultură, mult superioare, obținute prin învățătură și educație școlară, care nu mai aveau nimic sătesc sau rural în configurația lor.

Dacă față de prima „revărsare" culturală, de simplă variantă țărănească, Boldeștii putea să opună cultura lui proprie și să încerce să o impună și noilor veniți, față de a doua, de esență școlară, în general orășenească, satul nu putea opune nimic valabil, pentru că trebuia să-și recunoască, mai curînd sau mai tîrziu, propria sa inferioritate. Pe linie orizontală, cultura se poate răspîndi sau se poate păstra, după criterii relativ ușor de mînuit, pe cînd, pe linie verticală, ea nu se răspîndește eficient și cu durabilitate decît de sus în jos, de la formele superioare la cele inferioare, în cascadă, după expresia lui G. Tarde, deci totdeauna în detrimentul acestora, care pînă în cele din urmă sînt nevoite să se destrame și să cedeze locul celor dintîi. Cel puțin la Boldești așa s-au petrecut lucrurile. Satul de baștină n-a avut de luptat cu formele țărănești de viață aduse de noii lui locuitori — pe acestea le-ar fi dizolvat sau asimilat cu suficientă ușurință —, ci exclusiv cu formele orășenești, de origine „cultă", cărora nu le-a putut face față decît o perioadă foarte scurtă.

Cu toate acestea, cum se poate vedea din materialele expuse, lupta nu s-a încheiat, deși soarta ei este definitiv pecetluită. Vom analiza în continuare unele aspecte concrete ale acestor procese, începînd cu sectoarele principale ale vieții sociale.

9. Prezența schelei la Boldești a însemnat în primul rînd o nouă activitate economică, de tip avansat, în comparație cu toate cele desfășurate pînă atunci. Industria s-a dovedit chiar din primele momente mai bănoasă decît agricultura și chiar decît meșteșugurile. Veniturile schelei de pe teritoriul satului Boldești erau mai mari decît toate celelalte venituri ale oamenilor din aceeași localitate. Cu excepția cîtorva moșieri, chiaburi și negustori, veniturile unui muncitor calificat de la schelă erau superioare și incomparabil mai sigure decît veniturile unei gospodării țărănești sau ale unui mic atelier meșteșugăresc. Oamenii din Boldești au început, de la o vreme, să vadă mai exact lucrurile și să le aprecieze după valoarea lor reală, încît încetul cu încetul, s-au îndreptat spre noile îndeletniciri, ei au apucat drumurile schelei și ale altor întreprinderi industriale locale și regionale.

Colectivizarea agriculturii și naționalizarea întreprinderilor industriale au contribuit masiv la potențarea acestui proces, la accelerarea și generalizarea vertiginoasă a lui, dar procesul însuși a început mai de mult, încă în primul deceniu de la așezarea schelei, și s-a accentuat an de an, fără nici o posibilitate de întoarcere sau măcar de stagnare. Sub alte raporturi, diferența, firește, este uriașă : în regim capitalist, boldeștenii ar fi mers spre o treptată, dar inevitabilă proletarizare, cu toate neajunsurile caracteristice ale fenomenului, pe cînd în socialism ei au trecut de la îndeletnicirile agricole la cele industriale fără nici un gen de declasare, dimpotrivă, întrucît clasa muncitoare din care fac azi parte este, datorită socialismului, chiar clasa conducătoare a întregii societăți.

Veniturile obținute de boldeșteni — localnici sau veniți pe măsura dezvoltării schelei și a industriilor anexe — n-au însemnat pentru ei numai o nouă sursă de prosperitate economică, ci și noi posibilități de

ascensiune socială pentru descendenţii lor. Înainte de înfiinţarea schelei, marea majoritate a boldeştenilor se ocupa cu agricultura şi făcea parte din pătura ţărănească. După această dată, ei au început să îmbrăţişeze toate profesiunile existente, fiecare după puterile lui, dar fără nici o îngrădire proprie, exceptînd unele deosebiri de avere, care însă au fost lichidate şi ele o dată cu instaurarea socialismului. Vechea ţărănime din Boldeşti şi-a îndreptat copiii spre activităţile agricole, ţărănimea recentă, spre meşteşuguri şi industrii, iar actuala muncitorime industrială îşi îndreaptă copiii spre şcolile profesionale şi şcolile superioare, spre numeroase profesiuni intelectuale (profesorat, medicină, inginerie etc.).

De aici fenomenul atît de spectaculos al rupturii dintre generaţii : bunicii ţărani, părinţii muncitori, copiii tehnicieni şi intelectuali de diferite categorii, fiecare dintre ele marcînd impetuos, de-a dreptul explosiv, o nouă treaptă socială, o promovare în ierarhia vieţii moderne atît sub raportul veniturilor, cît şi al culturii.

Părinţii îşi sprijină copiii în această ascensiune, dar numai din punct de vedere material, pentru că fiecare generaţie depăşeşte, ca îndeletnicire şi orizont spiritual, pe cea precedentă.

Mai ales ţăranii cu copii la şcolile medii şi superioare se simt ca un fel de „găini care au scos pui de raţă", ca să folosim o expresie din propria lor experienţă de viaţă. Ei se uită cu mirare la distanţa socială şi culturală tot mai mare dintre ei şi proprii lor copii. Înainte vreme, copilul creştea pe calapodul părintelui ; astăzi copilul se dezvoltă după modele superioare, care depăşesc mult cadrul strict familial şi chiar local sau regional. Boldeştii se deschide din ce în ce mai mult nu numai lateral, pe linii orizontale, dar şi în înălţime, pe linii verticale, de ascensiune economică, socială şi culturală.

S-a ivit de la o vreme, datorită în mare parte tot schelei, un alt fenomen revoluţionar : femeia salariată, care păşeşte curajos, alături de bărbat, pe drumul noilor profesiuni industriale. Ţăranca de odinioară, pînă la măritiş, era slujnica părinţilor, pe urmă a bărbatului şi a copiilor, toată vremea roabă a gospodăriei şi a pămîntului, fără o viaţă proprie, fără nici o independenţă economică sau libertate personală. Pînă şi accesul la cultură era mult mai restrîns decît al bărbatului. Cadrul activităţilor şi manifestărilor ei era fixat în prealabil de datini şi obiceiuri, fără putinţa de a-l modifica după nevoile şi aspiraţiile ei intime : ea se năştea numai ca să dea naştere altor generaţii de oameni, fără nici o vocaţie dincolo de maternitate şi gospodărie, de cele legate strict de exercitarea acestora după norme sociale şi culturale prestabilite.

Femeia salariată se rupe brusc din această situaţie, ea începe o nouă „carieră", calitativ diferită, atît în cadrul familiei, în care tinde să obţină un statut egal cu al bărbatului, cît şi în cadrul societăţii, în care începe să se bucure de toate drepturile civice, profesionale şi culturale, pe simpla ei calitate de cetăţean şi de om, fără să-şi piardă feminitatea şi avantajele naturale, morale şi estetice, legate de aceasta.

Se schimbă situaţia femeii şi în raport cu copiii. Ea devine din ce în ce mai mult, pe lîngă născătoarea şi îngrijitoarea lor, o susţinătoare

şi educatoare, un exemplu de muncă, pricepere şi autoritate, dar şi o prietenă mai în vîrstă, cu mai multă experienţă de viaţă şi înţelegere a lucrurilor decît altădată, deci o îndrumătoare şi o sfătuitoare în adevăratul înţeles al cuvîntului.

Profesiunea asigură femeilor nu numai o independenţă materială faţă de părinţi şi soţ, ci şi o capacitate mai mare de manifestare gospodărească, socială şi culturală, deci noi şi importante dimensiuni pentru viaţa ei proprie şi a celor cu care se găseşte în interdependenţă şi interacţiune.

Mai presus de toate, femeia profesionistă cîştigă o nouă posibilitate de a se exprima şi a se realiza pe sine ca valoare personală şi socială, ca personalitate multilaterală şi multinivelară.

Agricultura, nici cea individuală, nici cea colectivă, nu oferă în prezent asemenea posibilităţi, încît tendinţa femeilor de la Boldeşti de a se orienta spre industrie, comerţ, birouri etc. este perfect explicabilă şi, fără îndoială, legitimă.

Se modifică în noile împrejurări structura familiei. Vechea familie ţărănească era o unitate de proprietate şi de muncă, o gospodărie. Interesele economice predominau atît la întemeierea, cît şi la desfăşurarea ei. În prezent, proprietatea se reduce la casă, grădină, eventual la un lot agricol foarte puţin însemnat, încît mijloacele de trai ale familiei sînt dobîndite aproape exclusiv din afară, prin munca depusă la întreprinderile şi instituţiile de stat sau la cooperativa agricolă de producţie.

Zestrea fetelor de odinioară consta din case, acareturi, grădini, vite, dar mai ales din pămînt arabil ; acum esenţial este „serviciul", adică salariul pe care-l au, dependent în general de pregătirea lor şcolară şi profesională, ceea ce constituie încă un motiv ca fetele să părăsească gospodăria şi să se angajeze, la fel cu bărbaţii, în diferite profesiuni existente.

Este adevărat că, deocamdată, mecanismul acesta de tranziţie grevează serios munca femeilor, care, în afară de menirea lor naturală de a face copii, depun eforturi foarte mari pentu a-i creşte şi a-şi întreţine gospodăria, ceea ce sporeşte orele de lucru de la 8—9 la 12—14, în detrimentul sănătăţii şi mulţumirii lor. Lipsa unei creşe, a unui cămin de zi sau săptămînal pentru copii, servicii ieftine şi eficiente de spălat rufe, de aprovizionare cu alimente semifabricate etc. ar remedia simţitor situaţia.

Deocamdată, avantajele foarte mari, dobîndite de angajarea femeilor de la Boldeşti în diferite munci salariate, sînt diminuate considerabil de sarcinile lor materne şi gospodăreşti.

Un fenomen domestic cu totul nou, pe punctul de a se generaliza, este trecerea de la familia patriarhală, care cuprindea mai multe generaţii (bunici, părinţi, copii, alţi membri ai familiei) la familia conjugală, compusă numai din soţ, soţie şi copii, aceştia din urmă numai pînă la căsătorie sau numai pînă la intrarea în cîmpul muncii. Apare tendinţa ca îndată ce un membru tînăr al familiei este capabil să se întreţină singur, să se despartă de părinţi şi să-şi întemeieze un cămin propriu, chiar într-o locuinţă cu chirie. La rîndul lor, părinţii mai în vîrstă, în

ipoteza tot mai frecventă că au pensii, nu mai au nevoie de asistența economică a copiilor, încît rămîn deseori singuri, cu menaj separat, chiar dacă locuiesc în aceeași casă cu vreunul din copii.

Deocamdată, persistă și unele din formele vechi de familie, dar tendința spre familia conjugală este fermă și favorizată din ce în ce mai mult de noile condiții de viață.

Singura frînă temporară este dificultatea îngrijirii copiilor. În familiile în care amîndoi soții sînt salariați, copiii sînt îngrijiți și crescuți, de cele mai multe ori, de bunici. Există deci un interes material foarte puternic ca separarea dintre generații să nu se facă totdeauna radical.

E de remarcat că, în situațiile actuale, în care cei mai în vîrstă nu au neapărat pensie, pentru că n-au lucrat ca salariați, parte din bunici acceptă cu ușurință să se ocupe de nepoți, dar cei care sînt pensionari, și numărul acestora crește mereu, preferă să-și trăiască bătrînețele în tihnă, departe de acest gen de îndeletniciri, care concordă tot mai puțin cu puterile și psihologia lor.

În aceste cazuri, care devin tot mai frecvente, se ajunge la situația cu totul nesatisfăcătoare că frații (de ambele sexe) se cresc între ei, așa cum pot și se pricep. Sora sau fratele mai mare, deși are încă el însuși nevoie de supraveghere și îngrijire, se ocupă, în lipsa de acasă a părinților, de cei mai mici. Rezultatele, firește, nu sînt dintre cele mai bune.

În aceste împrejurări, nici atmosfera de familie nu este prea prielnică. Mama vine obosită de la serviciu și, în loc să se odihnească, trebuie să se apuce de gătit, de spălat, de măturat etc., ceea ce nu se face totdeauna fără enervare, încordare și incriminări fie la adresa soțului, mai puțin grevat, fie la adresa copiilor, care nu pot renunța la pretențiile lor firești.

Tot ca un revers negativ al lucrurilor trebuie să notăm slaba legătură socială dintre soți. Acolo unde intră în joc interesele economice și sociale importante, în care sînt angajate nu numai averile și situațiile soților, dar și cele familiale, prin sistemele de înzestrare și moștenire, prin statutele sociale, căsătoriile se încheie cu foarte multă prudență și se desfac cu foarte mare greutate, pentru că în amîndouă împrejurările intervin un număr mare de persoane cointeresate (părinți, frați, rude, nași, vecini etc.), care acționează ca un regulator social foarte puternic.

Acum tinerii se căsătoresc din dragoste, pe baza unor legături făcute fie la serviciu, fie la petreceri, fără vreun amestec deosebit din afară, ceea ce este foarte bine, dar, din păcate, pe cît se iau de simplu, pe atît se despart de ușor (legal sau în fapt). După ce primele „valuri ale dragostei“ se potolesc, deseori între soți nu mai rămîne decît o legătură foarte slabă, incapabilă să asigure trăinicia căsniciei. Ni s-au relatat cazuri de soți care au venit cu geamantanul la casa soției și au plecat cu geamantanul, ca la hotel.

Măsurile legale de împiedicare a divorțurilor insuficient justificate frînează pozitiv procesul acesta de destrămare a familiei, dar în fondul

ei problema rămîne încă nerezolvată. Fenomenul are de altfel o extensiune mondială.

În orice caz, formele vechi de familie se găsesc în curs de disoluție, și viața cea nouă își va crea, ca în toate epocile active ale istoriei, formele familiale care i se potrivesc. Ni se pare prematur să ne hazardăm în vreo previziune. Problema însăși rămîne însă deschisă.

10. Un sector puternic alterat de noile împrejurări aduse de schela de la Boldești, ca și de spiritul de ansamblu al vremii, este al datinilor și obiceiurilor „strămoșești".

Ne-am ocupat dintre acestea în mod special de comportamentele ceremoniale (la naștere, căsătorie, moarte, sărbători etc.), pentru că prin însăși natura lor sînt mai bine conturate (aproape osificate) și foarte persistente (unele elemente se întîlnesc încă în preistorie).

O parte din comportamentele ceremoniale au dispărut definitiv împreună cu portul național și numeroase alte elemente ale culturii populare, încă înainte de apariția schelei. Cauza principală a fost, probabil, sărăcia. Cele mai multe dintre datinile noastre s-au născut în împrejurări de oarecare belșug, pentru că toate comportă cheltuieli de o anumită amploare, pe care nu oricine este în măsură să le suporte.

Cît ne dăm seama, după amintirile oamenilor, comparativ cu ceea ce cunoaștem din alte părți, la Boldești n-a fost niciodată, în trecut, o viață îmbelșugată, deci nici ceremoniile și riturile țărănești n-au fost prea dezvoltate.

„Robii" au avut o viață precară, dependentă de „capriciile" stăpînilor.

Clăcașii au avut, din acest punct de vedere, o situație ceva mai bună, în sensul că și-au avut „satul" sau „comunitatea" lor și deci o anumită posibilitate de manifestare socială independentă, dar sărăcia și necazurile de tot felul nu le-au îngăduit să se folosească prea mult de acest avantaj. În general, din cauzele acestea, satele clăcășești sînt mult mai sărace în datini și obiceiuri decît cele moșnenești.

Numărul moșnenilor la Boldești se pare că a fost în perioadele recente mult mai mic decît în cele vechi, ceea ce înseamnă o acțiune energică și eficientă a boierimii locale de a le răpi libertatea și a-i reduce la șerbie. Cei care au rezistat au făcut-o cu prețul unor mari sacrificii și au trăit sub o veșnică amenințare. Nici ei n-au putut deci dezvolta o cultură populară multilaterală.

După desființarea clăcășiei, întreaga țărănime a căzut victimă exploatării burghezo-moșierești, care a redus-o la o stare economică foarte nesigură, cu o viață de muncă neîncetată și venituri care abia dacă îi asigurau existența de pe o zi pe alta.

Cea mai mare parte a țăranilor de la Boldești nu puteau trăi de pe urma pămîntului pe care îl aveau. Ei se întrețineau din tot felul de munci auxiliare și ocazionale, ca munca cu ziua la moșier, la construcția și întreținerea drumurilor, a căii ferate, cărăușia, negoțul cu fructe, produse lactate, băuturi alcoolice etc. Unii dintre ei au apucat de timpuriu calea industriei, spre numeroasele întreprinderi care se iveau una după

alta la Ploiești și în toate celelalte localități mai de seamă de pe valea Prahovei și a Teleajenului.

Toate aceste împrejurări economice și sociale erau foarte puțin favorabile pentru păstrarea obiceiurilor bătrînești, care și altfel erau destul de sărace.

Totuși disoluția vechilor forme de credințe, practici și moravuri, rituri și ceremonii nu s-a accentuat și nu s-a generalizat decît în urma industrializării, inaugurată spectaculos de apariția schelei.

Bogată sau săracă, țărănimea rămîne țărănime, ea nu poate ieși din propriile ei tipare de viață atîta vreme cît nu vine în contact cu alte realități sociale, de altă natură, mai progresivă. La Boldești, unele obiceiuri au fost părăsite, altele au fost foarte puțin dezvoltate, totuși atîtea cîte au fost și s-au menținut aveau un caracter tradițional țărănesc. Chiar părăsirea unora din ele nu s-a făcut pentru a fi înlocuite cu altele, considerate ca superioare, ci exclusiv pentru a reduce viața ceremonială la posibilitățile vieții materiale de fiecare zi, deci fără a le înlocui cu altceva.

După așezarea schelei, lucrurile s-au schimbat complet. Starea materială a boldeștenilor s-a îmbunătățit simțitor. Cauzele economice ale părăsirii obiceiurilor au dispărut cu desăvîrșire. Cu toate acestea, ele au fost părăsite în continuare, cu excepția unui număr foarte mic dintre ele, în special cele de la naștere și înmormîntare, pentru că au apărut alte cauze de disoluție, tot atît de puternice și, în orice caz, mult mai operative.

Cea dintîi a fost procesul de „străinare" a populației, care a fost înfățișat și analizat pe larg. Datorită schelei și urmărilor ei în diferitele sectoare ale vieții economice, sociale și culturale, Boldeștii și-a schimbat, într-un timp foarte scurt populația, primind în sînul lui un număr mare de oameni veniți din alte părți, uneori cu familii întregi, pe care băștinașii nu i-au mai putut asimila.

Populația aceasta nouă nu era nici ea unitară, ci se compunea din grupuri de origini sociale și etnografice foarte variate, încît forma, din punctul de vedere al obiceiurilor, al deprinderilor și al concepțiilor de viață, un adevărat *mozaic*. Vechea zicală țărănească după care „cîte bordeie, atîtea obiceie" se adeverea în mare parte întemeiată, numai că cei care veneau cu datini deosebite din diferitele părți ale țării nu aveau posibilitatea, în noile împrejurări de viață, nici să le propage și deci să le împărtășească altora, nici să le păstreze numai pentru ei, ceea ce ar fi însemnat un act de izolare. Cu asemenea încercări, o comunitate de viață ar fi devenit aproape imposibilă.

Deci fiecare a fost nevoit să renunțe la obiceiurile lui și să adopte altele, acceptate de toată lumea, iar acestea nu mai puteau fi decît unele care, prin natura lor, aveau un grad mare de generalitate și în același timp un prestigiu social unanim recunoscut. Aceste condiții nu le îndeplineau decît cele de la oraș, deci a început, vrînd-nevrînd, orășenizarea comportamentelor ceremoniale și a întregului sistem de conduită de la Boldești.

La această nouă orientare a lucrurilor a contribuit în mare măsură faptul că o parte însemnată a populației venite la Boldești era într-adevăr de origine sau cel puțin de educație orășenească (ingineri, tehnicieni, personal administrativ etc.), care oricum ar fi practicat obiceiuri și moravuri de această factură și proveniență.

Pretutindeni orașele s-au format din populație de origine sătească, pentru că pretutindeni satele sînt mai vechi și au fost mai numeroase decît orașele. Deci în toate orașele s-a renunțat la obiceiurile strict locale, caracteristice numai unora din oamenii așezați înăuntrul lor pentru altele acceptabile de o lume mai variată, de toți cei veniți, indiferent de locurile lor de baștină. Cu cît orașele sînt mai mari sau mai noi, cu atît adoptă obiceiuri cu un grad mai mare de universalitate pentru a înlesni conviețuirea, colaborarea și contactele dintre un număr cît mai cuprinzător de oameni.

Lucrul acesta s-a întîmplat cu aceeași necesitate și la Boldești.

Este adevărat că procesul acesta de orășenizare a obiceiurilor nu a atins cu egală extensiune și intensitate și vechea populație a Boldeștilor, rămasă pe vatra bătrînă a satului, într-o comunitate mult mai compactă și deci mai omogenă și mai rezistentă la inovații. Datele înfățișate sînt concludente. Între partea veche (de nord) și cea nouă (de sud) a Boldeștilor există diferențe considerabile pe numeroase planuri ale vieții sociale.

Totuși, nu trebuie să ne lăsăm înșelați de aparențe : ceea ce s-a întîmplat în cartierul cel nou mai repede și mai radical se întîmplă ceva mai încet cu unele rămășițe de mare persistență și în cartierul cel vechi. În partea nouă s-a așezat o populație nu numai foarte variată, dar și profesional în plină activitate, deci mult mai tînără și mai disponibilă pentru orice formă înaintată de viață. În cartierul vechi, care nu este decît satul Boldești dinainte de schelă, cu toate inovațiile, ivite după așezarea schelei, dar și supraviețuirile lui inevitabile, există, ca în toate așezările de lungă durată, alături de generațiile tinere, deopotrivă generațiile bătrîne. Acestea din urmă sînt mult mai ancorate în tradițiile locale și fac eforturi susținute, pe deplin conștiente, să le transmită cît mai intacte urmașilor. Generațiile acestea sînt însă în curs de dispariție, iar cele tinere suferă influența puternică, irezistibilă a vremurilor noi, în frunte cu a cartierului industrial, format din profesioniști cu înaltă calificare, spre care privește și tinde azi întregul tineret școlar al Boldeștilor.

Direcția dezvoltării vieții sociale a întregului Boldești este trasată de împrejurările economice actuale și de perspectivă, nu de cele din trecut, iar ele înseamnă în primul rînd industrializare, iar pe baza acesteia profesionalizare, culturalizare, urbanizare. Procesul este clar și ireversibil. Noi nu facem decît să-l înregistrăm în desfășurarea lui istorică reală.

11. Să analizăm însă ceva mai de aproape conexiunea aceasta obiectivă, se poate spune legică, deci necesară, inevitabilă dintre industrializare și procesele de profesionalizare, școlarizare și „străinare“, cu rezultatul lor comun, de ansamblu, culturalizarea și urbanizarea.

Vom înțelege astfel mult mai bine mecanismul social principal care ne preocupă : nașterea unora dintre orașele moderne și una din căile cele mai sigure ale lichidării distanțelor dintre așezările rurale și urbane, în sensul urbanizării celor dintîi, al civilizării lor pe modelul mai înaintat al vieții orășenești.

Ce înseamnează industrializare sub raport social-uman (deci nu numai strict tehnologic și economic) ? În primul rînd un mod de producție cu mijloace tehnice superioare, dincolo de simplele unelte tradiționale, mijloace caracterizate în linii mari prin mașinism.

Datorită mașinilor și complexului tehnologic legat de ele (materii prime, carburanți, electricitate, mijloace mecanice de transport, procedee matematice, fizicale, chimice și biologice de lucru etc.), omul dobîndește o capacitate de producție incomparabilă față de trecut. Mînuirea, utilizarea, întreținerea și reparația mașinilor, ca și perfecționarea procedeelor de producție, organizarea științifică a producției și a muncii, calculul exact al rentabilității etc. cer o pregătire de specialitate tot mai ridicată și mai variată, deci o gamă mare de profesiuni, cum sînt, în domeniul schelei care ne preocupă, sondorii, mecanicii, electricienii, sudorii, șoferii, geologii, chimiștii, inginerii, economiștii, contabilii, statisticienii, igieniștii, juriștii etc., pregătiți în școli de calificare de diferite grade, de la cele de nivel elementar pînă la cele de nivel universitar.

Oamenii care lucrează în industrie, cu excepția lucrătorilor necalificați, al căror număr variază invers proporțional cu progresul tehnic-științific, nu mai pot face față cerințelor de muncă fără o pregătire prealabilă, iar aceasta se cere să fie foarte variată, în funcție de gradul de diviziune socială a muncii industriale, și tot mai specializată, în funcție de gradul de tehnicitate și științifizare a producției.

Din cauza aceasta, orice industrie modernă, chiar dintre cele mici sau mijlocii, determină în chip necesar un grad mult mai variat și mai ridicat de școlarizare, menit să asigure atît cultura generală, cît și cultura profesională strict indispensabilă celor care vor să activeze eficient în cuprinsul ei.

Vechile îndeletniciri agricole și meșteșugărești puteau fi îndeplinite cu succes și de analfabeți, pe baza unor procedee simple de muncă și a unor deprinderi empirice dobîndite exclusiv prin practică.

Noile îndeletniciri industriale cer nu numai știință de carte, ci și cunoștințe tehnice, profesionale foarte precise, care nu se pot dobîndi numai prin ucenicie, văzînd cum fac alții și făcînd ca ei. Industrializarea înseamnă implicit profesionalizare, iar profesionalizarea înseamnă, în chip necesar, școlarizare.

Iată de ce așezarea unei schele petroliere foarte importante, ca cea care ne preocupă, într-o localitate rurală înapoiată ca Boldeștii, a avut un rol revoluționar nu numai pe plan economic, ci și pe plan cultural.

Cele două procese sînt foarte strîns corelate : industrializarea atrage după sine în mod necesar, ca o condiție absolut indispensabilă pentru propria ei desfășurare, un nivel tot mai ridicat de profesionalizare, deci

de școlarizare, implicit, cel puțin sub unele aspecte importante ale acestora, de culturalizare (care are, firește, și alte surse de dezvoltare).

Din punctul de vedere care ne preocupă n-are mare importanță dacă schela Boldești a provocat profesionalizarea-scolarizarea-culturalizarea directă și imediată a vechilor locuitori, a „pămîntenilor" sau inițial numai a populației aduse din alte părți, esențial este faptul că ea a ridicat în fața oamenilor dornici să lucreze în cadrul ei — printre care numărul boldeștenilor de baștină a crescut mereu — exigența fermă, ineluctabilă a profesionalizării și școlarizării.

Schela s-a dovedit deci chiar de la început ca un factor puternic de ridicare nu numai a standardului material de viață, dar și a celui spiritual pentru majoritatea oamenilor din serviciul ei. Funcția aceasta a fost apoi amplificată și intensificată neîncetat la o treaptă nouă de dezvoltare, mai ales de la actul naționalizării încoace, în general de la instaurarea regimului socialist în țara noastră. Undeva, în profunzime, după o logică dialectică a istoriei, etapele noi continuă cu alte mijloace, în alte perspective și desăvîrșesc tendințele embrionare ale unor etape mai vechi, întregindu-le și depășindu-le în același timp.

Profesionalizarea și școlarizarea, determinate de industrializare în condiții rurale, implică și aspecte importante de „străinare" nu numai sub raport demografic, cum s-a arătat pe larg, ci și sub raport sociologic și culturologic.

Industrializarea la nivel sătesc-țărănesc de tip tradițional înseamnă ea însăși o „străinare", o economie nouă, cu totul străină de tradițiile locale, de îndeletnicirile seculare (poate milenare) ale locuitorilor de baștină, chiar dacă nu s-ar face de loc cu oameni „străini", adică aduși sau veniți din alte localități (ceea ce practic este imposibil).

Agricultura modernă, oricît ar fi de avansată, este tot agricultură, ea reprezintă o treaptă înaintată de dezvoltare a ei însăși, o optimizare proprie. Industria, apărută în mediul rural, este o noutate „absolută", ea nu continuă nimic din trecut, începe totul de la capăt și tocmai prin aceasta constituie o „ruptură", cu trecutul, o înstrăinare față de tradiție în cea mai pură accepție a cuvîntului.

Procesul acesta este însă considerabil lărgit și adîncit prin celelalte două aspecte structurale ale industrializării, prin profesionalizare și școlarizare.

Vechea structură a satului, determinată de gospodăriile țărănești, organizate după nevoile exploatării familiale, ale unor proprietăți agricole parcelare, cu tendințe de închidere (economie casnică, autarhică), avea mai mult un caracter de „conglomerat" (de „sac cu cartofi", după expresia clasicilor marxism-leninismului), stăpînită de o simplă „solidaritate mecanică" (după terminologia durkheimistă), izvorîtă din similitudine și identitate de situație (de „soartă"), de unde însemnătatea excepțională a *vecinătății*, a „rudeniei de spațiu" care a concurat înăuntrul ei totdeauna cu rudenia de sînge.

Comunitatea sătească originară își trăgea puterea din proprietatea devălmașă, cea de mai tîrziu, lipsită de acest substrat economic prin

individualizarea proprietății, s-a bazat mai mult pe nevoia de coexistență, de ajutor reciproc (în caz de nevoie), pe sentimentul de asemănare și înrudire și pe tradițiile spirituale, deci pe cultura populară, pe ceea ce s-a numit atît de plastic „datină din bătrîni".

Noua structură a satului, determinată de industrializare, trebuia să dizolve, mai curînd sau mai tîrziu, vechile tipare de viață și să le înlocuiască prin altele, mai corespunzătoare.

Noua comunitate de viață izvora dintr-un sistem de conviețuire mult mai complex, în care colaborarea oamenilor, interdependența lor economică apare mult mai accentuată din cauza diviziunii sociale a muncii, exprimată foarte clar prin treapta de profesionalizare și diferențiere școlară.

În locul unei solidarități bazate pe asemănare (solidaritate mecanică) apare o solidaritate bazată pe diferențiere sau specializare, pe imposibilitatea fiecăruia de a-și cîștiga existența fără concursul permanent și interactiv al celorlalți (solidaritatea organică). Fiecare gospodărie familiară se deschide larg spre alte forme de producție și viață, în primul rînd spre întreprinderile industriale, de la care obțin partea cea mai mare a veniturilor, apoi spre comerț, meșteșuguri, instituții de cultură etc., care le asigură un consum material și spiritual mult mai variat și mai avansat decît în trecut.

Un salariat este nevoit să trăiască din salariul său, deci dintr-o anumită sumă de bani în general binecunoscută ; gospodăria lui este preponderent, dacă nu exclusiv bănească. Vechea gospodărie țărănească era formată dintr-o bucată de pămînt cultivabil, o familie care îl cultiva, o cantitate de produse obținute pe această cale, menite să-i asigure existența, în cea mai mare parte prin consumarea lor directă, nemijlocit sau în urma unor prelucrări executate în general tot în gospodărie. Se îndreaptă spre piață pentru desfacere, în scopul de a se obține bani, numai surplusul acestor produse, neconsumat în gospodărie, iar banii obținuți erau meniți să asigure, de obicei, unele nevoi de viață mai înalte, care depășeau strictul necesar, deci mai puțin urgente sau presante, încît la o mare nevoie puteau fi amînate (cu excepția impozitelor, care veneu din afară).

Într-un fel, gospodăria unui salariat este orientată exact invers : ea pornește de la bani și este în căutare neîncetată de produse și servicii, care, pentru ea, se găsesc aproape toate în afară, adică pe piață.

Se adaugă fenomenul, tot atît de important, al dependenței agricultorului de mersul naturii, care, în etapele agrotehnicii primitive, duce la activități sezoniere foarte bine distincte, de mare intensitate și durată în decursul muncilor agricole, deci vara și de completă destindere în timpul „sezonului mort", adică iarna. De aici o ritmicitate caracteristică în viața satului vechi : activitate economică de obicei la cîmp, în aer liber — vara ; o activitate socială de datini și obiceiuri în cadrul căminelor și unele operații de întreținere și consum — iarna.

Și genul acesta de viață este complet diferit în cazul salariaților industriali, care, exceptînd o perioadă oarecare de concediu, variabilă

după dreptul muncitoresc, lucrează în tot decursul anului după un program fix, zi de zi, uneori în schimburi, inclusiv duminicile şi sărbătorile, deci după o disciplină a muncii cu totul alta decît cea sezonier-ţărănească.

Aceste două tipuri de activităţi economico-sociale, ţărănesc-agricol şi muncitoresc-industrial, au repercusiuni adînci asupra tuturor tiparelor şi normelor de viaţă socială, încît în ipoteza că al doilea apare după primul în cadrul aceleiaşi localităţi, o rupere a continuităţii tradiţionale este imposibil de evitat. Toate modelele de viaţă trebuie să se modifice, mai curînd sau mai tîrziu, parţial sau total, dar în nici un caz nu se pot păstra aşa cum au fost. Materialele înfăţişate cu privire la cultura materială (locuinţă, mobilier, industrie casnică, tehnici agricole) şi cultura spirituală (datini, obiceiuri, rituri şi ceremonii, sărbători, credinţe, concepţii etc.) arată foarte clar această ruptură, încît nu mai este nevoie să aducem noi argumente cu privire la realitatea şi necesitatea ei istorică profundă.

Tot ce mai este nevoie să subliniem este faptul că singurul model încercat de viaţă socială şi culturală potrivit cu situaţia de salariat, opus în mod prestigios modelului ţărănesc, care nu mai putea fi urmat, a fost cel orăşenesc, deci o înstrăinare în raport cu tradiţia locală este în toate aceste împrejurări nu numai firească, dar de-a dreptul inevitabilă. Ne găsim în prezenţa unor legi obiective ale dezvoltării societăţii.

12. Profesionalizarea impusă de activitatea industrială împreună cu un grad crescînd de şcolarizare au, în condiţii rurale, tot efecte de „străinare“ faţă de stările tradiţionale.

Fenomenul prezintă din nou posibilităţi certe de generalizare din cauza conexiunilor obiective, legic necesare, dintre procesele analizate, încît el merită să fie examinat mai de aproape.

A profesionaliza şi a şcolariza în direcţie industrială înseamnă o dublă ruptură faţă de tradiţiile ţărăneşti ale unui sat, pe de o parte, prin schimbarea şi diversificarea îndeletnicirilor, pe de altă parte prin schimbarea profilului, nivelului şi orizontului cultural.

Îndeletnicirile agricole ţărăneşti s-au constituit pe baza unor experienţe şi practici seculare, fără necesitatea internă de a se perfecţiona la nesfîrşit şi a se diversifica neîncetat. Aceleaşi unelte, aceleaşi procedee de lucru, mereu aceleaşi produse pot dăinui sau pot fi reproduse an de an de sute şi mii de lucrători ai pămîntului.

Între diferitele gospodării ţărăneşti de tip închis nu există nici o concurenţă economică, deci inovaţia nu este o lege obiectivă a dezvoltării lor, totul este să satisfacă nevoile elementare ale unor gospodari cu un nivel de trai relativ foarte scăzut. Acelaşi om învaţă toate lucrările gospodăreşti şi agricole şi le practică efectiv, după nevoi, cu o singură diviziune mai importantă a muncii, de esenţă predominant biologică, între cele două sexe şi între diferite vîrste. Odată însuşite, lucrările amintite pot fi executate aidoma în tot decursul vieţii, aşa cum au fost executate şi de generaţiile anterioare, într-un lanţ nesfîrşit. Poate că de aici izvo-

răşte sentimentul atît de caracteristic satului de altădată, al unei existenţe neîntrerupte a lui din „moşi şi strămoşi".

Ţăranii îşi începeau activitatea agricolă şi pastorală primăvara, deodată cu frunza („frunza verde" a cîntecelor bătrîneşti) şi o curmau deodată cu căderea zăpezii, după ce culegeau toate roadele de pe cîmp şi le aşezau în hambare. Urma o perioadă lungă de iernare, în care din punct de vedere economic nu mai existau, cum am mai amintit, decît activităţi de întreţinere şi consum, pînă primăvara, cînd ciclul era reluat şi repetat asemănător pînă la capăt.

Totul se petrecea oarecum în „cerc" sau în „roată", de unde sentimentul atît de specific al ţărănimii, de astădată al întoarcerii veşnice la punctul de plecare (*l'éternel retour* al unora din poziţiile filozofice), ca soarele, ca anotimpurile, ca vegetaţia, sentimentul mişcării pe loc, fără oprire, dar şi fără înaintare, deci un fenomen „închis".

Tabloul acesta se modifică fundamental cu noile profesiuni de esenţă industrială. Mai întîi, ele sînt foarte diversificate, nici un singur om nu mai este capabil să le înveţe şi cu atît mai puţin să le exercite pe toate. Sondorul nu este şi mecanic, mecanicul nu este şi electrician, electricianul nu este şi sondor ş.a.m.d. Din cauza aceasta, nici oamenii care le exercită nu se mai aseamănă întru totul unii cu alţii, nu se mai construiesc după acelaşi model, fiecare categorie profesională dobîndeşte o structură specială, un punct de vedere specific din care priveşte, evaluează şi înfăptuieşte lucrurile.

Din aceeaşi cauză cresc simţitor distanţele social-psihologice nu numai dintre vechile îndeletniciri agrare şi noile profesiuni industriale, dar şi dintre profesiunile actuale, care coexistă, sînt interdependente, se determină reciproc, formează împreună o singură unitate, dar care nu mai coincid, nu se mai aseamănă, nu mai străbat aceleaşi traiectorii, adevărată „unitate în diversitate".

Cu cît o specialitate este mai dezvoltată, cu atît se îndepărtează de celelalte specialităţi, numai îndeletnicirile elementare, nediferenţiate comunică uşor unele cu altele. Un biolog de laborator şi un constructor de maşini din zilele noastre dezvoltă două „limbaje" profesionale cu totul diferite, fără nici o punte directă de unire.

Profesionalizarea intensivă este deci în ea însăşi o formă de „străinare" a oamenilor, de îndepărtare a unora de ceilalţi, cu tot procesul invers de solidarizare organică prin dependenţă reciprocă. Este vorba, evident, de o „unitate a contrariilor".

Procesul de profesionalizare industrială implică şi alte aspecte de „străinare", mult mai puternice şi mai caracteristice.

Cel mai de seamă purcede din nevoia neîncetată a industriei de a se perfecţiona — de unde ideea modernă de progres —, deci de a se schimba mereu pentru a ţine piept concurenţei şi a beneficia de achiziţiile ştiinţei şi ale tehnicii. Cu cît o industrie este mai avansată, cu atît se modifică mai des şi mai radical, cu atît se înstrăinează de propria ei tradiţie, pe care o sparge mereu în favoarea unor forme noi,

care apar de fiecare dată ca străine, pînă la asimilarea şi înlocuirea lor cu altele, care sînt din nou privite ca străine.

Altă cale de „străinare“, cum am arătat, este şcolarizarea de tip modern, care se opune structural tipurilor tradiţionale, populare de instrucţie şi educaţie. Nici un om nu se naşte gata echipat pentru viaţa socială, încît fiecare trebuie educat într-un fel sau altul, „culturalizat“, pentru a face faţă cerinţelor elementare ale convieţuirii şi colaborării în cadrul comunităţilor de viaţă.

Nu poate exista nici un gen de societate omenească fără nici un sistem educaţional, adică de modelare a noilor generaţii de către cele vechi, după normele şi idealurile sociale existente, în vederea integrării lor în fluxul cutumiar al vieţii.

Decurge de aici că societăţile simple, structurate pe date socio-culturale elementare, n-au nevoie, pentru continuitatea şi funcţionarea lor, decît de procedee educaţionale tot simple, pe cînd societăţile complexe, cu cît sînt mai complexe, cu atît necesită sisteme educaţionale mai diferenţiate, mai ierarhizate şi de durată mai lungă.

Satul feudal avea un sistem educaţional difuz, neorganizat, bazat pe deprinderile cîştigate în familie şi mecanismele opiniei obşteşti. Satul capitalist, deschis spre piaţă, spre viaţa publică, integrat administrativ în viaţa de stat, a avut nevoie de şcoli de cultură generală, menite să asigure un nivel cultural adecvat.

Cu toate eforturile unor pedagogi de a completa acest învăţămînt cu elemente profesionale, deci de ştiinţe agricole, practic ele n-au servit aproape la nimic, pămîntul a fost lucrat mai departe după norme empirice moştenite de la înaintaşi.

Cultura generală însăşi nu a depăşit decît rareori deprinderea scris-cititului şi a celor patru operaţii aritmetice.

Industrializarea pretinde şi impune alt gen de şcolarizare. Născută din îmbinarea ştiinţei şi a tehnicii, ca o aplicare practică, economică a lor, industria nu poate lua naştere, nici funcţiona şi cu atît mai puţin a se dezvolta fără un grad de cunoştinţe tehnico-ştiinţifice superioare (fizică, chimie, biologie, matematică etc.).

Profesionalizarea industrială, cum am văzut, implică un grad mare de şcolarizare, mai ales în direcţia matematicii, a ştiinţelor naturii şi ştiinţelor tehnice.

Pentru a ajunge însă la acest grad, trebuie să se obţină mai întîi treptele elementare şi stadiile culturii generale, încît sistemul educaţional reclamat de apariţia industriilor nu este numai multilateral, dar şi multinivelar, în acelaşi timp diferenţiat şi ierarhizat. Dacă lucrătorul necalificat face faţă sarcinilor ce-i revin cu instrucţia obţinută în cîţiva ani de şcoală, tehnicienii şi inginerii sînt tot mai specializaţi şi de o pregătire şcolară tot mai ridicată, de la şcolile profesionale pînă la politehnici şi alte instituţii de învăţămînt superior, iar uneori de grad postuniversitar.

Important pentru înţelegerea procesului de „străinare“, de disoluţie a formelor vechi de viaţă şi de înlocuire a lor cu altele noi, de altă pro-

veniență și altă funcționalitate, este conținutul calitativ diferit al acțiunilor cultural-educative cerute și promovate de societățile industriale.

Vechea educație sătească se bazează preponderent pe religie, este profilată pe credință ; cea modernă se bazează pe știință, este profilată pe rațiune. Corelația aceasta nu este arbitrară, ci corespunde unor împrejurări economico-sociale foarte precise.

Pentru feudalism, cu structura lui socială puternic ierarhizată, bazată în cea mai mare parte pe exploatarea extensivă a pămîntului și pe munca necalificată a iobagilor, problema fundamentală era ascultarea, supunerea, evitarea, pe cît posibil, a răscoalelor țărănești. Știința de carte nu era o necesitate, în schimb educația moral-religioasă, cu superstițiile și obscurantismul ei atît de eficient, pe un teren de mizerie economică și intelectuală (sărăcie și ignoranță), satisfăcea deplin nevoile sociale cele mai presante. Frica de Dumnezeu a slugilor apăra pe stăpîni de răzvrătirea lor.

Ordinea socială feudală era considerată ca fiind de origine divină și ea opera, în consecință, fără nici o îngrădire. Biserica a fost cel mai credincios și eficient aliat al clasei dominante. Figura centrală a satului de odinioară a fost preotul. Învățătorul nu exista, pentru că nimeni nu avea încă nevoie de el.

Industrializarea a modificat din temelii și această situație. Activitățile economice promovate de ea erau, spre diferență de cele agricole, independente de factorii climaterici și meteorologici, deci perfect calculabile și previzibile, deci ușor de organizat și de stăpînit, cu singura condiție de a poseda cunoștințele și tehnicile adecvate. Credința nu mai servea la nimic ; pentru succesul economic industrial, hotărîtoare au devenit știința și tehnica. Cine este stăpîn pe ele, este stăpîn și pe producție, și pe progres și bunăstare.

Deci școlarizarea industrială a fost nevoită să se orienteze tot mai ferm în această direcție, întreaga educație modernă are un profil tehnico-științific, nu magico-religios.

Muncitorul agricol de odinioară, la nivelul agrotehnicii de atunci, lucra pămîntul și-l semăna, apoi lăsa totul în seama lui „Dumnezeu", adică a întîmplării, pentru că recolta nu mai depindea de el, ci de soare, de ploaie, de factori climaterici și meteorologici pe care nu-i domina, nu-i putea dirija.

Muncitorul industrial operează de la început pînă la sfîrșit, pînă ce obține produsul final, după procedee care depind exclusiv de el, perfect cunoscute și perfect dirijabile. Nici una din etapele muncii lui nu poate fi lăsată în grija imaginară a unor forțe obscure, pentru că întreaga lui activitate este rațională, determinabilă și controlabilă și deci perceptibilă, dependentă strict de puterile proprii.

De aici și activismul atît de caracteristic al lucrătorului industrial în comparație cu pasivismul și, uneori, cu fatalismul vechiului muncitor

agricol de tip ţărănesc. Munca unuia, ca şi succesele obţinute prin intermediul ei, îi dă un sentiment de siguranţă şi de încredere în propria lui capacitate ; munca celuilalt şi succesele obţinute cu concursul a numeroase elemente străine, necontrolabile îi dau un sentiment de dependenţă faţă de forţe nelămurite, adeseori copleşitoare.

De aici şi receptivitatea cu totul deosebită a unuia în comparaţie cu celălalt faţă de mentalitatea magico-religioasă şi cea tehnico-ştiinţifică. Două lumi socio-economice, două lumi culturale profund diferite.

Să nu se piardă din vedere nici gradul de concentrare a muncii industriale în raport cu cea agricolă. O întreprindere industrială strînge la un loc, într-un spaţiu relativ restrîns, mai multă populaţie decît a cîtorva sate la un loc, populaţie care lucrează împreună în cea mai strînsă colaborare posibilă şi ajunge deci să se cunoască mai de aproape să se cultive reciproc prin sistemul unor relaţii sociale şi profesionale foarte frecvente şi intense, încît ajung, mai curînd sau mai tîrziu, la conştiinţa propriei lor situaţii şi a propriei lor forţe.

De la începuturile ei, clasa muncitoare s-a dovedit nu numai mult mai independentă decît ţărănimea, dar şi mult mai conştientă, mai activă şi mai luptătoare, mai solidară şi mai eficientă pe toate planurile vieţii sociale, încît şi setea ei de lumină şi progres, setea ei de cultură a fost incomparabil mai mare.

„Străinarea" Boldeştilor s-a săvîrşit deci pe foarte multe căi, dar cele mai importante, aşa cum reiese clar din materialele prezentate, sînt cele de ordin demografic (imigraţiile masive), de ordin economic (noile profesiuni) şi de ordin cultural (noua şcolarizare), impuse de dezvoltarea industrială (de schelă), suprapusă celei vechi, de natură agricolă-ţărănească.

Satul tradiţional nu a evoluat el însuşi, după logica lui internă, spre forme industriale de vreun fel oarecare, ci le-a primit gata făcute din afară, după o logică străină, încît toate etapele ulterioare ivite datorită aşezării schelei, au acţionat structural în direcţia „străinării" lui de tot ceea ce a fost în trecut.

Schela a exercitat în mod obiectiv, în afară de orice intenţie a oamenilor, un rol profund revoluţionar, ea a provocat o răsturnare completă a vechilor tipare de viaţă şi formarea altora noi, aduse din afară, care prezintă chiar de la început diferenţe calitative foarte pregnante, fără procese locale de acumulare cantitativă.

Cum am precizat, ne găsim în prezenţa uneia din căile cele mai frecvente şi eficiente ale urbanizării. Este ceea ce ne-a mai rămas de analizat.

13. Dacă într-un sat se mută un alt sat, cu toată populaţia şi echipamentul ei de viaţă (alimente, îmbrăcăminte, mobilier, unelte etc.), chiar cu gospodăriile (casele şi acareturile) pe de-a-ntregul transmutate sau reconstituite, satul respectiv devine un sat mai mare, dar nu-şi schimbă structura lui specifică.

Dacă însă într-un sat se mută sau ia ființă o industrie cît de cît importantă, în sensul că utilizează un număr relativ mare de salariați și se găsește în plină dezvoltare, el își modifică în chip necesar structura, pentru că se găsește în fața unuia din cei mai puternici factori de disoluție și restructurare care pot opera asupra lui.

Industrializarea implică prin înseși mecanismele ei intime, în logica ei specifică, cum am văzut, acțiuni adînci de profesionalizare și școlarizare, ca și înlocuirea gospodăriei de bunuri cu gospodăria de bani. Toate acestea provoacă o ruptură față de situația anterioară sătească sau țărănească.

Vechile formule de viață ale satului devin pentru sectoarele industriale inadecvate. Acestea trebuie să adopte alte formule din afară sau să-și făurească ele înseși unele corespunzătoare. De regulă însă, populația industrială vine cu tiparele ei de viață, create în condiții tot industriale, în marea majoritate de proveniență și factură orășenească.

Satul vechi este nevoit să se replieze în funcție de noile împrejurări, dar mai curînd sau mai tîrziu populația lui va fi atrasă de avantajele economice și de superioritatea social-culturală a întreprinderilor industriale și se va încadra în activitatea lor, industrializîndu-se ea însăși și contopindu-se deci cu cea venită.

Omogenizarea celor două categorii de populații se face în chip inevitabil „în sus", spre cea mai ridicată, deci mai puternică și mai prestigioasă, nu „în jos", spre cea mai înapoiată, cu toate că apar cu aceeași necesitate, unele deplasări de forme și nivele și în această direcție, ceea ce explică diferențele atît de frecvente dintre populația industrială din mediul rural și cel citadin. Deplasările acestea acționează însă numai ca o frînă, ele întîrzie, dar nu opresc procesul.

O industrie de oarecare importanță modifică, după nevoile ei, întreaga așezare în care se stabilește, iar această modificare nu se face niciodată în direcția ruralizării, ci totdeauna în direcția urbanizării.

După cele înfățișate, mecanismele în joc apar ca bine reliefate și inevitabile.

Născută la oraș, industria s-a structurat, chiar de la apariția ei, orășenește, ea este una din fețele esențiale, definitorii ale orașelor moderne, încît, oriunde se duce, ea are efecte urbanizatoare, destramă celelalte forme de viață și clădește pe cele potrivite cu nevoile și activitatea ei. Din activitate economico-socială născută la oraș, ea devine în curînd o activitate economico-socială născătoare de orașe. Oriunde apare industrializarea, ea este nevoită, prin însăși structura ei, să pună oamenii în mișcare, să deplaseze grupuri mari de populație, să le înstrăineze de vechile lor deprinderi, să le profesionalizeze și școlarizeze, să le amestece și să le dea alte forme de viață și cultură, cu totul diferite decît cele necesare și posibile pînă atunci.

Calea aceasta, odată stabilită, acționează apoi după logica și nevoile ei proprii. O populație industrială are alte exigențe culturale, atît de cultură materială, cît și de cultură spirituală, decît o populație agricolă țărănească. Ea tinde, prin însăși poziția ei socio-economică, spre formele

cele mai înaintate de cultură şi civilizaţie, este ea însăşi răspînditoare şi creatoare de cultură şi civilizaţie.

Pînă acum însă, modelul cel mai avansat în această materie îl oferă oraşele, de aceea industrializarea cuprinde în însăşi mecanismele ei de dezvoltare procese importante de culturalizare şi civilizare a vieţii social-umane în sensul precis al urbanizării, ea nu este numai un factor de disoluţie a vieţii rurale arhaice, ci un factor de înlocuire a ei cu o viaţă urbană.

În toate ţările industriale, raportul între populaţia rurală şi cea urbană creşte în favoarea celei din urmă. Ţările puternic industrializate sînt în acelaşi timp ţări puternic urbanizate, puternic civilizate.

Totuşi oraşele sînt mai vechi decît industriile şi decît industrializarea, dar există oraşe şi oraşe ; cele industriale sînt incomparabil mai bine echipate şi dezvoltate decît cele preindustriale şi neindustriale. Oraşele sînt vechi, dar urbanismul este de dată recentă, el s-a născut din nevoia de modernizare a oraşelor, am spune de urbanizare a lor, iar impulsul şi posibilitatea tehnico-materială au venit de la industrie.

Prima operaţie de „urbanizare“ în sensul acesta nou, legat de *urbanism,* s-a efectuat chiar asupra oraşelor prin modernizarea lor cu ajutorul tehnicii industriale şi sub presiunea creşterii neîncetate a economiei industriale.

Industriile nu se opresc însă numai la limitele oraşelor, ele se extind peste tot unde găsesc condiţii favorabile de dezvoltare. Pătrund deopotrivă la sat şi chiar în locuri nelocuite. Ele transformă satele prin procesele lor caracteristice şi necesare de deplasare şi concentrare de populaţie, de profesionalizare şi şcolarizare, de desprindere a lor de formele tradiţionale de viaţă, de aşezare a lor în forme noi, de structură urbană, cu un cuvînt le urbanizează, după cum în locuri nelocuite ridică oraşe din nimic.

Există în zilele noastre trei căi principale de urbanizare (prin industrializare) ; 1. modernizarea vechilor tîrguri şi oraşe preindustriale (prin dezvoltarea de industrii) ; 2. orăşenizarea satelor (prin amplasări industriale); 3. crearea de oraşe complet noi (construirea directă de centre industrial-urbane în spaţii nelocuite pînă atunci), deci oraşe modernizate, sate urbanizate, centre urbane integral construite.

Materialele documentare de la Boldeşti arată limpede cum se desfăşoară procesul de urbanizare a unui sat, ca şi mecanismele prin care se ajunge la acest rezultat. Cînd am început cercetările, oficial Boldeştii era încă sat ; cînd le-am terminat, fusese declarat oraş. Cu aceasta s-a încheiat definitiv dezvoltarea *satului Boldeşti* şi a început cu fermitate dezvoltarea *oraşului Boldeşti.*

Pe noi nu ne-a preocupat decît faza de trecere, saltul de la o formă la cealaltă de viaţă socială. Acest salt a fost provocat şi realizat datorită mai ales schelei şi complexului industrial legat de ea. Este tot ceea ce am vrut să demonstrăm, şi, dacă am reuşit să strîngem şi să înfăţişăm suficiente argumente ştiinţifice în sprijinul acestei teze, considerăm că ţelul nostru a fost atins.

RÉSUMÉ

A 60 km nord de Bucarest se trouve le plus ancien et le plus important centre pétrolifère de Roumanie, *Ploiești,* qui est en même temps la capitale du département le plus riche en gisements de petrole, le département de Prahova.

Une des exploitations pétrolières (en roumain : schelă) les plus connues de cette région se trouve à *Boldești,* localité située à 11 km au nord de Ploiești. Cette exploitation et la localité dans laquelle elle se trouve ont constitué, en 1967—1968, l'objet de recherches psychosociologiques de terrain entreprises par la section de psychologie sociale de l'Institut de Psychologie de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, avec de nombreux collaborateurs externes, sous la direction de Traian Herseni, chef de la section de psychosociologie.

Le présent ouvrage expose les résultats des recherches sur la découverte des gisements de pétrole de la zone pétrolifère de Boldești, la création et le développement de l'exploitation pétrolière dans cette localité, avec une insistance spéciale sur l'influence exercée par *l'exploitation de Boldești* sur la *localité de Boldești,* qui, avant cette date n'était qu'un simple village, sans importance économique spéciale, et qui est devenu depuis une ville industrielle bien connue dans l'industrie roumaine du pétrole.

Etant donné que les premières exploitations du pétrole à Boldești ne datent que de 1929, les recherches ont pu suivre pas à pas, dans des conditions quasi expérimentales, le procès d'urbanisation de Boldești à la suite de l'installation de l'exploitation pétrolière.

Pour établir avec précision la route parcourue, l'équipe de recherches a reconstitué, sur des bases documentaires (historiques, statistiques, généalogiques, etc.) et d'après les traditions locales (la mémoire collective), l'image du village tel qu'il était avant la création de l'exploitation pétrolière, surtout sous ses aspects anthropogéographiques, démographiques, ethnographiques, économiques, administratifs, sociaux, culturles et psychologiques. On a étudié ensuite l'exploitation en tant qu'entreprise industrielle, à ses deux étapes caractéristiques, depuis les premières exploitations géologiques (1906) aboutissant à la découverte

du pétrole (1929), et à partir de l'installation des premiers puits et de l'extraction du pétrole jusqu'a nos jours (1968), avec toutes les données techniques, économiques, juridiques, organisatrices, sociales et politiques nécessaires pour comprendre l'apparition et l'évolution du phénomène.

On a enregistré ensuite les premières réactions de ce village à l'égard de l'exploitation et les transformations apparues dans sa structure anthropogéographique, démographique, ethnographique, économique, sociale, culturelle et psychique sous l'effet de l'industrialisation, compte tenu des deux périodes fondamentales parcourues, période capitaliste, depuis la création (1929) jusqu'aux premières années d'après la deuxième guerre mondiale (1948), et la période socialiste, depuis 1948 jusqu'au moment où nos recherches on été terminées (1968).

Jusqu'à la fin du siècle dernier et au commencement du nôtre, Boldeşti n'était qu'un simple village parmi les nombreux villages de Roumanie ; l'histoire n'a energistré aucun fait particulier de son passé. Mais brusquement, Boldeşti sort de l'anonymat, apparaissant sur la carte économique et sociale du pays comme un centre industriel (pétrolier) très important. La découverte du pétrole dans cette zone a conduit à l'exploitation de ce produit, donc à l'apparition de puissantes organisations économiques, capables de diriger avec succès de telles actions. Une d'elles a fixé son siège central dans le village même de Boldeşti, comme une réalité parfaitement étrangère aux situations économiques, sociales et humaines qui s'y trouvaient. En fait, ce sont deux «mondes» profondément différents qui se confrontent. Un monde paysan, formé de petits cultivateurs et éleveurs de bétail, caractérisé par des traditions populaires (mœurs et coutumes) très anciennes et très persistantes, et un monde industriel, formé par des exploitants de pétrole, avec des techniques économiques et sociales modernes, d'une haute qualification professionnelle, de structure urbaine.

Le premier contact entre les sociétés pétrolières et les habitants du village de Boldeşti a eu pour but d'obtenir, pour les premières, la concession, le droit d'exploitation du sous-sol, étant donné que celui-ci, suivant la législation du temps, appartenait aux propriétaires du sol (de la surface). Les quelques grands propriétaires fonciers de l'endroit gagnèrent des sommes considérables à la suite de ces transactions et surent s'en servir pour faire augmenter leurs revenus, tandis que les paysans, complètement dépourvus du sens des affaires, devinrent, dans leur grande majorité, la proie des intermédiaires, de sorte qu'ils n'en retirèrent que peu de bénéfice. Ils n'ont pas su s'y prendre ni pour faire valoir les sommes peu importantes obtenues, aussi les dépensèrent-ils le plus souvent sans aucun profit. Pour les paysans, c'est-à-dire pour le village proprement dit, ce sont les contacts ultérieurs avec l'exploitation qui ont été importants, à cause des suites qui en découlèrent.

L'ancien village était une agglomération compacte, avec peu de maisons éparses. Partant, l'exploitation a dû occuper les espaces libres, avantageux d'ailleurs aussi à cause de leur proximité de la route nationale et du chemin de fer, qui passaient dans le voisinage. L'ancienne agglo-

mération rurale de Boldeşti s'est doublée, durant un court intervale, d'une agglométrasion nouvelle, industrielle cette fois-ci (ateliers, dépôts, installations énergétiques et d'usinage, laboratoires, bureaux, etc.), et d'une «colonie» formée d'habitations pour le personnel technique et administratif et pour les ouvriers venus de localités plus éloignées, de même que de services sociaux de plus en plus nombreux de profil urbain : cantine, restaurants, boulangerie, boucherie, salon de coiffure, librairie, club, bibliothèque, cinéma, stade, etc. Cette partie nouvelle du village, constituée par les nouveaux venus, avait en général un niveau de vie beaucoup plus élevé que la partie ancienne, «autochtone», de sorte qu'elle devint très vite «le centre» de Boldeşti, réduisant le village à l'état de simple «annexe» ou de «périphérie».

Il s'est créé ainsi pour le village ancien, formé dans sa presque totalité par des paysans, un modèle de vie nouveau, de type urbain, apporté avec tout le prestige nécessaire par une population industrielle beaucoup plus évoluée en tant que mode de production et de vie, modèle qui n'a pas tardé d'exercer une attraction irrésistible sur les gens du village. Mais ce modèle serait resté inopérant si l'exploitation pétrolière n'avait assuré aussi aux habitants de Boldeşti les moyens matériels nécessaires à son appropriation. C'est ce qui s'est produit par plusieurs voies, parmi lesquelles la plus importante a été l'embauchage d'un nombre toujours croissant de paysans de Boldeşti comme salariés de l'exploitation et leur transformation, à la suite d'une nouv-elle qualification professionnelle, en travailleurs industriels, avec des revenus correspondants, relativement supérieurs à ceux qu'assuraient les petites exploitations agricoles de type traditionnel. De cette manière, la population ancienne, au lieu d'assimiler la nouvelle, s'est vue assimiler par celle-ci, «civiliser» et donc modifier d'après ses «modèles» de travail et de vie, procès consolidé en même temps par des liens matrimoniaux toujours plus fréquents entre les nouveaux venus et les gens du village.

A côté de cette mobilité démographique, apparaît une nouvelle stratification sociale, en fonction de la capacité de chaque individu de déployer les différentes activités hiérarchiques que l'exploitation pétrolière lui offrait, ce qui dépendait, dans la plupart des cas, de la qualification professionnelle. Le procès d'industrialisation de Boldeşti s'est développé de concert avec le procès de spécialisation professionnelle («professionalisation») et avec celui de scolarisation, en tant que deux de ses aspects fondamentaux. De là une certaine «rupture» non seulement entre les traditions locales, passées de plus en plus au second plan, et les formes de vie nouvelles, en pleine expansion, mais aussi entre les générations, entre parents et enfants, chacun acquérant un degré professionnel plus élevé (comme : ouvrier agricole, ouvrier industriel, contre-maître, ingénieur) et l'instruction adéquate. A un moment donné, toujours comme une conséquence de l'exploitation pétrolière, apparaît la femme salariée, égale à l'homme, avec des suites inévitables pour

la structure de la famille, qui devient de plus en plus de type conjugal et coopératif.

Un secteur fortement altéré par ces circonstances nouvelles, l'exploitation du pétrole à Boldeşti, est celui de la culture populaire, tant sous ses aspects matériels (habitation, costume, outils, alimentation) que sous ses aspects spirituels (magie, religion, art, conceptions, mentalité, comportement). Tout ce complexe socio-culturel commence à se dissoudre et à être remplacé par un autre, de provenance et de facture citadine.

«L'aliénation» de Boldeşti, pour ainsi dire, par rapport à son ancien genre de vie, ne s'est pas réalisée seulement à cause de l'arrivée inopportune en quelque sorte, d'un grand nombre de personnes étrangères, seules ou accompagnées de leurs familles, qui ne pouvaient plus être facilement assimilées, mais aussi par l'abandon par les villageois, sous l'effet des nouvelles circonstances, de ce genre de vie même, pour adopter celui de la population récente. La spécialisation professionnelle et la scolarisation déterminées par l'industrialisation dans des conditions rurales, impliquent aussi des effets importants «d'aliénation» non seulement sous rapport démographique et anthropogéographique, mais aussi sous rapport social et culturel, dans le sens d'une rupture de la continuité des traditions populaires, du passage d'un genre de vie (agricole-paysan) à un autre, qualitativement différent (industriel-ouvrier), par conséquent, en dernière analyse, du «rural» à «l'urbain». Le village traditionnel n'a pas évolué de lui-même, suivant sa logique interne, vers certaines formes industrielles, mais il les a reçues telles quelles de l'extérieur, de la ville, donc suivant une logique différente, de sorte que toutes les étapes ultérieures, surgies à la suite de l'existence de l'exploitation pétrolière, ont agi structuralement dans le sens de son «aliénation» de tout ce qu'il avait été auparavant.

Entre le procès d'industrialisation et ceux de spécialisation professionnelle, de scolarisation, de civilisation et d'urbanisation il y a des corrélations d'ordre structural, donc inévitables, de sorte que partout où le premier s'implante et se développe, il entraîne après soi nécessairement tous les autres.

Si un village s'installe dans un autre village, avec sa population entière et tout son équipement de vie, le village respectif devient un village plus grand, sans modifier sa structure spécifique. Mais si dans un village s'installe ou est créée une industrie de quelque importance, dans le sens qu'elle utilise un nombre relativement grand de salariés et se trouve en plein développement, alors ce village modifie nécessairement sa structure, parce qu'il se trouve en présence d'un des plus puissants facteurs de dissolution et de restructuration d'après un autre modèle, qui puisse agir sur lui. L'industrialisation implique par ses mécanismes intimes mêmes, dans sa logique spécifique, des actions profondes de spécialisation professionnelle et de scolarisations, de même que la substitution d'une gestion financière à une administration agricole à base de produits naturels. Tout cela provoque une rupture par rapport à la situation antérieure villageoise ou paysanne. Pour les secteurs industriels, les an-

ciennes formules du village deviennent inadéquates. Ils doivent en adopter d'autres empruntées de l'extérieur, ou créer eux-mêmes des formules appropriées. De règle, la population industrielle, vient avec ses propres moules de vie, créés dans des conditions industrielles, dans leur grande majorité de structure citadine. Force est à l'ancien village de se replier en fonction des nouvelles circonstances, mais tôt ou tard, la population sera attirée par les avantages économiques et la supériorité sociale et culturelle des entreprises industrielles et s'encadrera dans leur activité, s-'industrialisant elle-même et s'amalgamant avec les nouveaux venus.

L'homogénéisation des deux catégories de population a lieu inévitablement «de bas en haut», vers la plus élevée, et non «de haut en bas», vers celle qui est moins développée, bien que, avec la même nécessité, certains déplacements de formes et de niveaux apparaissent aussi en sens inverse, ce qui explique les différences si fréquentes entre la population industrielle du milieu rural et celle du milieu urbain. Mais ces déplacements n'agissent que comme un frein, c'est-à-dire qu'ils retardent mais n'arrêtent pas le procès.

Une industrie de quelque importance modifie entièrement, suivant ses besoins, l'endroit où elle s'installe, mais cette modification n'a jamais lieu dans le sens de la *ruralisation,* mais toujours dans celui de l'*urbanisation.* Née à la ville, l'industrie s'est structurée dès son apparition, sur une ligne urbaine, elle est un des aspects essentiels qui définissent les villes modernes, de sorte que partout où elle s'installe elle a pour effet l'urbanisation, elle détruit les autres formes de vie, les remplaçant par d'autres plus conformes à ses besoins et à ses manifestations. D'une activité économique et sociale née à la ville, elle devient bientôt une activité economique et sociale créatrice de villes. Partout où apparaît l'industrialisation, elle est obligée, par sa structure même, de mettre les hommes en mouvement, de déplacer des groupes considérables de population, de les détacher de leurs anciennes habitudes, de leur donner une profession et de les instruire, de les mêler et de leur donner d'autres formes de vie et de culture, totalement différentes de celles d'auparavant.

La voie une fois établie, l'industrie agit suivant sa propre logique et ses propres exigences. Une population industrielle a d'autres nécessités culturelles, de culture matérielle, comme de culture spirituelle, qu'une population agricole paysanne. Elle tend, par sa position socio-économique, vers les formes de culture et de civilisation les plus élevées, est elle-même propagatrice et créatrice de culture et de civilisation. L'industrialisation comprend, dans ses mécanismes mêmes de développement, des procès importants de progression de la vie sociale dans le sens précis de l'urbanisation. Elle n'est pas seulement un facteur de dissolution de la vie rurale archaïque, mais aussi un facteur qui y substitue une vie urbaine. Les régions puissamment industrialisées sont en même temps des régions puissamment urbanisées, puissamment civilisées.

Toutefois les villes sont plus anciennes que les industries et l'industrialisation, mais il y a plusieurs types historiques de villes, les villes industrielles étant de beaucoup mieux équipées et développées que celles préindustrielles ou non industrielles. Les villes sont anciennes, mais l'*urbanisme* est de date récence, il est né de leur besoin de se moderniser, nous dirions de s'urbaniser, mais c'est l'industrie qui leur en a donné l'impulsion et les possibilités techniques et matérielles d'atteindre ce but.

La première opération «d'urbanisation» dans ce sens nouveau, relié à l'urbanisme, s'est effectuée dans les villes mêmes, par leur modernisation à l'aide des techniques industrielles et sous la pression de l'accroissement continu de l'économie industrielle.

Mais les industries ne s'arrêtent pas aux limites des villes, elles s'étendent partout où elles trouvent des conditions favorables de développement. Elles pénètrent également dans les villages et dans les lieux inhabités. Elles transforment les villages grâce à leurs procédés caractéristiques et nécessaires de déplacement et concentration de la population, de spécialisation professionnelle et de scolarisation, de détachement des formes traditionnelles de vie, de leur installation dans des formes nouvelles, de structure urbaine, en un mot, elles urbanisent. De même elles peuvent au besoin élever des villes dans des lieux inhabités, sans aucune assise préalable, avec une rapidité étonnante.

Il y a de nos jours trois principales voies d'urbanisation (par industrialisation) : 1. moderniser les anciens bourgs et cités pré-industriels (en y développant les industries) ; 2. urbaniser les villages (par les emplacements industriels) ; 3. créer des villes totalement nouvelles (construction directe de centres industriels- urbains dans des lieux jusqu'alors inhabités) — donc, villes modernisées, villages urbanisés, centres urbains construits intégralement.

Les matériaux documentaires sur Boldești démontrent clairement la manière dont se déploie en Roumanie le procès d'urbanisation d'un village, en même temps que les mécanismes grâce auxquels ce résultat est atteint. Lorsque les recherches de l'équipe de psychologie sociale commencèrent, Boldești était encore officiellement un village, lorqu' elles prirent fin, il avait été déjà déclaré ville. Par cet acte le développement du *village de Boldești* se termine et le développement de la *ville de Boldești* commence. Les recherches que nous venons d'exposer ne se réfèrent qu'à cette phase de passage rapide, à partir d'une forme de vie économique, sociale et culturelle à une autre, réalisé surtout grâce à l'entreprise pétrolière et au complexe économique qui s'y rattache. C'est d'ailleurs ce qui nous a déterminés à intituler cet ouvrage : *Industrialisation et urbanisation : Recherches de pychosociologie concrète à Boldeşti.*

Redactor: ARIADNA OANCEA
Tehnoredactor: PETRU BRUMĂ

Bun de tipar 01 05-1970 Hîrtie scris I A format 700 × 1000, de 80 G/m^2. Coli de tipar 16,25. C.Z. pentru biblioteci mari 308 (498.114 Industrializare și urbanizare) 136.8 (498.114 Schela Boldești). C.Z. pentru biblioteci mici 15:301 (498=114 Industrializare și urbanizare

Întreprinderea Poligrafică „TIPARUL"
București, Str. Fabrica de chibrituri 9—11
Republica Socialistă România

